

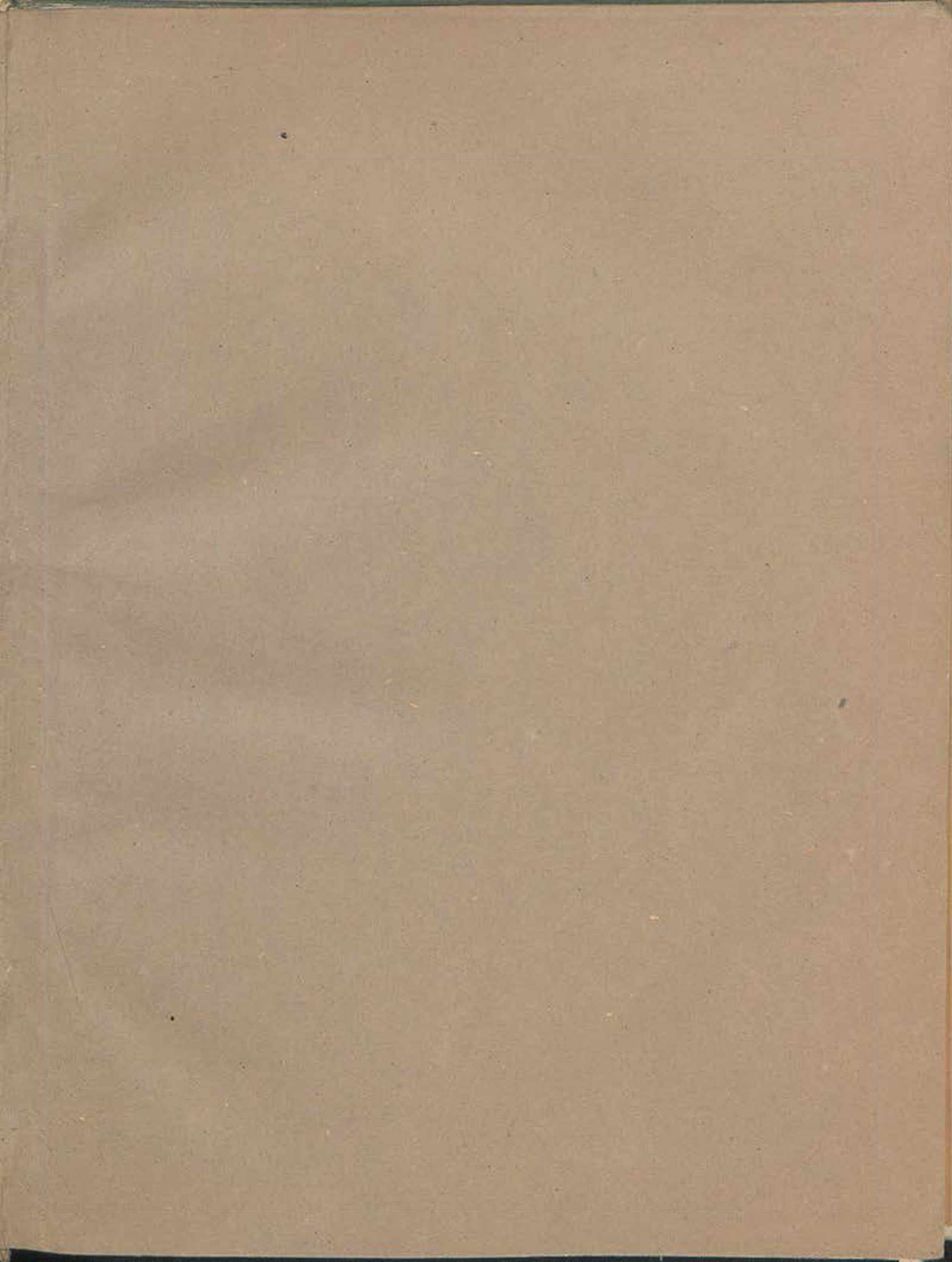
BIBLIOTHECA R. SCIENT.
UNIV. BUDAPESTINENSIS.

R. M. K. I.

Sz.

401

AZ
MAGYAR
KRONIKÁNAK
VELEIE,

és

SUMMAIA

Mellyet elsőben meg irt, s-ki bocsátott

HORVÁT, THÓT, és DALMATIA
ORSZÁGOK

Vitéz Bànnya Groff ZRINI MIKLÓS

Pethő Gergely, neve alatt Bécsben

Ezer, hat száz hatvan Efstendőben.

Mostan pedig azon Historiát continuálván

Ujonnán ki nyomtattatta, és szüntelen történt dol-
gokkal szaporította

FELSÉGES Császár, s, KORONÁS
KIRÁLYUNK

Edélyi Udvari Cancellárius, Tanács, és Nemes
három székelj székeknek sepsinek, kèzdinek és, Orbainak
Fő király Birája, az Magyar Nemzetnek
tanuságára.

Bécsben fischoics Arvájánál 1702. esztendőben.

Sicut Gentes, quas delevit Dominus in introitu tuo: ita vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini DEI Vestri. *Deut. C. 8.*

Non fuit qui insultaret Populo isti, nisi quando cessit à cultu Domini Dei sui. *Judith C. 5.*

Dilectio Proximi malum non operatur. *Ad Rom. Cap. 13.*

Quod si invicem mordetis, & comedetis videte, ne ab invicem consumamini. *Paul. ad Gal. C. 5.*

Varius eventus est Belli, & nunc hunc, & nunc illum consummit gladius. *2. Reg. C. 2.*

Non est potestas nisi à Deo! qui resistit potestati, Deo resistit. *Ad Rom. C. 13. & V. 1. 2do*

Ajánlo Levél

Az dicsősféges vitézi hirrel, s, nével sok fæculumok alatt, Világ csudájára tündöklött Magyar Nemzetnek Fő oszlopihoz; Herczegi, Groff, és Nagyságos Föveb, Nemeffi, és közép rendü, s, Vitézlő rendeihez, kiknek ez életben mindennémü áldást, és az után Mennyeiben boldogulást kívánok.

Alaki az hatalmas Isten parancsolattyának igyekezik eleget tenni, és az Evangelium szerént hivatalyát követni, nem szabad annak Isten-től adott Talentumát el titkolni, földben ásni, és el temetni, Ugyanis á szent Irásként, nem azért gyuitatik meg az hegyek tetejére föl tetetett egő lámpás, hogy az Vëka alá burittassék, és el reitesse, hanem, hogy mindeneknek Világoskoddék azért, hogy a' főtéttségben lévő uton járók főt, az háborgo Tengereken evezökis a' világosság után czélozván bátorságossáiban járhasanak, és az Hajók kívánt csendes portuffokra juthasanak.

Hasonlithatom énis, az Histonák tudásával, s, ismerettségével föl ékesitetet elméket, az világoskodo, s, hegyek tetején

jén lévő lámpásokhoz, az kik az el múlt üdőknek, s, állapotoknak tudatlanfágától meg feteredet elméket az Historiak tudásának közlése, s, meg tanullása által meg világosfittyák, mellyel az el múlt jó cselekedetek példáinak követésére, s, ugy ellenben á vétkeknek el kerülésére, stávoztatására okosfokká, s, tudósokká tétethetvén, lelkeknek üdvösségét el nyerheffék, Világi életeket, Isténnek, dicsőffégére, s, magokelőmenetekre fordithaffák, Felségeskirállyoknak szolgálatryában hiven, Hazájoknak közönséges, és különös hasznára dicséreteffén folytathaffák, as végezheffék,

Ugyanis á Bölcsék mondása fzerént az Historia nem egyéb, hanem: az el múlt időknek bizonyága, az Igasságnak világossága, az emberi életnek mestere,

Meg Vallom hogy fokféle okoktul indittattam ez munkának el kezdésére, mint hogy az Philosophusok Axiomaja fzerént: *Multæ causæ partiales concurrunt ad unum, eundemqvé effectum producendum*, Ugy énis elsőben látván hogy az egész Magyar Nemzetünkben egy Magyar Historia sincsen, kibűl az Deáktalan férfiak, s, az Aszszony állatok, és leányok tanulhatnának, más Nemzetek penig magok nyelveken írták többire historiájokat.

Második oka, hogy ez az ki bocsátando Pethő Gergely Historiájának neveztetett munka, mellys maid tellyességgel, s, annira el fogyot vala, hogy maid nemis láttatott amaz dicsőfféges vitézséggel örök emlékezetre ki terjedet nagy hirű Zrinyi Miklòsnak! kinek udvarában laktam! tulaidon csinálmánnya, az melly igen fontosan, és Summáffan magában foglallya az Magyar Nemzetnek scythiából valo ki jövetelét, és, az után valo diadalmas Országglását, s győzedelmes hadakozásit, kikkel az idegeny Nemzetek, Historiai inkább bővelkednek, hogy sem az mieink; mert ha elsőben
Thu-

Thuróczy, s utánna amaz királyoknak dicsőiséges tüköre Corvinus Mátyás királynak nevezetes Historicusla Bonfinius Antal utolsó Lajos királyig, és az ő firalmas veszedelmétől fogva Istvánffi Miklós, és Révai Péter az Magyar historiákat írásban nem tették volna, vakok, fűketek, és némák volnánk; olyan ritka példájú, s, az Magyar Nemzettől világ csudájára ki terjedet Vitéz probaknak olvasására, hallására, és ki beszéllésére, De óh nagy hálá adatlansággal vádoltathato Nemes Magyar Országának okos böcsei, az kik már Isten itiletiből az más életre által költöztetek, miért mulatátok és, halgáttátok el Nemzetségteknek dicséreteffen viselt dolgait maradékitoknak tanuságára, s, emlékezetire írásban toglalni; Fedédst érdemlennenek az élőkis, az kiket Isten ő Fel-sége arra alkalmatosokká tett volna, hogy ne halgatnának, s, ne röstellennék az Historia iársban foglalni magokat; Mert ha az fellyeb emléket, Magyarok, és Horvátok dicsőfféges Marsa fok országos gondgyai közt, s, Hazánk Véghelyeinek oltalmára vigyáztában, s, ő állásában, az Pógány ellen-segnek szomszédságában, s, csak nem mindennapi csatázások kősztis, találá időt arra, hogy idegen Historicusok-bolis ki szedegesse, az nevezetes, és emlékezetre métlő dolgokat; miért halgattyák, s, mulattyák el azok, á kiknek maid semmi egyéb dolgok az haszontalan idő töltésnél; Iátékoknál, és vendégeskedéseknél; azok : igazán mondhatni: hogy, el reitik az Istentől adatott Talentumokat, és miként adnak számot amaz mennyei Gazdának, á ki számot veszen a Girák usorájáról.

Harmadik ok indított föl engemet ennek az Historiának írására, az Magyar nemzetnek scithiából való ki jövetelének csudálatos rendi, és módgyais mellyet maid hasonlithatni az Izraél Fiainak Ægyiptusból való ki jöreteleknek csudálatos példaojkoz, kiknek az Isteni Főlség egy tűzes oszlopot adott

vala kalauznak, Ugy a scythiai Magyarokis, az ő hideg, és sovány országokból ki bontakozván, midőn a Tanais viznek dagályából lett nagy Moeotis Tónak széllyes, és mély vizén átal akarának ióni minden hajók nélkül, s, lovak hátán történék, hogy vadászat közben egy szép szarvas találkozék, az mely a Moeotis Tónak ugrék, és minden uszás nélkül megdegelvén Dél felé; Ennek nyomán el indula, s, követvén a Milliot nyolczvan ezer számmal folyóul hallado sokasság által takarodik az kívánt, partranem levén már nehézségek uttyoknak, elkövetésére, és czéllyoknak elérésére, úgy mint az Chanán Földéhez, hasonló Daciának (mellyet akkor a Gotthufok bírnak vala) elnyerésére, s, birására sótt az Pogánságnak főtetségéből valo meg világosittatásokra, és az boldog életnek elnyerésére.

Negyedik oka az munkámnak hogy példát adgyak mindeneknek, és kedvet csinállyak az historiák írására, és az drága, s meg bocsúlhetetlen időnek megnyerésére mert az Magyar Historiakból is, úgy mint minden Nemzetekből édes Istenünknek Tiszteletit, Felebarátunknak szeretetit, Felséges királyunkhoz való hűséget, Tiszteinknek bocsúlását, Alattunk valóinkhoz Irgalmaasság tételt, és minden iofzágos cselekedetet meg tanulhatunk.

Meg köll vallanom, ez maidean feledékenységre jutando historiát Méltóságos vitéz Horvát Országi Bán Zrínyi Miklós néhai nagy Uramnak örökös emlékezetire, mint egy Phænix madárnak hamvaiból meg eleveníteni szívből kívántam, azt hozván magával régi köteleffégem is. Lehetett volna ugyan nemély helyyeken szaporittanom, kivált az Erdélyi dolgoknak folyása eránt, de nem akartam semmi részeiben vagy változtatni, vagy háborítani.

Edes Nemzetemhez való szoros köteleffégem pedig, és szeretetem azt hozta, hogy az hol azon historia végződöt, ugyan

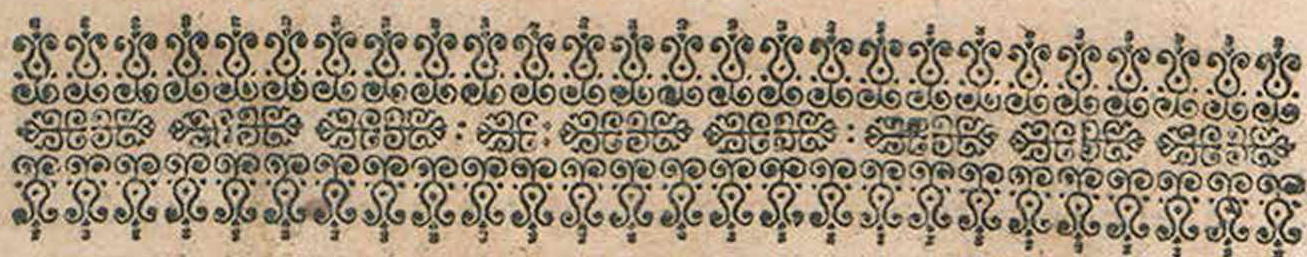
ugyan ott föl vegyem , és continuâ ferie minden esztendő-
ként le hozzam , éppen az el kezdődöt Uly sæculumig , mel-
yben ha az olvasó valami hibát tatálnà, Ciceronak , szép mon-
dáával élvén azt felelhetem , hogy : Ember vagyok , és en-
yimnek ismirek lenni minden embertől született fogyatko-
zásokot ; nemis lehet az Egh alatt semmi minden hiba nélkül,
valo cfin álmány ; kérem azért bôcülettel mindaz Magyar ,
és Erdelyi Hazát hogy csekély szorgalmatosságomat , mellyet
ez két munkámbol tapasztalni fognak méltoztassanak kedve-
sen venni , és hogy örvendetes , Békefféges időkben élheffe-
nek vélek tiszta sziból kívánom. Íram á Bécsi szállásomon.
Die 10. Octobris 1702.

Herczegségteknek, s Excellentiátoknak,
Groff, Nagyságos, Nemzetes, Nemes Vitéz-
Iő, és minden rendbéli Magyarságnak.

*Aldzatos, és Köteles Szolgdia,
s, respectivé Attyaffiá.*

GROFF KÁLNOKI SAMUEL.

AZ MAGYAR OLVASÓHOZ INTŐ

Befzéd

Bölcs Salamon királynak értelmes mondása, hogy : nincsen az nap alatt Semmi uiság. Ugyanis az első embernek példája mutattya; hogy : az ötet alkoto kegyelmes Istennek leg első parancsolattyát (az melly csak egy almafának gyümölcse megtiltásából állott) boldogtalan felesége kívánsága és ingerlése meg szégetè.

Nem lehet azért ujságnak mondani az Világi hatalmas Császároknak , királyoknak; Fejedelmeknek , Országoknak , s, Republicaknak , kemény végezéseknek, Törvényeknek meg szegéséti,

De mint hogy az nyalánságnak Adám, és Eva, s, egész emheri maradvánnyok valoban meg adák s, szüntelen fizetiki világ végéig az árrát, ugy volt, s, ugyis léfzen az engedetlenségből szármozot Hada-kozások miatt! Egy hatalmas nemzet a másikat öszve rontotta, s, maga szüntelen, az mint példák az három hatalmas Monarchiák : Assyriusoké, Persáké, és Görögöké.

E G Y N E H Á N Y

EMLÉKEZETRE MÉLTÓ,

Hatalmas Világbiró Feyedelmeknek, és Jeles személyek idejenek, föl jedzése.

A N N O

A mundo conditio

2772.

Ebben az ezrendőben veszet es ronttatot el Tróya:

3212.

Roma, Romulustul, és Remustul építettet.

3334.

Nabuchodonor Királysága és Monáchiája:

3434.

Cirus Királysága és Monáchiája.

3478.

Xerxes Király birodalma.

3628.

Alexander Királysága es Monáchiája.

3677.

Pirus Kyrály ez időben vólt.

3747.

Hannibal, és Scipió ez időben hadakoztak.

3859.

Marcus Tullius Cicero ez időben születet.

3865.

Julius Császár születet, és Birodalma vólt 3902.

3893.

Virgilius születet.

3921.

Augustus Császár lén Római Monárcha.

PRIVILEGIUM ALEXANDRI MAGNI, REGIS MACEDONUM,

Sclavis, & eorum linguæ concessum, ex quodam Græco libro vetustissimo de verbo ad verbum translatum, & in latinum redactum, apud Constantinopolim repertum tenore sub hujusmodi.

Nos ALEXANDER Philippi Regis Macedonum Hircus Monarchiæ figuratus, Græcorum Imperii Inchoator, Magni Jovis Filius, per Anechtanabum Regem Ægypti annunciatus, & Electorum Græcorum & Arabum Solis & Lunæ Conculcator, Persarum & Medorum Regnator, & Dominus mundi ab Ortu, usque ad Occasum, & Meridie, usque Septentrionem.

Illustri Prosapiæ Sclavorum & eorum linguæ, gratiam, & pacem, atque salutem à nobis, atque Successoribus nostris succedentibus, in gubernationem mundi. Quoniam nobis semper affuistis in Fide veraces, in armis strenui, Nostri coadjutores bellicosi, & robusti: *Damus & conferimus Vobis liberè, & in perpetuum totam plagam terræ, ab Aquilone, usque fines Italiæ Meridionalis, ut nullus valeat, seu audeat ibi manere, seu residere, aut se locare nisi Vestrates. Et si quis alius inventus fuerit ibi manens, sit Vester servus, & posteri eorum, sint posterum servi Vestrorum. Datum in Civitate Nova, nostræ foundationis Alexandria, fundatæ super mango fluvio Nili. Anno Regnorum Nostrorum duodecimo aridentibus magnis Diis Jove, Marte, & maxima Dea Minerva.*

Testes hujus rei sunt Atthleta noster Illustris, & Locatera, ac duodecim Principes Nostri, quos Nobis sine prole decedentibus constituimus hæredes, & totius Orbis Dominos.

ANNO

ANNO CHRISTI.

133. Első ki-jövelelek a'Magyaroknak Scittiából Pannoniába.
 401. Atila első Magyarok Királya.
 411. Buda építet.
 630. Mahumet sectájának eredeti.
 744. Második ki-jövelelek a'Magyaroknak Scitiából Pannoniába.

A' MAGYAR ORSZÁGY

Keresztyen Kitálioknak Nevek, Izámok, és idejek.

Regimini.

983. Szent ISTVÁN, Geisának a'fia Coronáztatik.
 1038. PÉTER, Szent István Húga fia Német.
 1041. ABA, kinél Szent Istvánnak a'Húga vala.
 1047. ANDRÁS, Kopasz László Herczegnek a'fia.
 1059. BÉLA, André Királynak az Eocse.
 1062. SALAMON, André Királynak a'fia.
 1073. GEISA, Béla Királynak öregbik fia.
 1076. Szent LÁSZLÓ, Béla Királynak fia, Geisának az Eocse.
 1096. KÁLMÁN, Geisa Királynak öregbik fia.
 1114. ISTVÁN II. Kálmán Királynak fia.
 1131. Vak BÉLA II. Almus Herczegnek a'fia.
 1141. GEISA II. Vak Béla Királynak öregbik fia.
 1161. ISTVÁN III. Második Geisának öregbik fia.
 1172. LÁSZLÓ II. Vak Béla Királynak fia.
 1173. ISTVÁN IV. Vak Béla Királynak fia.
 1173. BÉLA III. Második Geisa Királynak fia.
 1196. IMRE, a'Harmadik Béla Királynak öregbik fia.
 1200. LÁSZLÓ III. az Imre Királynak fia.
 1201. ANDRÁS II. a'Harmadik Béla Királynak fia. *Hierosolymitanus dictus.*
 1235. BÉLA IV. a'Második André Királynak fia.
 1275. ISTVÁN V. a negyedik Béla Királynak fia.
 1277. KUN LÁSZLÓ IV. az ötödik István Királynak fia.
 1290. ANDRÁS III. a' második André Királynak Unokája. *Venetus dictus.*
 1301. LÁSZLÓ V. Cseh.
 1305. OTTÓ, Bavariai Herczeg Német.

1310. CAROL Király Olasz.
 1342. LAIOS, Carol Királynak a'fia.
 1382. MÁRIA, Lajos Királynak Öregbik leánya.
 1385. CAROL II. Olasz.
 1386. SIGMOND Német, azután Római Császár.
 1438. ALBERT, Bécsi Herczeg Sigmond Császárnak a'Vej, azután Császár.
 1440. LÁSZLÓ VI. Lengyel.
 1444. Iffiu LÁSZLÓ VII. Albert Császárnak a'fia. *Posthumus dictus.*
 1458. MÁTYÁS, a'jó Hunyadi Jánosnak jó fia.
 1490. LÁSZLÓ VIII. Cseh Országi Király, Cazimir Lengyel Király fia. *Dobse dictus.*
 1508. LAIOS, ennek a László Királynak fia.
 1526. JÁNOS Zapolyai.
 1527. FERDINAND, a' Bécsi Herczeg, Carol Császárnak az Eocse, kinél Anna Afiszony, Lajos Királynak a Nénnye vala, Janos Király ellen Coronáztaték Székes Fejér-Várban, azután Római Császárrá.
 1563. MAXIMILIÁN, Ferdinándnak Öregbik fia Apjának éltében leszen Király, azután Római Császár.
 1572. RUDOLPHUS, Maximiliánnak Öregbik fia, Apjának éltében leszen Király az után Római Császár.
 1608. MÁTYÁS, Maximiliánnak a' fia, és Rudolphusnak az Eocse, Battyánnak éltében leszen Király azután Római Császár.
 1618. FERDINAND II. a Gréczi Carol Herczegnek fia (ki az első Ferdinánd Császárnak fia volt) Mátyásnak éltében Coronáztaték Királlyá, azután Római Császár leszen.
 1625. FERDINAND III. a második Ferdinánd Császárnak fia, Apjának éltében Coronáztaték Magyar Országi Királlyá Sopronban.

E M A G Y A R
C R Ó N I C Á N A K,
E L S Ö R E S Z E,

Melly magában foglalja, a' Magyaroknak Első, és Második Scitiából való ki-jövedeleket Pannóniába, A' Királyoknak egymás-után-
való következését, a' Harmadik András Királyig, kit Velencei An-
drásnak hinak. Ugymint kiből a' régi Sz: Királyoknak magvok
szakadot, és azoknak idejekben történt fő dolgokat.

A' M A G Y A R O K N A K E L S Ö
K I - J Ö V E T E L E K P A N N O N I A B A.

A N N O 373.

Magyarok ez esztendőben jüvének Hunniából avagy Scitiából bé Pannóniába Valens Császárnak, és Damasus Pápnak idejekben, Tízszáz való száz ezeren, és nyolcszáz ezeren, kik előtt valának Hadnagyok Béla, Kéva, és Kadika, ezek a Chéla fiai, Szémen nemzetéből valók voltak. Annak fölötté Atila két Eocsével Kémennel és Budával a' Vén Bendeguz fiai, ezek, a' Kádár nemzetéből valók voltak. Ezeknek Kádár vala itéllő Mesterek, kik véres Tört. hordoztak köztök, és avval hirdették őket egy bizonyos helyre hadba, A kik engedetlenek voltak, azokat kegyetlen halállal ölték-meg, és minden marhájokban sákmánt tettek.

Halván azért ezeknek jöveteleket Martinus a Római Tisztartó, azon-
ról ellenek maga erejéhez, több segítséget kére. Azért ennek segítsé-
gére el jöve a' Verónából-való Detre nevű Kapitány, és nagy Tábort já-
rának a Potentiána környül nem messze Szász-halomhoz.

Kit mikoron a' Magyarok meg hallottak volna, éyel a tömlőkön
által-kelének a' Dunán, Szent Gellérd hegye alatt melly helt az által-
kelésről, mind ez mái napig kellen földének hivunk, és azon éyel vé-
letlenül meg üték a Római Tábort Potentiánál, és meg verék őket, ho-
lott el hullának a Rómaják között két száz tiz ezren. A' Magyarok
közül száz huszon öt ezeten a' kéva Capitánnyal öszve, kit el-temetének
a' Magyarok nagy Tisztességgel egy nagy járt út mellett, kit kéve házának,
máskeppen pedig kéáfszónak hivunk.

Azután nem sok idő múlva, a Rómaják ismét meg gyűlének föl-
ső Pannoniában, nem messze Bécshez, Tulnána, kit mikor meg hal-
lottak volna a' Magyarok, ismét rájuk menének, és mindenestől fog-
va el-verék őket, holott el-esék Martinus, Detre pedig a nyíl vasat hom-
lokában (kit a Magyarok oda lőttek vala) bé vívé Romába, erről ne-
vezék őtet Haláltalan Detrének, hogy olly hosszú úton, annyi ideig a'
vasat el szenvedhette homlokában. A' Magyarok közül pedig ott negy-
ven ezren hullának el, három Nemes Capitánnyal öszve, Bélával, Ké-
mennel, és Kadikával, kiknek testeket kéveházára hozák, és el temeték
nagy Tisztességgel a' Tárnok völgyénél, holott annak előtte az út közet
lett vala. Azért ilyen nagy vér ontással foglalák el a' Magyarok Panno-
niát a Németektől. Mivel hogy pedig az előttők Járó Capitányok a' két
ütközetben el veszték vala, és a' környülők-való sok idegen Nemzet-
között, nem lehetnek vala féjedelem nélkül, azért minnyájan egyen-
lőképpen.

ANNO 401.

A TILAT avvagy Ethelét, a Bendeguz fiát, választák Királyokká, mivel
hogy ez igen bölcs, és okos hadviselő Vitéz ember vala.

Atila azért el foglalván Pannóniát, és a' Magyarokat belé helyhez-
tetvén és le teleptetvén, magának Sicambriában választot vala lakó he-
lyet. Az ő Zászlóján, egy aranyas Coronás kesellyő vala írva, és ezt a'
czimert viselték a' Magyarok a' hadakban, mind a Geisa Herczegnek
idejéig.

ATILANAK HADAI.

A Zután nem sok idő múlva Atila tiz száz ezer Magyarral föl kele,
és

és meg hódoltatá Trácját, Misiát, Acháját, és Macedóniát, ezzel meg-
térte Sicambriába kinek alája adák magokat, Valemir a' Góttufoknak—
Királlyá; és az Aldarik a' Gepidáknak Királlyá, ennek fölötté a' Mar-
chománusok, Svévusok, és Erulusok.

Atila, a Veroniai Detrik Capitánt fok adományával és maga aján-
lásával magához haitá és Kapcsola, ki azután mindenütt mellette hada-
kozot, Német, Olasz, és Francia Országokban.

Azután Atila ismét Táborát indétá, és meg-vévé Thót Országot,
holott a Szifzeki Várást, Sibenyikot, Szényt, Zádort, és Pólat mind—
földig le-rontatá, Német Országott mind el-jára, Sigmond Királyt meg-
veré, Argentínát meg-vévé, kit mind földig le-rontata. Továb menvén
Galliában meg-vévé Luxuniomot, Bizanciomot, Chalomot, Mostihont,
Lygont, Burgundiát, és Lugdunomot. Végre jura a' Cathalon nevű—
mezőre, és ott Eccius Patricius-sal meg-viva, holott népében száz hat-
ván öt ezer embere veszet, de mindazonáltal az ellenség el-mene előtte.
Itt annyira meg-jédet vala Atilá, hogy egy nagy rakás Nyerget horda-
tot vala őszve, és arra föl-üle, és meg-parancsolá, hogy ha az ellenség
meg-verné őket a' rakás Nyerget alatta föl-gyuitanák, hogy az ő ellen-
séginek elevenen kezébe ne kerüllyön. Honnan Táborát indétván jüve
Tráhásnak Várasára, kibe Szent Farkas bé-bocsátá őtet, és kegyelmet
nyere tőle a' Várasnak. Azután méne Tolosnára, az-is hamar fejet hai-
ta néki. Továbbá mene Ramisetre, és azt meg-vévén, népét mind le
vágatá. Végre Colóniára, holott, meg-ölék Szent Orsólát a' tizen egy
ezer fűzékkel a' Rén vizén. Azután hogy mind Gadiát, mind Flandriát,
el rontá jöve Turingiába, Végre a' Dánusokra, és Normánusokra, Pru-
szokra, és Litvánusokra, kiket mikor mind meg hódoltatot volna, meg-
térte Sicambriába.

ANNO 411.

ITt Atilá igen meg haraguvék maga Attyaffiára Budara (ezt némellyek
Blédának iriák) hogy Sicambriát, kit mostan Budának hívunk (az
ő hagyásából épétet) nem nevezte vala Atilá neveről Atilának, hanem
a' maga nevéől Budának, kiért meg fogatá, és maga kezével meg ölé—
őtet.

Másik okát kiért meg-ölte ezt iriák: Mivel hogy e' két Atyafi föl-
lötté igen külömböző erkölcsük voltak. Mert Buda szelid békeség sze-
rető, igen ember bűcsűllő, bev-kező, és adakozó vala, senki marhá-
ját hamissan nem kívánta. Atila pedig ellenkező képpen, igen kemény
természetű, hadakozó, kegyetlen, és Vér szomiuhozó fősvény, és tel-
hetetlen

hetetlen ember, még a Magyaroktól is ragadoz vala. Buda azért gyakorta intette hogy a' fok hadakozástól immar meg szűnnék, és meg elégednek ennyi fok és gazdag Országoknak birodalmával, melyeket magok birodalmok alá hódultattak. A' Magyar nemzetnek nagy dűlősege, és jó hírére ne vére elégséges volna az hogy a' Romayakat, ki ez szeles világon lég híreszeb hadakozó nemzetség vólt, ilyen hatalmas Országokból ki verték, és őket meg győzték volna. Azért ezekben az Országokban melljeket a' Magyarok számtalan fok vérontásokkal magok birodalmok alá haitottak, meg köllene immár nyugtatny mind magát, mind a' maga népét. Atila Budának ilyen szép intését nem tűrheté, és semmiképpen nem szenvedheté hanem haraghjában, érte meg ölé Budát, és a' testét az Dunába vetteté, hogy az holt testét se láthassa senki.

ANNO 427.

A Nnak utánna, meg emlekezék Atila az ű népének Veszedelméről, ki történt vala az Cathalonnak mezején, és ismét erejét oda a' felé iedeté, és mentében a' Tenger mellett fok Várafokat el ronta, Végre Aquilerat az erős váraft meg szállá, kit három éltendőre véhete meg. Azután mene, Ravénára. Továb menvén Pádvát, Julius Várasát, Verónát, Vincenciát, Bixiát, Cremónát, Mántuát, Pergamot, Feráriát és fok egyéb keréket várafokat meg vévé. Az után mene Lyguriába. Ofztán jüve Mediolánomba, holott minden várafokat földig le rontata. Mediolánomban midőn a' Római Császárokat aranyas Királyszékikben ülven, az Scitákat pedig lábokhoz burulván, az keép íróktul le festve látta volna. Magát iratá le, ülve szép Királyszékiben, és előtte a' Római Császárokat, kik vállokon Sákókat hordozván, azokból lábai eleiben aranyat töltnék vala. S-mint hogy foga Vásék Romára, odais el indula, kinek Leo Pápa nagy Proceszóval eleibe mene addég az helyg, a' hól Mincius Vize Pádus vizébe szakád, kőnjörögvén néki hogy el tértené hadát Romátul. Kitt szavával annyra meg szorétta, hogy azon-tul oda való menetelét el hagyja, és békefzéget igérvén a' Pápanak, lo-va száját más felé térte, kitul mikor az ű vitézi kérdenék miért szokása fölött engedet a' Pápanak, azt felelé, hogy a' Pápa feje fölött látot egy embert papi ruhában fénlőt, az ki halállal, mezételen fegyverrel fengette űtet, ha meg nem térne, és a' Papa könyörgésének helt nem adna, és el nem hadná Romára való menését. Hihető, hogy ez a' ki Atilát el jietzté és Romátul el térte Szent Péter Apostol vólt, kivel egygyűt, hogy Szent Pál Apostolis a' Pápa feye fölött Atilának meg jelent legyen,

legyen, nemelly Historiát írók föl jédzik ; azért evvel Atilá Sicambriába tere békevel.

Haza szállván Sicambriába, Kéretni kezdé az Valentiniánus Császár Hugát feleségül magának. De miért hogy Pogány vala, nem adá Valentiniánus néki, kin meg haraguván, esmét Olasz Országra igyekezik valamenni, és ha tovább élhetet volna véghezis vitte volna szandékát,

ANNO 445.

VEgre osztán, hozatá magának feleségül, a' Baetriabely Király leányát, kinek Mikocz vala neve, ennek örömeért a' Meniegzőjekor mikor fölöttéb eröltette volna magát az Szerelém dőlőgában, és sok bortis ivott volna, éyel ágyában mikor el alutt vóna Veér indula az Orából, ki mind száját, torkátt, hogy hanyattá fekszik vala meg rőté, és a' miatt meg fullada Atila, melly dőlgot az leány sem vett vala Virattáig eszében. Azért így lén halála Atilának, kitől mind az széles Világ retteg vala ; kilt az Magyarok nagy bánattal és Siralommal el temetének a' Keveházának koporsójában, birodalmának negven negy, a' Magyaroknak Scittiából való ki jűvéseknek utánna hetven hét, életének pedig száz huszon négy esztendejében. Kinek halálakor Valentiniánus Császár almában azt látta vala, hogy az Atilának a' kézya meg fzegett volna.

AZ ATILANAK TITULUSSA.

IGy irattya vala pedig magát Atilá. En vagyok az Atila, Isten akaratyából az Bendeguznak fia, a' nagy Nemrothnak onokája, ki föl neveltetem Eng diában, Magyaroknak, Medusoknak, Gottusoknak, Gepidáknak Királyok, e' világnak fejedelme, és Istenek Ostora.

Az Atilának keet fia, Chába és Aladarius (a' verónából való Detre Kapitánnak álnok Mestérségeből hogy a' Magyarokat megfzaggathassa, és így könnyebben semmivé teheszé, és el fogyathassa a' Magyar nemzetfeget) egyben háborodának az birodalomért, azért Sicambriánál megvivának egy másfal, holot tizen ötöd napig tarta az viadal köztök. Olli nagy vérontást tévének, hogy a' Duna vize véressen foly vala alá. Az első ütközet Chábanak álla, ki az Görögh Czászár leányátul való vala, e' mellé állottak vala nagyobb részre a' Magyarok. Az második ütközet álla az Aladáriusnak a' Német afzszontul való gyermeknek, ki mellé állottak vala a' Verónyai Detre Kapitán, a' Némerek, és egyéb féle nemzetek, kiket Atilá birodalma alá haitot vala, de el vesze Aladarius. Chába pedig látván hogy a' Magyarok inkább mind el veszteket vol-

na, ném mere ennyifok idegen nemzetség között, ilyen kevés néppel meg maradny, hanem föl kele, és tizen ötezer Magyarral, és a' több Főccseivel, kik hatvanon valának, bé mene Görög Országba Honórius Császárhoz az Annya rokonsághához, holott tizen három esztendeig lakozék. Annyra el veszteke vala a' Magyarok ebben a' Viadalban, hogy a' fok és meg számlálhatatlan Atila népe közül ötven ezeren alég maradtak meg. Az után föl kelvén bé mene Scittiába, és ott azü őfsét az vén Bendeguzt elevenen, találá, kinek tanácsából ott meg házasodék, és lén két-gyermeke Edemon, és Ed De mig Chába e' világon éle mind adég meg emlekezzék a' Pannonianak köver földéről, és inti vala azü fiait, hogy jövendőre ismét mennének reáya.

Az több Magyarok pedig kik az ütközetül és Chábátul meg maradtanak vala, egyetemben föl kelének és meg Szállának, Erdélynek a' Mőldvafelől való részében, kik mind e' napiglan ott lakoznak, és Székelyeknek hivattatnak. Ösztva vadnak pedig őtt Vármegyékbe, avagy az mint űk nevezik székekbe, kiknek ez nevek Csik, Gyrgyo, kézdi, szepsi, és Orbay. Az előttök járókat kiktul, igaz-gattatnak és minden dőlgekban függenek Lőfy Székelyeknek hyák.

ANNO 462.

Velenczét ez esztendőben Fundálák az Aquileybelyek, az Adriaticum nevű Tengernek Szigetében, hová Atila előtt futtottak vála.

**ATILÁ HALÁLA VTÁN PANNONIANAK
Fejedelmi ezek vóltak.**

ANNO 469.

Duzio Pannoniának Királlya.

ANNO 493.

Hennacus Pannoniának Királlya.

ANNO 535.

Zeliorbos Pannoniának Királlya.

ANNO 577.

Aváres Pannoniának Királlya.

ANNO 606.

Cajánus Pannoniának Királlya.

ANNO

ANNO 612.

A' Thótok és Horvátok meg szállák Illyriát és Dalmatiát, kik mind ez napiglan raita laknak.

ANNO 627.

Mahomet kezdé Arabiána a' Török tévölgést, és azt egy Sergyus nevű ki fizőköti Barát, Alcoránba írta.

ANNO 642.

A Csehek egy részét Német Országoknak meg vevék kit örökségül magoknak foglalának és raitale telepedenek.

Ezek Vandal nemzetek valának, de azü Capitányokról a Csehről, Cseheknek.

Craccó nevű fejedelem ezen időben szállá meg Lengyel Országot, az Vandal nemzettel, kinek neveről a fő Vároft a Vízla Vize mellett, az Craccufról Craccónak Neveztek. A Lengyel nevet pedig vevék más Capitántul, Kinek Leh vala neve. Az Déak nyelven pedig a Polufról hivattatnak Polónusoknak.

ANNO 654.

Craccó ez időben Fundáltaték Lengyel Országban.

Ugyan azon esztendőben az Perfiayaknak fejedelme, feleségé vel negyven ezer emberrel öszve Constántinápolyban jüve, és ott mindnyájan meg Kőröszttőlködvén, a CHRISTUS Evangeliomát vevék.

ANNO 656.

Prága fundaltatott Cseh Országban.

ANNO 687.

A Velenczések ez időben emelének magoknak Herczeget avvagy potestást.

ANNO 713.

A Németek ez időben lének Kőröszttienekke a' Bonifácus barát által.

ANNO 718.

Seita Pannoniának Királya.

A MAGYAROKNAK MASODIK

Ki jüvetelek Pannoniába.

ANNO 744.

Mikoron a Magyaroknak, Scittiában való bé monetelek után, Pannoniá-

noniában külömb külömb féle változások lettek volna, Ez esztendőben? a Magyarok ismét ki indulának Scitiából, kiket kétféle dolog indította föl. Első az Chábának az Atila fiának Testamentuma, ki mikor meghalna, a Damascs Istenre kényszeríté őket, hogy ha meg fokafodnának ismét Pannonyának földét el foglalják, és azü Attyának Atilának ellenségéhin boszszut állanak. Második, indította őket az Alom látás, a' kité látott vala ugyan ott Hunnjában az Eleudnak felesége, az Enodbila aszfony, azü terhes volta korában. Ki álmában ezt látta vala: Hát egy igen szép Saskefello, afejet azü kebelébe haitotta, kinek nyugovásának gyönyörűségéből azü méhéből egy nagy szép folyó Patak folyamék ki, és nagy bévséggel egy inegen földre alá folya, holott meg gyűlvén mind el lépe az földet. Ez Alom felől az Scittiabeli jüvendők mondók ezt magyarázák, hogy azü magzattyából támadna olli fejedeleni, ki Hunniából nagy néppel ki menne, és az Pannonyának kővér földét ismét el foglalja. Kitől midőn üdő bé telven, egy szép férfigyermek születet volna, az-ü Attya azt, azü feleségének Látásarul és Almáról, Almosnak neveze. De hogy ez nyilvánban legyen, illik az Atilának eleitől fogván való nemzetséget elő ízamlálnunk.

A T I L A K I R Á L Y N A K Genelógiája.

1. Nóc	17. Buken.	33. Chadicza.
2. Iáset.	18. Czanád.	34. Opos.
3. Hám.	19. Rudli.	35. Ethei.
4. Chus.	20. Belztur.	36. Szemein.
5. Nimróth.	21. Mike.	37. Turda.
6. Hunor.	22. Miske.	38. Bendeguz.
7. Bór.	23. Onipud.	39. Atila.
8. Dama.	24. Kulcze.	40. Chába.
9. Keleed.	25. Levénte.	41. Ed.
10. Keve.	26. Lehel.	42. Ugek.
11. Keár.	27. Zámir.	43. Eleud.
12. Bellér.	28. Zambur.	44. Almos.
13. Rádár.	29. Bólug.	45. Arpád.
14. Othmár.	30. Bóczu.	46. Zóltán.
15. Farkas.	31. Zóltán.	47. Toxus.
16. Bondosárd.	32. Berénd.	48. Geicza.

Ipsa mutat tempora & aetates, & transfert Regna atque constituit. Dan. 2 cap.

ARPAÐNAK idejében azért, ki indulának a Magyarok Hunnyából, és általjűvén sok Országokon és tartományokon, által kelék az Tanais Vízet, jűvének Muszka Országba, azután Orosz Országba, az Székelyek azért az Atila Királinak maradéki, kik immár Erdélyben le telepedtek vala, halván a Magyaroknak jűvetelit, eleikbe menének Orosz Országba, és bé hozák őket Erdélységbe. Holott heet föld Várat csinálának, kikben egy ideig meg nyugovának. Kiról immár mind é napiglan az Erdély neveztetik a' heet föld Várol heet halomnak. Deákul septem Castrának. Németul pedig Szibenburgnak.

A Székelyeknek pedig akkor adák a' Nemességet és szabatságot, mint Atila maradékinak és az Magyarok réghi hiveinek. Mert Atilának halálátul fogvást, míg a Magyarok esmét mászszor ki jűvének ez Országba, el nem felelkezének azü elejéről.

Továbbá, emelének ugyan ottan Erdélyben het Kapitán, és mindenik alá adának harmincz ezer embert, hadra alkalmatosokat. Ennek fölötte szerzének századosokat, és Tizedeseket minden seregben. Valának azért mindenestül fogvást szolgáknak, gyermekeknek, és Afzszoni embereknek kivüle, ket száz tiz ezeren.

Vala pedig é het Kapitáni közzül egi Arpað nevi, ez az tőbinel gazdagab és Nemeszeb vala. ki az Atila nemzetéből való vala, ennek az Apja Almos meg hala Erdélyben, és nem láthattá Pannoniának földét, mint Aron az ígéretnak földét hogy nem láthatta.

Ennek utánna bocsátának el egi kémet, kinek neve vala Kuszid, ez az Kundnak fia vala hogy az Pannoniának földét minémő volna, és mi csoda népek lakoznának raitta meg látná. Azért az Kuszid el jár az földet mind, az Dunáig és meg térteben vin az Kapitányoknak egi palaczk Duna vizet egi marok füvet, és egi marok fekete földet. Kiket mikor az Kapitányok meg láttak volna, igen jónak ittéllék azokból lenni az Pannoniának földet. Arpað pedig azon helyt Scittyának mondgya szerént, egi aranjas hadi kürtöt meg tölte az Duna vízével, és föl emelvén azt monda nagi föl szóval. Mi Attyának Márs és Hercules, nagi hálaikat adunk néktek, hogy minhet azti jóvóltotokból ide vezéreltek éz hoztátok. Ennek okaért Könjörgüknéktek hogy ez Pannoniának földén minket meg szállásatok, és örök birodalmul minékünk adgjátok. Az Dunának Istenét minékünk engesztellyétek és visellye-

tek olli gondot reánk, hogy az kőrnjűlünk való, ellenségünk myátt el ne velzfűnk. Az Magyarok erre nagy föl szóval háromszor Deust káltának, melly helyet erről mind ez mai napig, az Deusról Dénék hívunk, holott maian egi váras vagion közel Szamos vizehez.

Az időben birja vala Pannonianak Országát egi Suatapolug nevű fejedelem. Maróthnak az fya kinek küldenek az kuszidtól egi fejer Lovat aranyas fékkel és Njereggel, és könyörgének neki földért, hön lakozhatnának, Suatapolug nagt vig kedvel el vévé az Lovat és igére nekik lakó helyet az Országban, gondolván aztat, hogy valami munkás és szánto emberek volnának. Az kuszid meg térvén meg mondá nekik az valasztot, kin az Magyarok igen örülének, és az kuszit mindjarást ismét vísza küldék, és meg izenék a' Suatapolug fejedelemnek, hogy el menne az földről, mert az föld, övek volna kit ők Aron vettek volna meg tőle; az fejer lovon az földet, az féken az fűvet, az Njergen pedig az vizet. Halván ezt Suatapolug igen meg búfula raitta és mondá, ha ez igi vagion, én az lovat agjon veretem, az feket az rétben vetem, az Njerget pedig az vízben haitatom. Kire kuszid igi felele, ha azt miveledis, abban az Magyarok semmi kárt nem vallanak. Mert az Ebek meg éfzik az lovat, az kaszáfok meg tallálják az feket. Az haláfzok pedig az Njerget.

Azonban az Magyarok mind Táborostól meg indulának, kitt halván Suatapolug ki szálla eleikben, és meg ütköztén vélek, meg vereték az Magyaróktól, Suatapolug pedig el futamodván bé szöktet vácznál az Dunaban, és beléhala az vízben, kin az Magyarok lének nagt örömben és azon helyt Pannoniában le telepedenek, kin mind, ez napiglan az mint láttjátok lakoznak. Ez lén Constantinus Császárnak az Leo fiának, és Zakarias Pápanak idejekben.

AZ KAPITÁNYOKNAK NEVEK.

1. ARPÁD az első Kapitán. Székes-fejer-várnál szálla meg.
2. SZABÓLCZ az második Ettől Származot, az Cháki familia, ez az Tiszfza mellet telepedék meg és népé vel az egész Nyrséget bé tölté, kinek az ő föld-vara maistis főnvagion az Tiszfza mellet Rakoma-zon fölül.
3. KUND az harmadik Kapitán. Az Kendi familia innen Származott.
4. GIULA az negyedik Kapitán. Ez Erdélyben telepedék meg, kitől mostis az heli Giula-fejer-várnak neveztetik. Az Gjulaffy familia innen való.
5. BERBULCZ az ötödik Kapitán. Ez az Balaton mellet szálla meg.
6. LEH

6. L E H az hatodik Kapitán. Ez Galgocz táján szálla meg népével.

7. U R S az hetedik Kapitán, ki az Sayó vize mellett szálla meg.

A Z M A G Y A R O K N A K H A D A I.

1. **A** Z Magyarok hógy meg szállák Pannoniát, hatt esztendeig meg-
njugovának. Az hetedik esztendőben Cseh Országot és Mor-
vát meg rablák, és meg térének Pannoniába, kiben egy esztendeig meg
njugovának.

2. Azután menének Carinthiára, holott meg űtközenek Carinthiai,
Carnioli, Styriai és Moraniai Herczegekkel, kik ellen az Magyarok dia-
dalmasok lének és az ő földöket mind el rabolván, meg térének Panno-
niába, és vesztég valának három esztendeig.

3. Ismét el indulának az Magyarok, és az egész Bólgár Országot el
rablák és égetek, és nagy prädával békével visszátérének.

4. Annak utánna menének Lombárdiára, és meg vevék Pádvt és azt
meg égetek, Hetruriát, Alfatiát, és Lotoringiát mind el rabolván és el-
égetvén, nagy gazdagsággal haza jövének Magyar Országban, és meg
njugovának tiz esztendeig.

5. Ez után ismét föl kélenek az Magyarok, és menének Német Or-
szágra, és mikoron megrablották volna, Saxóniát, Turingiát, Svéviát, Fran-
ciát, és Burgundiát, örömmel térének vissza Magyar Országba, és meg
njugovának tiz esztendeig.

6. Conrád Császár idejében az Magyarok ismét Német Országra-
menének, holott nagy fok rablás után seregeket ket felé oszták, kinek az
felé Augustát meg szállá. Az fele pedig rablani mene; Az kik Augusta
alatt valának, azok meg verettetének az Császártul, és ott ket Nemes
Kapitánjok el fogattaték Léhel és Bolezu. Kiéet mikor az Császár elei-
ben vittek volna. Monda nekik az Császár. Miért kegyetlenkedtek ti
olli igen az kőröszttjénekre. Mondának amazok. Mi vagiunk Isten-
nek bocsfzu álló Ostori. Azért, ha mi meg Syününk titeket háborgat-
ni, minket büntet meg Isten. Monda ismét az Császár nekik. Valasza-
tok halált magatoknak mert meg köl halnotok. Monda erre Léhel. Ad-
giák énnékem azén hadi kürtömet, had kürtöllyek vele még egyszer ha-
lálóm előtt. Es mikor elő hozták volna az kürtött, kerengeni hezde vé-
le, és fúni, és fel-húzván azt, ugy űté a Császárt agyon vele, hogy-
mindjáraft meg hala a' Császár és monda: Menny el előttem, és az
más Világonnis szolgálfi nekem, kiért a' Németek Ratisbónában, kit-
mi Rézennek, hivunk, mind, á keét Capitánt, Lehelt és Bolezut-
fól akasztaták. A más Sereg pedig a kirablani ment vala, meg térőben
meg

meg veré az Császár feregét, és fokat rabolván nagy nyereséggel meg térének Magyar Országba.

7. Nem sokidő múlva az Magyarok ismét nagy fokasággal el indulának, borsfuzut akarván állani az Németeken. Es el rablák, és elpusztiták Lotaringiát, es még ütközven az Németekkel meg fogák az Lotaringiai Herczéget, és az Brabanciai. Herczeget az viadalban Strozpurg alatt, es mind az keét Herczegnek fejjét vévék. Bellyeb indulván Francia Ország-ra menének, holott nagy pusztaságot mivelének. Továb menvén el rablák a' Mecz, Triér és Aquisgrana tartományokat. Annak utánna meg vévék. Segusa, és Taurina városokat. Végre fegiverrel utat nytván magoknak, egifzerfmind el pusztiták, az egész Lombardiát, és mondhatatlan nagy ptedával jüvének vízfza Magyar Országba.

A Nagy Cáról Császár nem akarván szenvedni a' Magyaroknak ilyen fok kegyetlen hadait, mellyekkel fok Országokat meg njomoritottak vala. Annak okáért nagy haddal reájok jöve, és njólez egész esztendeig rettenetes nagy vér ontással és szantalan fok embereknék veszedelmével hadakozék reájok. Sicambriát a' Chábára a' Magyarok fejedelmére meg szállá, megvévé, és a' Chábátis benne meg öle. Végre az gyakrán való ütközetekben (mert a' Magyarok nem hadgyák vala magokat, hanem mindenkor vitézül támadnak vala ellene:) mind el veszének a' Magyarok közöt, való Nemessék. A kőszéghis igen meg fogyatkozáék. Es a nagy fok gazdagság, mellyet enni fok Országoknak el kőborlásával és ráblásával egyben takartak vala, mind el vesze tölök. Azért kenfzeretetének a' Magyarok Cáról Császárnak meg hódulni, és néki fejét haitani.

Ezenközben a' Saxóniajak el hagyák a kőrsztyen hitet, kire az előtt a' Császár fegyverrel haitotta vala őket, ezt halván Cáról Császár ismét reájok mene, és meg veré őket, az ott való népet föl vévé, és Magyar Országban Erdéliben helheztté a' Magyarok hőziben. Ezeket hyak Erdéliben Szászoknak. Ezek épétték Erdélyben Szebent, Calosvárat, Szászváraft, Szászsebest, Besztreczét, Régent, Mőgyést, Segesvárat, Kőhalmot, és Brásót.

NB. Istváffi *in suis Historiis lib. 13. fol. 220.* Azt írja, hogy soha semmi bizonyos Historicusokból a nyilván kinem teczik, hogy valaha Cáról Császár a Magyarokra hadakozor vólna, hanem az első Geisza Király Szent Lászlónak a Báltja hozta bé Erdélybe a Szászokat, Kiról való privilegio-mokát szemével latta ű maga Istvánfi.

ANNO

ANNO 328.

Gemistl az Thót Országi Király ez időben volt.

ANNO 880.

Severopilus Dalmatiának és Thót Országnak Királya, ez időben vette fel a keresztényen hitet, mind az ő Országival edgyütt.

LINDEUTOR a Nagy Károly Császár halála után választák az Magyarok Herczegnek. Ez mingyarást el szakada a' Római birodalomtól a Dalmatiabéljekkel, és Ausztriáikkal.

8. Halván ezt Lajos Császár, nagy néppel reájok indulá, és meg ütköztvén Lindeutall diadalmas lén ellene, Lindeut mikor az ütköztetből él szaladot volna, Könyörgésre vévé az dölgot, és kegyelmet nyere á Császártul. Es így lévén, a' Magyarok ismét az Francziának birodalma alatt lének.

9. Meg hala Lajos Császár, és egyben háborodának az fiai a birodalomért, kit látván a' Magyarok ismét el szakadának a' Római birodalomtól. Es nagy sereggel el indulának, és el kezdvén az Németeken, fokot rablánek a Császári birodalomban, nagy kegyetlenséget mutatának minden emberek ellen, és minden helyek ellen.

10. Annak utánna a Francziakra menének, hogy azokon boszut állanának, miért hogy a Nagy Károly Császár onnan jött vala reájok, és ő általok oly igen meg nyomorította, és meg alázza vala á Magyarokat, nagy pusztaságot mivelének azért, tűzzel fegyverrel Francia Országban, valakit elő találnek vala mind le vágják vala, annak utánna haza térének Magyar Országba, nagy prädával és gazdagsággal.

11. Második esztendőben, kikelettél indulának á Görögökre, Constantinus Császár idejében, és á felső Misiát, Illyriát, Traciát, és Macedóniát mind el rabláék és égeték, és ez Országoknak minden kincsekben sákmánt tévének, kivél kényszerítették az Görögöket adó fizetésre.

12. Annak utánna menének Bolgár Országra, holott mikoron meg ütköztének volna, vélek a' Magyarok Diadalmasok lének, és ezeket is, adó fizetésre kényszerítették.

13. Továbbá, menének ismét Olasz Országra, kiknek akkor Királyok Berengér vala, valának pedig a' Magyarok nagy sereggel, kiktől az Olaszok el, jedének, és mikoron meg ütköztének volna egymással, á Magyaroké lén a győzödelem, azután el rabláék egész Olasz Országot, kiktől az Olaszok nagy pénzen vévének békeséget, és adó fizetésre, kötelezék magokat. Úgy jövének vissza Olasz Országból.

D

14. Ez

14. Ez után ismét a Németekre indították hadokat, és Alhaczo és Saxóniát mind el rablák, és valamit elő találának azt mind le vágák. Leon pedig ez Henrik Császár idejében, népet gyűlte azért Henrik Császár is, eleieben szalla, a Magyaroknak Meripurg városá alatt, és ott meg veré a Magyarokat, és minden praedajokat el vevé tőlök.

15. SALÁRDOT választák a Magyarok Herczegnek az Lindout halála után, Ez ismét bé mene Olasz Országba, és ott ugyan nagy pusztítást tévének, praedálásokkal, tüzzel, és fegyverrel, az Ticium nagy várával egyetemben.

16. Annak utánna ismét Morvára és Cseh Országba indulának nagy néppel, és aztis mind el dulák, és rablák, nagy praedával jövőnek viszfá Magyar Országba.

17. Egynehány esztendő múlva ismét Olasz Országba menének. De Henrik az Bavariai Herczeg ellenek támada, és két ütközetben meggyőzé ökö, és viszfá szaladának Magyar Országba.

ANNO 931.

Az Csehek ez időben vették bé a CHRISTUS Evangeliomát. Toxus a Zóltán Herczegnek fia, len Magyaroknak Herczegie.

18. Toxus azért ismét ki indítá a Magyarokat Olasz Ország. ogy boszút állának rajtok, ez előt való raitok tett boszuságért. Kit halván az Olaszok igen meg-iedének, és Berengáj Királynak el bocsáták az ő fiát Albertot Toxus eleibe és ez ijsu sok könyörgések után bekeféget nyere Toxustul, tiz kőből pénzt adván a Magyaroknak, és ezzel meg térének a Magyarok.

19. Ez után ismét indulának a Németekre, len pedig ez Ottó Császárnak idejében, ki hamar nagy néppel a Magyarok eleibe szalla, es meg ütközék vélek. A Magyarok pedig nagy emberséggel és alhatatossággal vinak vala, ellene annyira, hogy egynehány napig tarta a viadal köztök, de a sokáig való vivásban, maid mind el fogytak vala a Magyarok. Végre Ottó len győzedelmes ellenek, holott három Capitányok esék fogva, kiket Ottó Császár mind fél akasztata.

20. Egynehány esztendővel ez után, indulának ismét Francia Országba, és mikor mind el rablották volna ökö, nagy praedával viszfá jövőnek, és a Rénus vizén által kelvén három részre Orlának, kiknek az egyik részével meg ütközének a Saxóniak, és ott mind el veszének a Magyarok. Mikor a két rész értette volna, a harmadiknak veszedelmet, a Rabokat mind le vágván, az praedatis mind el hagyván egybe ütközök, és így jövőnek haza.

ANNO

ANNO 958.

GEYSA a' Toxus Herczegnek fia, lett Magyaroknak Herczegje. Ez igen jámbor ember vala, csendes erkölcsű, és békefég Szerető, Isten féld, és Szent életű. Ez, Isteni jelenésből, ki álmában jelent vala meg neki, igyekezik vala azon hogy a' Magyarokat keresztényekké tegye, és a fene hadakozásokból vilzsa vonnya.

ANNO 969.

Szent István az Geisa Herczegnek fia, Születék Esztergamban a Sarolta Aszszonytól, a' Gyula leányától, kitt meg Keresztele Szent Albert, a' Prágai Püspök.

*DEUS judicium tuum da Regi : Et justitiam tuam filio Regis :
Judicare populum tuum in justitia : Et pauperes tuos in judicio Ps. 71.*

KÖVETKEZNEK A' MAGYAR

Országi kereszttyen Királyok.

Et nunc Reges intelligite, Servite Domino in timore : Et apprehendite disciplinam. Ps. 6.

ANNO 383.

Confortare Et esto robustus (ait Dominus Josuæ :) Et custodias atque facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses servus meus. Jos. 1. Cap.

SENT ISTVÁNÍ Geisa Herczegnek fia, első Magyar Országi kereszttyen Király, ez időben választaték Királlyá. Ennek á hetedik Benedek Pápa küldte Angyali jelenésből egy Coronát, kit mind é mai napiglan Angyali Coronának hívunk. Evel azért meg Coronázták őt a' Királyságra. Anno 1001. esztendőben.

ANNO 190.

SENT ISTVÁN Király az egész Magyar Országot á réghi Schitiai Pogány ságból, a' Római Kereszttyén hitre térítetté. Geisa Herczeg meg holt Anno 997.

D 2

ANNO

ANNO 1003.

A' Törökök Hierusálemet meg vevék.

ANNO 1031.

SEnt Imre Herczeg, Szent István Királynak egyetlen egy fia meghala, kin lén az Attjának, és véle egyetemben az egész Országnek nagy bánnattya.

Mivel hogy pedig Szent István meg betegédet vala, és meg ismerte vala magán, hogy abból ki nem gyógyulna, és fel nem kelne. És mivel-hogy gyermeki nem valának gondolkodot azért, hogy az ő Vér szerént való rakonsághi közül hadná valamelykét a birodalomban halála után. Ennek okáért hamar el küldé az ő Szólgáját a' Szakálos Budát az Egrudnak a fiat Nyitrába, hogy onnan a Vazult az ő rokonságot hamar ala hozná, hogy minek előtte meg halna, őtet Királlyá, tétetné. Vala pedig a' Vazul igen szép ifjú legény, kit Szent István Király az ő vásotságáért, furcsaságaért, és fursfánoságaért, Nyitrában fogságban tartat vala, melly dólgot Buda meg jelenté a' Királyné Afzfzonnak. Gislának (Ezt Keislánakis írják) ez a' második Henricus Császárnak Huga vala. Ki azon helt Buda előtt Sebuft Nyitrába bocsátá, és a' Király szavával a' Vazulnak mind az két szemét; ki tolyiatá, és a füleit ónnal bé önteté. Ezt pedig azért cselekedé raita, hogy Pétert tétetné Magyar Orszagi Királlyá, Szent István Királynak halála után. Azonban Budais oda juta, és látván é dólgot meg rettene raitta, de mind az által Vazult a' Királyhoz vivé. Kit mikor az Király meg látot vólna, igen síra raita, és azon helt, á' Kopasz László fiait Andrást, Belát, és Leventét magához hivatá; és meg hagyá nekik hogymingyarást az Országból ki fussanak, és magokat a' Királyné Afzfzontol meg óltalmazták. Azok pedig ezt halván. azon helt nagy Keserűséggel Cseh Országba futának.

ANNO 1038.

SEnt István Király meg-hala, Nagy Bóldog Afzfzony napján, kit el temetének a' Magyarok, székes Fejér-Várban nagy síralommal és bánnattal, kinek halála után három esztendeig Magyar Országban minden vigasságtévő Musika meg szűnék. Ez igen jámbor és Isten felő Szent életű fejedelem vala. Nagy fok gazdag Templomokat, és Calastromokat csináltata Magyar Országban, Püspökököt és egyéb szerzeteseket szerze, kiket mind ez napiglan szemünkkel látunk.

Ennek

Ennek feletté az Országot, Vármegyékre osztá, kikben fő Ispányokot, Vice Ispányokot, és bírákot szerze, hogy azoknak. vigyázások által a' keresztyén hit jobban gyarapodnék, az igazságghis, az Országban job módgyával szolgáltatték.

A' MAGYAR ORSZÁGY

Vármegyéknek Nevek és Számok.

Subditi igitur estote omni humane creature propter Deum: siue Regi quasi præcellenti, siue Ducibus, tanquam ab eo missis; ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. 1. Petr. 2. cap.

Admone illos, Principibus, & potestatibus subiectos esse. Dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse. Ad Titum 5. cap.

1. Szerem	Vármegye.	23. Pest.	Várm.
2. Valkó.	Várm.	24. Bács.	Várm.
3. Posga.	Várm.	25. Bodrog.	Várm.
4. Verőcze.	Várm.	26. Zólyom.	Várm.
5. Thólna.	Várm.	27. Liptó.	Várm.
6. Baranya.	Várm.	28. Arva.	Várm.
7. Somogy.	Várm.	29. Thurócz.	Várm.
8. Veszprim.	Várm.	30. Szepes.	Várm.
9. Feyervár.	Várm.	31. Thorna.	Várm.
10. Szala.	Várm.	32. Vjvár.	Várm.
11. Vasvár.	Várm.	33. Borsód.	Várm.
12. Soprony.	Várm.	34. Gómör.	Várm.
13. Mosony.	Várm.	35. Ungh.	Várm.
14. Győr.	Várm.	36. Beregh.	Várm.
15. Komárom.	Várm.	37. Ugólcza.	Várm.
16. Esztergam.	Várm.	38. Máramaros.	Várm.
17. Pilis.	Várm.	39. Szathmár.	Várm.
18. Poson.	Várm.	40. Szabólcz.	Várm.
19. Nyitra.	Várm.	41. Szólnok.	Várm.
20. Bars.	Várm.	42. Bihar.	Várm.
21. Hon.	Várm.	43. Kraszna.	Várm.
22. Nógrád.	Várm.	44. Beren.	Várm.
		45. Bekes.	

45. Bekes.	Várm.	55. Nagy-Heves.	Várm.
46. Szaránd.	Várm.	56. Sáros.	Várm.
47. Csanád.	Vátm.	57. Csongrád.	Várm.
48. Thorontál.	Várm.	58. Haron.	Várm.
49. Thömös.	Várm.	59. Macsó.	Várm.
50. Szörény.	Várm.	60. Orbacs.	Várm.
51. Zemplin.	Várm.	61. Kraszó.	Várm.
52. Trinchén.	Várm.	62. Arad.	Várm.
53. Solth.	Várm.	63. Kővény.	Várm.
54. KisHeves.	Várm.	64. Szreberník.	Várm.

AZ THOT ORSZÁGY VÁRME- gyéknek Nevek.

1. Várasd Várm.   2. Zábrág. Várm.   3. Kőrös Várm.

AZ ERDÉLY VÁRMEGYÉKNEK NEVEK.

1. Kolos.	Várm.	5. Küküllő.	Várm.
2. Dobóka.	Várm.	6. Feyérvár.	Várm.
3. Belső Szólnok.	Várm.	7. Hunnyad.	Várm.
4. Thorda.	Várm.		

A SZEKELYEK SZEKEI AVVAGY Vármegyéi ezek.

1. Első volt mindenkor Udvarhely szék, melyben lovas, és Gyalog vitézlő Rend az régi Boldog időben lehetett 4000.
  2. Második volt Három szék, ugymint sepsi, kézdi, és Orbai, kikből is ki telhetett Vitézlő Nep 6000.
  3. Harmadik, Csik, Gyergyó, és kátfon székek, Három Vice király Birák alatt lehettek 3000.
  4. Maros szék, Honnan is voltak vitézlő rendek 2500.
  5. Ötödik Aranyas szék kys állott 1000. fegyver fogható emberből.
- Mindenik széknek Fő Kapitánya a ki, a vitézi dologokat, és Fő király Birája, a ki, a Törvényes dolgokat igazgatta, ezek alatt voltak az Vice király Birák.
- Ennek

Ennek à Nemzetnek olyan régi Privilegiuma volt, hogy semmi Adozással nem tartozott, hanem fegyverrel oltalmazta az Országot; Es mikor à Magyar királynéknak Fiók született, ajándékon à Gazdagia egy Tulykot, -s- az Izegennye egy borjut adott à királynénak.

SENT ISTVÁN KIRÁLY HADAI.

ELső hadalén a' Kupán ellen, ki Zirind fia vala, ez Somogyságnak Herczegje vala. Es igen bánnya vala hogy Sz: István Király a' keresztyén hitet bé hozta vala Magyar Országba, Annakokáért hogy job alkalmatossága lehetet volna a' keresztyén hitnek Magyar Országból való ki gyomlálásában, és az előbeni Pogány hitnek helyre való állításában, a' Szent István Annját Sarolta Afzszonat akarja vala magának feleségül venni, hogy a' több pártosoknak segítségéből, utánna Királya lehetne, ertvén ezt Szent István Király igen meg háborodék raita, és mindjáraft minden erejét az Kupán ellen inditá. Venczelt az egész had előtt választá fő Capitánnak. Venczel után valának Hunt és Páznán mind a' hárman Németek, jeles okos hadviselő férfiak, és igen értékelek a' Király mellett nagy embéruil és Vitézuil viselték magokat. Ezeknek erejekkel, hatalmokkal és okofságokkal, kényszerítette Geisá-Herczeg, és Szent István Király a' Magyarokat a' keresztyén hithet fel venni. Azért hadával személlye sizerént réa indula az Király Kupán. Herczegre, és a' Garan Vize mellett a' Kupán hadat igen meg veré, és a' pártosokat mind el veszté, a' Kupánt pedig a' Venczel Capitán a' maga kezével le vágá, kit az után a' Király négyvé vágata, és annak minden jofzágát az Győri Szent Márton Calastromához adá.

ANNO 1002.

Második hadalén az Gjula Capitán ellen, ki ő néki Annjáról Eőssi vala, oka pedig az hadnak ez vala, hogy a' Gjula Erdélyben igen kegyetlenkedik vala. Továbbá, igen ellenzi vala hogy Szent István Király az Keresztyén hitet bé hozta vala Magyar Országban. Azért Szent István meg foga őtet mind fiával és feleségével edgyüt, és hozá őket Magyar Országba. Ugyan azon uttyában kényszeritté fegyverrel, az Erdélyieket is az Christus Evangeliómát bé venni.

Harmadik hadalén az Kéán ellen az Bolgárok Herczege ellen, le aztis meg veré, és meg ölvén az Kéánt, hayga az Országaba az vén Zóltánt az ő Annjának Attja-fiát.

AN-

ANNO 1038.

II. PÉTER, Vilhelmusnak, az Burgundiaj Sigmond Herczeg Báttja fia, választatott az Sz: Király halála után Magyar Országgi Királlyá, és meg Coronáztaték székes Fejér-Várban, ez Német vala, és Sz: István Király Húgának fia vala. De a' Magyar Nemzeter igen gyűlöli vala, és raitok igen kegyetlenkedik vala, Továbbá, az Országának kincsét mind Német Országba takarja vala. Ennek felette minden Tiszteket a' Németeknek és Oloszoknak osztta vala, kint a' Magyarok tovább nem tűrhettek, azért kényszeritetének szabadságok mellett Péter Királyra meg Coronázásának utánna harmadik esztendőben támadni, kik előtt három fő Magyar Ur támadta fel, tudni illik Viscó, Toislán, és Pezli. Ezek Péter Királyt kiűzék az Országból. Az Szakálos Budát az Egruthnak az fiát, ki által Pétert az Királyné Aszfzony, Magyar Országban hozta vala Német Országból, mind konczról konczra vagdaluk, és a' két szemét ki tolyták. Az Sebusnak pedig ki az Vazulnak szemeit ki tolt vala, mind kezeit lábait meg törék, és nagy szörnjű halálal meg ölék őtet, mind azokkal öszve kik ezekhez pártolók valának.

ANNO 1041.

III. Aba választaték, és Coronáztaték Péter helyében Magyar Országgi Királlyá. Ezis Német vala, és Szent István Királynak Húga vala nála. Ez csin áltata Gónzón fellyül az Hornát mentében egy föld várat, Kiról mind é napiglan az ott való vármegyét. Aba Uyvármegyének hyák. Ez fellette kegyetlen és hamis fejedelem vala, és méltában neveztetet volna gyilkosnak hogy sem Királynak. Mert az paraszt-ságból választott vala tanácsokat magának, és azokat emelé Tiztességes méltóságokra, az hasznos Tizteket is azokra bizá. Az Magyar Urakra pedig reáiak dühösködék, és egy nap ötven Uratt egy házban bé rekesztvén lé vágatá, olly kegyetlenül, hogy meg sem hagyá vala gjónni őket Uratt sem engede venni magokhoz. Kin az Magyarok fellette igen meg busulának, és el hagyvan őtöt, küldének ismét Péter Királyért ki Henrik Császárnál vala. Kivel az Császárt fel inditták, hogy Péter Királyt ismét szekiben ültesse. Halván é dölgot Aba Király, azonhelt Austriát, Baviariát, és Carintheta el rablá és el égeté. De azután el jöve nagy haddal Henrik Császár, kinek Aba Király, eleiben szállá és meg ütközék vele, de meg vereték az ő gonoszságáért, és el szaladván az Tisza Viz táján meg öleték az maga szolgálaiatul, és el temetteték az Sári Ca-

Calastromban. Hivattatik pedig az itközvetnek hele Ferliórom pajernek, Magyarul pedig veszet Németnek, mert ott szantalan fok Német veszet vala el.

ANNO 1044.

Pétért azért ismét Királyi székiben ülteték de Péterismét ugy cselekedék és dühüsködék az Magyarokra mint annak előtte, mert nem bizhatik vala az Magyarokhoz. Azert az ő kegyetlenségéjért Ulyobban ki veték birodalmából, és szemeit ki tolák Végre meg hala, és eltemetterék Pécsen Szent Péter egyházába, kitt ő csinált vala.

ANNO 1047.

IV. **A**NDRÁS avvágy Endre, a' Kopasz Lászlónak az fia, Coronázták székes Fejér-Várban Magyar Ország Királyá. Ezt, és ennek az Eoccsét Leventét bé hozák a' birodalomba, Kiváltképpen ezek az Urak, tudni illik Viscó, Bua, és Buna, kik az több Magyar Urak között értékkel és gazdagsággal főbbek, és nagobbak valának. De különben nem állanak az Magyarok András Király és Levente mellé, hanem meg kölléték nekik engedni, az Scitijai Pogáni hitet, mert azt mondgyák vala hogy attul fogva jó szerencséjek el hailott volna tőlök, mi-olta kőrösztyénekké lettek. Azért Vatha és Janos ennek az fia, lének első; az urak közzülök, a' kik a' régi Scittyai Pogány Scertartást elő vévék. Továbbá, aztis meg kölléték engedni nekik, hogy az Püspököket, és Szerzeteseket meg öljenek. Annak föllötte az Németeket és Olaszokat, kiket, Péter Király bé hozott vala az Országba. Azért az Püspökökre, és egyéb szerzetesekre támadának, és kegyetlenül ölik vala őket szegényeket. Az Templomokat és Calastromokat ronttyák, dullyák, és föl kőborollyák vala, Szent Gellertet az Csanádi Püspöket ez időben ölték meg, kitt lé bocsátának és le tazítának az Magyarok egy Taligán az nagy magos kőszikláról Budánál, melly hegyet eröll, mind e napiglan Szent Gellérd hegyének hinak.

Véle egyetemben Bezterus és Buldus Püspököket meg ölek. Zonuchust az Albaniai Herczeget az Nemetekkel, és Olaszokkal hasonlóképpen mind meg ölek az kit meg Kaphatnak vala közzülök.

Az Péter és Aba Királyok myatt, és hogy az Herczegekis haza érkeztek vala; igen meg nyomorodek, és ugyan el szegényedék Magyar Ország.

Ennek utánna, hogy az András Király meg erősfödött volna, az birodalomban, mindjárást feje veztrése alatt való parancsolattal meg kiál-

ratá, hogy minden ember azt az hitet kövélse, kitt Szent István Király hagyott, és az Pogánságot el hadgyak. Továbbá, hogy minden Város és falu az el rontot és töröt Egyházakat meg épécse, az Püspököket és Papokat Tiztességben tarcsák. Annak föllötte, hogy valaki az Egyházi marhákbán el kóborlött, azt mindyarást helyére állassa, és azon Egyházaknak meg térycse. Azért így kényszeríté ísmét András Király az Magyarokat az körösztyén hitre. És ez, az Levente Herczegnek hólta után lén, miért annak ideyében uyitást az hitt dólgaiba nem teheté András Király, mivel hogy Levente igen hailandó vala az Pogány hitre.

Azonközben nem fok üdö múlva Lexente meg hala, Ennek okaért András Király ki hivatá az második Attyafiát az Béla Herczeget Lengyel Országból, hogy az ő halála után, az Ország reá szállana. És adá az Országnak harmad részét Béla Herczegnek, hogy aztat addig Herczegségül birná. Evvel az Országnak meg Ofzlásával, fok háboruságok, viszáza vonyások, pártütések, számtalan vérontások, Ország hely romlások, és pusztulások következőének az Fejedelmek között és az Országba, az mint ide elől bővséggel meg irtam.

ANDRÁS KIRÁLI HADAI.

I. **A** Ndrás Királyra az harmadik Henrik Császár nagy haddal iöt vala, hogy raita, és az Magyarokon, az Péter Király haláláért boszszut állana. Es Posont meg szállá, kitt keet hólnapig vitata, de az Magyarok között az Városban egy Zotmund nevü buár találkozték, ki éyel az Duna vizében buván, az Császár hajóyt furóval mind által furta vala, és így az hajók regvelig mind el merülének, ki nyátt el köllték az Császárnak szállanni Posony alól.

II. Másod eszendőben Henrik Császár nagyob hadat győyte ísmét el jöve Magyar Országba. Ki előt András Király, és Béla Herczeg, az föld népét, és az barmot mind az all földre szálléták és takaréták. Az gabonát pedig és az szénát az ki utában vala, mind el égettették, ki nyátt az Németek között nágy éhség támadá, de a' Császár mind a' hayókat várya vala, kin számtalan élést hoznak vala utanna a' Dunán (hatta vala pedig a' hayok előtt a' Császár a' Gibartot a' Frizinghy Püspököt ki Bátorra vala néky) és mikor az éléssel Győrré érkezét volna. Gibart onnan a' Császárhoz küldöt vala levelet kiből tudakozik vala tőle, tőle, hová parancsolná vinnyi az élést, de az András Király vitézi, történet szerént a' követet a' levéllel el fogák az utón, és a' Királyhoz viték.

vék. Az Király azért mindyarást egy áll levelet írta az Császár nevével az hayók előtt való Capitánnak Gibartnak hogy nem volna immár szükség az élés, mert ő az Magyarokkal meg békéltet, immár meg térőben volna, hanem mennyen viszsza az éléssel, és az uttyában adgya el, hi vèn az levélnek, és az Szerént cselekedék. A' Németek pedig mind meg hálnak vala a' nagy éhség myátt. Mert más felől a' Magyarok gyakorta meg ütök vala Táborokat, és untalan harczolnak vala vélek, ki myátt igen fogynak vala a' Németek.

Látván azért a' Császár, minémű nagy nyavalyában és veszedelemben volna, kényszeríteték követeket küldeni András Királyhoz, kik által meg békélének a' Fejedelmek illi okkal, hogy a' Császárt minden népével bocsássa békével viszsza András Király, és éléstis küldgyön néki, kjért a' Császár meg esküvék néki, minden Herczeghivel őszve, hogy űk soha Magyar Országra nem törnek s-nem hadakoznak, sem beszéddel sem réteménnyel ellenek nem lésznek, ha pedig űk azt meg nem állanak, tehát az Istennek haraghia szálljon rájuk. Ennek nagyob bizonságára és erősítésére adá a' Császár a' maga leányát Sóphját Salamonnak, az András Király fiának feleségül. Azért így jára Henrik Császár a' Magyarokkal. Innen immár hivattatik az a' hegy, holott a' Németek valának Táborban, vértetnek, miért hogy a' Németek ott igen meg verettetének.

Azomban meg házasodot vala András Király és hozta vala magának házas társul az Admunda az Oroszok Herczegének leányát, és lén néki keét fia Salamon, és Dávid, azért meg nem állá fogadását a' Király Bélá Herczegnek, mert Salamont élteben meg Coronáztatá az Királyságra őt esztendő korában. A' Béla pedig látván hogy Salamont Coronáztá meg a' Bátyja, félvén fejére, el mene Lengyel Országba Mescó Királyhoz az ű felesége Apjához, ki Bélának az ű vitéségéért, még ennek előtte atta vala az ű leányát feleségül. Mert ez a' Béla Herczeg a' Mescó Király helet vivott vólt meg halálig a' Pomeránusok Fejedelmével, kiknek a' Királyságáért magognak ketten köllött, volna meg vinnjók, és meg őlé Béla Herczeg a' Pomeránusok Fejedelmét, kinek birodalmát azután békefességgel birta a' Mescó Király.

III. Azert Bélá Herczeg nagy hadat kére Mescótúl, és Magyar Országba, bé jűvén, meg veré András Királyt, ki futtában fogva esék, és a' fogságban meg hala ízegéni Kőszvényes jambor vén Király. Es el temetteté a' Balaton mellet a' Tihani Calastromban, kit ű csináltatot vala Szent Anianus nevére.

ANNO 1051.

SÁNDOK a' Törököknek első Hadnagyok ez időben volt.

ANNO 1059.

V. **B**ÉLA Herczeg a' Kopasz Lászlónak harmadik fia, és az Andras Királynak Eocse, mikoron diadalmás lett volna, és az András Király azü Báltja meg holt volna. Székes-Fejér-Várba méne, és ott meg Coronáztatá magát. Ezigen jámbor és békefűség szerető fejedelem len az Szomszéd fejedelmekkel sz p békefűséget tartá. Továbbá, törvényeket szaba. A' Vásárlásban módot rende, hogy az áruban, el adásban, és vételben csalárdság ne lenne. Ezkezde Magyar Országban elsőben Ezűst pénzt veretni. Az Orzágnak nagy adóit és Vámaid meg engedé, és fok szép szertartásokot szerze az Országban Ekképpen kevés ideig igen meg gazdagula ísmet az Ország.

Ennek idejében a' Magyarok ísmét a' Scittyai Pogány hitre akarnak vala hailani: de Béla Király ennek indétóit, Székes-Fejervér alatt mind le vágatá, azért annak utánna soha nem merék emléteni az Scittyai Pogány hitet. Béla Király meghala esése miat a' Kanisá viz mellet, és eltemetteték a' Szekszárdi Calastromban kint írakator vala. Vala pedig Bela Király fekete szűg szűnű, Kopasz, és Sánta, Kiról osztán a' Várait nevezték Szekszárdnak.

Három fia marad, Geisá, László, és Lampert Herczegek.

ANNO 1062.

VI. **S**ALOMON az András Királynak fia, mikor meghalotta volna, hogy az Béla Király megholt volna, a' negyedik Henrik Császárral nagy haddal bé jűve Magyar Országba, és Székes-Fejér-várban Gyűleltétete, holott a' Magyarokat a' Császár igen meg fűddé alhatatlanságokért, és így Salamont szűkibe ílteté, ez a' Henrik Császár, a' Salamon feleségének Báltya vala.

Geisá pedig és László a' Béla Király fiai Lengyel Országba menének segettségért, de végre osztán az Urak által meg békélének Győrött a' Salomon Királlyal illy ok allatt: hogy Salamon maradgyon a' Királyságban, Geisá pedig és László meg elégedgyenek a' Herczekséggel, kit az Apjok birt András Király idejében, tudni illik az Orzágnak harmad részével, Annak fölötte, hogy a' Salamonnak mint törvéni szerént való Magyar Ország Királynak engedgyenek.

A' Király a' Herczegekkel Győrött Pécsre menének Hufvét innepére. Az Attha Nadorispan Pécs tartományában Szalodfagban Szent Jakab

Jakab Calastromát építette vala, kinek meg szentelésére el hívá az Királyt a' Herczegekkel.

SALOMON KIRÁLI HADAI.

I. Első hada lén Dalmátiára a' Corontályok ellen kik a' Dalmátiai Fejedelemre Zolomirre mentek vala haddal, ennél, a' Geisa, és László Herczegeknek Húga vala feleségül. Azért Salamon a' Herczegekkel el mene, Dalmátiába Zolomirnek segítségére, holott meg verék az Carinthiakat és Dalmátiából ki űzék őket.

II. Hada lén a' Cseh Ország Bratizló Herczeg ellen, ki az Országot Trinesinig el rablá és tűzzel el pusztítá dé a' Salamon a' Herczegekkel mindjára nyomában lének, és Cseh Országba bé menének, és mikor a' Csehek nem akarnak vala viadalhoz állani, mind el dullák és rablák Cseh Országot, és nagy nyereséggel haza jüvének.

III. Hada lén Ofulal, a' fejer Kunok fejedelmek ellen, ki bé jüvé Mára-Maros felől az Országba, és el rablá a' földet egész a' Nyrségig, Biharig, és Tiszaig, kinek eleit meg állá Salomon a' Herczegekkel Dobóka várasnál, és meg tértekben a' hegyekben kit Cser-halomnak hinnak meg verék a' kunokat minden erejekkel. Itt Küzködék meg László Herczeg egy Kunnal, ki háta mögöt egy szép leánt vízen vala a' ló farrán, kit a' Herczeg el ére, és a' Halábárdal léveré a' lórol, a' Kun azért gyalog Ujób harczot kezdé a' Herczeggel, de ottis meg győztették, és feje vétették a' kunnak.

IV. Hada lén a' Görögökkel, Bolgárokkal, és Rácokkal, kiknek fejedelmek Kázár vala, ezek által jüttek vala a' Dunán az Országba, és fokat rablottak vala. Azért réájok mene Salamon a' Herczegekkel. és Nándor-Fejer-várnál meg veré a' Rácokat, kik a' várasnak segítségére jüttek vala. Az Görögök pedig és a' Bolgárok kik a' Várban valának a' meg szállásnak, utánna harmadik hónapra meg adák Salamonnak, és a' Herczegeknek a' várat. Azért Nándor-Fejer-vára, ez időben kele a' Magyarok kezébe, kitt annak előtte a' Görögök birnak vala, és innen hittákis Alba Gráciának. Ebben a' hadban Opos, és Bors igen vitézkettek az fejedelmek mellett.

V. Hada lén az keét Herczeg ellen, kiknek előmenteket és jó híreket Neveket Tízteségeket Salamon igen irégyli vala. Végre a' Vid hadnagynak rosz tanácsából mind a' keét Herczeget meg akaryá vala öletni. Kiti mikor a' Herczegek meg értettek volna. Geisa nagy hamar el küldé László Herczeget, a' Cseh Ország Herczeghez segítségért, de mig oda

jára László Hercege, addég Geisa meg veretteték Salamontul árultatás miatt kemeiben, a' fő árulók pedig ezek valának: Petrud, Szunyóg, és Bika, de ezek az ütközetben mind el vesztének, honnan Geisa el szaladván a' Duna mellett föl igazodék Cseh Ország felé, és ahón mostan Vác van, ott elő találá László Herceget az Ottó Herceggel az ű Sógorokkal öszve, hogy alá jűnek vala nagy néppel, kiknek eleikbe siette Salamon Király, és meg ütköztvén vélek, meg vereték tőlők a' Nyomorod hegie alatt, az Istentelen árulóis a' Vid Hadnagy ott esék halva, Salamon pedig Posonba szalada a' Hercegek előtt. Azért így jára Salamon a' keét Herceggel a' gonosz tanácsok miatt. Meg hala későre, és el temetteték Pólnában, Istriaiban, Országának kivűle való bujdosásában.

ANNO 1073.

VII. **G**EISA és László Hercegek, mikor Salamon Királlyon győződelmések lettek volna, és űtet a' birodalomból ki űzték volna, Székes-Fejér-várba menének, és oda az Orzágnak, gyűlést hirdetének, holott Geisát Magyar Ország Királya meg Coronázák, László Herceg pedig a' Herczegeket magának foglalá.

Ez igen jámbor, és igazság szerető fejedelem vala, de rövid ideig vala az birodalomban. Végre meg hala, és el temetteték a' Vaczi egyházban, kitt ű maga építtetet vala mind a' Váraszal egyetemben, a' Vác nevű Remete nevére. Keét fia marada Kálmán és Almus. Ezt hitták Nagy Geisa Királynak.

ANNO 1076.

VIII. **L**ÁSZLÓ Herceg a' Béla Királynak az fia, és Geisa Királynak az Eocscse, Salamon Királynak éltében válásztaték Magyar Ország Királya. Ki mind addig sem hatta magát meg Coronázni, míg az ű Attyafiával Salamonnal meg nem békéltett.

LÁSZLÓ KIRÁLY HADAI.

I. **L**ászló Király meg békéllék az Urak által Salamonnal, de visztavonyásnak és háboruságoknak el távoztatásáért az Ország nem hagyá űtet bé jűnni Magyar Országba. Azért Salamon ismét ellene kezdé igyekezni, kit meg értvén László Király meg fogatá Salamont, és Visegrádbá tartá fogva egy Bod nevű Urral, de ismét el bocsátá.

II. Azután hogy el bocsátá, azontul méne a' Kunok fejedeméhez a' Cutheschez segítségért, és ennek Erdélt ígérte vala, ha bé Vinné a'

Ki

Királyságba László ellen, ki mikoron mellette föl ült volna, és az Országban sokat el rablot volna, László Király rájuk mene, és igen megveré őket, holott tizezer Kunnál több vesztet el, de az Cuthese fejedelem mind Salamonnal el szalada. Ez után Salamon nem vágyódék többör a' Királyságra, László pedig nagy praédával visszafra tere Budára.

III. Ez időben mikoron a' Zolomir a' Dalmatianak Horvát, és Thót Országoknak Királya, Kinel László Király Huga vala, magtalanul megholt volna, László Király bé mene a' Húgához, kinek a' Huga minden jussát, és igazságát adá. László Király azért mind a' három Országot Magyar Ország Coronához foglalá, mert úkis örömet és szabad akarattok szerént engedének néki. Azért ez utatúl fogván Dalmátia, Horvát, és Thót Országok mind egyet tartottak Magyar Országgal, és egy fejedelmek vólt, egy törvénnyelis éltek.

IV. Hada lén az Kunok ellen, kik ismét ki jűvének, és Erdély Országát mind elrabláék és égeték, Továb' menvén Magyar Országba jűvének, és Bihar, Szabolcz vármegyét, Tokai tartományát, és a' Tiszfapartot mind keét felől elrabláék, és tűzzel el pusztéták Kiket László Király az Tömös viz mellett el ére, és még ütközék vélek, és igen megveré őket minden praédájokat el nyervén tülök, Kapulcz-is a' Kunoknak fejedelme az ütközetben el esék sok fő néppel együt. Azért az Király nagy njereséggel, sok fő Kun rabot hozván magával meg tere Magyar Országba.

V. Hada lén a' Kunokkal, kik az ő fejedelmeknek, és sok nemzetiségeknek veszedelméjért a' Magyarokon boszszut akarván állani Ujjóban bé jűvének Magyar Országba. De a' Király a' Magyarokkal eleik ben állá, és meg ütközék vélek, az ütközetben a' Király nagy föl szóval ki szóllettá az Kunok fejedelmét. Kinek Acus vala neve. Azert mikor úis elő állott volna, a' keét fejedelem egyben csapdosának, de László Király ugy üté a' Szekerczével az Acusnak az fejét, hogy mindjáraft lé esék lováról, és által vervén meg ölé a' Kunok fejedelmét: Látván a' több Kunok hogy a' fejedelmék el vesztet volna, azonhelt el futamodának, kiket az Magyarok kémeletlen ölnek és vágnak vala.

VI. Annak utánna mene László Király az Oroszokra, kik ellené segítséget attak vala a' Kunoknak, de ezek meg alázák magokat a' Király előtt, és meg hódulának néki.

VII. Hada lén az Lengyelek ellen, kiket meg vervén meg szállá Craccót. és midőn immár azt három hólnápig vitatta volna, nagy éhség támadá mind a' Városban mind pedig a' Táborban. Azért László Király mint

ly mint Okos és ravasz had viselő fejedelem, egy éjél az váras előtt nagy föld halmot töltete, kit földjül liztel vékonyon meg hintete, látván ezt a' várasbéliék azt vélik vala, hogy mind azon lizt volna az a' nagy halom. Azért mivel hogy nagy ehség vala Kőszűk, mondák hogy űk a' váraft addég nem tarthatnák, míg az a' nagy rakás lizt el fogyna az Magyarok Táborában, és így meg adák az váraft az Királynak. Kinek örök emlekezetire mostis, az Váras előtt áll az a' nagy föld halom.

VII. Lengyel Országból mene Cseh Országba, és ott meg büntetvén az ű ellenségit, nagy fok rábokkal, és számtalan gazdagsággal örömmel jűve Magyar Országba.

Továbbá, mikoron az második Orbán Pápa az egész kőrősztyén fejedelmeket az Thörökökre föld indította volna, hogy Hjerusálemet, és az Christus Urunk Koporsóyát meg szabadítanák az Pogányoktól, követeket küldé az Pápa, és mind az kőrősztyén fejedelmek László Királyhoz, és kérék űtet, hogy az egész had előtt való fejedelemséget és fő Capitánságot föld venné. Melly Tisztet és méltóságot, mint Isten felő vitéz, és hadakozó fejedelem nagy áhítatossággal föld vevé, de nem viheté jó és Istenes igyekezetit véghez, mert azon közben meg betegedék és meg hala magtalanul, mert felesége soha nem vala, kitt az Magyarok el temetének nagy bánattal az Varady Egyházban, kitt ű épéttet vala. Holott mostis egy érczből öntetett és aranyazot nágy lovon ülven, egészszén föld áll igen szép aranyason az képe. Eztőb, embereket, magassággal az vallával földyl hallad vala.

Ezigen jámbor, Isten féllő, Szent Eletű, és igazság szerető, Vitéz fejedelem vala. Ezt hyák Szent László Királynak, kinek szentségét fok jelek és csudák bizonyították meg, holtavtán. Ennek a' képét verik az Magyar Ország arany forintokra mind é máj napig való Királyok.

A' Zábrághi szép Egyházatis é fundálá, és rakatá föld: holott az egyik oltaron mastanis egészszén föld áll igen szép aranyassan a' képe.

ANNO 1096.

IX. **K**ÁLMÁN az Geisa Királynak fia Székes-Fejér-várat Coronásztették Magyar Ország Királyá, ez Várad Püspök vala, és mikor László Király magtalanul holt volna meg, a' második Orbán Pápa engedelméből hatta vala el a' Püspökséget hogy Királyá lehetne és erről hyák az Magyarok könyves Kálmannak mind é máj napig. Vala pedig a' Kálmán Király igen rutt termntű, és undok tekintetű szőrös, és bőrtos testű ember, mint egy Elau, kezey, és lábay borgafok, Pelip Nyelvű,

vü, Görbe, és esomós hátú, az melyre bé horpadot, ennek föllötte Sántais vala. Ugy hogy természetével hasonló vala az Esöpushoz. De nem csak természetben, hanem erkölcsébenn is minden képpen különbözött Szent László Királytul Mert igen ravasz, álnok, kegyetlen, és Istentelen vala, ki nemelly Uraknak, tudni illik. Márcnak az Simon fiának, és Achilefnek az Jacob fiának tanácsokból, az maga Eoccsének Almus, Herczegnek szemeit ki tolatá. Ennek az Almusnak egy szép kis fiacska vala Béla névü, és ennek is, az ártatlan gyermeknek ki tolyatá szemeit, és meg hagyá, hogy meg herelnék szegént, de az hohér félvén az Istent, Kegyelmesb vala hozza az Bátyjánál Kálmánnál, és nem herélé meg az gyermeket, hanem egy kőket heréle meg helette, és annak az keét golyóbisát vive az Királynak, és azt mutatá bé néki. Kiket osztán a' Domefi Calastronban küldé hogy ott tartanák őket. Végre halála óráján, egy Bott Benédek névü lator szolgálját el küldé hogy meg ölne az szegeni vak Almust, és Bélát az ő fiát az Calastronban. De az Bottot az uton Iszonyúképpen meg szaggaták és megévék az Ebek, és nem viheté azt véghez, ezt pedig mind azért mivel vala raytok, hogy holtá után az Királyság réayok ne szálana az ő fiáytúl.

Eztis meg Kinálák a' Pápa és a' fejedelmek avval a' nagy méltósággal, kivel László Királyt meg kinálták vala hogy a' Szent Hadba fő Capitán lenne, de a' rossz Kálmán Király meg veté azt a' méltóságos tiszte (mert nemis vala méltó, hogy olyan Sz. Hadba ilyen Istentelen, Attyáfi Vérszopó kegyetlen ember lett volna fő Vezér sőt megis tiltá, hogy a' kőrösztyen fejedelmek Magyar Országban által ne mennének, és ellenek őrzőket vete a' határokon de a' kőrösztyen fejedelmek el vevén az őrzőket az határokról, ellene által menének Magyar Országban.

KÁLMÁN KIRÁLY HADAI.

I. Első hada len az Oroszokra, azok pedig meg alázák magokat, és békefért könyörgének néki, Kálmán Király nem akara engedelmes lenni hozzájuk, hanem rájuk mene, kik egyben gyűlven, éjjelet meg űték a' Király Táborát, és ott igen meg verék a' Magyarokat, oda marada a' Királynak minden hadakozó szerzása és hadi ékefése ő magais nehezen juthete el közzülők.

II. Zádor egész Dalmatiával Kálmán Királyhoz haila a' Velenczések, de a' Velenczések ismét vízfő vévék Zádort a' Magyarok-

tul, Dalmátiátis meghódultaták, az ott való Urakat, és Nemesseket. fogva vivék bé Velenczébe, és közzülök fokat nagy Kegyetlenül megölénk. Kikre Kálman Király nagy haddal mene, és Zedort meg szálá. Ennek segétségére el jűve nagy haddal az Velenczések Herczege Ordephalus Phaledrus, és ott meg űtközék a' Királlyal. Végre erős és nagy viadal után igen meg veré Kálmán Király a' Velenczéseket, melly űtközetben Ordephalus halva esék. E' győzedelem után a' Király Zedort egész Dalmátiával Magyar Országhoz foglalá a' Velenczésektől. Annak utánna-is sok hadai vóltak Kálman Királynak a' Velenczésekkel, kik Dalmátiát el akarják vala foglalni tüle. De a' Király nagy diadalommal meg szabadéta tőlök Dalmátiát. Végre meg hala birodalmának tizen nyólcz esztendejében, és el temetteté Székes-Fejér-Varban. Keét fia marada László és István, de László igen idején meg hala.

ANNO IIII.

X. **I**STVÁN második, a' Kálmán Királynak Kisebbik fia igen iffiu Korában Coronáztaték Magyar Ország Királlyá, ki nyólcz esztendeig Gubernáltatott másoktól, Ezis mint az Attya, igen nagy akaratu, és igen kegyetlen fejedelem vala, sőt evvel pótolá meg Apjának kegyetlenségét, hogy az artatlan Bátyját a' Vak Almus Herczeget ki-űze az Országból. Ki a' Görög Császárhoz menvén, tüle nagy tiszteességgel fogadtaték, és néki hóltig való tiszteességes lakást rendele; Annak fölötté ez a' Király, az embereket láboknál fogva föl függeztetvén, az éghő szővétnekeket az alfelekbe csőpegetteti vala, és ugy öleti vala meg űket. A' Ráczoknál és Görögöknél olly réttentes vala a' neveis, hogy mikor a' Sívó, révó gyermekek előtt emlétik valais űtet féltekben mindjára meg csöndesednek vala.

Egykorban a' Király igen nagy betegségbe esék, ugy hogy immár kétségbe estenek vala életi föl: föl indulának azárt ketten, az eggik a' Borsus Ipán, a' Másik Ivánkó, és partot űtven, nemelly párosokkal Királlyá téteté magokat, mert azt vélik vala, hogy a' Király meg halna abban a' betegségben. De azonban az Király meg gyógyula, és meg bünteté, az Ivant halálos büntéssel. Borsust pedig ki űzé az Országból, és lén Görög Országban szám ki vetében.

ISTVÁN KIRÁLY HADAI.

I. **E**LSŐ hadalén a' Lengyelekre, kiknek nagy földöket el rabolván, és tüzzel el pusztítván vízfíza tere.

II. Meg

II. Meg ütközék a' Csehekkel az Orosnya vize mellett a' Solt névű embernek árultatásából, és ott a' Palatinus-Jánosnak a' Brófa fiának vezérsége általa diadalmas lén a' Cseheken.

III. Hada lén az Orszok ellen a' Bezen Herczeg mellett, kit az Ön Attyafia ki üzött vala a' birodalomból. Ezt a' Bezent István Király ímért bé akarya vala vinnj székibe, de nem lehetett, mert Orósz Országban meg ölék a' Bezont egy Vár alatt, kitt a' Magyar Urak meg értvén mindnjában meg térének a' Király akarattya ellen a' hadból.

IV. Hada lén a' Görögök ellen, kit a' Görög Császár igen meg veré a' Krafsó vize mellett, mert minden ok nélkül hadakozik vala reá.

Végre meg hala Vérhasban magtalanul birodalmának tizen nyolczadik esztendejében, és el temetteté a' Várad Templomban.

Vak Béla Herczéget pedig az Urak titkon föl tarták az Országban, kinek a' Macedóniai Uros Herczegnek leányát Ilona Afzszont hozák feleségül.

ANNO 1131.

XI. **V**AK BÉLA Herczeg, ezen névén második az Almus Herczegnek a' fia, Coronáztaték Székes-Fejér-várban Magyar Ország Királyá, kit Kálmán Király vakéttatott vala meg. Ez igen jámbor, Isten féllő fejedelem vala, annak föllötte békeesség és igazság szerető, az Országban igazságot szolgáltatót mind szegényeknek mind boldogoknak egy aránt.

Ez a' jámbor Király mindekoron a' Szent Dávidnak ilyen szép mondasát, mint egy kőz beízedét forgattya vala: Az Ur a' ki meg világosította a' vakokat. Ímért. Az Ur lett az ő óltalma, ű viselte űtet az ű nagy irgalmasága szerént: ű adott magzatokat néki, és azok között űlteté az ű Királyi székiben. Továbbá, az ű fiainak gyakorta mondgya vala, tanulliyatok szenvednyés, é világiakat meg utálni. Es hogy jókban nem tud az gyönyörködni, az ki soha nyomoruságban részes nem völt.

Béla Király Aradon Gylést tétete, és mikor mind az egész Ország együtt vólna, a' Király a' Királyné Afzszonial, és az fiaival az Ország. Közibe mene, és mikor le űlt vólna. A' Királyné Afzszony így kezdé szólani. Tisztelendő Uraim, mondgyátok meg ennékem, mivel hogy a' természet mindeneknek keét szemet adott, hogy azok Vezérellyenek minket ez nyavalyás életben. Mi az oka annak hogy a' Királynak egy szeme-síncsen, jóllehet az Isten adott néki négy szemet (mutatván a' négy fiát) maga a' fűkség azt kívánná, hogy ű más embereknel többet látna. Ez okáért azt akarom, hogy mindjára meg jelencsének é Gyülekezetben

zetben az ű vakságának okait, és kik merészlették az ű kezeket a' Kirá-lyra bocsátani, hogy ugyan itt é helen boszszut állyatok érette azokon, hogy egyebek példát vegyenek ű rulok. A' Király ezt halván gya-korta meg ízóléttya vala az Afzizont, és kéri vala hogy el feleytené ha-ragját. De azomban az Ország föl rohana, és ki kezdék keresni az bű-nösöket, és ki ragadván űket, mindjárást hatvan njólcz Urat le vágának, némellyeket konczonként hányan k, némellyeket horogra vetének, némellyeket örök tömlőczre, némellyeket pedid örök hitlenségbe ve-tének és felelőség hit, gyermekit, ízámki-vetének, és el kergetének. Ezek között pedig fők valának Lampert Íspán keét fiával Miklóssal és Moinóttal, (ettől Származot a' Mailátt familia) ki Acus Nemzetségé-ből való vala. Ezeket az önön Attyafia ki vonyá a' Király lábai köz-zül, hová ízalattak vala, és Lampert Íspánt egi székkal agyon veré, Mi-klóft pedig és a' Moinótot a' Gjulésben le vágatá.

Hada Béla Királynak csak egy lén a' Bóriczal a' Kálmán Király fat-tyu fiával, kitt az Sayó mellet minden népével el vere. Ezt a' Bóriczot a' pártos Urak, kiknek, rokonsághit meg őlette, és az Országból ki űz-te vala, (a' mint oda föl meg mondám az Király,) hozták vala bé ellene. Ebben az űtközetben őlték vala meg a' fő pártos Urakatt, tudny-illik, Fodort, Titust, és Samsont. A' Király mellett pedig nagy hívséggel forgolódnak vala, ebben az űtközetben Miksa, Gáb, és Báltthur.

Ennek utánna mind holtáig békével regnála az Országba. Végre meg hala birodalmának tizedik esztendejében Vizi betegségben. Négy fia marada Geísa, László, István, és Almus Herczegek.

ANNO 1141.

XII. **G**EISA második a' Vak Béla Királynak őregbik fia Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország Királyá, Szent Cecille Afzszony napján. Ezis igen jó erkölcsű fejedelem volt.

GEISA KIRÁLY HADAI.

I. **G**EISA Királynak, első esztendejében, Henrik az Bécs Orzági fe-jedelem meg lopá a' Posonyi Váraft. Azért Geísa hadat indéta, és a' határban meg űtközék az Németekkel, kiket nagy erős viadal után meg győze és meg vere, a' Rapolustis ki Posont meg lopta vala meg—fogá, ebben az űtközetben hétt ezer Német veszet el, kiknek Táboro-kat és minden hadakozó ízerízámit el njerék a' Magyarok. Azért na-gy nyereséggel, és örömmel tére meg az Király Magyar Országban.

II. To.

II. Továbbá, a' Lodomira' Kunok fejedelme az Oroszok Fejedelmének ellen támadta, kinek leányát, vette vala Geisa magának feleségül azért nagy sereggel segítségére mene azü Ipának, és Lodomért igen meg veré és nagy nyereséggel jüve haza.

Végre mikoron Tifzteségesen birt volna az Országnak épségével, meg hala birodalmának huszadik esztendejében, kint az fiai Székes-Fejér-Várban nagy tífzteséggel eltemetének. Négy fia marada, István, Béla, Arpád, Geisa.

ANNO 1161.

XIII. **I**STVÁN harmadik, a' második Geisa Királynak öregbik fia, Coronáztaték Magyar Ország Királya, Székes-Fejér-Várban.

Ez mindeneket szép renddel és jó tanáccsal cselekedik vala, három esztendeig való szabadságot ada mind az egész Országnak. Ez fok szerzéseket szerez vala az Országnak kedvére, és békeségben igjekezik vala meg tartani az Országot.

A' Görög Császárral kötést tén, kivel egyetemben fok veszté tén a' Velenczéseknek, kik Dalmatyában ismét bé ütötték vala kormóket.

Végre László Herczeg az Vak Béla Királynak fia ellopá az Coronát, és némelly, pártos Uraknak segítségével méltatlanul ki üzé az Országból birodalmának tizen eggyedik esztendejében. Hólt meg Zemlinben Országának kivüle 1173. esztendőben.

ANNO 1172.

XIV. **L**ÁSZLÓ második, az Vak Béla Királynak második fia. Az harmadik István Királynak élteben ellopá az Coronát, és egy nehány pártos Uraknak segítségével Királya Coronáztaték. Ki birodalmának hatodik hólnapjában meg hala. Temetteték Székes-Fejér-Várban.

ANNO 1172.

XV. **I**STVÁN ezen nevén negyedik, a' Vak Béla Királynak harmadik fia. Ennek a' második László Királynak az Eocse, a' harmadik István Királynak élteben Coronáztaték Királya. Ki birodalmának ötödök hólnapiában meg hala 1173. esztendőben. Ezeken mind a' kettőn, a' harmadik István Király, Istennek igaz ítéletiből lett nagy bosszu állását meg látta és meg érte, néki Királyságából méltatlanul való ki üzetéséért.

Nullum violentum durabile.

ANNO 1173.

XVI. **B**ÉLA harmadik a' második Geisa Királynak második fia, és a' harmadik István Királynak az Eoccsé, mikoron a' viszfza vonnió Királyok meg hóltak vólna, és a' Magyar pártos Urak egymással meg békéllettek és meg egyenesedtek vólna, Coronáztaték Székes - Fejér-Várban Magyar Ország Királya. Ez igen jámbor és fő Fejedelem, vala, a' latrokat, és tolvajokat igen büntete, mert az előbeni Királyok alatt való pártolásokban, igen meg tölt vala az Ország orvokkal, tolvayókkal, és minden féle latrokkal, kiket ha valaki meg akart vólnais büntetni, ottan a' más párthoz futot, és ékeppen meg menekedet.

Továbbá, olly szertartástis rendele, hogy ha valakinck valami igye áv vagy dólga vólna a' Királynál, azt Supplicatióban bé írná, és ugy adná bé a' Királynak. Mert ennek előtte, ha kinek valami igye áv vagy dólga vólt, azt ű maga beszéllete meg a' Királynak. Ki igen nehéz, és alkotatlan dolog vala. Ennek föllőtte, a' törvények folyásatis é hozta bé az Országban, több sok szép rendeket és szertartásokatis szerze az Országban, és minden félől jó módgyával birta, és óltalmazta az Országot. Ez Zádort és Dalmátiát Ujjobban Magyar Országhoz foglalta éla' Velenczésekétől, ki mind éltéyg birta, és hatalmasson óltalmazta ellenek. Végre birodalmának hufzon harmadig esztendeyében meg hala, és el temetteté Székes-Fejér-Várban. Keét fia vala Imre és András.

ANNO 1196.

XVII. **I**MRE a' harmadik Béla Királynak öregbik fia, Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország Királya. Ennek ideyében viszfza vevék a' Velenczések Zádort Dalmátiában, az Magyaroktól, de igen nagy vérontással.

Ennek ideyében némelly pártolkodó Magyar Uraknak ósztókélésekből András Herczeg az Imre Királynak az Eoccsé, a' Bátorja ellen támadá, kitt mikor Imre Király sem leveley, sem követi által lé nem csöndeszitheret vólna, kételen hadat indéta András ellen, és szemben szálla András Herczeggel az ű Eoccsével. Mikor immár mind a' keét feregh szemben álván az űtközetre kész vólna, halhatatlan dólgot cselekedék Imre Király. Mert lé vetvén fegiverét, a' Király Coronát fejében tévé, és a' Király Istápot kezében vevé, és maga egyedül az Eoccsé feregében mene, és így szólla. Vitézlő férfiak, ihón vagyok én, kicsoda közzülletek az, ki a' Király véreke kezét merné vetni, ki akarná ri közzülletek azt bántani, kitt a' Szent Istvának széntsége é méltóságban

ban hozott, ki akarná közzülni a' Királyi főséget meg fertőztetni. Ti végeztétek, és Istennek akarattjából vagyok én Magyar Ország Király, ki ellen fogtatok azért fegyvert. Attyámfiak hadgyátok el a' ti gonosz szándéktokat és soha meg nem emlekezem a' ti indulatokról. Látván ezt a' Magyarok, mindyarást nagy engedelmeséggel leveték fegyvereket, és fejet hátnak Királyoknak, kiknek mind az András Herceggel azü Eoccsével ösve, megkegyelmeze az Király, és így megcsöndesedék mind a' keét felől a' had.

Ez csöndes és békeséges Király vala, szeléd erkölcsű, és mindenben az Attya példáját követi, vala.

Végre meg hala birodalmának negyedik esztendejében, és eltemetteték Székes-Fejér-Várban. Ennek egy fia marada László.

ANNO 1200.

VIII. **L**ászló harmadik, az Imre Királynak az fia, Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország Királyá. Ki birodalmának hatodik hólnapjára meg hala magtalanul. Eltemetteték nagy tisztességgel az András Herczegtől Székes-Fejér-Várban.

ANNO 1201.

XIX. **A**ndrás ezen néven második, a' harmadik Béla Királynak második fia, és az Imre Királynak az Eoccsa, választaték és Coronáztaték Magyar Ország Királyá Székes-Fejér-Várban. Ezt hitták ennek utánna András Jerosolomitánusnak.

Ez vén feleséget magának a' Német Nemzetből Getrudát, kitől sok magzatokat nemze, tudni-illik, Bélát, Kálmánt Andrást, és a' Szent Ersebet Afzizont.

ANDRÁS KIRÁLI HADAI.

Mikor Honorius Pápa az egész kőröszttyén Fejedelmeket, a' Thörökökre, avvagy Saracenusokra föl indéttotta volna, hogy Jerusálemet, és Christus Urunk koporsóját meg szabadétnak. Az Pápa az egész kőröszttyén Fejedelmekkel, ezt az András Királyt választák az egész had előtt való Fejedelemségre, és Capitánságra, melly méltóságot az András Király öröme föl vevé, és mene a' haddal Jerusálem felé.

Hatta vala pedig a' Király addég helytartóul az Országban Jánost az Bánk Bánt, hogy addég, míg ű oda hadakozik az egész Országra gondot viselne. Ennek hivsége alá ajánlá a' Királyné Afzizontis. Mi.

Mikor azért egy ollykor a' Bánk Bán az Ország gondviselésében, kin vólna, és a' maga feleségét Budában a' Királyné Afzszony mellett hatta vólna, ki igen szép és jámbor Afzszony vala. Azonközben jutta Német Országból az Királyné Afzszonak az Eocse, hogy vigasztalna az Nénnyét: miért hogy az Ura távul vala tőle. Ez igen meg tzereté a' Bánk Bán feleséget, és a' Királyné Afzszony segítségéből erőszakot tén rayta a' Királyné Afzszonynak az Eocse. El jűvén azért a' Bánk Bán, a' felesége eleiben esék, és nagy Siráfsal, meg panaszlá jámbor Urának a' gyalázatot, kitt a' Királyné Afzszony, és azü Eocse addeg, raita tettek vala. Latván Bánk Bán é dólgot, igen meg indula raytta, és más nap bé mene, a' Királyné Afzszonyhoz, és boszszuságában a' hegyes-tőrrel által veré ütet.

Magyar gyomra vólt ám ennek.

EZ dolog után mindyarást föl kelvén méne a' Király után, kitt Constantinápolyban találá, és a' Király eleiben menvén. Monda a' Királynak. Főlséges Uram, te vágy az én birám és föl pörösöm is, te hozzád jűttém, mert tudom igaz bíró vagy, azért nem akartam futásra, venni dólgomat, hanem á te igaz ítéletedből, akarok mind élni, s-mind halni, Ihon főlséges Uram a' Véres tőr, kivel meg öltem Gértudot, kitt ha méltatlan cselekedtem, ugyan evvel öles meg mindyarást, de ha méltán ölten meg ütet, könyörgök főlségednek, hogy példa légyek mindeneknek, menes meg-engemet, hogy tessék ki minden ember előtt hogy nem héyában hoztam feyemet a' té igaz ítéleted eleyben. Az után elő szamlálá a' Király előtt a' dólgot mindenképpen a' mint történt vala.

A' Király nagy álhatatossággal mind el halgatá a' Bánk Bán beszédét, és monda neki. Bánk Bán, bizom a' te hivségedben, azért ha a' dolog úgy vagyon a' mint előmben attad, téryhamar vizsgálja az Országban, járy el híven azte tisztetben, kitt reád biztam, mikor vizsgál térek Magyar Országba, akkor törvént tessék felőle, azért ezt mondván vizsgálja bocsátá ütet.

András Király azért Constantinápolyból által vivé az hadat Afjában, és ott, a' több Országok és fejedelmek hadaival egyben gyűlekezék, ki az több kőrösztyen fejedelmeknek egyenlő akarattyokból, és vezérekből Damiatát, egy igen erős, és fő Várást, kit az Nilis vize körül foly vala, a' Thörökökre reá szálla, kiben hetven ezer Thörök rekeszkedet vala bé, azoknak való, élések, és hadakozó szerszámok bevéségsen meg vólt. Ugy annyra, hogy erősséggel, Népnek, és élésnek sokasága-

Kaságával Damiatata győzhetetlennek láczik valla lenny. Mikor inu más fokáyg, és kőzel esztendeyg vitatná András Király Damiatát, látván hogy sem erővel, sem éhséggel azt semmi képpen meg nem vehetné. A' jó Istenhez folyamék a' jámbor Király, és az egész haddal, imádsággal, és böytöléssel kezdének az Istennek Köniörgeni, és esedezni a' győzelemért, Meg halván azért a' jó Isten hiveynek alázatos Könyörgéseket, hertelen való, ifzonyu nagy Dögh halált bocsáta a' Városbéliekre, ugy annyra, hogy a' hetven ezer Thörök közzül, tőb három ezer-nél elevenen nem marada benne, de ebben a' körösztyének semmis nem tudnak vala, hanem egikorban a' Táborból nemelylek a' Várasnak Kapuyához, és vártáijhoz, menének látni, és halgatni, mi állapotban vólnának ottben, mivel hogy nagy csöndességben valának ottben az helyben, bellyeb bellyeb menven azért, jutának szintén föl a' fokra, és mikoron sohon senkit nem látnának ottben a' Városban, hamar visszátérének, és a' Táborban hirttévének, hogy senkit a' Városban nem látnának. Kitt halván a' Király (nőha elsőben valami nagy csalárdságtól tart vala) hertelen laytoryákon meg hágató a' Vároft, és senki ellenek nem álla. Látván azért hogy a' Varasban a' házak, és uczák, rakva vólnának számtalan holt testekkel, mindnyáyan ijedének, és csudálkoznak rayta. Es az Istennek ilyen csudálatos nagy irgalmaságáért és hozzájuk való jó vóltáért az egész had mind a' Fejedelmekkel egyetemben nagy hálakat adának néki. Illyen csudálatos képpen jutottak vala azért, chez a' győzhetetlen helyhez a' kerefsztyének, a' meg szállásnak utánna tizen keét hólnappal.

Damiatát meg vévén, és mig az ott való, állapotot jó módgyával el rendelé a' Király, sok ideig kölléték Dámiatánál kéfni a' hadnak, azért egész körösztyén Fejedelmeknek végezésekből és akarattyokból Cair, és Babilónia alá indulának, tudván aztot, hogy ha ezt a' keét helt meg vehetik, egész Asiából könnyen ki verhetik a' Thörököket. A' Thörök Szultánis, számtalan Thörökökkel, és éléssel meg raká mind az keét helt, Meg szállá azért az Király Babilóniát, ki mellet az Nilus vize foly vala. Az Thörök Szultánis Babilónián alól a' Nilus vize mellet szálla Táborban, és ott erősen bé Sączolá Táborát, kitt a' Király soha semmi mesterséggel harcra és ütközetre ki nem hozhata a' Tábor Sączából. Azonközben a' Thörök Szultán illyen nagy álnokságot gondola, hogy a' Nilus vizét által tölté nagy magassan és temérdeken, és annak a' folyását a' Király Táborára fordétá, ugy annyra, hogy az egész mezőt elönté a' viz, egy singnire a' földön föllyúll sohon száraz helyt nem talál-

G

bat-

hatnak vala magoknak, melly dolognak a' Király a' több Fejedelmekkel semmi képpen ellene nem tudának állani, mert a' töltés mellet vala a' Thörök Sáncz, mellyben a' Tábor fekszik vala. A' viz myátt azért az egész hadnak élése és partékája el ázék és el vesze. Ki myátt olly nagy inségbe jutta az Kőrösztyén had hogy immár sem magoknak sem lovoknak élések nem vala, hanem éhel halnak vala meg az emberek és lovak. Az hadat sem hozhatták vala el semmi uttal onnan. Látván azért a' Király a' több Fejedelmekkel a' hadnak illyen nagy el távoztathatatlan veszedelmét, az egész kőrösztyén, Fejedelmeknek akarattából, kényszerítették a' Thörök Szultántul nagy gyalázatos frigyek kéri. Azért illyen módon alkuvék meg a' Szultán a' Királlyal: hogy Damiatát mind az több várakkal, kiket tüle el vettek vala, minden benne való szerzámmal öszve éppen a' Szultának adák, a' Rabokat mind keét felől el bocsáták. Evvel azért a' Király az egész haddal vízfza tére. Illyen vége lén András Király hadakozásának Jerusálemért Afiában.

Mikor az András Király az Jerusálemi hadakozásból meg tért volna Budában, nagy szép csöndességben és békeféségben regnálla az Országot.

Másod napon azért mindgyárást törvént üle, és mikor Bánk Bán meg bizonyította volna a' Királyné aszfzony vétkét. A' Király ollyán Sententyát monda ki, hogy a' Királyné Aszfzony méltán öletet volna meg, és Bánk Bánnak mentséget ada a' Király.

Hozott vala pedig a' Király magával lok Ereklýeket, tudni-illik Szent István Mátyrnak a' fejét. Szent Margit Aszfzonnak az fegyét, Szent Berthalannak is a' jób kezét. Az Aron Pap veszeyének az edgyk ágát. Es az eggyk nagy kő vödröt, melyben Christus Urunk az vizet borra változtatta vala és több lok Ereklýeket.

Ez a' boldógságos emlékezetű András Király a' meg nevezet hadból hazajűvén, az egész Országbeli Urakat, és Nemeseeket, mellette tött nagy vitézségekért, lok szép és erős szabadságokkal, örök privilegiomúl meg boldogétá, ekesété, és ajándékozá, mellynék meg tartására eskűsznek meg minden Magyar Ország Királyok Coronázattyoknak ideyén mastannis.

Mikor az András Király a' hadból még tért volna, mivel hogy Bánk Bán meg ölte vala feleséget, hoza magának feleséget, á' Héstyeni Fejedelem leányát, kitűl egi fia vála István, ki a' harmadik András Királynak Apja vala.

Azután nem sok idő múlva meg hala. Es a' Magyarok nagy bánattal és óháytafsal el temeték az örök emlékezetre méltó Királyt Egrefsen.

ANNO

XX. **B**ÉLA negyedik, a' második András Királynak őregbik fia Apjának halála után választaték, és Coronáztaték Székes - Fejérvárban Magyar Ország Királya.

KUTTHEN a' Kunoknak Fejedelme, az egész Kunokkal ki futta Országából a' Tatárok előtt. Es foljamék Kutthen az alatta valókkal Béla Királyhoz, könyörögvén neki azon, hogy fogadná bé úter Országába, és szállátaná, és telepétené bé Magyar Országba. Es avval ayánlá magát a' Királynak, hogy ű mind az alatta való Kunokkal megkőrösztolködik és a' Christus Évangeliomyához ragazkodik, Továbbá, hogy neki mindenben engedelmesek és hívek lesznek szintén mint a' Magyarokis. Azért Béla Király ezen igen raitta kapa, elsőben és kiváltképpen, hogy a' Pogánságból, enni sok ezer lélek a' kőrösztyén hitre terne, azután hogy olyan hatalmas Fejedlem, ki hatalommal ű hozzá hasonló és fogható vala, azű birtokába adgya magát.

EL jűve azért Kutthen a' Kunoknak Fejedelme, feleségével, gyermekivel, és Attyafiaival Magyar Országba, negyven ezer Kunnal Afzfony ember, és gyermek nélkül, kiknek Béla Király nagy haddal a' Határba eleikbe mène, és űket nagy örömmel és bősülettel bé fogadá az Országba. Es meg kőrösztolkedek Kutthen (kinek az Király len, kőnya, és kőrösz attya) feleségével, gyermekivel, és Attyafiaival, továbbá, az egész Kunság feyenként meg kőrösztolkedének. Ez meg lévén; a' Király űket Magyar Országba bé szállátá, és szélel a' Vármegyékben elosztá, a' végre hogy, így el oszolván erőtlenebek lennének a' Kunok, és ha a' szükség azt kívanná, könnyebben birhatnának a' Magyarok vélek, mert igen félnek vala tőlök a' Magyarok, és semmiképpen nemis hihetnek vala nekik, mivel hogy a' Kunok eleitől fogva nagy ellenséghi vóltak a' Magyaroknak, és sokszor, sok, és nagy károkatis tettek Országokban. De nem sok idővel ez után a' Kunok, úgy mint vad, és goromba nemzetségek nagy hatalmaskodásokat és csintalanságokat cselekefsznek vala a' Magyarokon, nem csak marhájukban és jószágokban, hanem, feleségeken és leányokon is erőszakot tészenek vala, még a' Nemes renden valókon is, kitt a' Király mind elszenvet vala nekik, és a' Magyaroknak panaszszokat még sem halgattya vala, Sőt ha valamelli-kun, a' Magyarra panaszolt, bátor büntelen vóltis,

tis a' Magyar, azt a' Király mindyarást, minden kegyelem nélkül, kegyetlenül meg büntette. Kiért a' Magyarok Béla Királyt igen meg utálák és gyűlölék, Sőt elis idegenettek vala tőle, mivel hogy a' Kunok inkább szereti és bősüllí vala a' Magyaroknál. Ennek föllötte, azértis boszorkodnak vala igen a' Királyra, hogy ennek előtte a' Dienes Nadorispánnak minden méltó ok nélkül, mind a' keét szemét ki tolyyattá és meg vakétotta vala, annak föllötte egynehány fő Urat és Nemes embert kité le vágatott, kité Országából ki űzött vala. Melly elő számlált dőlgaért a' Királynak, csak hamar ez Után nagy romlása és szörnyű veszedelme következék Magyar Országának.

BÉLA KIRÁLY HADAI.

BÉLA Királynak hetedik esztendeyében, a' Kunoknak pedig Magyar Országba való bé jüvetelenek mindgyarást második esztendeyében, a' Tatárok ött száz ezeren-bé jüvének Magyar Országba, kiknek fő Fejedelmek Batthus vala, ennek viceje Bochetor vala. Valának többennis ezek után való Fejedelmek, ugy mint Cádán, Coacton, Féjeán, Petta, Hermeus, Cheb, és Ocadár. Kité halván Béla Király, a' Nador Ispánt haddal a' határba küldé a' Tatároknek eleyben, és meg űrköztvén vélek, igen meg vereték a' Tatároktul a' Nador Ispán, ű maga pedig a' Királyhoz jüven, és szaladván, meg befizéllé neki mint történt a' viadal a' Tatárokkal, aztis meg jelenté az Királynak, hogy sietséggel minden ereyével ellenek készülyön, mért hatalmas nagy erővel jünek reá a' Tatárok. Ezen azért a' Magyarok föllötte igen meg indulának a' Kunok ellen, mondván aztot, hogy a' Kunok, a' Tatarokkal egy értelemben vadnak. és azért jüttek bé Magyar Országba a' Kunok, a' Tatárok előtt, barátságnak izüni alatt, hogy egy részét az Országának birván, a' földnek és Magyaroknak állapattyokatis meg kémlelvén, vélek egyetemben könnyebben el foglalhassák Magyar Országot tőlök. És végre a' Királys a' sok kiáltáshoz képest ugyan azon vélekedésben esék a' Kunokhoz. Nóha Kutthen mind a' több Kunokkal öszve ebben büntelének valának. Azért a' Király meg parancsolá hogy Kutthent a' Kunoknak. Fejedelmét, egynehány fő Kunnal meg foghják, és őrizet alatt tarcsák. De a' Magyarok a' Kutthen Fejedelmet sok több Kunokkal öszé nagy méltatlanul meg ölék. A' falukbannis szélel sokat lé vágának a' Magyarok a' Kunokban. Ertvén azért a' Kunok azn Fejedelmeknek Kutthenek halálát, egyben gyülekezének, és mind-
niáyan

niában a' Tatárok melle addák magokat kikkel együtt Magyar Ország-
got szörnyűképpen égették, dulták, és rablottak, és vala mikor Magyar-
hoz vágot vala-melli kun, ezt szokta vólt mondáni néki. Ezt az csa-
pást szenved jó kedvel a' Kutthen haláláért.

Béla Király azért minden erejét egyben gyűit, és a' Sayó, mellet
Mohinál meg ütközék a' Tatárokkal, de nem bírá vélek, mért igen so-
kan valának, ahoz a' Magyarok sem fogták szívek szerént a' dólgot a'
Király mellett, mivel hogy igen el idegenettek vala a' Királytul. Az
fölylül meg irt okokért, mondván. Am hadakozzék mostan a' mi Ki-
rályunk, ki a' Kunokat a' mi gyalázatunkra, bé hozta az Országba, ne-
mellyek pedig mondgyak vala: Hadakozzék maftan a' Király azokkal,
kiknek a' mi jószágunkat és örökségünkét osztogatta. Azért nóha a'
Király semmit hátra nem hagyta dólzában, hanem igen emberül vitéz-
kedek a' harczon, de végre a' fokaságtul, és a' Magyaroknak tunyasá-
goktul, és hozzaja való kedvetlen-ségektul meg győzertetven, igen meg
veretteté Béla Király a' Tatároktul, holott Magyar Orzágnak min-
den ereje lé vágattaték Iszfzonyuképpen. Itt vesztet el Mátyás az Esz-
tergami Ersek. Ugolinus a' Kalocsai Ersek. György a' Győri Püspök.
Rainaldus az Erdélyi Püspök, a' Nytrai Püspök. Miklos a' Sibeniczi
Püspök Cancellarius. Berthalan a' Pécsi Püspök. Benedek a' Vara-
di Püspök. Bulzo a' Csanádi Püspök, és többen sokán az Egyházi
rendből valók. A' Világhi rendből való Uraknak, és Nemeseknek
pedig számát ugyan lehetetlen lett vólna meg írnyi és meg számlálni
az mennyen ott-el veszték. Jóllehet ebben az ütközetben a' Tatárok-
bannis harmincz ött ezerezen veszték. Ennek utánna-is egynéhányszor
meg ütközöt a' Tatárokkal a' Király, de mindenkor szerencsétlenül.
Végre minden népét el vesztvén, ű magais a' Király a' Tenger mellé
szalada. Azonközben a' Tatárok az egész Orzágot el rablák, puszté-
ták, és magoknak foglalák. Thovábbá, Orosz Orzágot, Lengyel Or-
szágot, Silefiát, Morvát, és Austriát, el rablák, és azt tűzzel pusztéták.
Magyar Orzágot három esztendeig bírák, kiben sohón semmi erőf-
ség meg nem maradhatta előttök töb, hanem a' fölső Magyar Ország-
ban Szepefsben egy Calastrom, kiben Néma Barátok laktak, kit innen
maftan Foliamat kúvének hinak. Dunán innen pedig Győri Szent-
Márton, Székes-Fejér-Vár, és Esztergam maradt meg túlók. Eszter-
gamot Gróff Simón Spanjol, az alatta való vitézekkel, őltalmazta va-
la meg túlók.

Végre mikor immár a' Tatárok három esztendőnél tovább dúhóskodtek volna széllel Magyar Országban, és azt mindenestül el pusztították volna, a' Ródai körösfűtő vitézek és a' Frangyépán Urak nagy haddal a' Királynak segítségére jövének, és ültet Magyar Országba bé hozák, és a' Királyt ismét székibe ülteték, kiért a' Király a' Ródai körösfűtőseknek az Országban fok és nagy Uraságot, és jószágot ada, Ezeket hyák mind ez máj napig Auránai Perjeleknek, Deákúl, Priores Auránæ. Az Frangyépán Uráknak pedig az egész Tenger mellicket ada. Es egy czipó kenyeret vévén a' Király meg ízege azt, és meg esküvék nekik, hogy vala-meddig egy czipó kenjere léfzen, soha el nem hággya őket, sőt aztis vélek akarya közleni. Ennek bizonságára ada nekik czimerül keét Oroslánt, kik első lábokban keét czipó kenyeret tartanak. Kiknek mind é napiglan az a' czimerek.

A' Tatárookban, fokban maradtak vala Thót Országban, és ott-meg házasodván, jószágos fő emberek valának. Ugy mint, a' Bradácz familia, Berzei familia, kiknek innen régen mi üdőkben szakadot magvok, Záboki familiának Mishin Tatár volt neve. Továbbá, Mirkóczi és Pohákóczý, (ez mind egy familia) Kadarkauz Tatártúl valók. Budor familia, é Burdúr Tatártúl való, és többennis fokban.

A' Tatárok rablása után Magyar Országban halhatatlan nagy éhség vala, mert a' Tatárok myátt semmi féle vetemént nem vethettek vala az emberek.

Dög halális iszonyu nagy vala az Országban, mert a' számtalan holt testektől az égh meg dögletet vala. Azért a' ki a' Tatároktól nagy nehezen meg maradhatotis, a' nagy éhség, és dög halál myátt kőllött meg halni, ilyen rettenetes inségben vala akkor szegény Magyar Országnek állapattya.

Ninesen é világon olly elme és nyelv, a' ki elő tudná számlálni és mondani azokat a' számtalan, és halhatatlan iszonyu Nyomoruságokat, és pusztulásokat, kiket azon üdőben Magyar Ország a' Tatárok myátt ézenyvedet.

II. Málodik hada lén ugyan azon körösfűtő haddal, a' Friderikkal az Austriai Herczeggel, kire Német Uiheli meg szállá, és benne meg ölé a' Herczeget, Austriátis mind el raboltatá és égetteté. Melly dolog innen támadot vala; Hogy minek előtte a' Tatárok bé jüttek vala az Országba, Béla Király nagy haddal bé ment vala Austriába, holott nagy dullást és égetést tén. A' Herczegetis nagy Somma pénzbe meg marciztatá. Azert azután mikor a' Tatárok előtt Austriába futot és szalad

ladot volna Béla Király, elsőben a' Herczeg jó kedvet mutata hozzá, és mikor nagy Tisztelességgel bé fogatta volna Országába, egy nehány napig jó gazdalkodék neki. Azután reá emlékezteté Béla Királyt, miképpen minden ok nélkül el pusztította vala Országát, és melly nagy Somma pénzt vett vala raita. Azért el nem bocsátá a' Királyt, míg azü pénzét és minden kárát meg nem fizeté neki, ki nagy Somma pénzt rón. Ugy hogy a' Herczeget kefé pénzelt meg nem elégétheté, hanem szép drága arany mivel fizete meg neki. De megához az határban, három vármegyét is ada neki. Továbbá, látván ez a' Herczeg, hogy a' Magyarok a' Tatároktul ilyen igen meg nyomoréttattanak volna, föl kele, és a' Dunán innen való Magyar Országot Győrig mind el rablá és el égeté, holott még az a' föld a' Tatároktul éppen meg maradot, Ahoz a' szélel futó és buydosó Magyarokat valahón talállya vala, mind meg öleti vala. Azért Béla Király, ezekért való bosszúságában ment vala mostan az Austriai Herczegre haddal, hogy bolzút álljon raita.

III. Hada lén az Ottocárussal a' Cseh Királlyal, 1260. kivel jóllehet erős viadált és hárczot tarta, de végre hadának kevés voltaért (mert a' Magyarokat a' Tatárok igen el fogyatták vala) meg veretteték a' Király. Ebben az ütközetben három ezer Magyart fogtak el elevenen, két ezert és hét százot ölte meg, a' Csehekben pedig öt ezert és két százfát vágtak le az Magyarok.

E' jámbor Fejedelem vala, és igaság szerető, mindenben az Apjának erkölcsét követi vala, de a' hadakozásban igen szerencsétlen vala a' Zábragi vára stis ez épétette vala.

Végre meg hala Budában, birodalmának negyven esztendejében el temetteték Esztergamban a' Cséri Barátok Boldog Aszfzony Calastromában, kit ű épetteté vala, feleségével Maria Aszfzonnyal, a Görög Császár leányával, és fiával Bélával. Ennek keét fia vala, István, és Béla, ki Apjának életében hala meg.

Továbbá, az több leányi-közzül egy Margith Aszfzony nevű vala, ez az Apacza Aszfzonyok Calastromába mene kit azü csoódálatos. Szent és Sanyaru életiért az szenték közibe számláltak. Ennek az Apja Béla Király Budánál, Duna Szigetiben egy Calastromot rakatot vala Boldog Aszfzony nevére, kiben mind holtig a' több Apacza Aszfzoyokkal ott-lakek, és innen azt a' Szigetet mind ez mái napig Szent Margitth Aszfzony Szigetinek hyák, ennek előtte pedig azt Nyulak Szigetének hitták.

ANNO 1285.

XXI. **I**stván ötödik a' negyedik Béia Királynak a' fia. Következék az Apja halála után a' birodalomban, Székes-Fejér-Várban. Coronázták Magyar Ország Királya. Ez szerencsés vala a' hadakozásban, es meg veré az Austriaiakat, Cseheket, és a' Bolgárokat, Kihatóváb élhetet vólna, kétség nélkül jéles Fejedelem lett vólna.

ISTVÁN KIRÁLY HADAI.

Első hada lén az Ottocárussal a' Cseh Ország Fejedelemmel ez mikor Austriaiába, az Brandeburghiakkal bé jött vólna Magyar Országba, nagy káárt tén az határban. István Király azért eleiben me né, és a' Rábcza viz mellet meg ütközék véle, és ott Ottocárust igen meg veré.

Második hada lén a' Bolgárookra, kik nem akarnak vala engedelmesek lenni néki. Azért el rablá minden földöket, az után Bodont azü várasokat meg vévé, és így az ott való Fejedelmet mind Országával öfve, Söldossá révé.

Meg hala birodalmának harmadik esztendeyében, és el temetteték Budában.

Ennek egy fia marada László, és egy leánya Maria, ki a' Siciliay Sánta Cáról Királynak házasfettat vala, mellytől osztán a' Carolus Martellus születet.

ANNO 1277.

XXII. **L**ászló negyedik, az ötödik István Királynak fia. Coronázták Apjának halála után, Magyar Ország Királya.

Ezt hitták Kun László Királynak. Ez igen mord és kegyetlen természetű ember vala; Es mindeneket mivell vala azü kívánsághi szerént.

LÁSZLÓ KIRÁLY HADAI.

I. **E**lső hada lén az Ottocárus ellen, a' Cseh Király ellen, kint a' Morva vizé mellet meg vere, és magáti meg ölé Ottocárust.

ANNO 1282.

II. **M**ásodik hada lén az Oldamirral a' Kunoknak Fejedelmével, ki az Országban nagy haddal bé jött vala, László Király azért a' Hod álló viz mellet meg ütközék véle, és fok erős ütközetek után meg veré a' Kunokat és minden Tábóri eszközökben fákánt tén.

AN.

ANNO 1285.

III. **H**Ada lén ismét a' Kunokkal, és az Tatárokkal, kik egyben adván magokat, egész Dunáig mind el rablák és égeték az Országot. Kik minden viadal nélkül meg térének nagy praédát vivén magokkal.

ANNO 1290.

IV. **H**Ada lén ismét a' Kunokkal Kőrösztszegnél kiktől ugyan ott meg verettették, és magais meg ölettették birodalmának 14. esztendejében. Ez magtalanul hala meg-temettetet Csánádon.

Ezt fölőtte igen gyűlölték mind az Urak, s-mind a' kőrösztyén Fejedelmek azü nagy paráznaságáért, mert azü feleségét a' Siciliai Cáróly Király leányát meg utálván, fok külömb külömb Kun Afzszonyokat tart vala, de kiváltképpen való Kun Afzszony Agiási, Aidva Kupefek, és Mandula valának erről nevezték valais Kun László Királynak. Kiért végre a' Pápais meg átkozta vala, de ü avval keveset gondol vala.

Ennek idejében a' fok rablás, és az Urak között való viszsa vonyas myátt, annira meg nyomorodot vala Magyar Ország, hogy sohon szekeret sem láthatnak vala, hanem Taligán hordnak vala, szükségekre valót, és azt az emberek magok vonnyák vala, kiről a' Taligát mostannis Kun László Király szekerének hiják.

ANNO 1290.

XXIII. **A**NDRÁS harmadik, az István Herczegnek, a' második András Király fiának (kitt a' Héftieni Herczeg leányatul nemzet vala) az fia, Coronáztaték Magyar Országghí Királlyá Székes-Fejér-Várban. Ezt Velencei András Királynak nevezték vala.

ANDRÁS KIRÁLY HADAI.

I. **E**Lső hada lén az Austriaiak ellen, mert meg szegték vala a' Magyarokkal való kötést. Kiknek Országokban rablásokkal és égetésekkel nagy Kárt tén András Király.

II. Második hada lén a' Cáról névű gyermek ellen, kitt egy-néhány pártos Urak (kik között szok ezek valának Iános, és Henrik Bán. Pochi Ugrin, és az Uylakyak) a' Pápától meg kérenek András Király ellen, és be hoztak vala az Országban. Ez a' Cáról a' Siciliai Király fia vala, kitt a' Mária Afzszontul az ötödik István Király leányatul nemzet vala, a' mint oda föl meg mondám.

Meg hólt magtalanul és el temettetet Budában a' Szent Iános Calabromában birodalmának tizedik esztendejben. H Ebben

Ebben szakadott a Magyar Szent Királyoknak maguok férfi Agból.

ANNO 1300.

OTMAN Ortogul póljár fia, lén leg első Királyok a' Thörököknek mind e' máy napig való Thörök Császárok Otománoknak hivattyák és irrattyák magokat, mivel hogy ű tüle vettek mind méltóságot, mind eredetet, és birodalmat magoknak. Ez Bittinját, és a' Pontus mellet való Országokat, és tartományokat el foglalá és Natolyában (Ennek Thörökül, Anadol, Deakul Asia neve) valasztá lakó helt magának.

Következik az Magyar szent Királyoknak, Toxus, Herczegetül kezdetvényigaz GENELOGIA YOK

Toxus.

Kun László. Maria. Ez a' Siciliai
fánta Cáról Királytúl.

Carolus Martellust, az első CÁROL. Királynak az apját nemzé.

E' MA-

E' M A G Y A R CRÓNICÁNAK, MÁSODIK RÉSZÉ.

Melly magában foglalja a' külömb külömb féle idegen
Nemzetből való Magyar Ország Királyokat, mind az Au-
striay avvagy Bécs Ország Herczegekből lett Királyokig.
Es Azoknak idejekben történt emlekezetre
méltó dologokat,

ANNO 1301.

XXIV.

ENZEL, kitt a' Magyarok Cséh László Király-
nak hittak, a' Cséh Ország Venczeszlus Ki-
rálynak az fia, mikor a' Magyar Szent Király-
oknak a' férfi ágból tellyességgel magvok sza-
kadot volna, és mikor a' Magyar Urak a' Kirá-
ly Választásban a' Cáról gyermek ellen, meg-
hasonlottak volna, Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország
Királya. Mert az Országnek nagyobb része semmi-keppen nem akará
Cárolt Urallni, mivel hogy ütet a' Pápa Küldötte vala bé a' Királyság-
ba, ők pedig szabad népek lévén a' Pápa hire, és akarattya nélküli
szabadon Királyt választhatnak vala magoknak, és evvel, azü izabadsá-
gokat, úgy-mint a' Szabad Király választást, nem akará, él vészteni.

Ez Annjáról Magyar vala, mert az Ottocarus ennek Eofsi vette vala feleségül a' negyedik Bèla Király leányát, Anna alszszont, kitül születet a' Venczeslaus a' Cseh Király, ennek a' Kis Venczelnek az Apja, ki-
ről maſtan emlékezünk.

ANNO 1303.

AZ Cseh Ország Venczeslaus Király, értvén minémű nagy viſſza-
vonyásban volnának a' Magyarok, igen félti vala a' fiát, azért na-
gy hadat gyöyte, és Magyar Országban jüve, és Peſtbe bé ſzálla, hová
által hivata az fiát Budából, a' Budai biróval Verner Lászlóval öſzve,
kiket mind a' Coronával öſzve fölvévén Cseh Országba vivé magával.

ANNO 1205.

XXV. **O**TTÓ, a' Bavariai Herczeg, a' Magyar Uraknak pártolkodások-
ból a' Pápának ellene, és a' Cáról Királyfi ellen, bé hozat-
taték Magyar Országba, és azon Coronával mellyet a' Cseh László Ki-
rály el vitt vála magával Székes-Fejér-Várban, Coronáztaték Magyar
Ország Királya. Mert ez az Otto viſſza ſzerzette vala a' Coronát.
László Királytúl.

A' Coronázat után, Budában minden Uczákon alás-fől séttál vala
Otto Király, a' Coronát feyén viſelvén, hogy mindeneknek tutára len-
né, hogy ő Magyar Ország Király volna.

Budából Erdélybe mene, hogy ott-is minden Varosokban haſon-
lókeppen ſársángolna a' Coronában, az Erdéli László Vayda azért
meg fogá űtet, és a' Coronát él vévén tüle, a' tömlőczbe tétetè. Hon-
nan ki nem bocsáta, míg a' Királyságnak ellene nem monda. Annak
utánna el bocsátá űtet László Vayda, es haza vakarodék Bavaryában.

Bonifácus Pápa azonban meg Atkozá a' Magyarokat, és minden
Szentségektül és temetéstül el tiltá űket, mind addég, míg len a' Cárolt
meg Coronáznak. Látván azért a' Magyarok, hogy az Iſteni ſzólgalat,
mindenűt meg ſzünt volna, és hogy minden Egyházak, és cimenteriomok,
rakva volnának holt testekkel, mivel hogy a' temetéstis mindenűt meg
tiltották vala, kénſzeritének bé venni és meg Coronázni a' Cárolt.

ANNO 1310.

XXVI. **C**ÁROL, a' Cárólus Mártellusnak fia, ki Cárólus Rubertus-
nak hivatatot, Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar
Ország Királya.

Ez igen jámbor és aitasos Király vala, ű Epétette vala a' Székes-
Fejér-Vári Monſtort, melly a' ſok gyuladások myátt mind el puſzult va-
la, és

Ia, és azt meg hejazzatá ön pléhekkel, de nem sok idővel jismét meg csináltatá nagy költséggel.

Annak fölötte igen vitéz Fejedelem vala, az Országának határait minden felől killyeb terjeztette és meg öregbítette, Bosznát, Rác Országot, Oroszokat, Havasföldét, Módvat, és Bolgár Országot adó füzetésre haytotta.

CÁROL KIRÁLY HADAI.

I. **H**Ada lén az Erdéli Szászok ellen, kik magoknak pártot ütének, és nem akarnak vala néki engedni, de nagy hamar meg haytá őket a' Király.

II. Második hada lén Káfsánál a' Trincsiní Máthéval a' Péter Palatinus fiával, kitt nagy erős harczal, és népének nagy veszedelmével az hérnát mentében meg veré, itt nagy sok Urak és Vitézek hullának el az Omode keét fiával öszve kik engedetlenek valának Cáról Királynak, ezeknek lakó helyeket Göncznek aránta, a' hegyekben a' Király mind földig lé ronttatá, ki mind ez napiglan Omode várának hivattatik.

ANNO 1329.

Cáról Király, mikor feleségével és gyermekivel öszve, Hufvét innepiben Visegrádban volna szintén ebéd fölöt, juta bé egy Felicián nevű szolgája, Zaacs nemzetből való, ki Kardgyát ki rántván a' Királyhoz vága, de a' Király meg vonjá magát, és csak az jobb kezét sérthette meg egy kevesé néki. Azután a' Királyné aszszonyhoz vága, kinek a' jobb kezén, négy Ujját vága el, a' Király fiaihozis hozzájuk kezdetvára, de azoknak Mesteri ellene állának, és azonközbe a' Király fiai ki szaladának a' házból; látván eszt a' Királyné aszszonnak a' pohárnokya, azon helt a' kést torkában üté a' Feliciánnak, és meg ölé véle, a' pohárnok Patóczi János vala, holott Feliciánt koncrról koncra hányák, és széllel az Várasokba küldözék a' testét, kinek az edgyk leányának (ennek Klára vala neve) az Orrát ajakastúl el meczék, azután nyolcz Ujját el vágák, és ló farkon hordozták meg. A' másik leányának pedig Léván vevék feyét Ennek Sebe vala neve, ahoz eggyetlen egy fiátis mind szolgájával öszve nagy kegyetlen halállal ölék meg.

A' Felicián dühösködésének, é lén az oka, mert igen szép felesége vala Feliciánnak, kitt a' Királyné aszszonnak az Eöccse el csalt vala tüle, és azt éli vala.

III. Harmadik hada lén, a' Tatárokkal, kik ellen győzödelmes és diadalmas lén.

ANNO 1330.

IV. **H**ada lén Havasfal-földében a' Bazarád Vaydával, de ottném-
jól jára, mert oda veszté minden népét és ű magais csak alég
szaladhata el, mert, minden méltó ok nélkül ment vala réa.

Annak utánna meg hala birodalmának hárminez keét esztendeyé-
ben, kitt el temetének a' Magyarok nagy bánattal Szekes-Fejér-Várban.

Negy fia vala az Eorsebeth aszszontúl a' Casimir Lengyel Király
leányától.

Cárol, László, Lajos, és András.

ANNO 1328.

ORCHAN, Otomannak az fia, lén Apjának halála után a' Thörökök
Királlyá, és fok tartományokat és Varasokat haita maga birodalma
alá, Az Tatárokkal nagy erővel meg vivot, kiktül meg veretteték es ű
magais meg öletek szántalan Thörökökkel egygüt, birodalmának husza-
dik esztendejében.

ANNO 1342.

XXVII. **L**AJOS, az jó Cárol Királynak jó fia, következék és Coro-
náztaték az Apja halála után Magyar Országhi Királlyá,
Székes-Fejér-Várban.

Ez igen bölcs és tudós embor vala. Az Eghi csillagoknak forgásit
és járásit igen tudgya vala, mert fő Mathematicus vala, és minden ha-
dakozásit az csillagok forgásinak itéletiből indéttya vala. Azért mivel
hogy minden hadakozásiban fölötte jó szerencsés és diadálmas vala; er-
ről, a' Magyarok Eordongós Lajos Királynak Neveztek vala. Ehez,
fölötte igen jámbor, Isten féllő, és fő hadakozó Fejedelem vala; Az Ap-
jától reámaradot Országot erőssen, és jó tanáccsal birta, hatalmasul öl-
ralmazta, és öregbétette, úgy hogy, az ű előtte való Magyar Országhi
Királyokat mind föllyül halladta vala,

LÁJOS KIRÁLY HADAI.

I. **E**lső hada lén az Erdéli Szászok ellen, kik el haylottak vala tñle, mi-
vel hogy az előbbeni Királyoknak Tisztartói nagy törvénytelen-
séget cselekedtek raitok, azért reáyok mene a' Király, és erővel ismét a'
Magyar Coronának engedelmeire haitá űket.

II. Hada lén a' Sándorra a' Havasfal-földi Vaydára, és aztis Ujjon-
nan a' Magyar Országhi Coróna ála haytá,

ANNO

ANNO 1345.

Mikoron András, a' Lajos Királynak az Eocse Neápoli confirmált Király volna, meg utalá ütet Ioánna az ű felesége, és másokkal paráználkodván azű latrayval Conráddal és a' Czenfa Vitézzel, Avers Várasaban-meg főytatata azű Urát András Királyt.

ANNO 1346.

III. Harmadik hada lén az Ioánna ellen, ki minden hadával Neápolisban Olasz Országba mene, és meg öleté mind azokat, kik azű Attjafiának halálában részeffek valának, és ott el végezvén dolgát meg tere Budában. Neápolisban, maga képében hagiá Laczkfi Istvánt, és a' Wolffgangus Capitánt.

IV. Hada lén a' Cseh Orzághi Iános Király ellen, ki a' Casimirus Lengiel Királyra Craccót meg szallotta vala. Ennek pedig a' leánya Margit Afszony vala Lajos Királynal feleségül. Azert Szécsi Miklóst, és Pohárnok Pétert szép haddal réa küldé, és meg segéte Casimirt a' Cseh Királyt.

V. Hada lén a' Tatárok ellen, kik Erdéliben a' Székely földet igen rabolloyák vala, kikre réa Küldé Laczkfi Andrást az Erdéli Vaydat, és meg ütköztvén vélek igen meg veré a' Tatárokat az Atlámnak, a' Tatárok Fejedelmének fejét vevé, és azt a' Királynak hozá fok Záfzlókkal ölvé.

VI. Hada lén az Horvátok ellen, ugy mint Luriánczi Gergelly, és Melepeczi Iván ellen, kik engedetlenek valának néki, kikre Horvát Országba mene szinten Bihiesig és Klokocsig, és ott Táborba szálla hadával, és azokatis meg haytá.

VII. Hada lén ismét Neápolisban Laczkfi István által a' Ioánna Urával a' Lajossal, kitt Laczkfi meg veré, és fok Várasit Lajos Király birodalma alá haytá.

VIII. Hada lén személye szerént, ismét azon Lajos ellen Neápolisba, kivel az hadban ezek az Urak valának, Giléthi Miklós a' Palatinus, Giléthi Iános, Thót Miklos, Lőkös Bertalan, Bebék István, Bebék Gjörgi, Székfi Miklós, Laczkfi András, Kanisai Lőrincz, és egiebek nagy fokban, kikkel Olasz Orszagnak nagy fok Várasit még vevé. Végre osztán Romába bé mene, és a' Siciliának birodalmát a' hatodik Innocentius Pápnak ajánlá. Mert töb kárt hogy nem hasznot ismére belőle lenni. Azután nagy békével minden népével haza jűve Magyar Országba.

IX. Hada lén egynéhány uttal a' Velenczésekre Dálmátiáért, és végre

vége arra hozá a' dólgot, hogy a' Vélenczések adót adnak vala a' Királynak. Ebben a' hadban sok fő Magyar Ur és fő Válogtatot Vitézek veszték el, és szántalan Vérontással vivé véghez a' Király ezt a' hadakozást.

Laczkffi Istvánnak hiv szolgálattyaért adá ajándékon Strigót, és Csáktornyat egész Muraközzel.

X. Hada lén a' Litvák ellen, kiknek Országokat el rabelván visszafiztára Budában. Az Fejedelmeketis elevenen el fogá, és el hozá.

XI. Hada lén az Oroszoknak ellenség-kivel, mert akkor az Oroszok Magyar Országhoz halgatnak vala, azért azokatis meg vervén visszafiztára Magyar Országba.

XII. Hada lén a' Pápa mellett Laczkffi Miklós által, de ottis jó szerencsével jára.

XIII. Hada lén, a' Bécsi Herczeg ellen Laczkffi Pál által, és ottis nyertes lén.

XIV. Hada lén a' Bosznay Urak ellen, Cont Miklós Palatinus, és Miklós Ersek által, kikkel hamar feyet haytata.

XV. Hada lén, a' Bolgárok ellen, kik nem akaryák vala adójokat béadni Lajos Királynak. Azért réáyok mene, és meg vévé Bodont, és Stramezot, azü Királyokat Strakmért meg fogá és Budára hozá. Kitt a' Zábrághi Püspök Várában Ghömnécsbe Küldé, és ott tartatá fogságban.

XVI. Hada lén, a' Cáról Császár ellen, de a' meg békéllék véle.

XVII. Hada val, egész Morva Országat mind el dullatá és pusztatá László Herczeg, és Péter Bán által.

XVIII. Hada lén, a' Havasál földi Vajda ellen, kinek Layk vala neve, kitt a' Magyar Coronának engedelmeire hayta. Szörént és Töröz Várát meg épitteté, hogy el ne szakadhasanak a' Magyar Coronatúl, ebben a' hadban sok fő Urak vesznének el, tudni illik az Erdéli Miklós Vayda, Péterrel, azü Vice-Vaydáyával, Deső, és Vörös Péter, és többén sokan. Az Győzödelem pedig Gara, Miklós Bán vitéfsege által lén meg.

Moldvát ez időben szállák meg az Oláhok, ki a' Tatárok myátt mind el pusztult vala, és senki raytta nem meervala lakozni.

XIX. Hada lén, a' Moldvai Bogdán Vayda ellen, kitt a' Magyar Coronának engedelmeire meg hayta, úgy hogy a' Magyar Királyoknak minden esztendőben adót adna. Ki lén Orffi Damankos Bán által, Gara Miklós Bán által, és Szemere Vicebán által.

Lajos Király ki üzé a' Sidókat Magyar Országból

ANNO

ANNO 1382.

LAjos Király meg hala Septembernek 11. napján, birodalmának negyven esztendeyében, kitt el temetének a' Magyarok nagy siralommal Székes Fejér-Várban.

Ennek fia magzattya nem vala, hanem az Eorsébet afzszontul a' Bozsnai István Bán leányatul nemze háram léánt, katalint, ki gyermek Korába meg hala, Mariat kitt még kicsin Korában ada Sigmondnak, a' Brán-deburghi Herczegnek, ki Császár Nemből való vala, ezt fiává fogadá, és ütet nevezé az Országnek örökösének. Adagát pedig adá a' Litvaniai Herczegnek.

Az Remete Szent Pál szerzeti, ennek a' Királynak ideyében kezde, ki-váltképpen virágzáni és lokasodni Magyar Országban, nóha előben ennek az Apja Cáról Király hozta vala bé őket, kiknek eginéháni Calastromat rakata az Király, és azokat fok járvelmekkel meg ajándékozá. Ennek ideyében hozták bé Velenczéből Magyar Országba Remete Szent Pál restét, és azt helihezteték Szent Lőrincz Calastromában közel Budához, kinél fok csudák történtenek.

Továbbá, Német Országban Stiriában a' Czeli Calastromot Isteni jelenésből ű fundálá és épitteté Bóldog Aszlizoni nevére, a' Királynak a' Kardgya és Sarkanttyuja mostannis ott-vagyon, a' Királyné afzfzony szoknyájával egyetemben. Melly Calastromnal mostis nagy bulcsu járas vagyon, fok csudákis történnek gyakortasággal nála.

ANNO 1349.

MURAT, Orchánnak a' fia, Apjának halála után foglalá el a' Török birodalmát. Ez jüve elsőben a' Tengeren által Európában, harvan ezer Thörökkel és minden Töröktől keét arany foréntot ada a' hajós mesternek, hogy által hozta hadát Európában. Ezt Paleologus a' Görög Császár hitta vala segítségére az Eccse ellen, kik a' Görög Császárságért veszekednek vala egymással, de rövid időben meg olták köztök a' Törökök a' birodalmát. Mert 1350. esztendőben Murát Feyedelem barátságának szüni alat Drenápolat el foglalá, és Magának ott-választra lakó helyt, azután Lázár Deszpottal a' Rigó mezeyén meg ütközék, kitt igen meg vere, és magátis elevenen, meg fogá, és ifzönyu kegyetlen halálal meg öleté. Ezt látván Milos Kobilics Lázár Deszpottnak szolgája, egy jeles Rác fő vitéz ember, meg boszonkodék Vrának halálán, azért, Murát Feyedelemtől Audienciát kére magának, mint ha ű néki valami jeles dologot akarna igen titkon meg jelenteni, kitt mikor az Sátorba maga eleybe bé bocsátot

bocsátot volna, által veré Murat Fejedelmet Milos Kobilics, és meg ölé
ütet az Vra haláláért. De ütesis meg ölék érette a' Törökök, ez lén
1372. esztendőben. Ennek utánna immár soha egy kőrösztryén embert
sem bocsátanak az Thörök Császárok eleiben Audienciára különben, ha-
nem előb a' Thörökök mind meg keresik környüle, ha valami fegiver av-
vagy bátor csak kes volna is nála, s-meg ugyis ketten fogyák két felől, és
ugy vízik bé a' Császárok eleibe őket.

ANNO 1373.

PAI AZET, a' Muratnak a' fia, következők az Apja helyében a' Thö-
rök Királyságban. Ez azü Attyafiat Szulimánt meg öleté. Ez Bul-
gáriát és Szeremséget el foglalá, Marco Krályeviczet az ott való Fejedel-
met az egész Nemességgel meg öleté, Bosznának és Görög Országának
nagyob részét meg haytá. Constantinápolt meg nem veheté még ez uttal.
Ezt a' Thörökök, meny-ütő könek hittak, azü nagy meréségeért és
ferénségé ért.

ANNO 1380.

Sibaris névű Barátt, találá elsőben a' Puska port, és a' lűvő szer-
számot.

ANNO 1382.

XXVIII. **M**ARIA, az Lajos Királynak leánya, azü Attjához való Sze-
retetekből az egész Országtúl választaték, és nem csak
Királyné aszfyönnyá, de ugyan Királyná Coronáztaték Székes-Fejér-Vár-
ba. Ez az Apjátúl Lajos Királytul, igen üdőtlen Korában jegiezterék Sig-
mondnak a' Brändenburghi Herezegnek, a' negyedik Cáról Császár fia-
nak, ki üdőtlen vala, illyokkal, hogy azü halála után, Sigmond lenne
Magyar Ország Kyrály (mert férő magzattya nem vala Lajos Királynak)
melly szerzéshez az egész Ország hozzá állá, és meg esküvének neki.

Mert fölőtte igen szeretik vala mindnyájan Lajos Királyt, miért ho-
gy fokakat emelt vala föl alacson rendből nagy és Vri méltóságokra,
mind Egyházi, s-mind Világhi állapotra, ahoz nagy bősületbennis, és
szabadságokbannis meg tarttya vala őket. Ez confirmálá meg Vijobban,
sőt meghis jobbitá, a' második András Király privilegiomát, kit a' Sza-
badságról adot vala az Országnek.

Vgyan akkor választák Mária és Ersébet Királyné Aszfszony mellé Gu-
bernátorul a' Gara Miklóst, ki Lajos Királynak Nádorispánnya vala. Es
miért hogy Gara Miklós jámbor és igen eszes ember vala, mindeneket en-
nek tanácsából cselekefsznek vala mind az Annya, s-mind a' leánya Má-
ria.

ria. De mivel hogy azü tanácsia az Vrak között nem valamindennek hafz-
nos, mert láttya vala, hogy a' haralmasb, és maga biró Vrak bizván nagy
értékékbén és erejékbén, meg vetették volna a' Királyné aszfzonyok bi-
rodalmát, és nem gondolván semmit parancsolattyokkal, ellenek rugó-
doznak vala. Azért Gara Miklós tanácsából, a' Kyrályné aszfzonyok,
egynehány engedetlen nyakas Vraknak Tifzteket, Méltóságokat, és Vra-
ságokat, el vevék tőlök, hogy ezzel az Vrakat hamaréb engedelmeffégre
haithassák, azért ez Vrak között nemelleyek, nem csak a' Gara Miklóst,
de a' Királyné aszfzonyokatis meg gyűlölék, és pártot ütven tőlök, azon
kezdének tanácskozni, miképpen más Királyt hozhatnának bé az Ország-
ba az Királyné aszfzonyok ellen. Az fő pártoló Vrak pedig ezek válának.
A' Pál Zábrághi Püspök egy Olasz kit Lajos Király tett vala Püspökké,
Laczkfi István az Erdelyi Vaida, és András ennek Attyafia, Simontornai
István, Horvát Iános a' Horvát Országghi Bán, Köröfztós Iános és az Au-
ranaj Perjel. Maga ezeket mind alacson rendből emelte vala föl Lajos
Király, olyan nagy, méltóságokra. Ezek azért bé hozák a' Királyné Afz-
szonyok ellen.

ANNO 1385.

XXIX. **C**AROLT, az Apuliai Királyt, az Andrásnak a' fiát, kit kis
Cárolnak neveztek vala. Székes-Fejér-Várban, a' Mária
Király ellen, a' Királyné Aszfzonyok szemek láttára Magyar Országghi Ki-
rályá Coronáztak. Melly méltatlan dőlgon a' Királyné Aszfzonyok igen
firnak és buslakodnak vala, kiket. Gara Miklós igen meg szána, és tan-
ácsot trata a' Királyné Aszfzonyokkal hogy meg ölnék a' Cárol Királyt.
Azért mikor a' Gyűlésből el Oszlott volna a' Sokaság, Gara Miklós min-
den szolgajval bé mene a' Várba Budába. A' Királyné Aszfzony hiveinek-
is meg hagyá, hogy fegy veres kézzel, készen lennének a' Vár környül
mikor a' szükség Kivánná, A' Királyné Aszfzonyok azért bé hívák azü
házokba Cárol Királyt, hogy ott tráctálnának véle a' Sigmond Herczegről.
Holott Forgács Balás úgy vágá agyon a' Királyt, hogy ketté haséra a' fe-
jét. Ahoz az Iffiu Királyné Aszfzony adá neki czimerül a' maga képét, és
ennek a' familiának minde' mái napig ez az-ü czimerek. E' meg lévén Ga-
ra Miklós a' Királyné Aszfzony hiveivel az Olaszokat ki vágák a' Varból,
és azt el foglalák a' Királyné Aszfzonyok számára. Ki-len Gyerttya szen-
telő Boldog Aszfzony napjan.

Nullum violentum durabile.

ANNO 1386.

AZután maíd fél esztendő múlva, mikoron immár az Királyné aszszonyok fenkitül nem félének, mulatni menének az Országban Gara Miklóssal, Forgác Balással, és csak az udvár népével, Déáko felé, holott Szent Jakab napián Horvát Jánas a' Horvát Ország Bán, ki a' Cáról Királynak fő párttya vala, reájok üte, Gara Miklóst, és Forgác Balást a' Királyné aszszonyok láttára lé vágatá, az Eorsébet Királyné aszszont az Boszuta avagy Varhas vizébe vetteté, Máriát pedig Krupa várába viteté, és ott tartatá fogva.

Halván é dölgot Sigmond Herczeg, nagy haddal Magyar Országba fiete, és Budába bé szálla. Kit mikor Horvát János meg hallott vólna, és Sigmond Herczegnek Budába-való bé jűvését meg ertette vólna, igen meg háborodék raita. Azért Mária Királynét eleiben hivatván, reá felelteté, sőt ugyan meg esküdteté ütet, hogy az Uránal kegyelmet nyer neki, és soha boszszut raita nem állat vélé. Azért a' Horvát Ország Urakban mellé adván, nagy tiszteességgel el bocsátá azü Urához Sigmond Herczeghez, kinek eleibe menván a' Sigmond mind az Urakkal, és az Udvar népével, nagy örömmel Budába bévivé ütet.

ANNO 1386.

XXX. SIGMOND. az Brandeburghi Herczeg, a' negyedik Cáról Császárnak fia, kinek Lajos Király azü öregbik leányát Mariát atta vala házas-társul, Coronáztatek Székes-Fejér-Várban Magyar Ország Királya.

Ezt Lajos Király mindenüit maga mellett tartotta és nevelte, hogy a' Magyar nyelvet és szokást, meg tanulván, annyal jobban tudná annak utánna az Orzágnak gondgyát viselni.

Ez igen szép tetmetü Fejedelem vala. Annak fölötte igen fő, Okos, Nyájas, és bévkezü, de az hadakozásban fölötte szerencsétlen. Ennek idejében kezdettek elsőben a' Törökök Magyar Orzágra törni és hadakozni.

Ez először Magyar Országj lén, azután Cseh Ország Király. Végre Romai Császár, azért egyzer smind enni Országoknak vala Fejedelme.

SIGMOND KIRÁLY HADAI.

ELső Hada lén Horvát Jánosra, ugy mint ki azü feleségét meg fogatta vala, és annak az Annyát a' Vizbe ölette vala. Továbbá a' Bosznai Urak ellen, kik magoknak pártot ütöttek vala. Azért Táborával bé me-

ne Bosznaságba, és azt a' tartománt meg hódóltatván Horvát Jánost és a' több pártosokat meg fogá. Horvát Jánost Pécsen először tűzes fogókkal meg szaggattatá, azután Ucaánként ló farkon hordoztatá, végre néggyé vágatá, és a' tagjait a' Kapuk eleibe függetteté így vévé jutalmát latárságának Horvát János, a' több pártosoknak fejeket szederé. A' Zabraghi Püspököt, azü méltóságáért meg nem meré öletni, hanem örök fogságra vetteté, és minden marháját el vévé.

ANNO 1390.

II. **H**Ada lén a' Mőldvai István Vaida ellen, ki pártot űtvén, nem akar vala engedni, az réghi Vaidáknak módgyok szerént, kivel mint engederlennel, nágy erős űtközét után fejet haitata.

ANNO 1391.

III. **H**Ada lén a' Havas-al-főldi Vaida ellen, ki magát az Törökökhöz adta vala, és semmiképpen nem akar vala Sigmond Királynak engedni. Azért réa mene és mind a' Törökökkel igen meg veré űtet azután meg vévé kis Nikapolt a' Duna partryán, és abban Magyarokat hagyta.

Ugían ezen esztendőben meghala az-ü felesége a' Mária Királyné aszszony magtalanul, ki után lén nagy bánatban, temettet Váradon.

Ezen űdő Korban Hedervári Cönt István harmincz kettőd magával mind fő-renden való Nemefekkel, nemakarván Sigmond Királyt Urallany, az Országban szélel buydosik vala, kitül a' Király igen tárt vala, hogy az Országban valami háboruságot indétana. Azért réa küldé a' Vaidafi Györgyöt, kiket egy éjél meg kerülven, mind meg fogdosá űket, és kötözve szeke-rekre rakván űket, Budába a' Királyhoz küldé. De Korpádi János nem vala akkor vélek, mert azon éjél el ment vala tülök. Azért mikor a' Király eleyben vittek volna űket, olly nagy vakmerő Keméniségbe tarták magokat, hogy a' Királynak sem nem kőszónének, sem térdet nem haitának, sem suveget nem vetének. Kiknek kemény vőltokat látván a' Szent György piáczán mind fejeket szederé. A' Hedervárinak az Inassa, kinek Csóka vala neve, látván Urának halálát igen sir vala raitta, látván a' Király az ablakról az Jnatnak Sirását, monda néki. Ne siry szegény, én tenéked jób Vrad Lészek annál. Felele az Inas a' Királynak, nem lészén soha ennekem illyen Cseh Disznó Vram, mint te vagy, halván ezt a' Király azonhelt nékiys feyét véteté. Melly dologért igen meg-gyűlölék a' Királyt a' Magyarok.

IV. H Ada lén a' nagy Nikapolly alatt, kitt mikor a' Király meg szállt volna, és ott-hadát meg mustrálta volna, látván a' fokaságot, föl füvalkodék, és monda a' Király, Ez a' Sereg, nem hogy a' Török ellen nem volna elégséges, de ha az Egh le szakadnais meg tartanám azt a' Kopja hegyeken. Azért a' Pajazet Király nagy erővel, reájöve, hogy a' váras alól a' Királyt el űzze, kitt értvén a' Király, mindyarást elene seregeket rendele, és az első űtközetet a' Gallusok meg kérék a' Királytul. Kik mihelen a' Thöröknek eleyben jutának, azon helt az ű rosz módgyok szerént lovokról, lé Vgrándoának, és gyalog a' Törökkel igen vivának. Kiknek viszfia futó lovokat látván a' Magyarok, vélvén aztot hogy a' Gallusok mind oda vesztenek, azon helt meg futamának, és igen meg verettetének, a' Királys csak alég szalada egykis hayon Constantinápolyban a' Görög Császárhoz, oda vesztvén husz ezer embert, mind Táborával és hadi szerszámával, annak fölötte, az egész MagyarOrszágna a' szűnével. A' Thörökökben. 32. ezer veszet el akkor. Jó-lehet Bonfinius *Dec: 3. lib: 2.* hatvan ezer Törököt ir hogy ott veszet el.

Evvel a' veszedelemmel nagy okot vévének a' Magyarok a' Király ellen való támadásra.

ANNO 1397.

TAMERLAN, avvagy Tamburlán, némellyek Demerkánnakis nevezik a' Tatárok Feyedelmé. (Ez Ménes pásztorból hatalmás Feyedelemmé, és Tatárchámmá lett vala) Azért tizen Kilencz-szer való száz ezer Tatárral ki jüve, és a' Török Feyedelemmel Pajazettel, ki nyólczszor való száz ezer Thörökökkel vala, meg viva, kitt Tamerlán rettenetesen meg vere, ű magát Pajazetet, feleségét, és keét fiát elevenen el fogá. Pajazetet vas kalitkában, Arany lánczon mindenűt magá val hordozza vala, és meg mondhatatlan gyalázatot és nagy kifsebséget téizen vala raita. Végre bánattyában meg hala. Ez az űtközet lén Galicjában a' Csillag hegye alatt, holott kétfzer való száz ezer Török vesze el, mind Fejedelmekkel őszve, a' Tatárok közzül pedig száz negyven ezeren veszének el.

ANNO 1398.

MEHMET, a' Pajazetnek a' fia, a' föllyűl meg irt űtközetből el szaladván, a' több Attyafiait, kik a' birodalomért hadakoznak és Veszekednek vala vele, meg őletvén foglalá el az Apja veszedelme után, a' Thörök birodalmát és Királyságát.

A Nikápolinál lett nagy veszedelem után mikor Sigmond Király bé jött volna Budába, a' pártos Urak, kik mindyarást a' veszedelem után Sigmond ellen pártot ütöttek vala, ugymint kinek immár a' Magyar Coronához, mivel kogy Mária Királyné. Afzszony magtalanul meg holt volna, femmi kőzi nem volna, miért hogy ű utánna birta volna a' Magyar Ország Királyságot. Továbbá, azű kegyetlenségét forgattyák vala, hogy Horvát János Bánt, és Hedervári Cont Istvánt, anny fok Vrakkal és Nemefekkel meg öltette volna. Végre hogy a' nagy gondviselatlenség miát olly nagy hadat, és az egész Országnek szinét Nikápolinál el vesztete volna, azért 1401. esztendőden, a' pártosok, kik közöt főkválnak Laczkfi István, és Simontornyai István, melléjek vévén a' több pártos Varakat Budába a' Királyt meg fogák, és adák ütet kezekben a' Gara keét fiának, Gara Miklósnak és Jánosnak, hogy meg őrzenék ütet, kik azű Várokban Siklyós Várában vivék ütet, és ott nagy erős fogsában tarták a' Királyt.

Azonközben küldének a' pártosok a' Neápoli László Királyért a' Cáról Király fiáért kint Forgác Balás meg ölt vala, és kérék ütet hogy a' Magyar Ország Királyságot venné föl, és fietne bé jűni közikbe, ki Zádorig elis jűve és ott várya vala végét a' dolognak.

A' keét Gáranak az Annyok azért igen bányya vala, hogy a' fiaia' Királyt kezekhez vették vala, és Siklyós Várában tarttyák vala fogva, kiért üket igen meg feddè és pirongatá. Azért a' Királyhoz menvén kegyelmet találá a' fiainak, Ifjúságokról, és tudatlanságokról mentvén üket. A' Király az Afzszont Annyává fogadá és a' fiait Eoccsévé, és meg is eskűvék nekik hogy ez dólgot soha szemekre nem veti. Azétt a' Királyt ki hozván a' tömlőczből bé vivék Morvába.

Et sic: *Ludit in humanis divina potentia rebus.*

László Király hogy meg érette vala Sigmond Királynak szabadulását eszében juta az Apja mint járt vala Magyar Országba, láttya vala Sigmondalis mint bánnának a' Magyarok, Zádorból vízfza pironkodék Neápolisba.

A' pártosok is igen meg ijedének a' Sigmond Király szabadulásán.

Sigmond Király pedig nagy fok Németekkel, Csehekkel, és a' földi Magyarokkal s-a' Morva felől való Vármegyékkel, kik mind azű hűségében maradtak vólt meg, Budába jűve, a' pártosok pedig ki imide, ki amodo szaladoznak és lappanganak vala előtte.

Annka utánna mikoron Sigmond Király ugy tettette volna, Gyű-
lé

lést hirdere Thót Országba körös Vdvarhelyre, hová Laczkffi Istvánis
lok Katonával el jött vala, és mikor a' tanácsba bé jutt volna a' Neme-
fek a' jel-tétel után le kapák ütet, és feyét Véteték neki, kitt értvén azü
szolgái mindyarást föl, zöndülének ' és a' Gyűlés házat Környül vévék,
de mihelen az Vroknak feyét az ablakon alá vetették vala közikben,
azon helt lé csöndesdének. Azután a' több pártosokatis elő fogá, és
mind feyeket szedeté érdemek szerént. Nemellyeket számkivete, né-
mellyekre Summa füzetést vete, rövideden senkit buntetés nélkül nem
hagya. Meg büntetvén így a' pártos Vrakat érdemek szerént a' Király.
Azután soha senki nem mere ellene semmit próbálni, hanem mind hól-
taig békével birya vala Magyar Országot.

Ez a' Laczkffi, olly nagy latorságot akart indétani. Hogy Pajazer-
nek a' Török Fejedelemtől kirt, és vele ilyen praktikaban akart indulni,
hogy azü leányát adna feleségül Laszlonak a' Néápoli Királynak, és
ütet öltölmazná meg a' Magyar Ország Királyságban Sigmond Király
ellen, kinek a' levele jutot vala Sigmond Királynak kezékez.

V. Hada lén Galamboczalatt a' Duna mentében, egy magas Kü-
sziklán Rác Országban, kitt mikor Sigmond Király meg szállot volna,
reájüve a' Thörök Fejedelemtől, és el veré alóla ütet. Ennek fölötte, az
egész Szeremséget el rablá, kin annak előtte soha Török nem járt vala.
Azért ettül fogva kezdék a' Törökök a' Magyar birodalmat lassan
kezdek alá haytani.

ANNO 1410.

Sigmond Királyt választák Német Országban Romai Császárrá.

ANNO 1415.

HVsz Jánost eretnekségéért meg égetteté Sigmond Császár idejében
a' Concilium, kin a' Csehek igen meg bufúlának, és azon helt egy
fél Szemű embert, kinek Ziska János vala neve, választának magoknak
Fejedelmül Sigmond ellen.

VI. Hada lén ugyan azon esztendőben a' Bosznai Hervoja Her-
czeg ellen, kitt Spaletrai, Horvátul Szpliteri Herczegnek hinak, ez a'
Sigmond hivségétül él szakadván a' Törökökhöz hayla, és vélek Sig-
mond Király birodalmában nagy rablásokat téssen vala. Azért a' Ki-
rály reá küldé Gara Jánost a' Nador-Iszpánt, Maróthi Jánost a' Horvát
Ország Bánt, és Czupor Pált, kik meg vivának, Hervoja Herczeggel,
de a' Herczeg meg veré őket, holott mind a' három Hadnagy fogva esék,
a' kéet Jánost meg Sarczoltatá nagy summa pénzben, de a' Czupor Pált

egy ökör bőrbé varatván a' vízbe öleté. Kitt azért mivele rayta. Mert ez a' Hervoja Herczeg igen goromba es paraszt módon szóló ember vala, és ahozképest mikor Sigmond Császárhoz Vdvarba Járult. Czupor Pál tréfálnivele akarván Eokör módon bögetvén szóléttya és tréfállya vala. Azért Hervoja Herczegnek hogy fogságába esett vala azt mondá, mivel hogy élteben ű engemet Eokör módon szólétot, hallyon őis Eokör módon meg. Itt Horvát és Magyar Országának fok nevezetes vitézi veszé- nek el.

VII. Hada lén Havafal-földében Lofonczai István által a' Dán Vayda ellen. Ki a' Thörökökhöz haylott vala, a' Mircze pedig a' Vayda Eocse Sigmundtúl kére segítséget a' Battya ellen. De az útközetnek Közepin meg ölék az Oláhok Lofonczai Istvánt és meg verék a' Magyarokat, Mircze Vaydával öszve, ott Magyar Országának fok válogatot vitézi hullának el.

VIII. Hada lén a' Macedónjai Péterfi Miklós által a' fölso Bosznaságba az Ikács ellen, kitt a' Mehemet a' Török Fejedelem, el birván azt a' földet, ott Fejedelemmé emelt vala. Azért Ikács nagy rablásokat téfzen vala Sigmond Király birodalmában. Kire reá menvén Péterfi Miklós igen meg veré űtet, és ű magátis meg ölé Ikácsot.

IX. Hada lén Bolgár Országban ugyan azon Macedónjai Péterfi Miklós által. Ki kevesed magával a' rabló Törökökkel meg útközek, és meg veré űket, és nagy gazdagsággal vízfíza tere földében.

ANNO 1419.

MURAT második, a' Mehmetnek fia, következék Apja helyében a' Török Királyságba. Ez verte meg Lengyel László Királyt Váránál.

X. Hada lén Ziska Jánosfal, ki a' mint oda föl meg irtam a' Csehekkel a' Husz János haláláért Sigmond Császárra támadot vala. Ez valahon Papot, Barátot talal vala, mindenűt Iszonyuképpen öli vala űket. Cseh Országban a' szép gazdag Calastromokat és egyházakat mind el égetteté és pusztítottá kik maftannis pusztán állanak, az Egyházi szerzetéseket mind ki ölvén belőlők. Azután Morvára, Silefiára kelvén, ott is hasonlóképpen cselekedék. Végre Cseh Országára tere, és Prágát Sigmond Császár ellen meg tartá, ki alól el kelle menni a' Császárnak.

Azonban az Isten nem szenvedvén tovább az ű Istentelenségét, mirigyete ereszte reá. és meg hala az Istentelen ember. Eza' rosz lator halála.

halálának idején Testamentomában azt hagyá, hogy hólta után megnyuznáknak testét, és azt a Vadaknak és madaraknak vetnék. A' bőréből pedig Dobot csinálnának, Kivel valamelly hadban Dobolni fognának, azon helyt az ellenség megfutamodnék előtte. El Temerteték Császló Várasában, Cseh Országban.

Györgi Deszpót Sigmund Császárhos jüvé Budába és Nandor-Fer-Várat öröke való hivségének jelentésére ajándékon Sigmund Császárnak adá. A' Császáris látván Deszpótnak ilyen emberségét Szalankemen, Becsét, Kelpent, Világosvárat, Tokait, Munkácsot Tallyát, Regéczet, Szathmárt, Beszermént, Döbröczönt, Turt, Varsánt és Budába egy szép házat Deszpót Györgynek firól firá ajándékoza.

XI. Hada lén a' Blaskó ellen, ki túle nagy Szombatot meg vette vala, a' benne való népet mind lé vágta vala, és Dunáig a' földet mind elégette vala kinek Szarvát a' Sigmund Király Capiténya hamar lé tóré.

XII. Hada lén az Antal bíró ellen, kitt a' paraszt nép Erdéliben Királya emel vala. Es a' Nemeseiket nagy kegyetlenül dullya és öli vala.

Továbbá, Márton bíró ellen, kitt hasonlóképpen a' paraszt nép Nyrségben, és a' Szamos közben Királya emeltek vala, Ezis igen kegyetlenkedik vala a' Nemeseiken, kiknek azü erejéket igen nehezen verék meg az Urak Sigmund Császár ereyével, a' támadókat pedig erőssen meg bünteték.

ANNO 1432.

Sigmund Király Coronáztaték Romai Császárrá az Eugenius Pá-pátúl.

ANNO 1437.

Sigmund Császár és Király Morvában a' Znoymai Várasban meg hala. Bódogh Afzfoni fogantatása napyán, idejének hetvan esztendeyében, Magyar Ország birodalmának pedig ötven egy esztendeyében. Temerteték Váradon.

Ennek fiu magzattya nem vala, hanem, a' Ciliei Hérmán Gróf leányától Borbála Afzföntől) ki igen gonosz életű Afzfony vala) egy leánya vala Eorsébet Afzfony, kitt éltében az Albertnek a' Bécsi Hercegnek házasított vala.

ANNO 1438.

XXXI. ALBERT, az Ausztriai Herceg, Kinek Sigmund Császár és Király azü utolsó feleségétől való egyetlen egy leányát Eorsébet

Ersébet Afzszont házasetotta vala. Coronáztaték Székes-Fejér-Várban Magyar Ország Királyáki Karácson napyán. Azután csak hamar Cseh Ország Királya. Végre Romai Császárrá valaszták. Ugy hogy egy esztendőben birodalommal egyenlő lén Sigmondal.

Ez jó és jámbor Fejedelem vala, de a' birodalom igen késén jutott vala, kezéhez, és kevés ideig birhatá a' nagy Fejedelemséggel.

Ennek ideyében Budába a' Magyarok a' Németekre támattak vala, kik között sokat megis ölének és marhájokban sákmánt tévének. Mert az Eotvés Jánost a' Budai pölgárt éjfel a' Dunába vetették vala a' Németek.

ALBERT KIRÁLY HADAI.

Első hada lén a' Hufziták ellen kikre Cseh Országban Tábor névű Vároft meg szállá, de semmit nem árthata neki, azért három hónap mulva el szálla a' lola hadával.

Második hada lén Murattal a' Thörök Fejedelemmel, ki halván Sigmond Császárnak halálát nagy haddal szeremségre jűve, és Véég Szendrőt meg szállá. Kett értvén Albert Császár, csak a' maga népével alá mené Murat Fejedelem ellen, és a' Tisza Duna közben Táborban szálla, és mig ott tőb segítséget Vár vala, addeg Murat meg véve Szendrő-Várát 1439. esztendőben Augustusban, a' benne valókat mind le vágatá a' Deszpót fiának izemeyt ki toliatá; és annak a' hugát magának tartá. A' Várát meg erősítvén, népével visszsa mene.

Albert Király a' Táborban, a' Dinnje ételtől Vérhasban esék, ki myátt Bécs felé indula, és az utban meg hala myáta, Szent Simon Apostol napyán, mikor még keét esztendeig szintén nem Vrakodot volna a' Királyságben, Temettetet Székes-Fejér-Várban.

Az Albert Császár és Király hogy meg hala, egy gyermeke sem marada, de a' felesége Ersébet afzszony terehben marada tüle, ki mikor gondolkodot volna mint jártak annak előtte Mária, és Ersébet Királyné Afzszonyok a' Magyarok miatt, egybe hívá az Vrakat, és meg jelenté nekik hogy ű terhes volna, és mivel hogy Afzszony állatt lévén, elégtelen volna olyan nagy Orzágnak gondgya viselésére, szabadon hagyá űket, hogy Királyt válasszanának magoknak, mert nem tudgya vala fiat szűlneje avvagy leánt. Kin az Ország gondolkodék, és valaszták Lászlót a' Cazimir Lengyel Királynak Attyafiát a' Litvai Herceget, és azon helt követeket küldének érte, tudni illik a' Tinini Püspököt, Matkó Bánt, Marczali Imrét, és Paloczi Lászlót, kinek

K 3

eleiben

eleiben a' követek még juttotak vala , hogy azonban Ersébet Királyné Afíszonnak egy szép fia lén kitt kőröfztségében Lászlónak nevezének. A' követék Lengyel Országban azonközben ugyan el járanak dolgokban. Ertvén ezt a' Királyné Afíszony, fiát Lászlót , három holnapi ideyében az Vraknak egy részével Székes-Fejér-Várban meg Coronáztatá , kinek képében a' réghi szokás szerént, azü bátyja a' Ciliei Vrík Grof eskütt meg az Orzágnak. Végre mene Visegrádba hogy a' Coronát ísmét helléretegyek, de a' Coronát el lopá a' Királyné Afíszony, és annak csak az üres tokját tévé az erőségbe, bé pöcsételvén azt s az Vrakkalis bé pöcsételteté, de azt senki észében nem vévé hogy a' Coronát helyre nem tette vala, ki lén az Orzágnak fölötté igen nagy romlására. Visegrádot pedig akkora' Gara László Bán birya vala. Annak utánna föl vévén a' gyermeket mind a' Coronával őfzve Bécsbe mene, és azü Attyafiának a' harmadik Friderik Császárnak ajánlá azü fiát a' Coronával. Es ez lén az oka , hogy a' Magyar Orzághi Királyság az Austriai evvagy Bécs Orzághi Fejedelmekre szálla.

Azon közben a' Lengyel László Herczeg bé jüve Magyar Országban , kinek Hedervári Lőrincz a' Nador-Ispán Buda Várát kezében adá, és bé ülteté ütet a' Király Székbe.

ANNO 1440.

XXXII **L**ászló Lengyel a' Litvai Herczeg, kitt mikor Székes-Fejér-Várban a' szokás szerént Coronázny akarnának, a' Coronát kitt az Ersébet Királyné Afíszony el lopot vala, helylén nem találák. Ezen az Vrak igen meg busulának, de mind az által Szenr István Király Koporsoyat föl nyták, és a' Coronát kitt raita temettek vala feyéről le vévék, és avval Magyar Orzági Királlyá meg Coronázák.

Evvel a' Coronázással Magyar Orzágnak nagy sok visfza vonyási, nyavalyái, háborusághi, és romlási követközének, mert az Vrak egy más közöt mindyarást meg hasomlának. Egy része a' Lengyel László Király mellé alla. Más része pedig a' gyermek László Királyhoz állá. Kik egymást kergetik, dullyák, rabollyák, és koborollyák vala kéméletlenül. A' Királyné Afíszony pedig Magyar Országban minden Várakat és Városokat kik azü pártját tartják vala, nagyon kezdé néppel erősíteni és biztatni.

LÁSZLÓ

László Király HADAI.

I. **E**LSŐ hada lén Szekszárdnál a' Királyné Afzszony pártolóival, tudni-illik, Gara László Bánnal, Filepfi Iánoossal, Both Andrásfal, és Thömösi Andrásfal a' Vaida fiával, ellen küldé László Király Hunyadi Iánost, és Vylaki Miklóst, kik meg verék a' Királyné Afzszony pártját, holott Both András halva esék. Azután az Al földre menének és ott mind meg hódultaták a' népet.

II. Hada lén az Esztergami Dienes Cardinál ellen, kinek azü Attyafia Szécsi Thamás. Esztergamból és Komáromból (mert ű birja vala a' Királyné Afzszony után tiszttul Komáromot) nagy praedálások és égetéseket tészen vala, a' Budai hősítatot mind a' föld hévízzel őszve a' Király láttára meg égette vala: Azért meg busulván ezen a' Király, Esztergamot meg szállá Dienes Cardinalra, kin meg yedvén Kegyelmet nyere a' Királytul, és magát oda ajánlá. Azután mene a' Király Szala Vármegyébe, és meg vevén a' Nemetektul Pakánt és Kégjóst, visszafiztára Budába.

Azonban a' Királyné Afzszony adá ajándékon a' Zóliomi Várat minden tartománjával és Videkivel az Giskrának, egy jéles Lator Vitéz Cseh Urnak, chez tiszttul adá néki a' Kassai Vároft mind a' földő Bányákkal őszve, kinek mellé állának, Liptai Pongrácz, Komoróczki Péter, Agzonics, Telefus, Ribald, Kereski, Uzrik, és Szlovactkó, kik mindenüt a' Templomokból Kastélyokat és erősegeket kezdenek csinálni, és azokból iszonjuképpen praedálni és Koborlani, kiknek azü gonofságok a' Szegèni emberekhoz, Afzszony állattokhoz és léanzókhöz minémű lett légyen az emberi Nyelv azt meg nem mondhattya, Kiknek nagy praedálások és rablásokat sem a' Király, sem az Urak lé nem csondesértheték mind Mattiás Király idejeig. Tarta pedig a' Cseh járás, és égetés maíd huszon egy esztendeig az Országban.

Azonközben Murat a' Török Fejedelem, tudván a' Magyaroknak veszekedéleteket föld jüve, és el foglalá az egész Rác Országot Deszpottul. Es Nandor-Fejér-Várat meg szállá. Kitt a' Fejér-Vári-Bánra Ragusai Jánosra ki Aurantai Perjel vala, heétt egész hólnapig erősen vitatá. Végre látván hogy meg nem veheti Népének nagy veszedelmével el mene alóla, a' Vár vivásban huszon ött ezer Törököt vesztvén.

NB. Ez a' Ragusi-János, Tolovecz Mattkó Bán, Frankó Bán, és

Perkó Bán, egy ember gyermekí voltak Ragusából valók. Ezeket Sigmond Császár tette vala szegény rendből Urakká, miért hogy ezeknek az Apjok hozta vala a' Nikapoli Vereségből egy kis hayón Sigmondot által a' Tengeren az ellenség előtt, kik mind jeles emberek valának, és mindnyájan jeles fő Tiszteket dicséretesen viselnek vala.

László Király látván Hunyadi Jánosnak emberi és nagy vitézi vóltát, ki akkor Erdély Vayda vala. Adá neki ahoz a' Nandor-Fejér-Vári Bánságot, és a' Tömös Vári Ispánságot, hogy avval az al földet a' Törökök ellen őltalmazná.

III. Hada lén Hunyadi János által Nandor-Fejér-Várnak belőle a' Császár halmánál, az Iszák Vaydával a' Szendrői Tisztartóval ki mikor meg hallotta volna, hogy a' Fejér-Vári Bánságot atták volna Hunyadi Jánosnak, meg akará próbálni az új Bánnak Bátorságát és szerencsét. Azért nagy hadat támasztván rablani kezdé Fejér-Vartartományt, Kire János Vayda reá mene, és igen meg veré őket, népét mind Szendrőig vagatván.

IV. Hada lén ismét Iános Vayda által Erdéliben, a' Mezith Basával, ki nagy erővel által jöven Havasföldön nagy rablást tén Erdéliben, kinek meg tértében, eleiben mene Iános Vayda nem meszfe Gjúla-Fejér-Várnál a' Fejér-Vári Püspökkel Lépen Györgiel, de nem birhata anny fok Pogánnal, azért hátat adván, el jüve harczolva előttök, a' Püspököt oda vesztvén. Es azon helyt több népet támaszta, és ismét utánok mene a' Törököknek, kikkel meg ütközék, és igen meg veré a' Basát, ott Mezit Basa mind fiá val őszve el vesze, husz ezer Törökkel együtt, a' Magyarok között három ezeren veszének el, halván ezt a' Moldvai és Havasföldi Vaydák, meg ijedének rayta: (mert immár azok Török pártok valának:) és szabad akarattjok szerint László Királyhoz esküvének.

Azonközben a' Római Pápa Kúlde László Királyhoz egy Iulíanus nevű Cardinált, és ez egyben békélteté László Királyt a' Királyné aszszonnyal Győröt, de a' békeiségnek utánna a' Királyné aszszony meg betegedik és harmad napra meg hala. Es ismét egyben Zavaroda a' kéts párt, ki myátt nagy kár lén az Országban.

V. Hada lén Iános Vayda által Erdéliben a' Vaskapunál, a' Muszafa Basával, ki nyolczvan ezer Törökkel által kele a' Dunán Kis Nikapolinál, és el rabolván Havasföldét, bé jüve Erdéliségbe, kinek fok rablása után, utánna mene Iános Vayda, és el éré őket, a' Vaskapunál és meg ütközék vele, kivel igen nagy és erős harczot tartta és ott,

és ott, igen meg veré űtet. Ez után lén ű néki mindenűt nagy hire neve. Ebből a' prädából Iános Vayda hada igen meg gazdagodot vala, kiből küldé László Királynak szép ajándékokat, és keét ízáz Zászlótt.

Ezenközben az Pápa Iuliánus Cardinál által békeiséget szerze a' Friderik Császár közöt, és László Király között.

VI. Hada lén személye szerént Rác Országba a' Törökökre, ki mikor bé jűt volna Rác Országba, a' Király Hunjadi Iánost, a' hadnak az felével élötte bocsátá, ű maga pedig lassan utánna megyen vala. Iános Vayda pedig mind Kalipolig rabollya és égeti vala a' földet. Ebben a' rablásban ötför lén űtközetű a' Törökökkel, és mindenkor meg veré űket, Végre, hogy a' télnek erős ideye myátt, onnan kényszerétték vízfűza térni, Murat, a' Török Fejedelem, nagy erővel utánna bocsátá a' Natoliai, avvagy Anadoli, az az Asiai Basát, kitűl jóllehet meg ijedet vala Iános Vayda. Mert a' Király egy napi Iáró földön vala tűle, de mind azon által szemben mene véle, és igen meg veré űtet, ű magatűs a' Basát elevenen el fogák, kitt egy gyalog legénytűl negyven arany forénton vén meg, és azután Deszpót Györginek negyven ezer arany forénton adót vala el. Ebben a' Vereségben harmincz ezer Törököt vágtak lé, és négy ezert fogtak elevenen; azért ilyen nagy győzedelmesen a' Királyhoz jűve Hungadi, kivel egygűt Nandor-Fejér-Várba, azután nagy diadalmason és győzedelmesen Budára jűvének.

ANNO 1443.

CASTRIOT György, Iánosnak a' fia, ki Albaniai Herczeg vala, kitt Murat Fejedelem Törökké tett vala, és Szkender Bégnek nevezet vala, ez űdöben el szalada Muratul, és reá támadván Albaniát, azű örökös Országát nagy mesterséggel vízfűza foglalá Murat Fejedelemtűl.

Ez fölötte igen leles hadakozó, vitéz ember vala. Ezt, az Apja Castriot Iános keét Battjával őszve kényszerétték Muratnak Zalogban adnia a' Frigy szerzésben. Végre Iánosnak halála után, a' keét öregbik fiát meg öleté Murat, és az Országotűs magának foglalá. Ezt pedig a' Györgyöt, mivel hogy gyors és ferény gyermek vala, Törökké tévé, és Szkender Bégnek nevezé, kitt igen szeret vala, és mindenűt maga mellett tart vala. Mikor osztán föl nevelkedet volna, nagy hadakat biza reá, kik ben mindenűt okosán és Vitéztűl viselte magát, azután Országában jűtván Murattal sokat hadakozék, kinek hadát sok

szor

szor igen meg verte kevesed magával. Azt iryák felőlé, hogy maga kezével három ezer Törököt vágott le. Ha evvel az emberrel tudtak volna banni a' Kőrösztyen Fejedelmek, és főképpen a' Magyarok, nagy hasznát vehették volna a, Török ellen.

Murat Fejedelem, látván László Királynak és Hunyadi Iánosnak ilyen jó szerencsét, meg rémüle rayta és mivel hogy a' Tengeren túl való Országokban, nagy ellenséghi támadtak vala, nem érkezhetik vala, keét felé hadakozni. Azert László Királytul riz esztendeig való frigyét kére kirt, a' Király meg engedé neki, mert az Országban való pártolást, és viszáza vonjást, igyekezik vala üis le csöndesíteni, de ilyen okkal, hogy Rác Országot, Szendrővel öszve éppen meg adgya Rác Deszpótnek, üis pedig el bocsátta a' Natoliai Basát. Kirt megis mivele Murát, e' pedig lén közöttök igen nagy erős hitt alatt.

ANNO 1444.

VII. **L**ászló Király, az Eugenius Pápnak, Iulianus Cardinál által való sok untatására Murattal a' Török Fejedelemmel való erős hittel szerzet frigiet föl bontá, és hitt ellen hadával személie szerént a' Törökre indula és mikor Várnához jutott volna, azonban Murat Fejedelem harvan ezer Törökkel el érkezék, és László Királlyal meg ütközék, de László Király minden ereyével meg vereték Szent Márton napyán, és magais a' Király oda vesze, főlette igen vitézi modon harczolván, ki azután sem élévenen sem halva, soha senkitül nem láttatott, birodalmának negyedik ideyének pedig huszon eggyedik esztendejében. Oda vesze a' Királlyal öszve Iulianus Cardinál, Rozgoni Simon az Egri Püspök, és a' Váradi Püspök, Lábatlán Gergelli. Bathori István, és Henrik a' Thömösi Vayda fia. Oda veszének Magyar Országnak sok válogatot vitézi, Nevezetes Vrai és Nemefi szám szerént tizen hatt ezeren, a' Táborral és minden hadakozó szerzámmal öszve, de a' Törökben sokkal több veszet el, kik ehez a' Njereséghez ugyan nagy áron jutottak vala. Mert harmincz ezer Török veszett ott el.

Hunyady Iános pedig Havasfal-földére szalada el az ütközetből, kirt a' Dragula Vayda meg foga, de nem sok üdö mulva el bocsáta, és meg ajándékozván ütet Erdélibe késérteté.

Ez igen jeles dicséretes erkölcsü, és Vitézi szivü Fejedelem vala, kiért nagy Kárára lén, az egész Kőrösztyénségnek ilyen ideyén való halála.

ANNO 1445.

XXXIII. **L**ászló Királyt, az Albert Császár és Király fiát, a' Lengyel László veszedelme után. A' Rákosi mezzőn Vijobban, és egyenlő akaratból választák Magyar Ország Királya Pünkösdi napján. Ezt hitták Ifjú László Királynak.

Ennek Gubernátorává választák a' jó Hunyadi Iánost, hogy míg a' Király föl nevelkedék, és a' birodalomra alkalmatos lenne, ű viselne gondgyát ez időben csak ötödik esztendőbeli gyermek vala.

HUNYADI JÁNOS NEMZET- ségéről és Eredetiről.

Mikoron irtak volna 1302. esztendőben, a' Havasföldi Dán Vayda, a' Törökőkhöz haylott vala Sigmond Királytól, és Sigmond Király a' Vaidára haddal ment vala Havasföldére Erdélyben, Dévánál a' Király meg szálla Táborával, Várván oda magához a' több hadát. Az idő közben a' Király föl geriede, és hozatá magához egy Boérnak igen szép leányát, de a' leány nem akara addég engedni a' Király kívánságának, míg reá nem felele néki a' Király, hogy ha terehben esnék tőle, mind magára s-mind gyermekére gondot viselne, kinek erős fogadására engedvén terehben esék a' Királytól. Végre Havasföldéből diadalmasan meg térvén a' Király, ismét ugyan ottan meg szálla, és a' leányt magához hozatá, ki meg jelenté a' Királynak hogy tőle terehben eset volna. Ezt halván, a' Király igen akarya vala, és ada a' leánának jelül egy gyűrűt, mondván néki, ha fiát szülne, hozná föl Budára azt, avval a' gyűrűvel, és ű Urrá tévzi a' gyermeket, ehez bév költséget ada néki, és el bocsátá az leányt.

Azon közben az idő bé tellyesedvén, a' Boér leány szüle egy szép fiút, kitt kőrőltségekben nevezete Iankónak. idő mulván meg jelenté az Aszszony minden dólát az ű Bátyjának Morzinai Gáspárnak mint járt volna a' Királlyal, és kérni kezdé hogy űtet mind a' gyermekkel föl vinné Budára a' Királyhoz, halván ezt a' Bátyya, jóllehet csudálkozék a' dólgon, de igére magát hugának, hogy el menne Budába véle. Egynéhány nap mulva azért föl vévé a' gyermeket, és el indulának mind kerten Budába. Egykorban az Aszszony az utban valami ruhákat mos vala, a' gyermeket le tévé, és adá néki a' Király gyűrűét hogy addég a' gyermek jáczana véle, és vesztég halgatna. Egy Holló

L

azért

azért meg látá a' gyermek kezében a' fénies gyűrűt, és oda röpülvén, ki ragadá a' gyermek kezéből a' gyűrűt, és föl vivé azt egy fára. A' gyermek hertelen réni kezdé kitérni az Anyja, el hagyván a' mosást a' gyermekhez futamék, de a' gyűrűt ott nem találá, föl tekéntvén, azért a' fára holott hallya valakakogni a' Hollót, látá hogy a' Holló orrában fénlik a' gyűrű, és ott jáczik véle, ezen el ijede az Afzsznoy, és mindyarást a' Battyát szóléttá, kinek nagy zokogva meg beszéllé, mint járt volna a' jegi gyűrűvel, mondván nagy óhaytással, hogy ha a' Holló el vesztené a' gyűrűt, nem merne a' Király eleiben kerülni, az Iankó dólgot sem merné előtte említeni.

Halván e' dólgot Morzinaí Gáspár, ragadá a' kézziját és tegzet, és oda futamodék, tehát a' Holló mégis azon fán jáczik a' gyűrűvel, hozzá löve azért egy nyllal, de hertelenségében nem találá a' Hollót, más nyllalis hozzá löve, kivel úgy találá, melyben lünni a' Hollót, hogy mind gyűrűstül le esék a' fáru. Föl vévén azért a' gyűrűt nagy örömmel el indulának, és jutának nem sok időre Budába. Egy napon mikora' Király ebéd után a' külső Palotában sétálna, az Afzszony a' jankóval oda járula, és a' Királynak nyuytá a' gyűrűt, és mondá. Fölseges Vram, lásd meg ezt, kérlek meg emlekezzél a' te fogadásodról, és ne utáld meg szegény fejemet és fiadat. Könyörűly Vram azon szegény Nemzetségen. Sigmond Király ezen egy kevesé meg pirula, de mindgyarást a' gyermeknek kezdé mosolygani, azután a' gyűrűt vizsgálá adá néki, és monda, jól cselekedted hogy föl hoztad a' gyermeket, gondodat visellem; Vrratészem a' jankót, Nemzetségedről sem felelkezem el. Ezek után bizá őket Bán Ferenczre, és szálást rendeltete nékik, és oda küldé őket.

Egynéhány nap mulva, a' Király meg ayándékozá Jankót Hunyad Várával, Kire pecsétetes levelét adá néki, és az Erdéli Vaydának megparancsolá, hogy bé iktassa Hunyad Várában, és mindenek ellen mególtalmazza benne. Erről hivattatott azután Hunyadinak, a' Hollót pedig, kinek egy arany gyűrű vala az Orrában, adá czimerül néki a' Morzinaí Nemzetnekis szép jószagot adá. Az afzszonak pedig jó summa arany foréntot, hatt lovat fzekestül. Uti költséggel egyetemben, így bocsáttá őket magátul el Hunyad Várában Sigmond Király.

Minek utánna a' Jankó föl sördült volna, és immár szép ifju legény volna, először a' Csákiakhoz adá magát és azokat szolgálta, ezeknél kezdette elsőbenn az ő emberségét jelenteni. Azután el menvén a' Chanádi Püspököt szolgálá. Végre mene a' Zábrághi Dömötör Püspökhöz,

spókhöz, kitt tizen keét lóval szolgálá kitül ismét jűve Magyar Országba, ki hirdetődék azért, azű neve, és azű Vitézségeért a' Királynakis kedvébe juta.

Annak utánna Sigmond Király bé méne Olasz Országba, Hunyadi János bé mene véle, és ott álla a' Mediolánumi Fűlep Herczeghez, és azt egynéhány esztendeig nagy becsüllettel szolgálá. Az után viszfza jűve Magyar Országba, az al-földi végekben vitézkedék a' Törökök ellen.

Sigmond Király Német Országba menven odais el méne véle, igen szépen föl ékesétven magát ott jeles, és emberséges cselekedetekkel, hires és dicséretes névvel jűve viszfza Magyar Országba. Azután hadi Tisztekben, szépen, ékeksen, és jámborul kezdé magát viselni, úgy hogy mindeneknél igen jó hire neve kezdé lenni.

Tudom hogy erről a' Hunyadi János Historiájáról és Genealogiájáról, a' hires neves Historicus Bonfinius Antal *Dec. 3. lib. 9.* Sokkal különbben ír, ki hízeltetni és kedveskedni akarván Mátyás Királynak, azű Genealogiáját színtén a' Romai Corvinusra igyekezik hozni. De én ezt egynéhány jeles Erdélyi Historicusokból így Olvastam, meli dőlgot, hihető hogy az Erdélyiek, Bonfiniusnál jobban tutták.

HUNYADI JÁNOS GUBERNÁTOR Hadairól.

ANNO 1445.

I. **E**lső hadalén, a' Havas-al-földi Dragula Vayda ellen, kit ugyan ottan Országában, keét fiával őszve meg foga, és az öregbik fiával őszve fejt véteté, a' kisebbik fiának pedig mind a' keét szemeit ki tolyatá.

ANNO 1446.

II. **H**ada lén a' Fridericus Császár ellen a' Coronáért, és a' gyermek László Királyért, Német Országban el rablá, Austriát, Stiriát, Carintheta és Carnjoliát, de Friderik Császárt avval meg nem haithatá.

ANNO 1448.

III. **H**ada lén, Murat ellen a' Török Fejedelem ellen kire huszon keét ezer emberrel indula, hogy a' Várnai Veszedelemért, és

Vitéz Fejedelmének haláláért boszszut állana raita. De nem teheté sizerét, mert még az frigynék esztendei ki nem töltek vala. Altál kele azért Szörénnél az Dunán, és juta a' Rigó Mezejére. Murat Fejedelelem azért Deszpót György tanácsából nyolczvan ezer Törökkel reájűve, és meg ütközének, két nap mind estig tarta kősztok a' Vjadal, harmad napon, ki Szent Lukács napja vala, meg verettetének a' Magyarok az föllyől meg irt frigynék meg Szegéséjért. Hunyadi Iános pedig el szaladván, esék kéet Tolvainak kezébe, ezek fosztogatni kezdek ütöt, kik Vri szép szerfzámáért, és nyakán függő Kőröfztiért egybe háboradának, és őszve csapkodának. Látván ezt a' Gubernátor, gyorsan meg futamtata az egyikét, és annak Szablyáját tüle el rántván, véle le vágá, a' másik ezt látván el szalada. Továb indula, és találkozik, egy Rácza, ki jóllehet azt fogadá néki, hogy Nandor-Fejér-Várba bé vílzi, de meg csalá, mert a' Rác Deszpótnak végh Szendrő Várába bé vivé, kitül meg fogaték, és az után az egyik fián, Lászlón, változék ki tüle. Itt vesze el a' Magyar Vraknak és Nemesséknek a' szine. A' többi között Palóczi Imre az Erdélyi Vayda, és Palóczi László ennek Atryafia, Székely Iános, Marczali Imre, Bánfi István, Frankó Bán, Szécü László és Thamás, Losoncz Benedek, Csáki György, és ezek mellet nyolcz ezeren; Törökökben pedig harmincz ezer veszet el. Vgy hogy, Murat Fejedelelem azt mondgya volt, hogy ű olyan diadalmát gyakorta nem kívánna magának.

ANNO 1449.

HAda lén, a' Rác Deszpót György ellen, a' raitta tött boszszuságot hogy meg tromfolná, és fiát Lászlót tüle meg szabadétaná, kin Deszpót igen meg rettene, és Hunyadinak eleibe küldé a' fiát nagy tisztelességgel, és frigyét kére tüle. Azért Hunyadinak erős hittel meg esküvék, hogy Magyar Országának holtdig hivséggel szolgálja.

ANNO 1449.

V. H Ada lén Fericz Beggel, Krusócz, avvagy Chrión Váránál a' Mura vize mellet, kit Murat Fejedelelem nagy erővel oda bocsátá, hogy az el romlott Krusocz Várát meg épétténé, kiből olztán Rác Országát pusztétaná (mert Murat Deszpótra igen boszkonodik vala, hogy Hunyadi Iánost néki nem küldötte vala fogva.) Azért Hunyadi Deszpótnak könyörgésére, késedelem nélkül néki segítségére sieté, és a' Törökökkel szembe szálla, látván jövetelit az Törökök, azon helt el futamodának kiket a' Magyarok sötét estig vágának, a' Bégetis

Bégetis meg fogák. Végre meg tervén, Bodint Bolgár Országban megvélé : és azt el égeté.

ANNO 1451.

VI. **H**Ada lén, a' Cseh Ifzkra-Iános ellen, ki predálásáért Sok Kástélyokat csinált vala az Országban, kitől nagy Sokat elronttatá, és a' benne valókat le vágatá, és azon esztendőben mind ki gyomláta volna őket az Országból, ha a' Magyar Vrak útet irégységből Ifzkra-Iánosnak el nem árulták volna. De mikor jutot volna Lofoncznál, az Sz. Miklos Calastromához, kiből a' Csehek Kástélt csináltak vala, meg szállá aztis, és igen kezdé vitatni, hová réa jüve Ifzkra-Iános az Vraknak biztatá-sokból, és azon helt az Vrak népe el futa a' Gubernátor mellől. Látván ezt a' Gubernátor üis minden népével el mene előtte, de az árulók nagyobb részre mind ott veszének.

VII. Hada lén azon Csehek ellen; ki az all földi hősöket vélé melléje, és azokkal meg szállá, és meg vélé Ságot az Ipoly mellet, azután Galcz hegyén való Kástélt rontá el, onnét jüve Roznobányái Kástélyra, Végre Szepeességben-való Kástélyokra, Továbbá, Derecsenre. Vala pedig ez egy igen mély völgyben, kinek azü oldalát egy folyó viz mossa vala. Azért a' Gubernátor reá gátoltatá a' vizet, és ki önté őket belőle mint egy ürgéket. Onnan mene Zólyomra, holott Ifzkra lakik vala, és ennek alatta egy Kástélt csináltata, kivel minden békeségnek szerzésére kényszerette Ifzkra-Iánost.

Váának ennek kivüle Magyar Országban több praedálokis kikiről ennek előteis szólánk, mint Komoroczki Péter, ki Liptai Királya lett vala, Liptoi Pongrácz, Turócz Vármegyei Király, ki Ovárat Berencset, és Ttréncsét meg vette vala, és azoknak tartományit kegyetlenül birja vala.

Támadtak vala több praedálokis köz Vitézlő népekből, kik a' mit Kaphatnak vala, mind közönségre tarttyák vala, ezekis fok erőszéket vettek vala meg, és csináltak valais, kikből szüntelen való dullásokat, és Kóbórlásokat tésznek vala, ezek egymást Bratuknak az az Atyafiaknak hívják vala.

ANNO 1450.

A' Nagy MEHEMET, a' Murztnak Öregbik fia, következők Apja halála után a' Török birodalomban.

ANNO 1452.

A' Magyarok a' Ciliei Gróffal és a' Cseh Orszghi, és Austriai Vrakak

kal Friderik Császárt reá kényszeríték hogy az Ifjú László Királyt Bécsbe a' maga Országának birodalmára el bocsátaná, hová minden Országból az Urak föl menének, magokat László Királynak bé mutatni. Azért Iános Gubernátoris föl mene Bécsbe, és ott a' Király előtt, nagy engedelmeséggel lé tévé a' Gubernátorságot, de el nem vevé tőle a' Király, hanem nagyobb hatalommal raita hagyá a' Gubernátorságot.

Annak fölőtte, meg ayándékozá űtet a' Király külföld külföld féle drága ayándékokkal. Továbbá, adá neki a' Besztreczei Íspánságot firól firá, ahoz adá neki Czimerűl, azon Holló képet a' kit azű pálsára festékkelirattatott vala, ki szájában egy gyűrűt tart vala. Melly mellé ada neki egy Vörhenyeges Oroslánt, ki körmeiben egy el ragadott Coronát tart vala. Evvel jelenté hogy a' Magyar Ország Corona el veszet vólna, de a' Serény Oroslány Hunyadi Iános azt visszanyeré és meg őltalmazá.

Ebben a' Gűlésben azt vègezék az Vrak, mivel hogy a' Király igen Ifjú volna, Három Ur lenne, kik az Országokra gondot viselnének. Válofzták azért Magyar Országban Hunyadi Iánost, Cseh Országban Pogiebrádi Györgyöt, Ausztriában Vlíkot az Ciliei Grófot, és hogy é forgolodnék mint Attyafia az Király környűl.

Azon időben pedig a' Capistránus Iános Barát, kit a' Magyarok Szent Atjának hittak, Bécsbe jűt vala, ezt a' Miklos Pápa azért küldötte vala az Kőrösztyén Országokban, hogy a' Török ellen Kőrösztyén hadat támasztana. Kiknek a' Pápa Vörös Kőrösztyént engede a' bal felől való mellyeken viselni. Ennek okáért Capistránus Iánost Bécsből alá hozá Hunyadi Iános magával a' Kőrösztyén hadnak támasztására ki az Országot el járá, és a' mint a' Pápa hatta vala neki, úgy cselekedék.

ANNO 1452.

EGy-korban a' Ciliei Gróf Vlík, igen kezde irégykedni és boszfonkodni Hunyadi Iánosra, azért a' Királynál ilyen álnoksággal kezdé űtet vádolni. Hogy nem ű vólna Magyar Ország Király, hanem Hunyadi Iános mert azű tecczése és akarattya szerént oszttya a' Tiszteket ű roya meg az Országot, és azt az Orzágnak minden jűvedelmével, magának koporéttya, tőle figgenek mind a' hadakozó Vitézek, azű kívánsága és akarattya szerént lélnék mindenek, azért csak a' Corona, és a' Király név vólna ővé, többi mind Hunyadi Iánosé volna, de aztis végre magának kezdi foglalni, kitt ha a' Kőrösztyéni Segétsséggel véghez nem vihetne, a' Törökhöz hajol, és ugis magáévá tészí.

Továbbá, a' Várnai és Rigo mezzei vereségetis elő hozá. Végre hogy mostan azért hinná a' Királyt alá Magyar Országba hogy ott el veszesse űtet, ez okaért inti hogy gondot viseljen magára, és azü halálával vegye eleit dólgnak. A' Király mint gyermek el hívé szavát a' Grofnak és föl hivata Hunyadit Bécsbe. Két izben indula azért föl, de Hunyadinak baráti e' dolgot tuttára adák néki, és mindenszer olly készülettel mene, hogy semmit nem féle tölők, nemis mégyen vala. Keritet Várasban bé. Végre egy korban Bécs eleyben egy falubajuta, hová a' Grof negyven lóval hozzá jüve, és bé hja vala a' Királyhoz. űtet Bécsbe hogy ott el vesztesse űtet, kinek álnokságát látván Hunyadi, a' Grofnak fordula, és így szólla néki. Eképpen kölle cselekedned te Grof; Eképpen kölle a' jámborokat el vesztened, álnoksággal járzte én ellenem, de ihon kezemben volnál mostan te hitván lator, és ezennel rola tehetnék, ha a' Királynak méltóságát, és magam emberiségét nem nézném, mindyarást boszszumat állanám raitad, és Senki kezemből meg nem menthetne, hanem érdemed szerént meg büntetnélek. Mászázor azért előmben ne kerülly, mert akkor kölletik meg halnod. Evvel azért Hunyadi vízfza tére. Látván a' Király, hogy ki nyilatkozot volna alnokságok, igen szégyenli vala, hogy illyen jeles hires neves fő Vrral, így járt volna. Azért az Vrak által kedvét kezdé Hunyadinak Kerefni, és meg békéllék véle.

Egy Faustus nevű ember, ez időben találá az Kőnivek nyomtatását Mogunciában.

ANNO 1453.

I Fiú László Király Bécsből alá jüve Budába, és ott székesül.

Ezen esztendőben, Szultán Mehmet minden frigyét hátra vétvén, mind vizen szárazon 9. napján Aprilisnek meg szállá Constantinápol, kint 29. napjan Májusnak, szintén Pünkösöd kedden erővel meg vevé, a' Görög Császárt Constantinus Paleologust mind az Vrakkal, és mind a' Vitézlő renddel öszve meg ölté. Továbbá, a' Császárné Afiszont meg fogá, és a' Községet mind el adatá. Ennek fölötte meg dullák a' Várást, kiben minden leánt és Afiszony népet meg szeplőltének. A' Szent Sofia Templomát azü áldozatokra választá, és ű magának ott fo lako helt rendele. Thovábbá, az egész Görög Országot, mind a' Tengerben valo Szigetekkel öszve meg vevé. Azért Constantinápoli, ki ez világnak feye, és hatalmas Császároknak lako helye vala, így kerülé a' Törökök kezébe. Ez után kezdetének immár Császároknak hivattatni a' Török Fejedelmek.

ANNO

ANNO 1456.

MEHMET Császár hogy meg vévé Constántinápol, nagy készülettel négy száz ezer emberrel mind vizen és szárazon Iuniusnak 12. napján meg szállá Nandor-Fejer, Várat, kitt halván Budában Ifu László Király, a' Cilici Grof Vliknak tanácsából, azon éjél ki szökék Budából és Bécsbe fura, Budát pusztán hagyván, annyra, hogy Budának Vára héet hétig minden őrzés nélkül pusztán álla, mint egy cforda délellő hely, semmit a' Király, sem az Országnek oltalmára, Fejer-Várnak segetségére nem gonodlván.

Ezt látván Hunyadi Iános noha a' Gubernátotságot le tette vala, de mind az által hazáya mellet mind halálig akara szolgálni. Azért gyorfasággal Szilágy Mihályal. Kanisai Lászlóval, Rozgoni Sebestyénnel, és a' több-Urakkal népet támaszta, kihez hozzá jöve Capistranus János azü kőröztőlivel. Es nagy fok Nászfádokon és Saikakon alá ereszkedék a' Dunán, és a' Törököknek minden vizi ereyeket el verék, és meg egeték az ellenségnek háyoit, Fejer-Várba bé menének, és a' meg rémült népet meg Bátoriták, kin meg busulván a' Császár 6. napján Augustusnak minden népét Végh Ostromnak inditá, és mind estig tarta az Ostromnak Viadallya, ugy hogy egynéhány uttal, mind a' Váras piaczáig bé vagták a' Magyarokat a' Törökök, és a' Császár Zafzloit a' Kúfokra föl emelték, Vízontag ílméta' Magyarok mind a' Táborig ki Vágták a' Törököket. Végre estve felé meg tolyák a' Magyarok a' Törököket, és meg futamodának, annyra, hogy minden Algyujokat el nyerék, ennek fölötte ű mágátis a' Császárt egy nyllal melybe Lúvék, ki mikor a' seb myatt bágyadot és el alélt volna, meg ijedének azon a' Törökök és éjél el futának Fejer-Vár alol, és Sarno alatt meg szállának, ott a' Császár eszében vévén magát, monda a' Basáknak. Hol vagyunk most, és mint vagyunk, mondának azok, Sarnoban, mert a' Magyarok meg verének benünket, monda ísmet. Az Adgyuk hol vadnak, mondák azok, mind oda vesztek. Ezt halván a' Császár, annyra meg busula rayta hogy ha a' Basák hatták volna, talán ű maga meg ölte volna magát. Ebben a' Viadalban veszet négyven ezer Török, vélek egyetemben, Az Asiai Basa és a' Kurkut Jancsár Aga.

ANNO 1456.

A' Dicséretes emlekezeti Vitéz Hunyadi János, ugyan Ottan Fejer-Várban meg betegüle, honnan ki hozatá magát. Zemlinbe, 10. napyan

napján Septembernek és ott meg hala, és el temetteté Gyula-Fejér-Várban, kint az egész Magyar Ország igen sirata. Kinek keét szép vitéz fia marada László és Mátyás.

Vala pedig Hunyady Iános közép ember, temérdek nyaku, gesztenye szűnű, fodor haju, nagy szemű, kegyelmes tekintettel, piros Orczáyu, és mindenben fejedelemhez illendő erkölcsű.

Ennek utánna nem sok idővel, meg hala a' Jámbor Capistránus János, kint a' Magyarok Szent Attyának hittak, és el temetteté Szegrem-Uylakban a' Cseribaratok Calastromában.

ANNO 1457.

I Fiú László Király az Ulrikkal az Ciliei Gróffal azü Attyafiával alá jüve nagy fereggel Budából Nandor-Fejér-Várba, hogy meg látná Fejér-Várnak törését, és a' Császár Táborának helyét, de ott meg ölé. Hunyadi László a' Ciliei Gróft Szent Márton napyan, ennek okaért, hogy ez igen iréglyi és ellenzi vala, a' Hunyadi Iános fiainak előmenteket, ki a' Királyt arra inti vala, hogy mind tiszteltül, s-mind életektül meg fosztaná a' Hunyadi Iános fiait, melly dolgok indétak Hunyady Lászlót az Ulricus ellen. Ertvén é dölgot a' Király, meg ijede rayta, és el mene Thómós-Várba, és ott Szilagy Eorsebet Afzszony a' Hunyadi Jánósné az Urakkal kegyelmet nyere Hunyadi Lászlónak, kinek bizonságára és erősítésere, a' Király a' Sacramentomon meg esküvék neki, hogy soha arról ü boszszut rayta nem állana, sem meg nem emlékeznék róla, sőt Hunyadi Lászlót, és Mátyást hitess Attyafiává fogada, Eorsebet Afzszont pedig hitess Annyává. Azért mind az keét Hunyadi föl késérék a' Királyt Budába, de ott az Uraknak, és főképpen Gara László Nador-Ispánnak (kinek a' leánya Hunyadi Lászlónál vala jegyben) ingerlésekből, el feletkezvén erős eskü véséről és fogadásáról a' Király Mártiusnak 13. napján 1458. eztendőben meg fogatá Hunyadi Lászlót, és Mátyást, vélek egyetemben a' több Urakatis kik nekik és az Attyoknakis hiv baráti Valának. Ugy mint Vitez Iánost a' Váradi Püspököt, Rozgoni Sebestjént, Kanisai Lászlót, Bodó Gáspárt, Madraiczi Györgyöt, Horvát Pált, és Fradnohar Pált, (ez Német vala, de Hunyadi János maga mellet nevelte, vala föl, és igen fő Vitéz ember vala) harmad napon azért ki hozák Hunyadi Lászlót, és a' friss Palota előtt való piaczon feyét véteté a' Király. Hunyadi Mátyást pedig az István ur tornyába vetteté, kin a' Magyarok igen meg háborodának, és nagy sokan a' Királytul el idegenedének.

Nem sok idő múlva, a' Rab urak föl törék a' Tömlőczöt, és el
szaladának. De Hunyadi Mátyás más Toroniban vala külömb fogság-
ba. A' Király azért igen el ijede rayta, és nagy sereget győztvén min-
dyarást Bécsben mene, Hunyadi Mátyást is el vivé magával, és ott a'
várban kemény fogságba veté.

ANNO 1459.

Ifiú László Király Bécsből Prágába mene, és ott a' Menjegzőjéhez va-
ló készületiben László Király hertelen meg betegedék, és meg ha-
la Bódog aszfizony fogantatása napján, idejének tizen nyolcz esztende-
jében. Lén pedig László Királynak halála szintén azon napon, mikor
esztendővel az előtt Sacramentomon meg esküt vala Thömös Várban
Hunyadi Iánosfnának, Hunyadi Lászlónak, Mátásnak hogy ű Attjokfia
akarna lenni, és hogy soha Hunyadi Lászlónak vetkéjért bosszút nem
akarna állani, hanem azt öröké el akarná feleiteni. Így bünteté meg
az igaz Isten az Hunyadi Jánoshoz való hálá-adatlanságot, és az hit-
nek meg szegése ű benne.

E' fölőtte igen szép, ékes ábrázatu, és terméti Ifu Fejedelem
vala, kiről közönségesen e' Világ ékeségének és győniörűségének
hitták az emberek.

Mikor pedig meg holt volna, Pogiebrádi György, napiglan el tit-
kolá halálát, ki voná azért a' gyűrűt az Ujából, és nevével levelet ira
a' Bécsi Tisztartónak, kiben meghagyá neki, hogy nagy hamarsággal
küldené föl Hunyadi Mátyást Pogiebrádi György hezébe Prágába, ki
látván a' Király pecsétit a' szerént cselekedék. Mert a' Király Bécs-
ből ki indulván, ki vonta vala Vjából az gyűrűt, és meg mutattá va-
la az pöcsétet a' Tisztartónak mondván, mikor e' pöcsét alatt irok te-
néked, akkor külgyed utánnam Hunyadi Mátjást, külömben ne higgy
senkinek.

Azon esztendőben a' Móldvai István Vaydát elevenen meg njuzák
a' Thörökök.

ANNO 1459.

POGIEBRADI Györgyöt választák a' Csehek, Cseh Ország Ki-
rályá Prágában.

ANNO 1459.

GAra László a' Nador-Ispán, tiszti szerént Gjulést hirdete, egész Ma-
gyar Országának a' Rákosi mezőre, hogy a' Király választásról ta-
nácskoznának, hová Szilágyi Mihály, ki az Ersébet Aszfizonnak, Hu-
nyadi

nyadi Iánosnének bátyja vala, Hunyadi Iánosnak fő fő barátival husz ezer emberrel juvé holott.

ANNO 1459.

Mátyás, az jó Hunyadi Iánosnak jó fia, választaték Magyar Ország Királya 10. Febr. Ennek jóllehet igen ellene vala Gara László a' Nador-Ispán, és az Ujlaki Miklós, kik akkor Budával birnak vala, mert ezeknek tanácsából ölette vala Hunyadi Lászlót meg László Király; de Szilágyi Mihály mihelt meg esküvék nekik, hogy soha arról Hunyadi Mátyás bocsfzut nem állana raitok, azontúl Buda Várát kezéhez ereszték, és úkis engedének a' választásnak. Kin mind az egész Ország lén nagy örömben, sőt még az gyermekek is alá s-fől járván az uczákon, örömben éneket mondanak vala neki. *Bonf. Dec. 3. lib. 9.*

Vala pedig Hunyadi Mátyás csak tizen héet esztendő mikor Királya választották vala. Azért a' Királynak ifu vóltáért, és az Ország-nak nagy gondgyáért, ugyan azon gyűlésben választák melléje Szilágyi Mihályt Gubernátornak.

Mihelen a' Cseh Király meg hallotta vala, hogy Hunyadi Mátyást választották volna Magyar Ország Királya, azon helt szép szora fogá útet, és egy hajadon leányát kinek Kata vala neve neki adá, azután Izerencsézé útet Magyar Országának Királyságával.

A' Magyarok azért Sztrańnicza névű Városba az Morva határára juvének eleibe, és ott a' Cseh Király a' Magyaroknak azü Királyokat meg adá, kit a' Magyarok nagy örömmel Budába hozának. *1. die Martii; Bonf. Dec. 3. lib. 9.*

MÁTYÁS KIRÁLY HADAI.

Mátyás Királyt mihelt hozák Budába a' Királyságba, mindjára három renbdeli nehéz hada támada, az kettej ez Világ bíró keét Császárral a' harmadik a' Cseh Izkra-Iánossal.

Első hada támada a' Frièderik Császárral, mert hogy Mátyás Királyt bé hozák Budába, azon helt Gara László a' Nador-Ispán, Ujlaki Miklós, Bánfi Pál, és a' Szent György Gróf Sigmond, Császár mellé állának, és útet föl indétá, hogy Mátyás Király ellen hadat támasztana, kivel úk Mátyást a' Királyságból ki üzzék, és útet (mivel hogy még a' Corona Frideriknel vala) Magyar Ország Királya tegyék, kit a' Császár igen kíván vala. Azért Mátyás Király a' Csá-

Izár ellen Nagy Simont Választá. Második hada lén a' Cseh Izkra-Iános ellen és a' több Kóborlok ellen, kiket, az Eorsébet Királyné aszfony, az Albert Király felesége hozot vala bé az Országba, az mint fölül meg irtam. Azért ezek ellen Választá Rozgoni Sebestyent. Harmadik Hada lén, a' természet szerént való ellenségellen, a' Thörök Császár ellen, kire jó Szilágyi, Mihályt a' Gubernátort választá.

I. Első Hada lén azért a' Friderik Császár ellen ki mellet Ujláki Miklós a' több pártosokkal vala, és a' Duna innen - sőfelen az Király pártján valókat igen dullyák és égetik vala. Kikre nagy Simon hertelenséggel réájok mene, és Kőrmendnél meg ütközzék vélék. De mivel hogy Nagy Simon ű ellenek igen kevés néppel vala, meg verettek túlók, s-Táborátulis meg fosztatek.

II. Második Hada lén azon Friderik Császár ellen, mert Mátyás Király az fő pártos Urakat meg engesztelte vala. Vjlaki Miklósnak a' Bosznai Királyság Titulufsát, Gróf Sigmondnak pedig a' főlső Magyar Országának Capitánságát attra vala. Meg Vijétá ezért hadát, és Gróf Sigmondot Nagy Simonnal ismét Friderik Császár ellen bocsátá, kik a' Német Táborot, éjfel nagy emberül meg űtek, és ott a' Németeket igen meg verék, Táborokatis föl dullák. Azért ez után a' Császár, szelédéb kezde lenni Mátyás Királyhoz.

III. és IV. Hada lén, egy időben a' Csehek és Lengyelek ellen, keét felé, eggyik Sáros patak felé, a' másik Szepesség, Liptóság, és Trincsen felé, kik Albert Király halálátúl fogvavaló Várakból és Kastélyokból az Országot égetik és rabolják vala, kiknek latorágokat Mátyás Király keét Hadával mind semmive tévé, és erősségeket mind megvévé. éképpen szabaditá meg mind az egész föl földet a' Cseh Tolvajoktól, ki immár huszon egy esztendeig tartot vala az Országban.

V. Hada lén Rác Országba a' Thörökök ellen. Mert értvén Ali Bégh, hogy a' Király az Úrrakkal ilyen nagy egyenletlenségben és viszfza vonásban volna, a' Száván áltál kele, és fokot rabla s-égete, kinek átánna menven Szilágyi Mihály és Szokoli Péter, meg vivának véle és űtet igen meg verék, a' nyert praedátis elvévék túle.

ANNO 1461.

TAmást a' Bosznai Királyt, a' Báttya, és fayát, fia, meg öllék ki lén fő oka Horvát Ország veszedelmének.

Szilágyi Mihályt nemelly irégy és álnok Urak az Királynak hamissan bé vádolák, és el árulák, kit a' Király meg fogata, és világos-Vátban

Várban fogva tartatá és megis őlette volna, de egy jámbor és hív szakácsa, ki fogságában melette forgolódott, módot találván dől-gában, Urát meg szabadétá. az után pedig ismét bé vévé kegyelmébe a' Király és a' Végeknek mint annak előtteis fogytig véle szorgalmatos gondyát viselte.

VI. Hada lén azon Ali Bégh ellen, ki Erdélybe ismét bé mene-
rabláni, de az Erdelyi Pongracz Vaydatúl Ali Bégh igen még vere ték.

ANNO 1463.

VII. **H**ada lén a' Bosznai Thörökök ellen, hollott Iaiczát, és egyéb Várakat meg vévé tőlök, és az egész Bosznyaságot az Ország-hoz foglalá.

ANNO 1463.

A' Thörökök meg vévék Végh Szendöröt ez esztendőben.

ANNO 1464.

VIII. **H**ada lén a' Mehmet Császár ellen, ki-Iaicza Várát ismét meg szállotta, vala. De Mátyás Király Szapolyai Imrét (melyet Imre Déáknak hittak:) ellene bocsátá, Vélvén azért a' Császár, hogy, a' Király izemelye szerént jűne reá, el jede, és el hagyá-Iaicza vivását, ott hagván Táborát és minden Algyuit.

Mátyás Király a' Coronát Friderik Császártúl (ki immár huszon negy esztendeig vala birodalmában) meg váltá hatvan ezer forénton, és ahoz olli kötést szerzenek egymással a' Császárral, hogy ha Mátyás Király mag halna. Magyar Ország azután mindyarást Friderik Császár-ra és azü maradekyára szállyon. Ez a' kötés lén oka, hogy azután Mátyás Király, a' Császár ellen anni fokot hadakozot, és Bécs-tis mind Országával őszve túl meg vette vala.

ANNO 1464.

Mátyás Király a' Vijnann megváltot Coronával, Székes-Fejervárban. Nagy örömmel, meg Coronáztatá magát a' Magyar Országhi Királyságra.

IX. Hada lén ugyan ezen esztendőben mindyarást a' Coronázat ntán a' Thörökök ellen. Alá mene azért a' Király Bosznyára, és Szrebernikot, s-Zvonnikot meg szállá, kinék segítségére Mehmet Császár mikor közelgetne, a' Király minden hadakozó szerfzámát odá hagyá, és el jűve alóla.

X. Hada lén egy Suehla névű Cseh Ur ellen, mert mikor az Király Horvát Országba, a' Frangebán Urák és tőb engedetlenek ellen

indult volna, ez Magyar Országba több sok Cseh Kőborló latrokat magához gyűjtte, és egy Koztolyán nevű Kastélt ei foglalá, azt meg erősítette, kiből nagy kőborlásokat és dullásokat téfzen vala, ezt a' Király meg értvén, Zábrágból minden hadával meg tere, és Kosztolyánt meg szállá rá. Látván azért Suehla a' dolgot, meg ijede raitá, és éjél a' Kastélyból kiszökék de utánna küldé a' Király, és harmadfél század magával visszfa hozák, kiket mind föl akasztata, Suehlát pedig középettek egy nagy magas akasztó fára köttete.

ANNO 1466.

XI Szilágyi Mihály, Ali Béggel, Szkáander Béggel és Posafinnal meg ütközék, de tőlök meg vetettetek, ű magat Szilágyi Mihályit, és Lábatlan Gergelt elevenen el fogák, és a' Thörök Császárnak Konstantinápolyban elevenen vivék, Szilágyinak a' Császár parancsolattya-ból fejt vévék, és Lábatlant egy Thöröknek tyáért adák.

XII. Hada lén ugyan azon esztendőben az Erdélyiek ellen, mert az akkorbéli Erdélyi Vaidát, Szent György Grof Iánost, a' Király ellen Fejedelemmé választották vala, és a' Királytul pártot ütöttek vala, kiknek azü pártolásokat nem nagy munkával le csöndeszéte a' Király.

XIII. Hada lén ugyan onnan Erdélyből az Mőldavai István Vajda ellen, és mikor Mőldva Bányára bé szállot volna. István Vaida reá mene, és éjél meg üté a' Király hadát. és ot nagy erős ütközetet és harcot tartta mind a' keét fél, de végre meg veré a' Vaidát Mátyás Király, és mind Országával őszve meg hódoltatá. Ott a' Vajda népében hét ezer ember, a' Király népében ezer, keet száz vesztek, ű magais a' Király Sebben esék a' harczban, mert egy nyllal hátban lűtték vala ütet, és a' nilnak a' vasa hátában maradot vala. Kit az után négy esztendő mulva vettek ki. A' Királlyal ezek az Urak valának ott, Ország Mihály a' Nador-Ispán, Czupor Miklós, Pongrácz Iános, Bátor István, Banffi Miklós, és többen fokban.

ANNO 1466.

Cariót György, Iánosnak fia, kit a' Törökök Szkáander Bégnek hitak, meg hala, idejének hatvan három esztendejben. Ez sokat hadakozék, szerencsésen pedig keet Török Császárral, Murattal, és Mehemettel. Ez három ezer Törököt vágot maga kezével-le, Számtalanszor vivot meg az Törökkel, de ütet soha meg nem verhették, hanem mindénkor ű vőlt győzekelmes raitok. Ennek egy fia vala Iános.

ANNO 1466.

XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. és XX. Hada lén Morvába, és Cseh Országba a' Husziták ellen, ugy mint a' Cseh Király ellen Pogyebrádi György ellen, kikben mindenszer győzdelmes lett: Végre Morvát, Slesiát, és Lusátiát maga birodalma alá hozta. A' Királlyal ezek az Urak voltak a' Nador-Ispán Ország Mihály, Zapolya Imre, és István Czupor Mihály, Magyar Balás, Kinisi Pál, Deszpót Farkás, Bánfi Miklós és többen fokban.

ANNO 1471.

XXI. **H**ada lén a' Lengyel Cázimir Királly ellen. Mert a' Magyar Ország fő fő Urak, az Esztergami Ersekkel Vitéz Iánosfal, pártot ütöttek vala, Mátyás Király ellen, és a' Cázimir Lengyel Ország Király fiát, az István Cázimirt, hozták vala bé az Királyságba. Nytrába. Kinek oka e' vala, hogy el unták vala az Urak a' szüntelen való hadakozást, és számtalan Sok adózást. De Mátyás Király az Erseket egynehány fő Urral meg engesztelé, és Cázimirra Nytrát meg szállá, kit végre Sok könyörgésére el bocsáta viszfza Lengyel Országba.

NB. Ezek mikor az Nador-Ispant Ország Mihályt, magok pártjára akarták volna haitani, ezt mondyá vala nekik: *Dicta Michaëlis Ország Palatini ad istos Conjuratores: Quemcunque Sacra Coronâ Coronatum videris, etiam si bos fuerit, adorato, & pro Sacrosancto Rege ducito, & observato.* Bonf. Dec. 4. lib. 3. fol. 689.

Mátyás Király lé csöndeszétvén az Országban való, Viszfza vonyást és támadást. Az Esztergami Erseket a' pártolóknak fejt Budában meg fogatá. Azután Visegrádba fogva küldé. Végre üdö mulva Esztergamba küldé, és ott őrizet alatt tartá, de ott nem Sok üdö mulván meg hala bánattijában.

E' Thót Országból való Nemzet vala, kinek a' Nemzetiben vadnak mostannis Thót Országban, de igen Vékony és csékély értekel és alapattal. Ez igen jeles okos, és tudós ember vala, kit azü nagy okosságáért Hunyadi Iános Gubernátor emelt vala Püspökségre. Ehez ugyan Prófétánakis mondhattuk hogy vólt. Mert az Esztergami Várban, egy nagy szép drága Palotát csináltatott vala, nagy költséggel, Kiben a' Magyar Ország Királyoknak képeket drága szép festékekkel ki iratta vala mind Mátyás Királyg. Azután négy Királyi képnek való hellit hagyta. Az első helyen, ki mindjára Mátyás Király után vala, iratta egy Király képét, ki az székben ülven ott szunnyadoz vala.

Evvel

Evvel László Királyt jövendöllöte. A' másik helennis egy Király képét irata. Ennek a' lábai előtt tüzet, melly környül embereket sütnék vala. Evvel Lajos Királyt jelentette, hogy azü ideyében tűz emézt meg Magyar Országot, az mint ugyis len Szulimán Császár myát és a' Körölytös had myatt. A' harmadik helyen keét mézetelen embert irata, kik Magyar Országért küzdödnek vala egymással. Ezeknek lábok alatt vala a' Corona. Evvel azt jelentette, hogy Ferdinánd és Iános Király addég veszekednek az Kyrályságért, hogy az Ország mézetelen marad köztök, az mint ugyis len. Az Négyedik helen iratot vala egy haragos Orofzlánt ki a' keét első lábaival, tart vala egy Coronás patyolatot. Evvel nyilván azt jövendölöte, hogy a' Török Császár Magyar Országot magának foglallya el. Ezek bizonyára mindig jövendölések valának. Atta volna Isten hogy soha be ne tellyesedtek volna.

ANNO 1473.

XXI. **H**Ada len a' Cázimirral a' Lengyel Királlyal, és annak a' fiával Lászlóval, kit a' Csehek Pogyebrádi Györgynek halála után Cseh Ország Királlyá tettek vala. Ezek Braszlót Sleszában Mátyás Király boszszúságára hatvan ezer emberrel meg szállották vala, kikkel Mátyás Király igen kevesed magával szembe szálla, és azoknak életfeket annyira el fogta vala, hogy Táborokban semmi féle élést sohonnan nem vihetnek vala. Thovábba, a' Táborból Zapolyai Istvánt, és Kinisi Pált Lengyel Országba bocsátá kik mesze földre sokat rablánek és égetének. Ennek fölötte Táborát Braszló alatt a' gyakorta való csatázással, és harczokkal, annyira meg keveset és fogyatá a' Király, hogy Cázimir kényszereték frigyét kérni tüle. Végre az Urak által meg békellének a' Királyok, illy okkal, hogy Mátyás Király Cseh Országot ereszté László Királynak; de mind azon által az Cseh Ország Király titulusával Mátyás Király is éllyen. Mátyás Királynak pedig Morva, Sleszia, és Lusátia, maradgyon Zálagul, négy fzer való füz ezer forintban és éltéig azt hogy ki ne válthassák tüle. Ez után drága készülettel meg vendégle a' Király Cázimir Királyt, és László Királyt, és így oszlának el a' Királytul. Itt len azért vége a' Csehekkel való hadakozásnak.

XXIII. Hada len Sabaczra, kit a' Törökök a' Száva parton csíjáltak vala mig a' Király a' Csehekre hadakozott, kire a' Király reáment, és a' meg szállásának utánna harminczadik napra Sabaczot meg vevé, és a' maga népét hagyá benne. Azon haddal a' Király Szendrő alá

alá szálla, és környüle fábul és föld töltésből három erős Kastélyt csináltata, és azokban népet bőven hagyta, kivel a' Király a' Törököket ki akarja vala éheztetni Szendrőből. Ezt el végezvén viszfza tere Budába.

ANNO 1476.

XXIV. **H**Ada lén Ali Béggel, és Skánder Béggel, kik mikor a' Thömös-Vári mezőt el rablották volna, Vak Deszpót és Iakfich, Pozazinnál meg ütközének vélek holott a' Törököket igen megverék, Skánder Béget meg ölék, a' praedatis viszfza nyerék tőlök. Kikkel ezek az Urak és Kapitányok valának. Nagy Albert, Nagy Ambrus, Aristi Ferencz, Dóczi Péter, Imre, és László, Péczei Miháli, Abrahám Sebestyen, Adéi Iános, Henyei Márk, és László, és többen fokban.

ANNO 1476.

Mehmet Császár tudván hogy Mátyás Király a' maga menyegzejehez való készületiben volna foglalatoss, Hórvát Országot és Dalmátiát iszonyúképpen el raboltatá, és égetteté, szinten Mikor immár a' Beatrix Afiszony Mátyás Király Mátkája utban volna.

ANNO 1476.

Mátyás Király hozá magának feleségül a' Beatrix Afiszont ez esztendőben.

Tudván a' Törökök hogy Mátyás Király az Urakat minden felől föl hivatta és egyben győttette volna Budában, a' Menyegzőnek lakodalmára. Azért mindyarást nagy erővel egyben gyűlének, és a' Szendrő Környül való Kastélyokat, kiket a' Király csynáltatot vala mind meg vének. Azon uttal a' Dunán által kelének, és egész Erdéliséget el rablák és elégeték, honnan negyven ezer embert vivének el.

ANNO 1477.

XXV. **H**Ada lén a' Friderik Császár ellen, néminémű nagy okokból. Reá mene azért Mátyás Király Austriára, és megvéné a' Dunamellét Bécsen fellyül Klossz terneiburgot, Korneiburgot, Tulnát, Krembzet, és Staint, kivel Bécsnek élését a' Dunáról elfogá. De a' követek addég Iarának a' Császár közöt, és a' Király közöt, hogy végre bizonyos okokkal meg békéltették őket azért a' Király viszfza adá a' meg nevezet várasokat a' Császárnak, és meg tere Budába. Ezek az Urak voltak akkor a' Királlyal, Zapoliai István, Kinisi Pál, Bánfi

N

Mik

Miklós, Zelemeri, Iakfics, Doczi Péter és Imre, Deszpót Farkas, Dragffi Berthold, Lőrincz Herczeg, és többen fokban.

ANNO 1478.

A Li Bég egész Dalmátiát el rablá, kiből husz ezer rabot vin el.

ANNO 1478.

A 'Törökök tudván hogy Mátyás Király az Olmuczi nagy Gyűlésben volna, bé jűvének Magyar Országba és Vasvármegyét egész Regedéig el rablá és el egeték, kiből harmincz ezer rabot vivének el magokkal.

XXVI. Hada lén ezen Törökök ellen, mert a' Király mag busulván ezen a' Rabláson, utánnok indula Bosnnába, és laiczátul utánnok bocsáta tizen hatt ezer lovagot, kik Verbofzenig mind el rablá, és egeték a' földet, Verbofzent meg vevék, kiből fok Törököt vagának lé, azután viszfza jűttőkben a' Basa reáyok ütte, kivel meg vivának és a' Basát igen meg verék, és nagy nyereséggel jűvének viszfza. Azért így állá meg boszfzuját a' Király a' Törökökön.

ANNO 1480.

XXVII. **H** Ada lén ismét a' Friderik Császárra, ki meg nem álotta, — vala a' kötést és frigyert mellyet ennek előtte tett vala Mátyás Királlyal, hanem föl bontá a' békeségét. Azért Styriara reá küldé Mátyás Király Szekelli Jakabot, ki családsággal, avvágy inkább álnoksággal Potolit és Regedét a' Király számára foglalá, ezt halván a' Firften feldiek, egynehány töb várasokkal meg rettenének, és a' Királyhoz hodulának.

ANNO 1480.

XXVIII. **H** Ada lén Ali Béggel ki föl készűlvén hatvan ezer Törökkel Erdélibe jűve, és azt tűzzel vassal mindenűt a' hová érkezhettet Iszonyuképpen ráblá és pufztétá. Kire az Erdéli Vayda Báthori István, és Kinisi Pál reá menének, és a' Kenyér mezeyén vele meg űtközenek, holott nagy és erős viadallal meg verék a' Törököket, de ű maga Ali-Bégh el ízalada. Ebben a' vereségben vesztet harmincz ezer Török körösztyen pedig nyóliz ezer. Batthori Istvánis — febben esék.

ANNO 1481.

B AIAZET, ezen néven második, a' nagy Mehemet Császárnak fia Apjának halála után foglala el a' Török birodalmot. Zizimust a' maga

maga Eoccsét ki üzven a' birodalomból, kivel azután háromszor ütkö-
zött meg.

ANNO 1481.

XXIX. **M**átyás Király látván ebből a' Törököknek visfza vonya-
sokból alkalmatosságát, minden erejét indétá a' Friderik
Császár ellen Austriára, és ez esztendőben a' Hamburghi váraft mind vá-
rával öfzve meg vevé.

NB. Oka ennek a' hadnak é vala mert Mátyás Király fölörte igen
nehéztelli vala azt a' kötést, kitt a' Császárral a' Coronáért tett vala,
mivel hogy láttya vala, hogy ű néki gyermeki nem vólnának, és mind
azon mefterkedik vala, miképpen Hunyadi Iános Herczeget (egy ágyá-
sátúl valo fiat) hagyhatná maga után a' Királyságban. Azért mikor a'
Császárt, soha, sem szep szavával, sem maga jo ajánlásával, sem köve-
ti által arra nem birhatta vólna, hogy annak a' köztök valo kötésnek
cédálna, Ugy kezde réa hadakozni, gondolván aztat, hogy, ha nem
külömben, de haddalis erővel réa kényszeríti a' Császárt, hogy a' kötés
levelet meg küldye, néki, és cédál annak a' kötésnek de ugy sem tehe-
té szerét a' Király.

XXX. Ugyan azon esztendőben a' Törökök ismét Magyar Ország-
ba rabláni mentek vala, de Kinisi Pál, Doczi Péterrel eleiket vevék, és
meg ütközének vélek, kiket igen meg verének, és három ezert lé vá-
gának benne, a' Magyarokbannis ött százan veszénekel.

ANNO 1482.

XXXI. **A**zután a' Király ismét meg vevé Austriában Prukot, Kor-
neiburgot, Koszterneiburgot, és töb fő várasokat.

ANNO 1484.

A' Törökök meg vevék Nesztor - Fejér - Varat, és Killyét Mold-
vában.

ANNO 1484.

XXXII. **A**' Törökök tizen hatt ezeren Horvát Országgra menének
rablani szintén Kránycz Országig, kik midőn tiz ezer
rabot hozván, meg tértenek vólna, Vak Deszpót, Bernardin Frángé-
pán, és Geréb Bán, az Ung vizénél meg ütközének vélek, és igen meg
verék őket, a' praedátis visfza nyérék tölők.

ANNO 1485.

XXXIII. és XXXIV. Hadával Mátyás Király Bécfet a' fő Váraft,
azután Német Uyheldt meg vevé, és az egész Austriát a' Romai Friderik

Császárnak örökké való gyalázattal birodalma alá hódultatá, és foglaltá, kit mind holtáig békefészesen bira.

ANNO 1490.

A' Nagy emlékezetű Mátyás Király, kitől mind a' keét Császár fél és retteg vala, meg hala Bécsben Aprilisnek 5. napján szinten nagy kedden, ideyének negyven héttel esztendőyében. Sok fő Vrak voltak akkorban Bécsben a' Királynál, úgy mint a' ifjú Hunyadi Iános Gereb Péter, és Mátyás, ezek a' Királynak Huga fiai valának: Orbán Püspök, Thamás Bakocz a' Püspök, Zapoliai István a' Bécsi Capitán, Bánffy István, az Erdéli Vayda, és többen fokon.

Temetteték Székes Fejér-Várban az egész Országnek nagy siralmával és örökké való óhaytásával: mert nem csak ű magát Mátyás Királyt, hanem véle egyetemben a' Magyar Nemzetségnek réghi jó híreket, neveket, erejéket, hatalmokat, és minden jó szerencséyeket, végezetre Országokatis el temeték. Mert azű halála után kezdé mindyarást lassan lassan fogyni és veszni Országok.

Ez feleségétől magtalan vala; de egy ágyasától vala egy jeles fia Iános Herczeg, kitt ez okkért nem akarának Királya tenni a' Magyarok, magoknak és Országoknak nagy romlásokkal.

Mátyás Királynak halála után a' Nador-István a' réghi szokás szerént az egész Magyar Ország Vrakat, Nemeseiket, Vármegyéiket, és szabad Városokat a' Rákósi mezőre Gyűlésbe hirdeté, hogy a' Király választásról gondolkodnának és tanácskoznának. Hová mikor az... Vrak, és Nemések minden felől egyben Gyűlekeztek volna. A' Király választásban köztők nagy vízfő-vonyás és egyenetlenség támadta. Mert Nemelleyek az Albertot a' Lengyel Cázimir Király fiát akaryák vala Királya választani, kitt a' tanács-ház kívül a' köz nép közzül Nemelleyek immár fölis kiáltották vala, de azt az Vrak hamar le csöndesítették. Nemelleyek akaryák vala a' Lászlót a' Cseh Ország Királyt... Nemelleyek pedig Iános Herczeget, a' Mátyás Király fiát, és ezt minnyáyon kéfzek lesznek vala eggyenlő akaratból Királya választani, ha törvény szerént való fia lett volna Mátyás Királynak. Azért végre addig veszekedének, hogy mindnyáyan a' Lászlót a' Cseh Királyt választák Magyar Ország Királya, illy ok és fogadás alatt, hogy a' Mátyás Király feleségét a' Beatrix Királyné Afízont feleségül vegye magának, kire jöllehet akkor László Király reá felele, de a' Coronázat után azt meg nem állá, azért azután kőszerezték Beatrix vízfőa menni Neápolisban az Apjához.

ANNO

XXXV. László a' Cseh Országi Király, a' Lengyel Cázimir Királynak fia, Coronáztaték Székes - Fejér - Várban Magyar Ország Királya 12. napján Iuliusnak.

Ennek idejében hayla meg Magyar Országának Coronája, az Országhis fölőtte igen meg romlott vala. Mert a' mit az ennek előtte való Királyok kerestek vala, ez lassan lassan mind el kezdé csufzni, kinek mikor valami nagy veszedelmét meg jelentették, az Urak, ezt szokta vala mondani, (Dobse) erről osztan a' Magyarok mind ez napiglan. Dobse László Királynak hiják.

Ugyan akkor adák Hunyadi Iános Herczegnek a' Horvát Országi és Thot Országi Bánságot, úgy hogy ezeket mint tulaydonát úgy bírná, csak hogy a' Magyar Országi Királytul fighene.

László Királynak mindyarást, Coronázattyának utánna, sok rendbéli és nehéz hadai támadának.

LÁSZLÓ KIRÁLY HADAI.

Első hada lén a' Maximilián Királlyal, a' Friderik Császár fiával; Mert mindyarást, hogy Lászlót Magyar Ország Királya választották vala, a' Austriai Németek, el hailának a' Magyaroktól, nem szenvedhetvén tovább terhes igáyokat. Es Maximilián Királyt elsőben Bécsben, azután Német Ujhelbe Prukba, és a' több Várásokba bé bocsátak. A' Bécsi Várástatta vala. Tisztul Mátyás Kyrály Zapolyai Istvánnak a' Nador-Ispánnak. De Zapolya, értvén hogy a' Városbéliék Maximilian Királyt akaryák bé hozni, ki vakarodék Bécsből, és Trincsenbe a' maga Várába lépék, a' helt csak imigy anigy hagyván. Azonbana' Bécsi Biró Iberman Iános, titkon bé bocsátá Maximilián Királyt a' Várásba. Azután a' Király a' Várat mindyarást meg szállá a' Magyarokra, és azt erőssen lütere, végre nagy és erős ostromokkal véve meg a' Várat túllók, egy ostromon ű magatis Maximiliánt meg sebesítették vala. Azért Mátyás Királynak, és a' Magyar Uraknak, és sok jeles és fő Vitézlő népeknek, nagy sok fáradságok, nyughatatlanságok, és számtalan Vér ontások. Ahoz Magyar Országának meg számlálhatatlan temérdek kincse és pénze, illien hertelenséggel femmivé lén, és mind füstbe mene.

Mátyás Király halála után, Székelly-Iakab el árula Magyar Országot Ormosd és Borlin Váraért, és Mátyás Királynak nála való kencsért,

jért, kiert az első Maximiliánnak Regedét és Potolit oda adá, és az Németekhez álla, de rayta telék az Isten szava, hogy a' hamissán való keresetnek, harmad izen való Maradékya, nem örül embernek, az-ü maradékys ezeket mind föl jáczák, és Sipolák, és annyra jutának, hogy végre csak jó Nemes ember módgyára sem élhetnek vala.

Midőn Hunyadi Iános Herczeg a' Mátyás Király Kincsével Budából, a' Horvát Országhi, és Thót Országhi Bánságba, költöznék, meglesé ütet Székelly Iákab, és föl veré szekereit, és minden Kincsében Sákánt tén, a' nagy temérdek Király Kincset mind magának foglalá kiből énis láttam olly drágá Nyakba vétőt kitt Velenczében hetven ezer foréntra böcsültek. Így hálálá meg azért Mátyás Királynak véle való nagy jó tétét az-ü fiához.

NB. Továbbá Székelly-Iakab, Széchi Miklós Kanisai László, Bánffy, Ederbok, Franképán Christóf, Halapsyck Iános, kitt kis Horvátnakis hittak, a' Horvát Országhi Bán (a' ki Hunyadi Iános előtt vólt) a' Zabrághi Püspök, az Auránai Perjel Beriszló Bertalan, a' kőröszts Vrak, és többennis az Urakban, az egész Thót Orzággal, Sopronnál, Sopron, és Vasvármegyével, pártot ütének a' Királytól, és Maximilián Királyhoz haylánek.

Ezekhez való biztában azért, Maximilián Király vélek egygüt Beszprémet, és a' fő Várást Székes-Fejér-Várat meg szállá és meg vévé. Soha a' Németek magoktól Magyar Országba nem mertek volna kapni, ha a' meg nevezet pártos Urak meg nem atták volna magokat.

ANNO 1490.

II. **H**Ada lén az Albert Herczeggel a' maga Eoccsével, ki azt mondgya vala, hogy a' Király választáskor ütet kiáltották elsőben föl Magyar Országhi Királynak és ez okból ütet illetné a' Királyság nem Lászlót. Azért Albert a' felső Magyar Orzágra rohana, és ott sok Kastélyokat és Várasokat meg hódóltata, Végre Kátsát a' fő Várást meg szállá, és azt igen vitatá, kinek segítségére reá mene László Király, és mikor szembe viadalnak állott volna mind a' keét had, látá Albert Herczeg, hogy a' Báltlya ellen erőtlen volna, bocsánatot kére László Királytól, és meg békéllék véle, s. Viszsa vivé hadát Lengyel Országba.

ANNO 1491.

III. **H**Ada lén Székes-Fejér-Vára, kitt a' Király meg szálla negyven ezer emberrel, és azt Viszsa vévé a' Németektől, Beszprémis meg

még adá magát, Kinisi Pális meg vévé Vásonkút; kitt a' Király hívzólagattyaért neki ada. Bakocs Thamás Püspökis Szombat helt Viszfa vévé a' Németektől, kik között 78. Küldé a' Királynak fogva.

IV. Ugyan azon esztendőben Hunyadi Iános Herczeg, mivel hogy Horvát Országot és Thot Országot a' Bánsággal neki atta vala az Király, hogy, ez Országokat mint tulaydonát úgy birya, csak hogy a' Magyar Országhi Királyhoz halgasson, igen bannya vala, hogy ez Országok a' Németekhez haylottak vala. Azért meg szállá Zábrágot a' fő helt kiben 6000. Német rekeszkedet vala bé, és azt erősen kezdé vitatni, ennek segítségére el jüve Székelly-lákab, és ott meg ütközék Iános Herczeggel, de meg veretteté, ott Székelly-tüle, azután Zábrághis meg adá magát a' Herczegnek egynehány Várral egyetemben, melly győzödelem után, el foglalá a' Németektől ezeket az Országokat, kiket mind holtáig békével bira.

Látván a' Törökök a' Magyaroknak veszekedéseket és nagy viszfa vonyásokat, nem akarák jó alkalmatosságokat héában el mulatni, főképpen hogy tudgyák vala, hogy a' Végekből Kinisi Pál föl ment vala a' Királyhoz Fejér-Var alá. Azért egyben gyűlvén, Magyar Országot egész Váradig mind el rablák és el égeték. Sabaczotis Ustromloták de meg nem vehették.

Azután ismét föl Készülének, és Thómós Várig rablának. Horvát Országbanis ugyan akkor fokat rablának és égetének. Derencsin Imre, a' Horvát Országhi Bán, Franképán Bernárd, és Kárlovich Iános, a' Törököket az Ung vizénel, kik fokat rabolván viszfa tértek, vala, igen meg verék, ezer öt száz eleven Törököt fogtak el, és ennél többet vágtak le benne, a' Nyereségetis el vonták tőlök.

ANNO 1491.

NB. **L**ászló Király nagy gyalázatos békeséget szerzé Maximilián Királlyal illy okkal, hogy ha László Király magtalanúl meg halna, úgy a' Magyar Országhi Királyság Maximilián Királyra szálljon, és hogy a' Magyar Ország titulussával mind a' keét Király el liyen. Thóvábba, hogy László Király a' hadi költségért tűzessen, Maximilián Királynak száz ezer arány forintot. Es hogy László Király a' Coróna őrzését, a' Nador-Ispánságot, a' Püspök ségeket. Thót Országhi Bánságot, az Erdeli Vaydaságot, Thómós, Vári, és Nador Fejér Tisztartóságot avagy Ispánságot, és egyéb tiszteket, senkinek ne adhasa Maximilián Király hire nélkül, és azok mindnyáyan, mind a' keét

Ki

Királynak hitesek legyenek ; de a' Nador-Ispán, és a' fő Urak, mint Iámborok é végezésnek az Ország előtt ellene mondának.

ANNO 1492.

V. **A**lbert Herczeg föl bontá a' békeiséget, és ismét a' föl földre mene, holott fok károkat tén, és a' Kátsát meg szállá, kire a' Király Zapoloya Istvánt a' Nador-Ispánt bocsátá, és ott meg ütközék véle, és Albert Herczeget igen meg veré ő maga a' Herczeg csak huszad magával alég szaladhata bé Eperyesre, Táboráris minden Algyuival, és szép hadakozó szerzámával el nyeré tőle, a' Nador-Ispán. Mikor Zapolyai István meg értette vólna, hogy a' Herczeg csak huszad magával szaladot vólna. Eperyesre, utánna mene, és reá szállá Eperyést, és ott minden kívánsága szerent valo békeiségére kenyszerété Albert Herczeget.

ANNO 1494.

Derencsin Imrét a' Bánt, Horvát Országban Udvinánál igen meg veré lakup Basa, ű magát a' Bánt, és Frangepán Miklóst elevenen el fogák. A' Fiának pedig Frangepán Iánossal, és Blarkovics Györgyel fejeket vevék holott melleték 5077. ember és fok fő nevezetes Horvát Vitézlő renddek veszének-el.

ANNO 1494.

ALi Bégh ez esztendőben fokat rabla Erdélyben, kit vizfsza tértében a' Magyarok igen meg verének.

ANNO 1494.

Kinisi Pál, Nador-Fejér-Váron alól a' iegeen által mene a' Dunán a' Török földre ott fokat raboltata, és nagy gazdag praedával tere vizfsza.

A' Király tizen négy ezer embert ada segítségül Kinisi Pálnak és Draffi Bertóknak, kik által kelvén a' Dunán Szeremségre menének, és ott tizen ötöd napig kegyetlenül rablának és égetének. Annyi praedát győitőttek vala akkor egybe, hogy őt Kóvér ökröt adnak vala egy arany-foréntón. Egy RácZ Afiszony embert négy leányával öfzve, tizen nyölcz pénzen vettek meg.

Kinisi Pál a' Nevezetes fő Hadnagy meg hala magtalanul. Ez egy Mólnár vei vala, és Malombol jött vala szolgálatra. Legh először is Magyar Balás hadnagysága alatt szolgálta, jó eszü, jó elméyü, és nagy eréyü vitéz ember vala, Kinek nagy emberségét, és vitézi vóltát átván Magyar Balás, Benignát az maga leányát adá feleségül, azután fok

fok jeles szolgálattyaért emelteték föl Mátyás Királytul nagy méltoságokra.

László Király miért hogy igen lágy, és engedelmes Eejedelem vala, a' Magyar Urak igen meg utállák űtet és semminek kezdék tartani, és az Urak közöttis nagy Viszszá vonyas és háboruság támadta főképpen ezek valának azok, Péter a' Calocsai Ersek, a' kis Horvát, kirt Halapsich Iánosnak hittak, az Auranj Pörjel, de ezek között legfőb az Vylaki Lőrincz Herczeg vala, mert ez a' Törököketis a' maga jószágán által bocsátá rablani. Azért László Király Budára Gyűlést hirdete, és az Urakat föl hivatá, kivált képpen pedig Lőrincz Herczeget, mert ű reá igen Haragszik vala a' Király, nem csak az árultatásért, de hogy László Királyt ízemben Sz. Lukácsnak az az ökörnek Mátyás Királyt pedig Sz. Marknak az az Oroszlánnak monta vala lenni, és több efféle dolgajértis, de nem jűve el Lőrincz Herczeg, sem a' több meg nevezet Urak a' Gyűlésben.

VI. László Király azért meg haraguvék az Uraknak engedetlenségéért, és hadat indétta Lőrincz Herczegre, de a' Lőrincz Herczeg minden várait, néppel, éléssel, és minden szükséggel, erőssen meg építette vala, kire elsőben Szerem Vylakot meg szállá. Vylakot azért a' Király meg vévé szintén Karácson estin, mert igen erős vala. Ebben minden féle gazdagságot fokot találának csak szép drága Subátis, három százat találának a' Tárházban. Azután csak hamar Szent Dömötört, és avval öszve kis Horvátnak négy Várát meg vévé a' Király.

ANNO 1495.

VII. **A'** Király onnan két felé indétá hadát az eggyk hadával Somi Jósát a' Thömös-Vári Tisztartót, Német-Vyvár alá bocsátá, és azt véle meg szállatá. A' másik hadával Dragffy Bertókot, Somogiban Kapos-Vyvár alá bocsátá, és aztis meg szállatá Dombai Dávidra. Kapos Vyvárat meg vévék, mert a' por föl gyulladot vala benne, kitűl a' Váris meg gyullada, és nagy égés vala benne. Azután Deszpót Farkas Thót Országban, Rahóczát, és Verőczét meg vévé (ezek mind Lőrincz Herczeg váray valának) Mikor immár Német Vyvárat minden felől igen meg szoritották vólna, és látná, hogy a' Király ellen azt meg nem tarthatná. Az Urak igen kezdenék a' Királynak könyörögni Lőrincz Herczeg mellét, kitűl nagy nehezen Kegyelmet nyerének neki, és így el hívá a' Király Somi Jósát a' haddal Német-Vyvár alól.

Mondgyák hogy ennek a' Lőrincz Herczegnek herven kéét kü-
vára volt a' Magyar Corona alatt.

Ugyan akkor meg kegyelmeze a' Király a' több pártos Uraknakis
ugy mint a' Kis Horvátnak, Ederbonák, Szécsi Miklósnak, és a' több-
binek.

Azután a' Király törvént láttata Budában az Auranaj Pörjelre, ki-
nek Neve Beriszló Bertalan vala, és a' Poki Péterre, ugy mint kik in-
détói, és legh több okai, voltak e' pártolásnak, azért az Auranaj Pö-
rielt, a' Dunában vetteté. Poki Pétert pedig négygyé vágatá a' Király
ilyen juralmok lén azért pártolásoknak.

ANNO 1499.

Columbus Christóf, egy jeles hadakozó Vitéz Ur, ez időben ta-
lálá az Uj Világot. Kitt Uj Indiának hinak.

ANNO 1502.

A' Törökök meg szállák Iayczát, ennek segítségére, el küldé a' Ki-
rály Hunyadi Iános Herczeget, ki a' Vár alatt a' Törökökkel
erős ütközetet tartta, holott a' Törököket meg veré, kik közzül 4000.
Veszet el, Iayczátis meg szabaditta tőlök.

A' Törökök azon időben által jüvének a' Száván, és sokat rab-
lának Magyar Országba.

IX. Ugyan azon esztendőben Hunyadi Iános Herczeg, Szent Györ-
gy, és Milós, Iaksich Marco, és Dömötör egyben gyűlvén, által kelé-
nek a' Dunán, és Bodon Várat erővel meg véve, a' Törököket ben-
ne mind le vágák, Kladvát, és a' Nikapoli hófátot, annak tartomá-
nyával el rablák és el égeték.

ANNO 1503.

I Ajos Király születék Budában ez esztendőben, melly gyermek Szü-
lésben az Annya a' Királyné Afzszony meg hala. Kin a' Király-
nak len nagy kelesége.

ANNO 1504.

Hunyadi Iános Herczeg meg hala, idejének 35. esztendeyében, és
el temetteté Thót Országban Lépaglávában a' Remete barátok
Calastromában. Ez a' jó emlékezetű Herczeg, Horvát és Thót Or-
szágban minden Várait és jószághit, az Urak és Nemessek közziben, ki-
nek kinek azü érdeme fzerént osztá, kitt mastannis birnak, ennek egy
fia vala Christóf de Attyának élteben meg hala.

AN.

ANNO 1505.
XXXVI. **L** Ayos, ezen néven második a' Dobse László Királynak fia, Apyának éltében Coronáztaték Magyar Ország Királlyá Székes Fejér-Várban, de Attyának haláláig nem lén semmi birodalma mert igen gyermekis vala. Cseh Ország Királlyá pedig Prégába, 1508. esztendőben Coronáztaték meg.

ANNO 1511.
A' Törökök Horvát Országban Cservicznánál igen meg verék a' Horvát Urakat.

ANNO 1512.
SZELIM Apyát Pajazetett meg éteré, és Bátyait Achmatot és Kurkutot ezeknek minden gyermekivel egyetemben meg öleté, és ugy foglalá el a' Török Fejedelemséget.

ANNO 1513.
Berisló Péter Veszprimi Püspök és Bán, a' Pubiczai mezőn igen meg veré a' Törököket; ebben a' harczban 2000. Török élet halva, eleventis fázantalant fogtak.

ANNO 1514.
THamás Bákocs de Erdőd, ki Cardinál, és Constántinapoli Patriarchá, ahoz Esztergami Ersekis vala (Ennél nagyobb Pap Magyar Országban soha nem volt: E' tévé az Erdődieket Grófokká és nevezetes fő Urakká: Leo Pápanak engedelmeből nagy Kőröfztős hadat támaszta Magyar Országban a' Törökök ellen, kiknek fő Hadnagyi ezek valának Székelly György, Székelly Geczé, a' nagy botu Lőrincz Pap, és a' Balog Déák, kik mikor látták volna, a' parasztságnak sokaságot, el hagyák a' Törökre való igyekezetet, és az Ersek akarattya ellen, fordíták azü fegyvereket az Urak ellen, és a' Nemesség ellen, nagy és halhatatlan kegyetlenséget résznek vala mindenütt, Püspökök Urakat, Nemeseket, valahón Kaphatnak vala, azokat iszonyú halállal ölik vala meg, várakat, Kastélyokat meg vésznek vala, és valahon mitt találhatnak vala. azt mind el Kőborolják vala. Végre Thómós-Várat Bátorhi Istvánra rá szállák nagy erővel, kiknek igyekezeteket látván az Urak és Nemések, hogy evvel az Országot magoknak akarnák foglalni. Es hogy a' Király sem viselne rájuk semmi gondot, könyörgének azért eggyenlő akarattal Zapolia Iánosnak az Erdéli Vaydának, hogy ne hadná őket el vészteni tellyeséggel, hanem támadna föl mellettük a' Kőröfztősökre, kiátul ha meg szabadítaná őket az; Urak és, Neme-

Nemefek reá felelének néki ; hogy ha Layos Király magtalanul meghalna, a' Coronát azü feyére akarnák tenni. Melly igéretnek való örömében Zapoliai Iános azon helt minden ereyét el indétá a' Kőrösfőtősökre, kiknek Táborokat és minden ereyeket elsőben Thömös-várnál, azután Váradnál és Erdéliben Colosvárnál mind fogytigel veré. Ennek fölötté Székelly Györgyöt a' Kőrösfőtősöknek hadnaggyát meg fogá, kire negyven haydut erősen reá éheztede, és azokkal nyerssen meg éteté üt. Székelly Geczőnek feyét véteté, mert é' csöndeseb vala a' Bártjánál. A' nagy Botthu Lőrincz Papot Nyárfon meg sütteté. A' Balog Deák pedig el szalada, és a' Lengyel Király sölgyán hal meg. Vélzet el ez egyneháni ütközetben a' Kőrösfőtősökben hatvan ezer ember. Azért így lén végek a' Kőrösfőtősöknek Iános Vayda által, Országunknak és Nemzetségünknek ilyen nagy Kárával és fogyatkozásával.

NB. Melly kegyetlenségért, az Ur Istennek olly nagy haraghya szálla Zapolya Iánosra, hogy kéét esztendeig nem láthattya vala az Ur testét, mikor a' Pap az óltáron az elevatiókör azt föl muttattya vala, noha a' a' Papnak a' kezeyt jól láthattya vala.

ANNO 1514.

Zápolyai Iános Vayda igen megveretteté Sarnó alatta' Törököktől, kitt réáyok meg szállot vala, ott Magyar Országának sok válogatot Vitézi és hadi szerzámi veszének el, Paxi Mihállyal, és Gáspárral, és Czeteringer Vitézzel öszve. Ezek előtt a' Szendőrői Iahiole Balibég volt.

ANNO 1516.

László Király meg hala, birodálmának huszon hatt, életének, hatvan kéét esztendeyében Mártiusnak 12. napyán, és el temetteté Székes-Fejér-várban.

ANNO 1515.

Luter Márton támadás a' Romai Ecclesia ellen ez időben, és leg elsőben az Indulgentyák ellen kezde prædikállani.

ANNO 1519.

CAROL, ezen néven ötödik választaték Maximiliánnak halála után Romai Császárrá. Ez fölötté jeles, okos, és szerencsés had viselő, Vitéz Fejedelem vala, kinek azü nagy hire neve mostannis, ez széles Világon nagy böcsületes emlekezetben vagyon.

AN-

ANNO 1520.

SZULIMÁN, a' Szelimnek fia, Apjának halála után foglalá el a' Török birodalmat. E' vévé meg Moldvát, Havasalföldet, Magyar-Országának, Horvát és Thót Országoknak nagyobb részét Budával öszve. Lajos Királyt meg veré, és meg ölé, a' Magyar Uraknak jób részével a' Mohácsnak Mezején.

ANNO 1520.

Berifzló Petért a' Bánt, Törökök Koreniczánál lesre ki csálák, és igen meg verék, magátis meg ölék, ki mellett sok válogatot Horvát vitézek hullának el.

ANNO 1520.

Szrebernikot, Thefint, és Szokol Várat, Bosznában meg vévék, a' Törökök, ugyan ezen Törököket Keglevics Péter Iaycza alatt meg veré, kikelött a' Szendörői Balibég és a' Herczegovinai Musztafábég voltak.

ANNO 1521.

Ferdinánd, a' Bécsi Herczeg, a' Cáról Császárnak az Eoccsfe, ezefztendőben hozá magának feleségül az Anna Aszszont, a' László Király leányát, és a' Lajos Király Nénnyét.

Ugyan akkor adák Lajos Királynak feleségül a' Maria Aszszont, a' Cáról Császár, és Ferdinánd Herczeg Hugát Bécsben.

ANNO 1521.

IGNATIUS Loyóla, Spanyór Báró, és Vitéz Capitán, Navarra Országban, a' Pompöpolitána Várnak a' Gallusok ellen meg általmazásban, hogy meg sebesedék, és magát gyógytátná-jó alkolmatossággal; akada kezében a' Christus Iesus, és szenteknek életéről irt két könyv, mellyeknek olvasásából úgy el változek, hogy e' Világhi Uraságot és méltóságot meg vetvén mászenteb életnek követéséről gondolkodnék. Ertvén pedig, hogy úgy használhatna másoknak lólki javokra, ha tudós volna, a' Ierusálemi szarándoksága után, tanuságra adá magát, harmincz három elztendő korában, kezdé pedig a' Grammatikának aprólékán, és által mene a' tudományokon mind a' Theologiáig. Azért, ez időben ez lén kezdője és fundálója annak a' szerzetnek, mellyet a' Concilium Tridentinum *sess. 25. cap. 16.* jóvá hagyta, és nevezé Societatis Iesu Szerzetének, a' kőz nép pedig Iesuiták rendinek. Azért Ignátius Loyóla, e' Világhi Vitézből és Capitánból, lén nagy

Lölki Vitéz, a' ki az üdö alatt támadot Luter Márton ellen, és ellenis támasztá azt a' Szerzetet. Melly a' Romai egyház ellenséghinek meg ronttó erős pöröllie vala.

ANNO 1521.

Szulimán Császár a' hires és Nevezetes Nandor-Fejér-Várat, harmad fél száz ezer Törökkel meg szállá, és sok erős Viadalok után meg vévé Sz. Iános nyaka vágása napján, vele egyetemben Sabaczot, Pozazint, Iezerót, és az egész szeremséget el foglalá. Ki lén nagy romlására nem csak Magyar Országának, hanem az egész Kőrösztységnéki is. Hedervári Ferencz, és a' Török Bálint valának Capitányok Nandor-Fejér-Várban, de azok nem merének benne rekeszkedni, hanem a' Vice-Capitányokra bizák a' Vár őtalmát, kik ezek valának, Olah Blasko, Móré Mihály, Botth Iános, és Utifinovicz Iakab. Ezek jóllehet, igen vitézkedének benne, és hatvan napig tarták a' Várat, de a' Várbeli Ráczok, ellenek adák föl Szulimán Császárnak a' Várat. Igy vesze el azért a' fő Nevezetes Nandor-Fejér-Vára, Országunknak erős és régtől, fogván való őtalma tőlünk. Kit csak ötven forintal veszténekel, mert a' hájos Mesternek mig ötven forintot keresnek vala Budában, kivel meg fizettek volna néki, hogy a' vizen port, golyóbist és egyéb lövő szerszámot Nandor-Fejér-Várban vitt volna, addég ugy környül vévék és ugy meg szoréták Nandor-Fejér-Várat a' Törökök, hogy senki feleye sem mehet vala, és a' lűvő szerszámnak fogyatkozásából adák föl a' Törököknek a' Várat, Kiket Szulimán Császár hiti ellen mind le vágatott.

ANNO 1522.

Szulimán Császár Ródot a' Tengerben nagy erővel meg szállá, mind vizen mind szárazon, és héét hólnapi vivása után meg vévé aztat, szintén Karácson napján.

ANNO 1523.

A Törökök Horvát Országban Ofzterviezát meg vévék.

ANNO 1524.

Cárol Császár meg fogá a' Gallus Királyt Ferencz hadát föl vérvén. A' Ticinum Váras alatt, kitt meg szállot vala.

Ugyan azon esztendőben a' Törökök Horvát Országban, Ozalli és Iasztrebarzka tartományát el rabláék és égeték.

NB. Lajos Király Gyűlést hirdete Pestre, de Verbóczi István, a' ki a' Tripartitum Decrétomot írta vala, a' Gyűlésben, az Urakban egy-

égynehánjat, és a' Nemeséget föl Zöndété és lázasztá, és a' Gyűlést a' Király ellen Hatvanba vivék. Holot Bárthori Istvánt a' Palatinust tiztitul meg akarák foztani. Ugyan azon Gyűlésben, Verboczi István magát Palatinussa téteté Bárthori ellen. Továbbá a' többi között aztis végezék, hogy azután soha idegen Nemzetből való Királyok ne lehessen a' Magyaroknak. Ezt pedig mind Zapolyai Iános Vayda cselekedeti vala, mert ű immár régen a' Királyságra vágyódik vala, és igen bánnya vala hogy Batthorit tették vala ellene Palatinussá, kik egymással igen egyenetlenek valának. De a' Király a' Hatvani végezésnek mindenben ellene monda. A' Király azért azután Budában mindyarást Gyűlést hirdete, kiben a' Hatvani végezést (ugy mint mely Gyűlést a' Király akarattya ellen, és a' Király méltósága ellen tettek vala) mind semmivé tévék, Verboczi Istvánra pedig Nótát mondának, ki azutátul fogva mind Zapolyai Iánossal lappanga.

ANNO 1524.

Ferhat Bégh, mikor 16000. Törökkel Szeremséget rablotta volna, Tomori Pál a' több Urakkal meg űtközék véle, és igen meg veré űtet, a' Bégnék Bárdi István feyét vévé.

Lőrincz Herczeg meg hala magtalanul jó vén korában.

ANNO 1525.

A' Nandor Fejér-Vári Báli Basa, Uszréff Bégh és Szinán Bégh Iaicza Várát Keglevics Pétetrel meg szállák, ennek Segétségére Lajos Király Frankapá Christóffot el bocsátá, kivel ezek az Urak voltak, Kárlolics Iános (ez a' Torquátusok Familiából való volt) Batthjáni Ferencz: ezek Bánok voltak) Krusics Péter, Orlovosics Gergelly, Blágai György, Zrini Iános, és Baroki Mátyás, az Aurantai Perjei. és Iaicza alatt, három napig tarta a' Viadal a' Törökkel. Végre a' Törökök meg verettetének, a' Várat is meg szabaditá Frankapá Christófa' meg szállástul.

NB. E' nagy diadalom után, Szálkán László az Esztergami Ersek Budában, a' Király előtt egyben háborodék Frankapá Ckristoffal. és az Ersek, Frankapánnak szakálába kapot vala, kiért Frankapán, az Erseket arcyul veré, azért a' Király ezen meg busulván, Frankapán Christóffot a' Csonka toronyba vetteté, de harmad napra el bocsáttatá onnan.

ANNO 1526.

Szulimán Császár, másodszor, ki jűve Magyar Országára, és Péter Váradgyát, Szerem Uylakot, több fok Várakkal őszvé meg vévé. Onnan

Onnan jűve Eszékre, és mikor aztis meg vette volna, a' Drávát ott alá hidáltatá, és által jűve raytta három izáz ezer Törökkel, Lajos Királyra, ki a' Mohácsnak Mezeyén, huszon négy ezer emberrel vala Táborban. Es meg űtközék Lajos Királlyal, és meg veré űtet minden hadával, ott el vesze a' Király egy Sárban, kitt Cselepataknak hinak, mind Országával az Urakkal és Pűspőkökkel. Továbba, minden erős vitézivel és hadi szerfzámával űszvé Szent Iános nyaka vágása napyán. Kivelen ezek az Urak veszének el, Szálkán László az Esztergami Ersek, Tomori Pál Caloczai Ersek, Perényi Ferencz a' Váradi Pűspök, Moré Filep a' Pécsi Pűspök, Paxi Balás a' Győri Pűspök, Csaholi Ferencz a' Csanádi Pűspök; Palini György a' Bofznai Pűspök. A' világi Urak között, Zapolyai György a' Szepefi Grof, Dragfi Iános, Ország Ferencz, Korláti Péter, Trepka András, Horvát Simon, Szécsi Thamas, Prényi Gabriel, Sárkány Ambrus, Paloczi Antal, Czetini Mátyás a' Frankapán, Bánfi Sigmond, Hampo Ferencz, Batthyáni Iános, Slik Istvan, Balási Ferencz, Tárczai Miklos, Paxi Iános, Istvánfi Iános, Várdai Imre, Podmaniczki Mihály, Orlovcsics Iános, Ozali István, Pogán Sigmond, Tornali Iános, Kálnai Iános és Kálnai István, Forgács Miklos, és a' fő Nemessek között számtalanon.

NB. Zapolyai Iános az Erdéli Vayda, immár Szegedig jűtt vala negyven ezer emberrel a' Királynak fégetségére. Grof Christof Frankapán Horvát Országból azon képpen tizen ött ezer embert hoz vala magával. Ha ezeket meg várta volna, a' Király. Ugy job alkalmatossággal meg űtközhetet volna Szuliman Császárral. Szulimán Császár e' nagy győzodelem után, Budát a' fő Vároft pusztnál találá és beűtá, és égetteté, Végre Budátis föl gyujtá, és azt pusztnál hagyván, el mene Constántinápoliban, kéet száz ezer rabnál többet vivén Magyar Országból ki magával. Azutan Lajos Királynak a' testét föl találák egy Sáros patakban, Kitti Csele patakban hinak, és azt el temeték Székes-Fejér-Várban. Ez ha élhetet volna igen Jeles Fejedelem lett volna, de igen iffiú korában vesze el, idejének huszon harmadik esztendeyében.

NB. Ezen a' miszerelmes hazánknak, és Nemzetűgűnknek Siralmas nagy és szűryű veszedelmén, noha nem csak a' Magyar Nemzetnek maradékya, de az egész kőrűsztyénségis méltán kesereghetet volna. Mind azon által, találkoztanak fokban, kik a' jámbor iffiú Királynak haláláért, nem igen bántodtak. Ielesben Zapolyai Iános Vayda a' Királlyságnak reménségéért. Kitis ű régtűl fogva fölűtte nagy szomiuhozva

hozvā kivánt vala. A' Tisztitúl meg fosztatott Verboeci Istvánnal, és azú pártján valokkal őszve. Mert ezek értvén Lajos Királynak Veszedelemét, az Urakat, és Nemeseiket, kik akkor Iános Vayda mellett, valának a' Taborbān, szűnetlen futtyák és kerűlik vala, fok szép mézes-
szokkal és magok ajánlásával hogy idegen Nemzetet ne hoznának bé a' Királyságba, hanem tekentenének a' magok vére és Nemzetségre Iános Vaydára, ki fok és nagy dogokban, kivált képpen pedig a' kőrőszűtős hadnak meg verésében szolgált az Országnek, és emelnék űtet a' Királyságra. Ki tudgya ki legyen oka ennek a' Veszedelemnek, én senki felől semmi bizonyos ítéletet nem teszek, de fokban fokat irnak felőle, mint ha szán szándékkal, a' Királyságnak kívánságáért nem fíetet volna Zapolyai a' Király mellé jűni űtközetre. Ki ha bizonyos volna, bizonyára örökkévalo átokra, és szidalomra volna, méltó érette Zapolyai Iános. Iollehet vadnak fokban a' kik mentikis erről a' gyanoságról. Azért Csak az igaz isten szívneknek által látoja és tudoja.

Ugyan ezen esztendőben Posgát meg vevék a' Törökők.

Prini Péter Sáros parakot a' Mohácsi veszedelem után, mindgyarást magának foglala, ki ez előtt Paloczi Antal vára vala mert ű a' Mohácsi hadban el veszet vala magtalanúl.

ANNO 1526.

XXXVII. **Z**APOLYAI JÁNOS, az Erdélyi Vayda, mihelen Szulimán Császár Budából ki mene, mindgyarást Tokayba hertelenséggel Gyűlést hirdete, hovā mikor Erdélyből, és a' Fratrán-tul való Magyar Országból, az Urakban egynehányan a' Nemességgel oda Gyűlekeztek volna (mivel hogy ő, a' tőb akkorbéli Urakat, mind hatalommal, s-mind Urasággal főllyűl halladta vala. Ott Zapolyai Iános Vayda Magyar Országi Királya választatá magát. Melly Gyűlésben Prini Pétert, ki akkorban Zagoly Ianosfál egyűt, eggyk Corona őrző Ur vala, magához haytá Zapolyai Iános a' Coronáért. Es hogy azt, a' Coronázatra el hozza magavál Szekes-Fejér-Várban, néki adá az Erdéli Vaydaságot, és Sáros parakot. Ugyan azon Gyűlésben Várdai Pálnak adá az Esztergami Ersekséget, hogy ű vele Coronáztaffa meg magát. Azért Iános Vayda Tokayból Budába jűve, és az egész Országnek Gyűlést hirdete Szekes-Fejér-Várba, és ott a' Nador-Ispán akarattyá ellen, ki akkorban Sánta Báltthori István vala) meg Coronáztatá magát Magyar Országi Királyságra, melly Coronázatnak a' Nador-Ispán az Uraknak tőb részével, ellene m onda. Ez lén Sz. Márton napján. Zapolyai Iánosnak negyven kű várát mondgyák hogy volt a' Magyar Corona alatt.

E' M A G Y A R CRÓNICÁNAK, HARMADIK RÉSZE.

E' magában foglalja az Austriay avagy Bécs Ország-
gi Herczegekből való Magyar Országgi Királyoknak egymás
után való következésit, és azoknak ideyekben tör-
tént dölgeket.

ANNO 1527.

*Omne Regnum in seipso divisum desolabitur, et do-
mus supra domum cadet. Lucæ II. cap.*

Sánta Bátor-István a' Nador-Ispán, az egész Ország-
nak Gyűlést hirdete Posonba, hová az Országbeli Uraknak és
Vármegyéknek job része Gyűlekezék. Azért ebben a' Gyű-
lésben Ferdinándot, az Austriai Herczeget, az ötödik Cár-
ol Császárnak az öcfesét, Kinél vala az Anna Afiszony a'
László Király Léánya, és a' Láyos Király Nénnye Valaszták Magyar
Országgi Királya Iános Király ellen. Honnan mindyarást Ferdinándért
küldének az Urak. Es nagy erőt indétván, alá jűve Budára, kinek eley-
ben jűve Várdai Pál az Esztergami Erlek Esztergamból, és meg hodula
néki, és véle egyűt Budába jűvén, ott Szent István Király napyán Fer-
dinánd

dinánd székiben üle, ki menvén előtte Iános Király. Azért Ferdinánd Koczjan Iánost minden erejével Iános Király után bocsátá, ki akkor Tokayban gyülekezik vala. Holott meg verék Iános Királyt, de ű maga a Király által szalada a Tifzán, Tokait a Németeknek hagyván.

ANNO 1527.

XXXVIII. **F**ERDINÁND azért Budából, az egész Országnek Gyűlést hirdete Székes-Fejér-Várban, hová a Nador-Ispánnal sők fő Urak gyűlénék. Es ott Ferdinándot Magyar Országgi Királlyá meg Coronáza az Ersek, Várdai Pál, Szent Imre Herczeg napján. A Coronát pedig Prini Péter hozta vala oda, a Nador-Ispán törekedése által, kiért Ferdinánd Király, meg confirmálá Prinit az Erdéli Vaydaságban, és Sáros Patakban. De Prini a Coronát nem vivé helyére Visegrádban, hanem azt magánál tartá meg. A Nador-Ispánnak pedig Ferdinánd Király Dévén Várát a Duna mellett adá ayándékon a Királyságért. Ki Iános Király Vára vala.

Evvel, a kéet Király Választással veszték el a Magyarok Országokat, mert a kéet Király között való nagy háboruság, Viszsa vonyas, meg hasomlás, és pártolás myat, az Országnek tellyesseggel való romlása, és veszedelme történék a Törököktől.

Utinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, & justitia tua sicut gurgites maris, & fuisset quasi arena semen tuum, & stirps uteri tui ut lapilli ejus, non interiisset, & non fuisset attritum nomen ejus à facie mea. Isa: 48. capi

ANnak fölötte, a Szent István Királytul réánk maradot régi Romai igaz kőrösztyén hitettis el Veszténk. Mert Layos Királlyal egygüt, a Mohács mezeyén a Püspökök Iobbára mind le vágatának azért, az Urak a Püspökségeket magok között Sákmanra hányák. Az Egri Püspökséget Priny Péter magának foglalá. A Nytraiti Török Bálint. A Váradit Czibak Imre. Az Erdélit Bodó Ferencz. A Csanádit Petrus Gáspár. A Pécsit Szerecsen Iános. Ez alatt azért bé lopák az Országba magokat a Luter tanétványi közzül Kopácsi István Sztárai Mihály, Batizi András, és Dévai Mátyás. Ezek elsőbennis Priny, Péternek, és Dragfi Gáspárnak esztet veszték. Azután, a Calvinus Trombitásis bé kürtölének a bárány bőr alatt, ugy mint Kalmáncsy Márton, kit Santa Mártonnakis hittak. Ez az Urak közzül Petrovics Pé-

tert bolondétá meg. Azért a' kéét Király közöt (mikor mindenik kedveskednék az Uraknak, hogy lágy engedelmevel inkább magához Kapcsolná űket) így vesze el régi aítatos hitűnk Országunkal őszve. De Kérlek, ezeknek az Uraknak kiket maítan emlétettem maradékiban, mutas mostan bátor csak egyyet, avágy kettőt. Sőt még éltekbennis az Vijető Urak jutalmát vévék dólgoznak: Mert Prinyi Péter Ferdinánd Császár Tömlőczében hala meg. Petrovics Petert pedig egy feszület kép; kit magais segét vala rontani, úgy íté agyon, hogy sokáig főtöngé belé.

Ezek pedig a' Szörnjű és siralmas veszedelmek mind a' nagy irégységből történének, Nemzetségünkön és szép Országunkon. Mert Zapolyai Iános közöt, és Bátor István Nador-Ispán közöt, eleitűl fogva, olly nágy irégység vala, hogy egygyik a' másikánál jóbnak és nagyobnak tarttya vala magát lenni. Egygyik a' másika szerencsét, és előmentét bányá és irégyli vala. Es é lén az fő oka, hogy Bátor István nem örömeit szenvedheti vala a' Királyságban Zapolyai Iánost. Attá volna a' felséges Isten, hogy ennek a' kéét Urnak vagy egyyike sem, vágy csak az eggike neis feszületet volna, ne vesztűnk volna illy szörnyen Országostul el mijáttok.

Romát, Cárulus Borbónius, a' Cárul Császár hadi Generálissa, a' hetedik Kelemen Pápá alát meg yévé, és azt a' Vitézlő nép iszonyuképpen föl dullá és praédálá. De Borbóniust az Ostromon meg ölék. Ezt pedig Borbónius, a' Császár hire nélkül cselekedte vala.

Udvinát el rablák a' Törökök Horvát Országban.

ANNO 1528.

János Király az Erdelyi, és Lengyel erővel, ísmét föl Készűle és álta jűvén a' Tifzán, szálla Szinára Káfsán alól, a' Hernád mentében, de ott az űvéinek árultatása miát meg vereték Koczján-Iánostul, a' Ferdinánd mezei Generálissátul. ű maga el szalada, és bé futa Lengyel Országba, melly űtközetben el fogák Bodó Ferenczet, az ű hadi Generálissát, és Ferdinándnak vivék Bécsbe, ez Uyhelyben a' fogságban hala meg. (ő igen jeles, okos, hadviselő vitéz ember völt) mind az által, a' Tifzántul való földet nem birhatá Ferdinánd Király, mert azok mind hivséget tartának János Királynak. De Kassa, Epörjes, Bártva, Lőcsé Szeben, tūle Ferdinánd Királyhoz haila. János Királynak nagy temérdek. Arany és Ezűst Kincsét találák Káfsán. Ugyan akkor Thokait, Egret, Hatvant, Váczt, Nográdot Ferdinánd Számára hodultaták.

Kocz-nja

Koczjan-János és Verecség után, a' Ferdinánd Király hadával, Szepes Várát Likovát, és Trincsen Várát (kik János Király Várai Váltak) meg szállá, és meg vevé.

ANNO 1528.

FRangepán Christóf, Iános Király hadával Thót Országba Varasdót meg szállá Ferdinánd Király népével, kivel ezek az Úrak Váltak: Erdődi Simon a' Zábrághi Püspök, Bánfi-János, Vahi-János, Marczi Péter a' Posgai Gróf, Hampó-János, és többben lokan, de a' Várból meg lövék Frangepán Christótot, ki myát azon éyel meghala, így Vezze el a' jó Vitéz Úr. Ez így lévén, a' több Urak el szállának Varasdalól.

Mig a' keét Király egymással így veszekedének, addég a' Törökök is el Járának dolgokban. Azért a' Nandor-Fejér-Vári, és Vée Szeendrői Jahiogli Mehmet Basa, Ufzrofbég, és Murarbég, laiczát a' nevezetes híres Varat, meg szállák, és azt Gorbonoki Istvántul a' benne való Capitántul, hitre meg vevék. Véle őszve Belait, Jezert, Orbovát, Szokolt, Lévárkot, Serept Várát, Apaturját, Pergát, Bolsegát, és Bányalukát el foglalák. Azután Udvinát, Likát, Korbovát, (ezek Károly János Várai voltak) több fok nagy tartományokkal őszve meg vevék.

Et sic : Inter duos litigantes tertius gavisus est.

ANNO 1529.

Flectere si nequeo Superos Acheronta movebo.

János Király, látván hogy Ferdinánd ellen, kinek a' Bátya Cáról, hatalmas Császár vala, erőtlen és elégtelen volna, el küldé Laszky Jerólimot Szuliman Császárhoz Constantinápolyba, kinek neki ayánlá, és tellyeséggel azü oltalma alá adá magát. Azért Szulimán Császár minden Kegyelmetségét ayánlá neki, és igére magát hogy ütet ismét Székibe ülteti. Ez a' Törökkel való szövetsége Iános Királynak, tellyeséggel a' Török kezébe eité Magyar Országot.

Az Spanyolokki jüvének Ferdinánd Királynak segítségére, és a' Zábrághi Városba bé szállának, kikre Simon Püspök a' Várást réájok szállá, de mikor halotta volna a' Német segítséget oda közelgetni nem meré meg Várni őket, hanem el szálla alólá. Azonközben el érkezének a' Németek, és a' Zábrághi Captolant mingyarást el égeték, az Váris meg szállák Simon Püspök népére. Mert a' Zábrághi Simon Püspök a' Captolommal őszve Iános Király pártja vala. A' felső Város pedig Ferdinánd Király hívségébe vala. De azonban Ferdinánd értvén,

hogy Szulimán Császár Bécs alá akar jűni, el hívá Zábrág alól a' Spanyolokat, és Bécsbe küldé űket.

Szulimán Császár harmadszor, igen nagy erővel föl jűvé Budára, ki előtt Ferdinánd Király Német Országba mene, a' helt Nádasdi_9. Thamásra bizván és melette hagyot vala keét rosz Német Capitánt, Péfzerer Christofot, és Taubinger Iánost, mindenikér egy, egy Zászló allya Lanczknechtel. Eztet azért, mihelen Szulimán meg szállá, és lövetni kezdé Budát, Nádasdit meg fogák, és egy erős boltba rekeszték_9. Budát pedig Szulimánnak hitre meg adák, de a' hit ellen, érdemek szerént lé vágák az keét Capitánt, a' Németekkel őszve. Nádasdit pedig Ibraím Basa, a' nagy Vezér, Iános Királynak adá. Meg vévén azért Budát Iános Királyt Szulimán Császár ismét Székibe űlteté.

Szulimán Budáról, Bécs felé indula hadával, ennek eleibe jűvé_9. Esztergambol az Ersek Várdai Pál három száz loval, igen szép szerrel, kit Syulimán Császár nagy tisztefésséggel fogada, és magával el vivé Bécs alá, és valamedig váge lén a' Bécs vivásának, mind magánál tartá Kivel ezek a' Capitánok voltak Serédy György, Honory Adám Hathalmi György Boroski Thamás, és több fok fő ember gyermeki. Kik olyan fő Urnak Udvarában, az ű méltósága szerént környűle forgolodtak.

ANNO 1529.

Szulimán Császár azért, minden erejével Bécs alá mene, kit meg szálla la Septembernek 26. napján, és azt erőssen vitata. Végre, látván hogy meg nem Veheti Bécsét, el szálla alóla, Octobernek 15. napján, sok erős Ostromokat vesztvén alatta. Vízíza jűttébennis, sok helesen nagy Károkat valla népében. Azért, Budába érkezvén, Iános Királyt Vyobban confirmálá a' Királyságban, a' Coronátis minden eszközzével neki adá. Annak fölörte az Erseket Várdai Pált, és Prinyi Péternek ajánla.

NB. A' Corona pedig Prinyi Péterrel így akadt vala Szulimán kezébe: Mikor Szulimán ez uttal Buda felé közelgetne, és immár Szeremségbe jutot volna, akkor Prinyi Péter mind a' Coronával őszve a' maga Várában Sikliosban vala, értvén azért Szulimánnak jűvetelit, nem bízhaték az Várnak erősségében, hanem föl vévén felelésségét és gyermekit, a' Coronával és ahozvaló eszközzel el indula Siklyosbol, és Sáros parakba akar vala Szulimán előtt, ugy mint bátrab és erőssébb helyre menni, és mikor mentében jutot volna Szekszárdnál egy Kaidocs névű faluba, és ott meg hált volna, igen roszszul Vigyáztat vala magára. Ezt értvén

értvén Szerecsen-Iános Pécsről (ki-Iános Király hive vala) mingyarást utánna Küldé Prinyinek, kit a' meg nevezet faluban aluva, minden Vigyázás nélkül talávan, föl verének magát, feleségét gyermekit, mind a' Coronával őszvé el fogák, és Pécsre vivék Szerecsen Iánosnak. De ű nem bizván Pécsnek erőségéhez, Küldé Prinyi Pétert, feleségeitől gyermekeitől, a' Coronával őszvé Bánffy Iánosnak Sopronczába (ezta' Horvátok Sztupcseniczának hyák) hogy azt meg őrizze és-Iános Királynak aggya kezébe.

Mikor azért Szulimán, a' Mohácsi mezőre érkezet volna, értvén hogy Prinyi; mind a' Coronával őszvé Bánffinál vagyon, mingyarást kémenyen meg parancsolá néki, hogy Prinyit, mind a' Coronával őszvé néki külgye, a' mint odais Küldötte vala néki. Azért így akadot vala Prinyi mind a' Coronával, és ahoz valo eszközzel egyetemben Szulimánnak kezébe.

Ugyan azon esztendőben Károlyics-Iános meg-hala Medve Várában, magtalanul, kiben a' Torquátusok familiájának magvok szakada. Ennek a' Várait, azű húga fiai Zrinyi Iános és Miklos, magoknak foglalák el.

ANNO 1530.

Ferdinánd Király, Rogendorfort egy Német Urat, nagy erővel Budá alá Küldé, kiben véletlenül minden készület nélkül, benne szóréthatta volna Iános Királyt, ha sietet volna alá jűni, és csak az élésnek fogyatkozásábólis meg vehette volna Budát-Iános Királyis kézebe akadhatot volna, mert semmi hire nem volt a' hadnak. De a' Németek minden dolgokat, a' nagy kesedelemmel vesztették el-Jötteben Rogendorfnak, Esztergambol eleibe jűve az Ersek Várdai Pál, és ismét Ferdinándhoz hodula, iszonyodván, Egyházi ember lévén, a' Törökökkel valo barátkozástul. Dé megurtyában Regendorf alá mászkál vala, addég-Iános Királyis minden felől népet gyöte magához Budába, jollehet fölötte igen kevés élések vala benne. Meg szállá azért Rogendorf Budát-Iános Királyra, és azt sokáig vitatá réa. De értvén, Jahiogli Mehmet Basának nagy erővel Budának, és a' Királynak segítségére valo közelgetését, el szálla alola népének nagy kárával és veszedelmével.

Jahiogli Mehmet Basa, hogy Rogendorf el-mene hadával, minden hadával Budához érkezék - és hogy heában ne fáradgyon népével, Iános Király akarattya ellen, Mátyus földét egész a' Fejér hegyig rettenetes kép-

képpen rablá és égeté tizen ötöd napig, Kinek senki fohon ellene nem állá. Honnan tiz ezer rabot hozá el magával. Mondgyák, hogy látván Iános Király Budából az Ablakrol, az számtalan fok körösztyént a' Törököktől rabságra vitetni, keservesen firt raita.

ANNO 1532.

Gritthi Láyos, a' Iános Király hadával Magyararal, Törökkel, Esztergamot-meg szállá. Dé azt az Ersek néppel, éléssel, és minden féle szerzámmal jól meg rakta vala, és a' Várnak oltalmát, Horvát Berthokra, egy jeles vitéz emberre bizta vala. Azért mikor azt Gritthi immár fok ideig vitatta volna, látván hogy a' Várbeliek vitézül tartáák, és oltalmazták a' Várat, népének fok kárával, és veszedelmével, el szállá hadával alola, és visszsa tére Budába.

ANNO 1532.

Szulimán Császár Negyedfzer ismét ki jűve, és Bécs alá indula nagy erővel, kinek Valpo Várából, Prinyi Péter eleibe jűve a' Mohácsi mezőre, igen szép szerrel hat száz loval. Es Szulimantul azi Kiványa vala, hogy mind Ferdinándnak, s-mind Iános Királynak birtokából ki venne ütér, és maga otalma alá venné a' kéét Királytul. Dé Szulimán meg fogatá ott Prinyit, Kemény fogságba veté. A' szolgaiba kit le vágának, kit Rabbá tévének a' Törökök, lovokban és marhájokban fákmant téven. Azért Szulimán Prinyit Iános Királynak Küldé Budába, hogy valamiint akarja ugy büntesse fok árultatásáért. Dé Prinyi Iános Királynak kedvét találá, és Kegyelmebe vévé ismét ugy hogy, Prinyi azü öregbik fiat Ferenczet Szulimán Császárnak adá Zálogba magáért. Kit azután Szuliman Törökké téve. Igy veszté el a' izegény ártatlán fiát az álhatlan ember.

Szulimán menteben Köfzeget meg szállá, egy Ieles Horvát Vitéz emberre Iurifics Miklósra, kit a' Horvátok Mikuliczának hittak. Azért Köfzeget egy hòlnapi vivása után, meg hódultatá de Törököket nem bocsátának belé a' Magyarok. Azután Mihály Begogli Kaszan Basát (ézt az Horvátok Mihály Begovicának hitták) szintén Linczig bocsátá rablani, dé a' rablò Törököket a' Magyarok és Németek igen meg verék. Kaszan Basánakis fejét vévék. Itt Kaszan Basával 15. ezer Török vesztet el. Az Magyarok előtt ezek az Urak vòltak: Török Bálint, Bákics Pál, Balási Bòldifár, és Nyári Ferencz.

Ertvén azért Szulimán Cáról Császárnak Bécshez, nagy erővel, és hatal-

hatalmas Készséggel való közelgetését, nem mene Bécs alá, mondván, hogy nem félne Cárlnak érejtül, hanem szerencséjéért. Azért, a' nagy havafokon Német Országra tére Vízszá hadával, a' Mura vizét Grécznél, a' Drávát pedig Maipruknál usztatá hadával által, számtalan sok népet Vesztvén belé. És így Thót Országra kelvén, mene a' Dráva mellett Nandor-Fejér-Várba. Azután Constančinápolyba, népének számtalan helen való nagy Veszedelemével. Mondgyák, hogy Ibrahim Basa a' fő Vezér, akartva hordozta olyan nagy Veszedelmes szorosokon és vizeken, hogy Cáról Császár, és Ferdinánd Király, Könnyekben meg Verhesék, és el Veszthessék Szulimánt, mind hadával öszve kiért azután meg öleté Szulimán Császár Ibrahim Basát. Volt akkor Cáról Császárnak Spanjólból, Olaszból, Németből 90000. gyalogia és 30000. lovassá.

ANNO 1534.

Ferdinánd Király, az Esztergami Várnak a' Kulcsát, a' békeség szerzésben Szulimán Császárnak Küldé Constančinábolyba.

Ugyan ezen esztendőben, Iános Király Gritthi Layost Magyar Országai Gubernátorrá, és Palatinussá tévé. Melly dologban Nádasdi Thamas, Czibák Imré az Erdélyi Vayda, Atthinai Simon, Arthándi Pál, és Balás, nagy és bizonyos okokból a' Királynál igen ellen tartók voltak. Kikre ez okért Gritthi, nagy föl fuvalkodással réájok dühösködék, és sok hamis híreket költvén réájok, elsőben Atthinai Simont Budában föl akasztatá, azután a' keét Arthándinak ugyan ott a' Budai piaczon minden ok nélkül fejeket véteté, és Nádasdit meg öltötte volna, ha idején eszében nem vévén a' dölget, Ferdinándhoz nem szaladot volna előtte. Végre Bottyáni Orbánt, és Dóczy Iánost Czibák Imrére az Erdélyi Vaidára Küldé, kik álnokul és Véletlenül, éjel meg ölék Czibák Imrét, a' fejét Gritthinek vivék, és azt nagy örömmel bé mutaták neki (Ezt igen jeles embernek mongyák hogy volt) kinek haláláért az egész Erdélyiség Gritthi ellen meg busulván, föl támada, negyven ezer emberrel. Ahoz a' Havas alföldiek, és Mőldvaiak, tiz ezer embert Küldének segítségekre, mert Gritthit a' nagy kevélységért, és kegyetlenségért, minnyájan igen meg gyűlölték vala. Ezek Gritthit mind fiaival és a' Török segítséggel öszve, Meggy-es-be szorétták, azt réájok vitaták és meg vévék, Kiben Gritthit mind a' fiaival öszve elevenen el fogák; a' többit kik melette voltak lé vágák. Azután Gritthit mind fiaival egyetemben nagy kegyetlenül meg ölék Czibák haláláért, Dóczy-Iánost azonképpen, kinek mind a' keét kezét el vágák.

Ez a' Gritthi Layos, a' Velencei András Herczegnek fia vala, egy

Constánczinápoli Afzfonytul , (nem tudhatom , ha Görög avagy Török leány vólte) kit az Anyja inkább mind Constánczinápolyban nevelt vala föl , és ott a' Török szót , írást , és szokást igen meg tanulta vala. Végre nagy úsmeretségébé jutot vala mind ő magának Szulimán Császárnak s-mind a' fő Törököknek. Es ennek törekedése által jutot vala-Iános Király olly nagy grátiába és barátságba , Szulimán Császárnál , és az Vezéreknél. Kit mikor Szulimán Budában székibe bé ültetet vólna , Gritthit mellette hagyá , ki mindenűt mellette vala mind addég , mig meg ölék , és dölgaits mind ő forgatta Szulimán Császárnál , és Ibraim Basánál a' fő Vezérnél.

ANNO 1535.

Cárol Császár Tunist és Góletát Viszfa véné a' Törököktől , és a' Tunisi Maleafel Királyt ismét székibe ülteté.

Auria András , a' Cárol Császárnak Tengeri Generálissa meg veré a' Tengeren a' Barbarofsát , a' Szuliman Császár Vezér Basáját , ki a' Tengert nagy erővel állya vala. Ahoz fok fő és nevezetes helyeketis meg-vet tőle.

ANNO 1536.

János Király népével Kékei Lénárd , meg véné Káfsát Lónyai Gergely árultatásából , ki éjtel titkon Kékei Lénárdot bé bocsátá a' Városba , és azt vastagon meg dullák , a' fő fő népet mind szám ki veték a' Városnakis szabadságát el vénék. A' Vároft Tiztől adá-Iános Király Kékei Lénárdnak jó szolgálattyáért , ki mind haláláig álhatatosán birta , és oltalmazta az helt. Azért a' Kassai pölgárokat így bünteték meg hogy Iános Királytul Ferdinándhoz hailottak vala , és Iános Királynak számtalán kincseben sákmánt tettek vala.

Ugyan ázon esztendőben , a' Törökök meg vénék Horvát Országban Beriszlavics és Bodzki nevő Várakat.

ANNO 1537.

A' Törökök mikor immar az erős Klisz Várát Horvát Országban , Krušics Péterre fok üdőtől fogva erősen vitatták vólna , és mikor látnak , hogy Külömben a' Várát meg nem vehetnek , kéét erős Kastélt csinálának szintén csak előtte Klisznek , melly Kastélyokat néppel erősen meg rakának a' Törökök , és azokból Klisznek élését és segétségét tellyességgel el fogák. Látván azért Krušics Péter , hogy Klisznek a' kéét Kastélyból lenne veszedelme , Ferdinánd Királyhoz ment tőle , és a' Pápátul hadat Kére , és meg szállá a' Kastélyokat a' Törökökre. Melly Kastélyoknak segétségére a' Bosznai Murat Bég el jüve , Kru-

Krusicfal meg ütközék, és ott Krusicot a' Németekkel és Olofzokkal igen meg veré Muratbég: Krusics Péternek fejét vevék, és a' fejét a' Vár eleibe vivék. Látván azért, a' Várbeliek Uroknak fejét, meg adák Klisz Várát.

Ugyan azon esztendőben, Ferdinánd Király bocsáttá szép haddal és nagy Készülettel Koczján-Jánost Eszék alá hogy azt meg vegye, és Posgát szabadécsa a' Törököktől, ki mikor Eszék alá szállt volna, lahogli Mehemet Basa Muratbég, és Kaszam-bég, minden felől el fogák élését. Kinek midőn hada nagy éhségben volna, kényszerítették el szállani alóla. Viszsa jöttében azért Valpónál, minden derék ütközet nélkül meg verék a' Koczján hadát a' Törökök, huszon ötezer embert, hatvan Algyut és Taraczkot, az egész Tábori eszközzel el veszté. Ott eset halva Bakics Pál igen fő vitéz Kapitán, sok fő Német Urakkal, és Tisztviselőkkel öszve. Kiért Ferdinánd Király Koczját, és Pekri Layost meg fogatta vala. De Koczján a' Bécsi fogságból ki szaladot vala. Pekrit pedig Gréczben héet esztendeig tartatá fogva.

NB. Pekri Lajosra azértis haragszik vala Ferdinánd, mert Bécsben egy Lakodalomban az Urak előtt, a' Királyt fitos Pélbátrnak nevezte vala tréfában; kit a' Királynak bé mondottak vala. Azért, nem jo a' Fejedelmekkel tréfálni, mert megszé látnak, hallanak, hoszszu kezekis vagyon.

ANNO 1538.

A' Törökök Horvát Országba Dubiczát, és Ieszenóczot meg vevék' Nádasdi Thamás a' Bán Ieszenóczot mingyarást el égeté.

ANNO 1539.

Koczján Iánost, mikor a' Bécsi fogságból el szaladot volna, és a' Törökökkelis titkon practicába indult volna, Zrinyi Miklós, Ferdinánd Király parancsolattyából, Grabusa Györgyel, és Hóyszycs Iánossal az-ő szolgálival meg ölete Kosztaniczában, a' Várát pedig magának foglalá.

János Király hozá magának feleségül az Isabella Alízonyt, a' Lengyel Országi Sigmond Király Léányát: mellynek lakodalma lén Budában.

Ugyan akkor Prinyi Péter ismét Ferdinánd Királyhoz haila a' Cancelláriusághért Iános Királytól.

ANNO 1540.

Iános Király Mayláth Istvánra Fogaras Várát meg szállá, mivel hogy

tőle Ferdinánd Királyhoz akar vala hailani, hová hirt hozának neki, hogy az Isabella Királyné Aszfzony, Budában egy szép fiat szült volna. Elindula azért a' Király betegén fiát látni, de az utban meg nehezedék, és meghala, Sebesben 21. Julii, idejének ötven harmadik esztendejében. Ki halálának idején, ajánlá feleségét, és gyermekét ótalmul, az Utisfinovics Fráter Györgynek a' Kincz-tartónak, ki Váradi Püspök vala, és Petrovics Péternek az-ü Rokonyának. Temetteté Székes-Fejér-Várban. Marada egy kis fia, kinek-Iános vala neve, ezt a' Magyarok Iffiu Iános Királynak hitták.

Ferdinánd Király azért értvén Iános Királynak halálát, gondolá abból az egész Magyar Országnak el foglalásában jó alkolmatosságot Mingyarást hadat gyűite, kik előt bocsátá Velsius Lénárdot egy Német Urat, és Prinyi Pétert, hogy Budát a' Királyné Aszfzonyra még szállják El indulván azért, mentekben, Visegrádot meg szállák, és meg vévék. Vácztot azonképpen; Pestet púztán találák, kiben feles népet vetének, azután Buda alá szállának, de azt nem Vitaták, hanem a' Király hadával, és szó belzéddel Isabella Királyné Aszfzonyt vesztetni akarák, de héában. Honnan Prinyi Péter titkon Követek által, addég tractála a' Székes-Fejér-Várjakkal, hogy azok is a' Királyné Aszfzonytul Ferdinánd Királyhoz hailának. Evel haza felé térének, mert a' teli üdöis raytok vala.

ANNO 1541.

Ferdinánd Király hadát meg többé és Vilhelm Rogendorft, egy Német Urat, Prinyi Péterrel előttök bocsátá, és Budát nagy erővel meg szállatá kit mikor sokáig, és erőssen Vitatot volna, el jüve Szulimán Császár Öttödször, és Buda alatt igen meg veré a' Némeket, ott husz ezer Német Vefze el, Száz nyolczván hatálgyu és Taraczka, több számtalan hadi szerzámmal, és az egész Táborral öszve. Pestetis ugyan akkor vévő Viszsa Rogendorf sebben szalada el, és utyában Csallóközben Samariában hala meg.

Szulimán Császár e' nagy győzödelém után O Budára szálla, hová ki hivatá a' Király fiával a' gyermekkel az Urakat Budából, ugi mint Fráter Györgyöt a' Kincstártót, Petrovics Pétert, és Török Bálintot, de ezek Közzül el fogá a' Vitéz Török Bálintot, ki ugyan oda marada, a' többbit pedig, a' gyermekkel öszve, Viszsa bocsátá Budába. Másod napon azért Budában, minden rendbéli embereknek fegyvereket el szedeté és a' Királyné Aszfzonyt a' gyermekkel, Fráter Györgyvel, Petrovics Péterrel, és minden vitézlő néppel öszve, fegyver nélkül mint egy

egy Afzszonyembereket Budából ki Küldé Erdélybe 26. napján Augus-
tusnak (HAI BUDA HAI:) Illyen szyn alatt, hogy a' Királyné Afzszony,
Afzszony ember lévén, a' Király fiais gyermek lévén, Budának őltalmá-
ra a' Németek ellen elégtelenek vólnának. Azert ő, ugy mint Kinek-
Iános Király halálá idején a' tutorságot Valotta volna, mig a' Király fia
fől nevelkedik Budát maga őltalma alá Veszi, hogy azonközben vala
hogy, a' Németek el ne foglallyák tőle. Mihelt pedig a' Király fia hufz
esztendős lészén, ottan mind az Országgal őszve kezéhez eresztí Budát.
Kiról arannyal irt leveletis ada néki. Így kele azért jó Buda a' Törökök
Kezébe, az jó tutorság alatt.

Jámbor fogad fogadást, Ageb a' ki meg allya.

Zrinyi Iánóst ez időben ölék meg Horvát Országban.

ANNO 1542.

JOachim a' Brandenburgi Herczeg, Imperiomból Ferdinánd hadával
nagy erővel alá jűve Magyar Országba. Hogy Budát meg vegye a'
Törököktől. E' Pestet száz ezer emberrel meg szállá, de annyra nem
árthata néki, hogy csak a' Kapuját sem tévék be előtte a' Törökök.
El szálla azért Pest alól, és Viszsa pironkodék a' Herczeg nagy gyalá-
zatos szégyen vallással. Es ha Zrinyi Miklós nagy vitézül nem tartoz-
tatta volna a' Törököket, kétség nélkül Viszsa jűttében az egész hadát
fől verték volna. Esztergamba jűtván haragjában a' Herczeg Prinyi Pé-
tert meg fogi és Bécsbe vivé Ferdinándnak. Azután Ujhelbe Küldék
kit soha osztán el nem merének bocsátani hanem végre Bécsbe hozák
és ott lén halálá a' fogságban 1550. esztendőben. Azértigy vévé hasz-
nát Prinyi Péter sok árultatásának és álhatatlanságának. A' Herczeg
hogy Ferdinánd Királynál magát menthesse a' Pesti hadnak gyalázatos
viseléséről, ugy árulta vala be Prinyit, hogy ő minden titkokat a' Kik
a' tanácsban voltak Pest alatt. Orozva a' Törököknek tuttokra adta
vólna, ki nóha hamis Vádolás vólt, kivel a' maga roszszul viselt dólगत
akarta menteni és himezni de mind azon által ő lakolanyavalyás érette.

Zrinyi Miklóst tévé Horvát Orzági Bánná Ferdinánd Király Ná-
dasdi Thamás helében. Mivel hogy a' Pesti hadban igen Vitézül, és
dicséretesen viselte magát.

Sáska nagy sokasággal jára Magyar Országban, és főlötte sok Ká-
rokatis tén mindenűt a' Vetésekben, és gyümölcsben.

ANNO 1543.

ULama Basa meg vévé Thót Országba Atthinát, (ezt a' Horvátok
Ocsinnak hyák) avval egyetemben Sopronczát, avagy Sztupsc-
niczát, Csákóczot, Béla sztentát, és Vélíkat. Szu.

Szulimán Császár hatódszor ismét, ki jűve Magyar Országba, és meg vevé Valpót 23. Junij, Siklóst és Pécsét 20. Julij, Esztergamot a' Spaniolok meg adák 10. Auguszt, Tatát azonképpen Székes. Fejér-Váratis meg adák a' Németek néki die 31. Auguszt, Kikben számos népet hagyta, és evel meg tere Constanczinápolyba.

ANNO 1544.

A' Budai Iahiogli Mehemet Basa, Visegrádot, Vácsot, Nógrádot, Havant, Oforát, és Simontornyát meg vevé.

Azon időben Keglevics Péter meg veré a' Törököket Ottocfacznál, Horvát Országban.

ANNO 1545.

Ulama Basa ismét ki jűve Thót Országba rablani, Kinek eleibé Zrinyi Miklós a' Horvát Orzági Bán, Bildenstáiner György a' Thót Orzági Generál Thahi Feerencz, Bersffi István, és Rátkái Pál jövénnek és a' Konshinai Várnál véle meg ütközének, de ott meg Vereték Zrinyi Ulama Basátul, és jólléhet a' Vitézlő népben Kevés Veszte el de lovokat inkább mind el nyerék tőlök, és alég szaladhattak gyalog bé a' Várba előttök. Itt Zrinyi alatt a' lovatis meg ölték. Azután sokat rabolván békével meg tere a' Basa Bosznyába.

Ezen időben Monoszlót Thót Országban meg vevé Ulama Basa, innen irattyák Grófoknak magokat az Erdődy Urak.

Thovábbá, ezen esztendőben, az Esztergami Törökök a' Lévai Várást éyel meg vevék fölprædálák, és meg égeték, Kiket Visziza mentekben Nyári Ferencz igen meg veré, a' prædatis tülök Viszizá nyeré.

ANNO 1546.

Cárol Császár, a' Magyarok segítségével, kik előtt volt Erdődi Péter, Nyári Ferencz, Petthó Iános, Nyári Lőrincz Bakich Péter, Zai Ferencz, Horvát Berthok, Bornemisza Sebestyen Ghetthei Ferencz, és Krusicz Iános, meg veré Friderik Iánost a' Saxóniayi Herczeget. Vittenbergánál az Albis vize mellett. Itt Luka Iosa a' Herczeget arczúl vágá és elevenen meg fogá, kit a' Magyarok nagy tiztefésséggel a' Császárnak bé mutatának.

Ugyan azon esztendőben Zrinyi Miklós meg vevé Csáktornyát, Keglevics Pétertől, Ferdinánd Király parancsolattyaól, ő magát pedig fogva vivé Ferdinándnak Bécsbe, kit Posgai Péter az ő szolgája árult vala el Zrinyinek.

AN-

ANNO 1547.

ANna Afzszony, a Ferdinánd Király felesége meghala, 27. Januarii, kit el temetének Prágában.

Ráttkai Pál a' Pápai Capitán, és Thelekesi Imre, Velicsán Béget a' Bakony erdeiben igen meg verék hat száz eleven Törököt fogának-el.

ANNO 1548.

AZ Boszniai Malkocs-Bég Horvát Országban, a' Thopuszkai, Szthi-nicsnjáki, és Péránzki (kit a' Magyarok Pernyének) hinak: tar-tományokat meg rablá és el égeté.

ANNO 1549.

BAzinyi avagy Szent Györgyi Gróf Miklós, egy jeles hadviselő Vi-téz Ur (Ez fogta volt meg a' Gallus Királyt Ferenczet, a' Tici-num Város alatt) Lévát, Szitnyát, Csábrágot, Balási Menyharttúl, és Muránt Basó Mátyástól meg vevé és Ferdinánd Király számára foglalá. Ez ezen uttal Szólnokból nagy erőtséget építetté.

ANNO 1551.

FRáter György a' Kincstartó, Bátorban szembe lén Gróf Miklóf-fal a' Ferdinánd Király hadi Generalisával és ott a' Barátt az Törökök mellől, és a' Királyné Afzszony mellől el állá. Ferdinánd pártjára, Ki-nek Erdélynek birodalmát ajánlá.

Fráter György azért, Erdélyből ki beszéllé a' Királyné Afzszont, mind a' fiával őszve, ilyen szerzés alatt, hogy Ferdinánd lenne nekik őtalmok és Tutorok, Kinek bizonságára Ferdinánd Király leányát, a' Király fiának ígéré. Ennek fölötte Silefiában a' rosz Opaviai Herczeg-séget ada nekik, hogy ott lakoznának. Azért a' Királyné Afzszont fiával őszve Erdélyből ki inditák Kásába. Kásából pedig Silefiába, Kiket Petrovics Péter nagy bánattal és siralommal követe. A' Király-né Afzszonis a' Coronát és Erdélyt, Ferdinánd kezében adá, de Erdé-lyt nem sokáig birhatá, azonba Gróf Miklósis meghala.

Szegedet, Thót Mihály a' Haidúkkal meg vevé a' Törököktől, de egynehány nap mulva reá jüve a' Budai Herélt Ali Basa, és ugyan ott igen meg veré őket, melly harczból Thót Mihály sebben szaladot el. Itt 5000. holt Haidunak orrokat, el metczeté a' Basa és azt Szulimánnak Küldé Constántinápolyba.

Ehez az njereséghez nagy áron jutottak az Törökök, mert ű Kö-zülőkis Vesztek annyin el, fok fő Törökkel őszve.

A' Budayi Herélt Ali Basa Veszprémét hitre meg vevé kikben szá-mos Törököt hagyta.

Szu.

Szulimán Császár, értvén hogy Erdély Thömös Várral, és a' több vég házakkal, Ferdinánd Királynak birodalmába jutot volna, igen meg busula raita, és mingyarást az Anadoly avagy Asiai Beglerbéget a' Mehemet Basát, hatvan ezer Törökkel el bocsátá hogy Erdélyt és a' Vég házakat ismét birtoka alá hodulassa és meg vegye. Azért, ennek jüvetelit értvén, Beczkeréket, Becsét, Nagylakot, Lippát, Aradót, Ienót, fok több Vég házakkal együt pusztán hagyának, és ki izókének belőlők, kikben a' Beglerbég mind bőségesen hagyot népet.

A' Beglerbég látván ilyen szerencsét, Thömös Várat a' jó Lofonczy Istvánra réa szállá, és azt fokágivitata, de látván hogy meg nem veheti aztot, el szálla Thömös vár alól, és Viszfa vivé hadát.

Fráter György, és Castáldo Baptista Ferdinánd Királynak mezei Generálisa, értvén hogy a' Beglerbég el szállatt Thömös Vár alól, és hadát Viszfa vitte, Száz ezer emberrel meg szállák Lippát a' Törökök, és azt meg vevék, Kiből Ulama Béget el bocsáták. Ezzel azért úkis Viszfa vivék a' hadat, miért hogy a' téli üdöis raytok vala, és a' Barátis Castáldóval egyenetlenek valának Ullamának el bocsátásáért. Evel a' haddal ha az Urak eggyesek voltak volna. Szabadon meg vihatnak volna a' Beglerbéggel, de Castáldo mind Fráter Györgyre vetet okot, ki miát megis ölék Fráter Györgyöt.

Utrifinovics Fráter Györgyöt Castáldo, Ferdinánd Király akaratyából meg öleté Alvinczben izintén mikor imátkozik vala, nem félvén semmi álnökságtul, 13. napján Decembernek; Ez ok alatt hogy ismét a' Törökökhöz akart volna hailani Kinek immár a' Pápátul Cardinálságotis szerzet vála Ferdinánd Király Erdélyért.

ANNO 1552.

AChmat Basa a' Vezér, Mehemet Beglerbéggel, és a' Budayi Herélt Ali Basával nagy erővel meg szállák Thömös Várat, a' jo Vitéz Ilrra, Lofonczy Istvánra Szent Iván napján, és mikor azt fokáig vitatták volna, meg vevék Thömös Várat Julusnak 27. napján, Kiben el vesze a' jo Lofonczy István, és a' Kis Campo. Véle eggyüt Forgács Simon, Batthyáni Farkas, Farkasics Péter, és több Számtalan fő emberek. Ertvén Thömös Várnak és Lofonczinak Veszedelmét, Lippát, Solymost, és Csanádot a' Spanyolok pusztán hagyák semmi előtt, Kiben Achmat Basa Számos Törököt hagyot.

A' Budai Herélt Ali Basa, Drégelt, Szécsént, Hollokút, Bujákor, és több egynéhány Kastélt meg vevé.

Ugyan azon Budai Herélt Ali Basa, meg veré Ördög Mátyást a' Fer-

a' Ferdinánd Király mezei Generálissát, a' Palásti mezőn, (ezt a' Horvátok Plisviczának hyák) holott el hullának fok válogatot vitézek, ő magát Eördög Mátyást, Sbardala Agostont a' Vaczi Püspököt, és Sforcját elevenen elfogák. A' Német rabokat pedig, a' Német nemzetnek gyalázatyára a' Basa, az ő módgyok szerént rendben állatván, Zászlóstul, Dobostul, Sipoostul, úgy haytotta mint egy cfordát maga előtt Budába. Négy ezer rabot fogtak el akkor elevenen, az egész Táborn, és az Algyukat mind el nyerték.

Ugyanazon esztendőben, Amhat Basa, Ali Basa, és a' Beglerbég Száz hatvan ezer Törökkel, elsőben Szólnokra jüvének Septembernek 4. napján, kit pusztán találának, Ebben Nyári Lőrincz vala Capitány, de meg nem Vára az ellenséget benne, hanem ki szökék belőle. Azután Eger Várát Septembernek 10. napján meg szállák Dobó Istvánra és Mecskei Istvánra; Ezekkel együtt Petthő Gáspár, Zóltai István, Fíggedi János, Bornemisza Gergely Deák, és többen Sokan Szorulának bé Egerbe. Kit erőssen vitatának réájok. De Végre, látván, hogy a' Várbeliek Vitézül és erőssen tarttyák magokat, 18. napján Octobernek el szállának alóla népeknek igen nagy Veszedelemével. Ugyanczen had vette vólt meg Thómós Várát.

ANNO 1553.

VLama Basa, Thót Országban Császmát és Verőczét több Várakkal öszve meg vevé.

Másodszor ismét ki jüve, és az Varasdi mezőt Thót Országban meg rablá, Kinek a' rablóját Zrinyi Miklos a' Bán meg veré, és Üllamanak a' fiát Gyáfert Margitics Iván, egy Ieles Rác Vitéz Hadnagy meg ölé, a' Varasdi hostátban.

Erdődy Péter Gradiskot, és Velikát Horvát Országba el rablá.

Ugyan azon esztendőben, Malkocz Bég Horvát Országban Kőrösz-tőt, és Mutniczát el rablá és el égeté.

ANNO 1554.

A' Törökök Füleket, meg vevék, avágy inkább meg lopák. Az Szecsenyi Hamzabeg mestersége által árultatásból.

ANNO 1555.

A' Budai Basa Kapos Várát, Babocsát, és Korotnát meg vevé. Kivel Sziget Várát meg akarák szorítani.

ANNO 1556.

A' Törökök a' Száván által Kelvén, Zábrág tartományát el rabláék és el égeték.

A' Herélt Ali Bafa, ki immár Vezér Bafa vala, ki jüve Constánzi-nápolyból, és nagy kevélyen Sziget Várát meg szállá Stánifics Horvát Márkora, kit Kilencz hétig vitata réá. De Ferdinánd Herczeg, a' Ferdinánd Királynak a' fia, az Apya hadával. Es Nádasdi Thamás a' Nádor-Ispan Babocsát meg szállák, és azt erőssen vitaták, kit értvén. Ali Bafa, el hagyá Sziget vivását, és Ferdinánd Herczegre mene Babocsának segítségére, mivel a' Herczeg a' Nádor-Ispannal erős útközetet tartaa' Rinja vizén, ott sok Török hullá el. Végre az Bafa Babocsát föl égetteté, és Viszsa mene hadával. A' Korotnátis meg vevék az Törököktől. Azért így menték meg ezuttal Szigetet a' Törököktől.

Rátkai Pált, az Jeles okos vitéz embert, ebben a' hadban Mura-közben Perlakonlötték éyela' Németek által.

ANNO 1557.

Petrovics Péter Slesziából ismét Viszsa hozá Erdélybe János Király fiát, az Annyával öszve, kit Fráter György ki beszéltet vala Erdélyből.

János Király fia, Erdélyben Huszt Várát, és Számos Vjvárát. Magyar Országba pedig Váradot és Tokait azon uttal meg vevé Ferdinánd Királytul.

A' Mőldvai és Havafal-földi Oláhok negyven ezeren, kik a' Király fia melle jüttek vala, Erdélységbe, Nyrségbe, Számos mentében, és Szilágyságban, nagy dullásokat, és égetéseket tévének, és úgy térének meg házájokba.

A' Németek Tharkő Várát, Tharczaitul; és Nagydót, Prini Ferencztől meg vevék, ezeknek kő falait mind elronták, és tartományát mind el égeték.

Ugyan azon Németeket, kik öt ezeren valának, meg - veré Bebék György a' Törökkel együtt Roznó Bányánál, és tizen három Algyut nyéré el tőlök.

Az Törökök Kosztaniczát meg vevék, kiből Horvát Orzágnak a' maradékja el vesze. Ebben Dőghi Simon, vólt Capitány, de nem vala akkor a' Várban, hanem Sztinicsnyákban ment vólt tánczolni.

ANNO 1557.

Ferhat a' Boszniai Bafa, ki jüvé Thót Országba rabláni, kit Lenkovics-

vics-Iános a' Thót Országi Generál , és Alappi - János Szent Ilonánál igen meg verének. Ott 4000. Töröknél több vesztet el.

ANNO 1558.

Ferdinánd Királyt Romai Császárrá választák az Imperiomban , 24. napján Februariusnak Cáról Császárnak éltében , ki meg Vénhedvén egy Calastromba mene lakni , és ott holtáig Barát módon csöndességben lakék , lén pedig Cáról Császárnak halála Septembernek 21. napján , idejének 58. esztendejében.

Alappi Iános , Vinodolnál Horvát Országban meg veré a' Törököket.

Isabella Királyné Aszfzony, Gyula Fejér-Várban le vágatá Bebék Ferenczet , Kendi Ferenczet , és Kendi Antált.

Ferdinánd Császár Vitézi , nagy rablást tévének Thokay tartományában azokon kik tüle Ujjoban el hailottak vala , és János Király fiához atták vala magokat.

Ugyan azon esztendőben , Veliczán a' Füleki Bég , mikor öt ezred magával Sikszó Vidéken az Erdő hátát el rablotta volna Thelekesi Imréttől , Bebék Györgytől és Petthő - Iánostól Ferdinánd Császár Capitányitól Kálsánál és Galgócznál , igen meg vereték. Ott 4500. Török vesztet el , 13. Zászlót és számtalan fok szép lovat nyertek tőlök.

János Király fia hive Némethi Ferencz , Tokaikból Szerencs alatt meg veré a' Németeket , holott mind a' két felől fok jó vitézek hullának el.

ANNO 1562.

Somlyai Bátori István és Némethi Ferencz az Erdélyi haddal , meg szállák Hadadoth Sulyok Györgyre , Kiket Balassi Menyhárt , és Zai Ferencz , a' Ferdinánd hadával igen meg verének. Ott négy ezer Vesztet el az Erdélyekben , 24. Algyut és Tarazkot nyerének el tőlök.

A' Budai Ibraim Bafa , és a' Thömös-vári Malkocs Bafa , meg szállák Szakmárt Zai Eerenczre és Balassi Mennyihártra , de látván hogy meg nem vehetik , fok ideig valo fáradságok után el szállának alola.

ANNO 1562.

Nádasdi Thamás a' Nador-Ispán meg hala , idejének 64. esztendejében. Kinek egy fia marada , az jó Nádasdi Ferencz. Ez István Istvánt meg fogatá , és az Dunába öleté.

Maximilián ezen néven második , Ferdinánd Császárnak öregbik fia , Apjának éltében Coronáztaték Prágában Cseh Országi Királlyá ,

Septembernek 26. napján. Ugyan azon esztendőben Választák az Imperiombanis Romai Királya, Novembernek utolsó napján.

Balassi János Szécsent a' Törökökre meg szállá. De a' Füleki Hafzan Bég réájüve, és a' Vár alatt igen megveré Balassit, holott mellette sok fő nevezetes ember vesze el: Krusics Jánost, Pálffy Thomást, Csuthi Gáspárt, Soos Istvánt, elevenen fogák el. Csuthor Andrásnak, és Mathusics Dömötörnek fejét vevék, ezek mellett 650. Vitéz ember, és esék halva, ő maga a' alássi Sebeffen Szalada el, ahoz Tábora, és minden hadakozó szerzéma oda vesze.

Ugyan azon esztendőben, Bebek Györgyöt Ugyan azon Füleki Hafzan Bég igen megveré árultatásból kit egy Pribég Török árult vala el, ő magát Bebéket, Magócsy Gáspárt, Rakoczy Györgyöt, Bokry Istvánt, Haghoni Györgyöt, Sárközy Mihályt sok fő emberekkel öszve elevenen el fogák. Bebek Györgyöt azután Constánzinápolyba vivék, honnan űdő Iértában István János Király szabadéta meg Szulimán Császártul. Sárközy Mihályt pedig Hafzan Bég nagy Kegyetlenül meg öleté.

Zrinyi Miklós Szigetből lahogli Oroszlán Béget igen megveré, Tháborátis el nyeré. Ez lén a' Dráva mellett Monoszlónal, holott Oroszlán az Posgaibég egy Kastélt akart csiniáltatni.

ANNO 1563.

XXXIX. **M**AXIMILIÁN, a' Romai és Cseh Országai Király, Ferdinánd Császárnak őregbik fia, Apyának élteben Coronáztaték Magyar Országai Királya Posonban, Septembernek 8. napján, az a' Kis-Aszfzony napján. De az Apya Gubernálta mind holtáig az Országot.

ANNO 1564.

Ferdinánd Császár és Király meghala, Iuliusnak 25. napján, az az, Szent Iakab napján, idejének 61. birodalmának pedig 37. esztendejében. Es igen jámbor, és Isten féltő Fejedeleme vala. Szulimán Császárral mások Vezérlése által sok hadakat tartot, de fölőtte szerencsétlenül, és Veszedelmesül, úgy hogy a' sok Németek Veszedelméjért, és Izámtalan Vérontásiért, akkor Magyar Ország Németek Cimeteriomjának hivattatot. Ennek idejében Veszét el Magyar Országának a' dereka, Thót Országának Horvát Országának jobb részével. Völtek fiai Maximilian, Ferdinánd, és Cáról. Az Maximiliánnak fiai, az-ű Unokáit mind látta és ápolgatta.

ANNO 1565.

Suenda Lázár, Tokait, Szakmárt, Szerencset, Erdődöt, Báltthort, Szendrőt, és több erősegeket, Maximilián Császár számára foglalta Iffú János Királytul. Németthi Ferenczet Tokaiban meg ölék.

Musztafa Basa Szokolovics, Horvát Országban Krupa Várát az Ung vize mellett meg szállá, és azt, az mi hadunknak szeme láttára meg vévé erővel, kibén Bakics Mátyás volt Capitány. Azon uttal Novit-is, az Un vize mellett meg vévé.

Musztafa Basa Szokolovics, huszon hét ezer Törökkel Thót Országra mene rablani, Kivel Erdődi Péter a' Horvát Országi Bán, meg ütközék, és igen meg veré őtet. A' Bánnal ezek az Urak voltak, Gyulai János, Keglevics Máté és Simon. Alapi János, Ghesztthi János, és Thomasovics Markó.

ANNO 1566.

A' Budai Iahiogli Oroslán Basa, Palotát meg szállá Thuri Györgyre, kinek segítségére el mene a' Bazinyi Gróf Ek, a' Győri Király-képe, Ezt halván Oroslán Basa, nem meré meg Várni a' Grófot Palota alatt, hanem el Szállá a' Vár alól. Azon uttal Gróf Ek Veszprimet Tharát Gofztost és Vitárit meg vévé a' Töröktől, kiért Oroslán Basát, Szulimán Császár meg foitató, Ezt Verte volt meg Zrinyi Monofzlónál.

Szulimán Császár, hetedszer és utólszor igen nagy erővel, és Készfűlettel ki jűve Magyar Országba, hadát keét felé Osztván, kinek egyk részével Pertál Basát hatvan ezer Törökkel Gyulára bocsáta, Kiben Kerecseny László vala Capitány.

Iffú János Király, Szulimán Császárhoz mene Nandor-Fejér-Várba, Száz Kocsival, kit Szulimán nagy bocsfűlettel fogada és láta-s Könyörge néki, hogy fogadása, és hit levele szerént Magyar Országot meg adna néki, de Bekes Gáspárnak fűlsűvalkodot rosz tanácsából, semmit nem végezvén, Vissza tére Erdélybe.

Azonközben, a' Boszniai Musztafa Basát Küldé Szulimán Császár Nandor-Fejér-Várból a' Budai Basaságba, Oroslán Basa helébe. Visszontag adá Mehemet Basának a' Boszniai Basaságot, ki mikor Bosznijába indult volna, és Syklyós Váránál a' Vár alatt meg szállot volna. Ejjel Zrinyi Miklós, az Szigeti Vitézekkel réa üte, és ott Mehemet Basát föl veré, ő magának a' Basának, fiával őszve fejét vévék és Tháborát föl verék Kiben számtalan kénecset, nyerének, és nagy gazdag prädával, sok fő rabokkal, békével jűvének Vissza Szigetbe. Ezt értvén Szulimán

mán Császár igen meg búfulta rajta, mert Mehemet Bafa igen kedves szölgája vala, azért, Péter-Váradgyáról (holott immár a' Dunán, hodon által vitte vala hadát, hogy Egret meg szállja) Vízíza tére hadával, és Eszéknél nagy fietséggel a' Drávát által hidaltatván, által hozá minden erejét rajta Sziget alá. Evel veszténk el azért Sziget Várát.

ANNO 1566.

Szulimán Császár ő maga személlye szerént, hadának másik részével, Sziget Várát meg szállá, az Vitéz Urra, Zrinyi Miklófra, Augustusnak 1. napyán, kit nagy fok ostromokkal, Végre az Várát meg gyuitván meg vévé, Kis Alfzoni nap estin. Jóllehet a' Várnak meg vétele előtt három nappal, meg hala Szulimán Császár Sziget alatt, 4. napján Septembernek, idejének 66. esztendejében. De az el vala titkolva Mehemet Basátul a' fő vezértül. El veszte Szigetben ő maga Zrinyi Miklós idejének 58. esztendejében. Véle egyetemben Horvát és Magyar Országának fok nevezetes és Válogatot Vitézi, a' többi között Imprics Thamás Papratovics Farkas, Pathacsics Péter, Kobak Miklós, Istvánffi Pál, Csáki György, Bájon Imre, Bika András, Kecskés György, Alappi Gáspárt, Orsics Istvánt, Gerécsi Bertát, Tiski Menihart, Csernkos Ferenczet, Markaff Jánost, elevenen fogták el, és többben Sokan estek el. Az Törökökben három Bafa 25. ezer Törökkel öszve vesztet el. Zrinyinek a' fejét, a' Nagy Mehemet Bafa a' Vezér, Maximilián Császárnak Küldé a' Győri Tháborba, kit a' fiai nagy tiszteséggel, és hozzá illendő búcsúlettel el temetének Dráva Muraközben, a' Remete Barátok Calastromában Szent Ilonában. Zrinyi Miklófnak négy fia marada, György, Christof, Miklós, és János, de végre minden Urásága a' Györgyre szálla, mert a' többi jó Ifjúlegény Korokban el halának.

Gyulátis megvévé Pertál Bafa Kerécseny Lászlótul hitre, Septembernek 2. napyán, de meg nem állá hitiben, mert Kerécseny Lászlót ő magát el fogák, véle egyetemben Mélics Györgyöt, Balás Deák Márton, és Föld-Vári Istvánt rabbá tévék. Ovcsarovics Dömötért, Henyei Miklóst, Mariany Ferenczet, lazics Lukácsot, több fok Vitézlő néppel le Vágák, kiket el fogának közzülők.

Maximilián Császár, ugyan akkor igen szép haddal Győrnél vala Tháborba, de hejába, mert semmit nem próbála vele, nóha réá felelt vala Zrinyinek, hogy nem haggya, hanem meg segíti Szigetben, Kinek oka lén, az Imperionban való véletlen támadás és Vízíza vonás, ki

ki akkortörtént vala. Vólt akkor a' Császárnak Magyar Országban Németből és Magyarból, 25. ezer lovassa, és 80. ezer gyaloghja.

Ugyan akkor Iános Király fia, Törökkel, Iancsárral, Tatárral, és Magyarokkal 16. ezerrel, Tokait meg szállá, és azt Igen igen ostromolá, de nem veheté meg, hanem népének nagy Kaár vallásával Kenfzeretékél szállani alóla.

ANNO 1566.

SZELIM, ezen néven második, Szulimánnak fia, Apyának halála után foglalá el a' Török birodalmát.

ANNO 1567.

SUENDA Lázár, Szádvárat, Munkácsot, Szabadkát, Pelsőczot, Ghombaszeget, és Kraszna-hurkát, Maximilián Császár Számára foglalá Iános Király fiától. De Iános Király fia, a' Törököket melléie hívá, Kikkel mingyarást Kővárat, Nagybányát, és több Várakat meg vévé a' Császártól. A' Törökök pedig számtalan rablást tévének Kassa Környül.

ANNO 1567.

KEGLIVICS Péternek (annaka' Péternek, kit Csáktornyán Zrinyi meg fogadot vólt, fiának) a' Törökök Kanisánál fejét vévék. Ezt csudálták minémű szép termetű, és igen magas legény vólt.

ANNO 1568.

DOBÓ Istvánt, és Balássi Iánost, Maximilian Császár meg fogatá Pofonban, azért hogy Iános Király fiához akartak hailani, de az fogságból Balássi Iános el Szaládot vala, a' Várból ki erefzkedvén, Dobó pedig mint hogy igen Kőszvényes vala, nem szaladhata el. Azután a' Császár mind a' Kettőnek meg kegyelmeze.

ANNO 1571.

JÁNOS Király fia, kitt Iffú Iános Királynak hittak meg hala Erdélyben, idejének harmincz keét esztendeyében, magtalanul, mert felesége soha nem vala,

BÁTHORI ISTVÁNT, a' Somliait (ezt nagy Lábu Báthorinak hitták) ugyan azon esztendőben, Májusnak 27. napján, János Király fia halála után Választák Erdélyi Vaydává.

Thuri Györgynek, a' Nevezetes fő Vitéz Capitánnak, Kanisánál Orofztonnal a' Törökök fejét vévék. Kimellet fők válogatot vitézek hullának el.

AN-

ANNO 1571.

Piali Basa, nagy erővel és Készséggel a' Tengeren a' Velenczésekre mene, és azoktul Ciprus Szigetét el foglala, Nicó, siat, és Famagustát, annak az Országának fő Várait és őtalmit meg vévé. De Don Iován de Austria, a' Spanyol Országai Filep Királynak a' Gyeneráliffa, a' Pápa és Velenczések hadával együtt réa mene, és a' Törökökkel meg ütközék, holott Istennek segítségével a' Törököket igen meg verék. Melly ütközetben Piali Basát, 25. ezer Törökkel meg ölék. öt ezer Törököt fogtak elevenen. Tizen öt ezer Kőrösztyén rabot szabadítottak meg, Száz tizen hétt Gallyát nyertek el tőlök, és nyolczvan Gallya merült el a' vízben. Ez lén Szent Iustina Afzszony napján. Ennek emlekezerire a' Velenczések az ezüst pénzre, kitt librának hinak, egy felől a' Szent Iustina Afzszony képét réa veretik, ilyen titulussal:

Memor ero tui, o Justina Virgo.

ANNO 1572.

Ezen esztendőben, találkozik egy csalárd ember, Kinek Karácson-di Gergely vala neve, ez profétává tette vala magát, és el hitette vala a' községgel, hogy szabadon, minden fegyver nélkül követhetik ütet, mert mihelen a' Törökök meg láttyák ütet minden erősségből és Várakból futva szaladnak, minden Viadal nélkül előtte, és mint hogy igen Sanyarú életet Visel vala, és a' Szentségnek valami szinétis mutogattya vala, fokat magához hitetett vala. Azért alkalmas népet gyűjtven egybe, Bala Szent Miklós alá mene, hogy ott mesterségét mutassa. De ott a' Törökök igen meg verék ütet: Azután, a' Döbröczönjek ugyan ott Döbröczönben, látván csalárdságát, Ujjobban igen meg verék őket, és ő magátis meg ölék. Azért e' bolond után indulván, ugyan fok számu nép vesze el mellette. Ezt hitták Fekete ember hadánának.

NB. Eddég való írásomat szedegettem nagy szorgalmatossággal egybe, fok rendbéli fő Historicusokból, tudni illik Bonfinius Antalból, Joviusból, Surius Lőrinczből, Thuróczi Iánosból. (Ronsoni Péterből, Héltai Gáspárból, és Tinódi Sebestyénből, ezek Erdéli Magyar Historicusok) Thovábbá, Urámecz Antalból ki a' Horvát Országai dologról jól irt, és Istvánfi Miklosból ki a' mi időnkben irta a' Magyar Országai Historiat. Azért, ha valami fogyatkozás avagy vétek esset írásomban, azt senki ne tulaydonicsa énnékem. Ezután immár bizonyosb dolgok következnek, ugy mint mellyek mi időnkben történtenek, a' kikbek

ma-

magam is forgottam, Kiket pedig sok fő rendbéli, bizonyos és meg hihető személyek-tűlis így értettem és hallottam, a' mint meg vagyoni-
irva.

ANNO 1572.

XXXX. **R**UDOLPHUS, a' Maximilián Császárnak öregbik fia Apjának életében Coronáztaték Magyar Ország Királyá Posonba, idejének 21. esztendejében, Septembernek 25. napján. De az Apjának haláláig nem ártotta az Ország birodalmában magát.

ANNO 1573.

A' Sziget Vári Nyughatatlan Alibég, a' Kanisayi Várost éjjel meglopá Alappi Gáspárra, az ott való fő Capitánra, kire egy Törökké lett Pribég hozta vala a' Törököket, azért, a' Várost föl prädálá, és azt elégeté, Kiben ezer embernél több Veszett el, 750. lovat, egyéb szántalan prädával és nyereséggel vittek ki belőle. Ez lén az utolsó Fársáng napokban, mikor jól meg itták volt magokat az Uraim.

Bekes Gáspárt bocsátá Maximilián Császár Erdélybe Néméttel, Magyarra, nagy haddal az Uly Vaydára, kire Bátthori István a' Vaydára mene és Bekest Fogaras alatt igen meg veré, azután a' Várat is megvévé tőle.

Szluni Ferencz, a' jó Vitéz Ur meghala Varasdon jó Virágzó idejében Ebben szakada magvok a' Szluniáknak.

Ugyan azon esztendőben, Thot Országban nagy pór had támadá, kik magok előtt, egy Ghubez Mátyás Nevű embert emeltek vala Királyá. Ezek az Urakra, és Nemesekre támadának, és immár ugyan Sokkan gyűltenek vala egy-be minden felől. De Dráskovics György ki az időben Zábrághi Püspök, és Horvát Ország Bánis vala, réájok Küldé Alappi Gáspárt, és Keglevics Máthét, kik Stubiczánál megütközének vele, és igen meg verék őket, ő magát Ghubez Mátyást Sokad magával elevenen el fogák, és Zábrágba vivék fogva, ott nagy szörnyű halállal ölek meg őtet. Mert egy Vasbol csinált Coronát, a' tűzben erőssen meg hevették, és azt olyan tűzesen a' feyére tévék, ez után Uczánként tűzes fogókkal szaggatták meg, Végre négyre vágták. Töbetis egynehányat öltek meg vele. Azért így szállták le akkor az a' pór hadat.

ANNO 1573.

RAkóczy Sigmund, és Præpost-vári Bálint, Kálsából a' Füleki Kairt béget igen meg verék Szikszónál.

ANNO 1574.

Szinán Bafa a' Vezér, Tunist és Gölétat meg vevé, kitt az ötödik. Cárol Császár, olly igen meg erősítet vala, hogy minden emberek ittéletek szerént, győzhetetlennek tartatot lenny.

ANNO 1574.

Henricus, a' Lengyel Országi Király, a' Franciayi Királynak az Eoccsé, halván Báttjának a' Franciayi Cáról Királynak halálát, mivel hogy a' Franciayi Királyság ő réá szállando vala, el szökék Lengyel Országból, és bé menvén Franciába, ott székibe üle.

ANNO 1576.

A' Bosznayi Ferhat Bafa, Herbart Auspergért, a' Cáról Herczeg Gyenerálisát, lefre ki csalá, és Budacski Váránál Horvát Országba igen meg veré őtet, -ű magának a' Gyenerálnak feyét vevék, és a' fiát Bolifot elevenen Constánczinápolyba vivék, holott Horvát Orzágnak fok válogatot és Nevezetes Vitézi veszének el. Voikovics Ivánt, Jeles Vitéz Capitánt elevenen el fogák, ki azután maga feje váltságáért ötven Török rabot, ahoz fok drágha szép ezüst arany mivet, és egyéb féle marhát adot bé a' Törököknek. Véle együtt, Klekovics Vidot, Iankovics Györgyöt, Sarkovics Pétert, és többet fokat fogának el elevenen.

ANNO 1576.

MURÁT, ezen néven harmadik, a' Szelimnek a' fia, Apjának halála után foglalá el a' Török birodalmat.

Busint és Czazint, Horvát Országba meg vevék a' Törökök.

Ugyan azon esztendőben a' Budayi Muztafa Bafa, Balássi Iánostúl Dévént, Kékkút, és Somoskút meg vevé.

ANNO 1576.

BÁTTHORI ISTVÁNT, az Erdélyi Vaydát, Választák és Coronázták Lengyel Országi Királlyá, a' Vaydaságot engedé az Eoccsének Báttthori Christófnak.

ANNO 1576.

MAximilián Császár és Király, meg hála szintén szent Maximilián napján, idejének negyven Kilenczedik, birodalmának tizen harmadik esztendejében. Ennek fiái voltak Rudolphus Király, Ernestus, Mátyás, Máximilián, Albert, és Venczelzlaus, kik mindnyáyan magtalanul halának meg. Ezis igen jámbor, és nyájos Fejedelem vala, kiért úteris szintén mint az Apját, igen szerették. Temettetet Prágában az Apja Koporlojában.

Ugyan

Ugyan azon esztendőben, a' Törökök Zrin Várát meg vették Horvát Országban, honnan a' Zrinyi Urak Grófoknak iratták, és hivatták magokat.

ANNO 1578.

A' Törökök Horvát Országban, Gvozdancki Várát meg vették. Ezis Zrinyi Uraké volt, holott igen gazdag Ezüst Bányák voltak; Olly nagy Urak voltak az Zrinyi Urak Horvát Országban, hogy ötven kö Várokat mondják hogy volt.

A' Törökök Horvát Országba, Dobóczot elrablák, és el égeték.

ANNO 1578.

Cárol a' Stiriayi Herczeg, a' Ferdinánd Császárnak a' fia Feremberger Jánost, egy jeles Német Vitéz Urat szép haddal Horvát Országba bocsáta, ki a' Törököktől egynéhány Várát meg vevén, békével meg térte hadával. Melly Várokat ilmet, nem sok idő múlva Viszsa vevének a' Törökök.

Ugyan azon esztendőben, Nádasdi Ferenczet Simonthornyánál, a' Székes Fejér-Vári Kara Alibég meg veré, ott Petthő Mihályt elevenen elfogák.

ANNO 1579.

Cárol Herczeg, Horvát Országban, a' Kupa vize mellett egy fő Várat csináltata, kettő a' maga nevével Cárolstatnak nevezte, melly Vár mostán is annak a' földnek, fő Kapuja és őltalma.

Ugyan azon esztendőben, Baicsa Várát a' Kanisa vize mellett Zrinyi György meg csinálá, kiben Cárol Herczeg számos Vitézlő népet vete. és Capitánsághul Malakóczi Miklósnak adá.

ANNO 1579.

Bátthori István, a' Lengyel Országi Király, Lengyelből, Magyarból, és Németből nagy erőt indéta, kivel személté Szerént Livónjáért a' Muszka Császárra mene, és olly nagy hatalmat és győzedelmet Vénrayta, hogy három esztendeig való hadakozásával, a' Muszka Császár Országában, Száz nyolczvan Német mély földnyre (a' mint Michäel ab Iffelt irya) foglalta el tőle. Végre minden Kivánsága Szerént való békeségre kényszeritté Muszka Császárt. Azért, illyen nagy győzedelmén, és diadalmáson vivé Véghez, vele való hadakozását a' Király.

Malakóczi Miklós, Zrinyi Györgynek fő hadnagya, Thót Országba a' Dráva mellett DERNYÉNÉL, a' Bőrzönczei Törököket igen megveré, melly harczon sok fő Törökök hullának el.

ANNO 1580.

Sásvár, a' Füleki Bégh, mikor sokat rablot vólna, és nagy praédával Viszfa tért vólna, Utyában a' Egri vitézek Nádudvárnál meg ütközének véle, és ott a' Törököket igen meg verék, nyereségetis Viszfa nyerek tőlök. Holott 300. Török eset halva. 400. fogtak elevenen, és 13. Zászlót nyertek tőlök. Ez lén Iuliusnak 19. napján.

Zrinyi György, Nádasdi Ferencz, és Batthyáni Bóldisár a' Végbeliekkel, mikor Thot Országban a' Szlatinyi Várást rabláni indultak vólna. Utyokban a' Posgai Szkenderbéget, az Ulama Bala fiát elő találák, ki a' Várasdi mezőt rablany indult vala, azért, meg ütközék a' keét had, és a' Törököket igen meg verék, a' Bégnék Svafztics Gáspár Zrinyi Szólgája, tejét vévé, Callender Béget pedig Pettendi Ferencz, Zrinyi Szólgája elevenen el fogá, ennek az Eoccsétis Dervis Béget elevenen fogák el. Ez lén Septembernek 28. napján. Holott 250. Török eset halva, 430. elevent fogtak, és 20. Zászlót nyertek tőlök.

ANNO 1581.

Erdődy Thamás, és Székelly Mihály, Thot Országba a' Czerniki Amhat Béget, ugyan ott lakó hely-ében Czerniknél igen meg verék.

ANNO 1582.

A' Törökök a' Balatoni Jégen által jüvének és a' Kemenes allyátt Vafvár megyében meg rablák, kiket Kesztenél, Viszfa tértekben, Maitini László a' Pápaj Capitány, és Petthő Christóf a' Kesztyeli Capitán igen meg Verének.

A' Sziget Vári kis Haszánbég Csákánál a' Rábán által mene hadával, és Vafvármegyében sokat rabolván békével tére Viszfa hadával. Sok Nemes ember gyermekét, és Nemes Aszfzonyokat vivén rabságra magával, mivel hogy jövetelének, sohon semmi hire nem vala. Honnan mindenestül 340. rabot hozot el magával.

Ugyan azon esztendőben, Serédi Mihály, az Egriekkel, a' Füleki Sásvárbéget ónodnál ismét igen meg veré itt 1500. Török eset halva és elevenen, 18. Zászlót nyertek tőlök.

ANNO 1583.

Istvánfi István, és Starsics Farkas, a' Beszprimiekkal, a' Kopányi herélt Alibéget igen meg verék, ű magátis Alibéget elevenen fogák el.

Gergelly, ezen néven tizen harmadik Pápa, ez üdőben reformála a' Callendáriomot, kitt Uy Callendáriomnak hinak, kivel maстан élünk.

ANNO 1584.

ERdődy Thamás a' Bán, Thót Országban a' Kristalóczi Török Várat ostrommal meg vevé, a' benne való Törököket le vágatá, a' Várat is tővéből el égetteté.

A' Korácsfevics Hizdricz Bég, Krányecz Ország felé közel Lyublyánig sokat rablot de Viszsa tertében Szlum Váránál Horvát Országban, Erdődy Thamás a' Bán, a' Károlozjakkal együtt meg Vára, és ott meg ütköztvén vele, Istennek segítségével igen meg veré a' Bégét, a' praedatis el vevé tőle. Itt 1500. rabot szabadítottak meg, és tiz Zászlót nyertek el tőlök.

Azon esztendőben, Báltthori Miklós meg hala.

ANNO 1585.

Báltthori Christóf, az Erdélyi Vayda meg hala, és Sigmond az ő fia lén helébe Vaydává, igen gyermek Korában, kinek Gubernatorra volt Ghéczi János.

Erdődy Thamás a' Bán, a' Kosztaniczayi Várást Horvát Országba, el rablá, és el égeté, Kire a' Bosznay Sáfár Bafa (e' volt ennek előtte Füleken Bég) réá érkezék. De a' Bán harczolva, az-ón vízen által hozá a' hadat békével.

ANNO 1586.

Nádasdi Ferencz, a' Végbeliekkel, a' Balatoni Iégen által mene, és Koppánt, a' Bégh lakó helyét meg vevé ostrommal, meg rablá és meg égeté, az ott való Regyef bégetis elevenen el hozá. Kiből 600. eleven Törököt sok szép gazdag praedával hozá el, halvais számtalan, és fő Török esék el, a' Várat is föl égeté.

Sziget Vári Arnaut kis Haszanbég, Dráva Mura közbejőve, és ott egyenéhány falut el rabolván, békével Viszsa mene hadával Kanisza mellett, Augustusnak 30. napján, ez lén Muraközben első rablás, ennek előtte ott soha Török nem rablot vala.

Pálffy Miklós a' Komáromi Capitány, és Nádasdi Ferencz, a' Fér-Vári Iszág Béget Komáromnál igen megverék. Ebben a' harczban 370. Török eset halva és elevenen, ahoz 9. Zászlót nyertek el tőlök.

Ugyan ezen esztendőben, Ali Bég, sokat rabla Thot Országban, ki mikor nagy nyerelességgel meg tért volna, Erdődy Thamás a' Bán, a' Thot Országi Végbeliekkel, Ivancsnál meg várá őtet, és meg ütköztvén vele igen meg veré őtet, ő magának Alibégnek fejét vevék, a' praedatis el nyerék tőle, ki mellett sok fő Törökök Veszének el. Ez lén 6. napján Decembernek az az Sz: Miklos napján. Igen erős hideg üdök, és nagy havak voltak korak.

Bátthori István, a' Lengyel Országi Király meg hala, idejének 53. esztendejében, Decemberbe. Ez igen jeles, és hadakozó Fejedelem vala, Kinek mássa akkorban az egész Kőrösztyénségben nem vala.

ANNO 1587.

AZ Isten féltő, Jámbor, Nevezetes Sz: Vr, Dráskovics György, ki Cardinál, Kalocsai Ersek Győri Püspök, és Magyar Országi Locumtenens vala, meg hala Pofonban, idejének 62. esztendejében, el temették Győröt, aző Püspökségében.

ANNO 1587.

ZRiny György, és Nádasdi Ferencz, a' Kalmánczai Sokadalomra, ki Sziget Várához igen közel vagyon, réá menének, és azt föl verék, föl prädálák honnan sok gazdag áros Törököket, szántalan sok szép máhával hozának el. Ez lén nagy Csetörtökön.

Pálffy Miklós, a' Komáromi Capitán, és Nádasdi Ferencz, Buda alá menének, a' Budayi lovakért, kiket a' Várhoz nem mészle, Kellen földénél fűveltettek a' Törökök. De a' Budayi Ferhat Basa, ki ennek előttte Bosznában vala Basa, Kéfszen Várta őket, és meg ütköztvén vélek, igen meg veré őket, itt sok Válogatot Vitézek esének el tudni-illik 600. elevenen és halva, ahöz 22. Zászlóis veszet el.

Sásvár Basa a' Szigethi, ki ennek előttte Bosznában vala Basa, ez időben Sziget Várából el indula, és Közel Regedéig rabla, honnan sok prädával tére Viszfa. De Zrinyi György, Nádasdy Ferencz és Batthyáni Bóldisár, a' Végbeliekkel, Globiczár Jánosfal, és Tratmanstorfor Fridrikkel, Sárkány Szigetinél, a' Kanisay Sárón meg várak üt, és ott meg ütköztvén véle igen meg verék Sásvár Basát, a' Pécsi Makmut Béget, ki a' Császárnak Húga fia vala, Piali Basátul, (kit a' Tengeren Dón Jován de Austria meg vert vala) Prascsóczi István, Zrinyi Szólgája elevenen el fogá, a' Kopáni Hafzan Bégetis, elevenen el fogák, ezekkel együtt tizen három száz eleven Törököt fogának el, kik között sok fő Vaydák Kiháják Alaibégek, Csauzok, Záimok, Szpáhyák, és Agák esének Rabbá. A' Mohácsi Szinán Béggel keét ezer Töröknel több eset halva, és 19. Zászlóitis nyerének el tőlek. Itt vesze el a' Szigeti Végbelieknek a' izine. Ez lén Szent Lőrincz napján. Sásvár Basa jóllehet a' harczból el szaladot vala, de azután az Török Császár ilyen nagy Káár Vallásáért, és főképpen a' Pécsi Bégek Veszedeleméért ki a' Császárnak Húga fia vala, meg öleté ötöt Constántinápolyban étetéssel. Ebben a' harczban Vágtak el Thuroczi Benedeknek (ki azután Bán vólt) a' job kezét a' Kőrösztryének. Sok fő Ur és egyéb rendbeli fő emberek gazdagulának meg ebből a' nyereségből

reségből. Csak ő magának is Zrinyi Györgynek, volt Kétszer való száz ezer foréntra való haszna, Rab Váltásból belőle, kitér én az ő maga szájából hallottam, a' Rab Törökök kívül anny fok fő lovakat nyertek ott, hogy annak száma nem is tudhatni.

SIGMONDOT, a' Svetiayi Király fiát, Választák Lengyel Országi Királynak, ki azután 1592. esztendőben, hozá magának feleségül az Anna Afiszont, a' Stiriayi Cáról Herczegnek öregbik leányát.

ANNO 1588.

MAximilián Herczeg, a' Maximilián Császárnak a' fia, és Rudolphus Császárnak az Eocse, bé mene hadával Lengyel Országba, hogy ott, egynehány Lengyel Urnak végezéséből Lengyel Országi Királynak tette magát, kire a' Lengyel Országi Cancellarius, Szamoyfzki János réa jöve a' Lengyel haddal, és igen meg veré őtet, magát a' Herczeget elevenen el fogák és Craccóba bé vivék, ez lén Januariushnak 24. napján, honnan üdő jártában, a' Pápnak, és a' Császárnak fok török edélekre szabadda meg tölők.

Gheréczy Berttát, a' Kanifayi Vice-Capitánt, a' Segesdi Törökök, Isebornál igen meg verék, ő maga nehezen szaladhata el. Ki mellet fok fő Vitéz ember vesze el. Ez lén nagy Csótörtökön.

A' Budayi Ferhat Bafa, el bocsátá a' Fejér-Vári Kara Alibéget, igen hires, és próbált Vitéz embert, tizen keét ezer Törökkel, hogy a' Szikszay Várást meg rabolná, és azt meg égetné. Kire ugyan ott, Homonnay István, és Rakóczi Sigmond az Egri Capitán, réajok menének, és meg ütkezének vele. Végre nagy erős harcz, és viadal után, igen meg verék a' Törököket. A' Kőröszttyének bennis, fok fő Vitéz ember esék el. Ez lén 28. napján Septembernek. Ebben az ütkezetben 2000. Török eset halva, eleven 400. fogtak, lovat 400. nyertek tőlök, Magyar és Német 650. veszet el.

Gregoróczi Vincze, és Hufzár Péter, a' Győri haddal, Gesztef ostrommal meg véve a' Törököktől, a' frigy alatt, de azt a' Császár ismét Vifzsa adatá a' Törököknek.

ANNO 1590.

Cáról, s' Stiriayi Herczeg, az örökké való emlekezetre méltó Fejedelelem, meg hala, ideyének 50. esztendejében.

Thurzó Györgyöt, az Ersek Uyvárjakkal az Esztergami Szokolovics Memi Bég, Kőzel Esztergamnál föl veré, holott el fogák Zai Andrást, és Lőrinczet, Jakusics Imrét, Pesti Sigmondot, Hagimáli Christófot, Lákonyi

nyi Jánost, Hufzár Mátyást, ezek mellett sok válogatór vitézek vesznének el maga Thurzó nehezen szaladhata el.

ANNO 1591.

A' Kevély Szinán Bafa a' nagy Vezér, el végezvén az Kazul Bafa ellen való hadakozást, ő magának Szultán Muratnak, és a' több Vezéreknek tecezésék ellen, bontá föl a' Frigyet minden ók nélkül, és Bosznából, Hafzan Basával inditá el a' hadakozást a' frigy ellen, Kiket az Ur-Isten, az ő igaz ítéleti szerént, csak hamar meg vere, és meg szégyenétte a' mint majd meghallod.

A' Bosznayi Hafzan Bafa, az egész Bosnát föl vevé és Sziszek vár alá szálla Tháborba. Es a' frigy ellen Taraczkokkal a' Várat is Lútetni Kezde, kinek ellenében, szálla a' Sziszeki Szigetbe, avagy atakba Erdődy Thamás a' Bán, a' Végbeliekkal, és a' föld népével, látván ezt Hafzan Bafa, el szálla Sziszek alól, és Viszsfatére hadával Bányalukába.

Erdődy Thamás a' Bán, mihelen a' Bafa meg téré, ugyan azon hadal Sziszek alól, mindyarást el indula, és Monolzlót meg szállá és azt Aggyukkal törteté. Kitegynehány nap múlva, hitre meg vevén, azt porral föl vetteté, és pusztná hagyá.

Igy bomlék föl azért a' frigy, Rudolphus Császár közet, és Murat Császár közöt, ki myatt, mind a' két fél közöt menny számtalan vér ontások, és Országbeli pusztulások lettenek, ide elő bőven meg tetczik. Tartot ez a' hadakozás tizen öt esztendeig.

Sziget Vári Arnaut Kis Hafzan Bégh, Kis Komáromot meg lopá, kiből sok Vitezlő népet, és egyéb rendbeli rabot el vivén, a' Várat tövéből elégeté, és azt pusztná hagyván, békével téré Viszfsza Szigetbe, Kapra Ferencznek, az ott való Gapitánnak feyét vevék, feleségét, és az Foccsét Kapra Máthét a' Vice Capitént, elevenen el vivék, ki lén nagy Bodog Alszony napján.

Zrinyi György az Ország Capiténnya, és Nádasdi Ferencz, Thábort győztének (kiben igen szép Magyarság vala) és Segesd alá menének, hogy azt Kis Komáromért, nyakokba vonnyák a' Törököknek, de oda jutván, kossá sem kezdének Segesdhez hanem meg térének, és Kis Komáromhoz szállának, kitt ismét meg építének, népet Vetének belé kik előtt Rátthki Menyhártot hagyák benne.

A' Bosznayi Hafzan Bafa, Thót Országba sokat rabla, a' Bosjákovinai Kastélt ostrommal meg vevé, és azt föl égeté Kite meg tértebe a' Thót Országi Végbeliek, Grádecznál, egy szoroson meg ütének, és népében sokat le vágának, és négy Taraczkot nyerének el tölve. Zászlóval öfzve.

AN:

Bosznayi Hafzán Bafa, Horvát Országban Bihecsnél, Ripacs Várát meg szállá, kitt meg vévén, népet hagyta benne.

Bosznayi Hafzán Bafa, ugyan azon Kikelettel, idején el inditá hadát, és Horvát Országban Hráztoviczát meg vévé és azt néppel meg erősíté. Ugyan ottan a' Kupa vize mellett, egy Várát csináltata és azt a' mellette folyó patakról, Petrinjának nevezé, és abban számos Törököket vete, Kiből nagy földet pusztitának el a' Törökök.

Bosznayi Hafzán Bafa, Bihecsfét, ki Horvát Országban réghi hires Nevezetes fő végh vár vala, meg szállá, és meg vévé a' Németektől, a' mellett Szokot, Ifacsícsot, és Dréfniket meg vévé.

Erdődi Thamás a' Bán, hadát Brészthez, ki Petrinjának csak ellenében vala, gyűjtte, hogy Petryóját meg szállja hová mikor a' Végezés Szerént a' Horvát Orzági Gyenerálokat magához Várná, Voin Beloje-vics, egy Rác, ki a' Bánnak igen kedves, és meg hitt szolgája vala, és Török rabságból is ki váltotta vala- él árulá a' Bánt, és Hafzán Bafának, minden dologot, és állapotot titkon tuttára ada, kitt értvén a' Bafa, hertelen véletlenül el jűve, és a' Kupa vizén által költözvén, meg ütközék Erdődi Thamással, ki jóllehet keményen harczola véle de végre népének kevés voltaért (mert a' Végbeli Gyenerálok, a' Végezés Szerént nem jűvének mellé) meg veretteté a' Bafátul, oda vesztvén Agyuit Tháborával őszve Brésztet, és Litovanicot pusztán talávan, meg égeték a' Törökök.

Hafzán Bafa a' Bánt meg vervén, mingyarást azon Agyukkal, kiket ott nyert vala, Sziszeket egy Papra, Mikacius Miklófra (mert Sziszek a' Zábrághi Cáptolomhoz tartozik) réá szálla, és azt egynéhány napig, még a' nyert porban, és golyóbisban tartot, erősen Lüteté, de végre, látván hogy meg nem veheti, el szálla alóla, és Vízíza tére Bányalukába.

Arnaut Kis Hafzán, Bégh, Fülekből az Egrieket, Szixónál igen meg veré, holott Balás Deák Istvánt, az Egri Hadnagyot, és Segnyei Miklóst, elevenen el fogák.

Bosznayi Hafzán Bafa, nem sokat nyugodván, ismét el inditá hadát, és Turopolyát mind Szamoborigh el rablá és el égeté.

Nádasdi Ferenczet, Rudolphus Császár Magyar Országból Thót Orzágnak segítségére ki Küldé, ki Zábrágba szálla hadával honnan a' Magyarok, Thót Orzágnak a' maradékjátis mind el dullák, és Kóborollák iszonyuképpen, a' Török ellen pedig sohón semmit nem próbálnak. Nádasdivalezek az Urak voltak. Forgács Sigmund, Török István, Dersffy Ferencz, és Nádasdi Thamás.

Segnyei Miklós, a' Sziget-Vári Thömlöczből magával 'őszve sok fő rabot szabadita el,

A' Babóclefaj, Segesdi, és Börzönczeyi Törökök, Kanisánál a' Fittyeházi Kastelyra jövének, és azt erőssen ostromlák, kiket Malakóczi Miklós Zrinyi Györgynek fő Capitánya jeles, okos, had viselő vitéz ember (ennek mását én Magyar fő emberben még nem láttam Sohón) Készen Várán megüté, és igen megveré őket, Nagy Pénteken, holott sok fő Török vezze el Magyar Lőrincz a' Baicsayi fő Vayda, és Miklós a' Legrádi Porkoláb, keét jeles próbált vitéz ember, ott esének halva.

Tu venis ad me cum gladio, hasta, & clipeo, ego autem venio ad te, in nomine Domini Exercituum Dei agminum Israël, quibus exprobrasti hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te, & dabo cadauera Castrorum Philistin hodie volatilibus coeli, & bestiis terrae, ut sciat omnis terra, quia est Dominus in Israël, & noverit universa Ecclesia hæc: quia non in gladio, nec in hasta, salvat Dominus. I. Reg. cap. 17.

Et indurabo cor Aegyptiorum, & prosequentur vos, & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus, ac in curribus & equitibus illius: & scient Aegyptij, quia ego sum Dominus, cum glorificatus fuero in Pharaone: Libera vique Dominus in die illo Israël de manu Aegyptiorum. Exod. c. 14.

Bosznayi Haszán Basa, nagy erővel és Készülettel, Sziszeket ímért harmadszor meg szállá, egy Papra Jurak Balásra, és azt rettenetessen törtette. Látván azért Ruprecht Ekenperger, a' Gréczi Herczegnek fő hadi Generálissa, és Erdődi Thamás Bán, a' Várnak és abból az egész Orszagnak következő Vezzedelmét, az Urakat, és Végbelyieket egyben gyűjték. Kikkel Sziszeknek segítségére el menének, és a' Vár alatt a' Basával meg ütközének, és Istennek segítségéből, a' Basát, a' Kupa vizében hayták, és igen megverék, ő maga Haszán Basa, Mehmet Béggel, a' Császár Huga fiával, Memmi Béggel, Ali Béggel, Ramadán Béggel, Kurt Béggel, Szinán Béggel, az áruló Belojevics Voinnal, Számtalan sok Törökökkel a' Kupa Vizében hala, Kinek minden hadakozó szerfzámat, sok szép Agyuit (kik között egy, a' Koczjan vereségeket vesztet, nagy Agyuvala)

vala) és egész Táborát el nyerék. Itt veszer el egész Bosznának ereje, és szine, mert akkor húszon keét ezer Török veszer el. Sok fő Záim, Vayda, Kiháya, Alaybég, Csauz, és Számtalan Szpahija és Aga veszer vélek egyetemben. Ennek a' vereségnek utánna, Sohón derékképpen való hatalmát, a' Bosznayák nem veheténék Thót és Horvát Országon. Ez lén Juniushnak 22. napján, az az, tiz ezer Martyr napján. Így veré meg Isten, a' föl fuvalkodot Kevély Hafzán Basát, a' frigynek föl bontasiért, az áru-ló Voinnal egyetemben. Evvel a' praedával meg rakodván, el Ofzlék a' mi hadunk.

Ekenperger, meg nyugottatván hadát, ismét föl Készüle, és Erdődi Thamással a' Bannal, Zrinyi Györgyvel, Petrinyát meg szállá, Kinek segítségére Mehmet Basa, a' Begler Bégh Szinán Basának, a' nagy Vezérnek a' fia, el érkezék, és ellenekben a' Hrástoviczayi hegyre szálla Táborban. Látván azért Ekenperger az Urrakkal hogy immár nem volna módgyok a' Vár meg Vételében, és hogy a' Begler Bégh ellen kevesen Volnának, el Szállának Petrinya alól, és el Ofzlának ki ki házához.

A' Begler Bégh azért, látván hogy a' Németek és Horvátok el Ofzlottak, nagy bátran meg szállá Szifzek Várát egy Papra, Gránya Gálpárra, kint rettenetesen réi törete, és a' meg szállásnak utánna egynehány nappal, azt erővel meg vevé, Kiben a' meg nevezet Pap, Vitéz módon le vágatá magát.

Török Császár, kiváltképpen azért Küldötte vala ki a' Beglerbéget, hogy Mehmet Bég haláláért (ki a' Császárnak Húga fia vala) Szifzeket földig el roncsa és semmivé tegye, mert ennek az Anyja, a' Császár előtt szüntelen esedezik vala, érte, hogy az fiáért boszszut állana a' Kőröstyényeken. De látván a' Bosznayi Törökök, hogy nekik Szifzek nagy hasznokra volna, addig törekedének a' Beglerbégnél, hogy nem rontatá el Szifzeket, hanem népet hagyja benne, a' Császárnak is kedvét találák érte.

ANNO 1593.

Szultán Murat, nagy erővel ki Küldé Constántinápolyból a' fő Vezért, Szinán Basát, egy régi had Viselő okos embert, ki ennek előtte Tuniszt, és Góletát a' Tengerben meg vette vala, és Szulimán Császárral Bécs alatt, és Sziget Vár alatt Vitézkedet. Ez Beszprimet meg szállá, és azt egynehány nap mulva, Octobernek hatodik napján meg vevé, Kiből Ferrandót, az ott való Capitánt, (ez Olasz vala és neve ez volt. Ferdinando San Maria, de specia casa) Tarnóczy Farkással, Hofkirker Andrásal, ki a' Németek előtt vala Capitány és sok több fő Vitéz emberekkel öfzve ele-

venen el fogá. Eorfi Péter, és Szilva Pál az ott való Hadnagyok, el Szaladának Közzülők az után Palota alá mene, és azt is megvévé Ormándi Pétertől, 13. napján Octobernek, evvel Viszsa tere Nandor Fejér-Várba.

Zrinyi György, Pálffy Miklós, és Nádasdi Ferencz ezt látván, a' több Urakkal az egész Végbelyieket és Ország népét Komáromhoz győiték, Székes-Fejér-Vár alá menének, Kinek noha az egyik Városát megis vették vala ostrommal, de látván hogy az Vár meg-vételében módgyok nincsen, Viszsa indulának, Kiknek a' Budai Halzán Bafa a' Nagy Mehmet Basának a' fia, utánnok érkezék huszon öt ezer Törökkel, és Jancsárral és a' Fejér-Vári mezőn meg ütközék vélek de ott a' Budai Basát igen meg verék, népében tizen hat ezer Törököt le Vágának, a' Jancsárok mind egyik elveszének, kik négy ezeren voltak, ű magais a' Bafa Sebben szalada el, kit Zrinyi György ő maga sebesetet meg hegyes törrel, és megis ölte volna, de egy Török azonban föl ütteté mind lovaftúl Zrinyit, és azonközben a' Bafa el szalada, itt negyven hét Algyut, és Taraczkot, minden Thábori szerfzámával őszve nyerének el tőle. Eleven Törököt találám csak 25. sem fogtak, mert nem hattak Senkinek, hanem mind meg öltéküköt, Evvel a' nagy nyerefséggel az egész had meg rakódván, házokhoz szállának e' len 4. napján Novembernek.

Grécyi Berta, a' Kanisai Vice-Capitány, ugyan akkorban, a' Kanisai haddal és Szala Vármegyével, Algyuval Szécsényre mene, melly a' Balatonnál vagyon: és az ostromon sok népet vesztvén meg tere onnan, kit Viszsa jüttében az Segesdi Törökök Kanisánál föl verének.

Thaisenpoh Chriftóf, a' Kassai Királyképe, Batthori István és Homonnai István, halván minémű nagy diadalmat adot az Isten, Székes-Ejér-Várnál a' Magyaroknak a' Törökökön, űkis egyben győiték azoda való, Urakat, Vármegyéket, és Végbelieket. Kikkel elsőben Szabadkát nagy erős Ostrommal, és sok Vér ontással meg vévék, a' benne való Törököket mind le vágák. Onnan el indulván Füleket, (erős és híres vég várat) meg szállák kibén keét ezer Töröknél több rekezkedet vala és azt Novembernek 29. napján, hitre meg vévék, ezt értvén az Szomszéd Végbeli Törökök rajta el rémülének, és Szécsényt, Hinácsköt, Somosköt, Kékköt, Dévént, Bujákot, Hollóköt, Drégelyt, és Palánkot pufztán hagyák, Kikben mind Magyar Vitézlő népet szállátának az Urak.

ANNO 1594.

Mátyás Herczeg, látván a' Magyar Uraknak minden felől, az ellenségén jó szerencséseket, ki szálla Bécsből, és még bőitben, meg szálla Nógrádot, és azt rövid időben hitre meg vévé a' Törököktől.

Zrinyi

Zrínyi György az Ország Hadnagya, és Nádasdi Ferencz, egybe gyűjték az Urakat, Vármegyéket, és a' Végbelieket, s' Börzönczére indulának, Kiknek jüvetelekerértvén a' Törökök, Börzönczét, Segesdet, és Szécsényt, fölgyújták, és kimenének belőlök, melly Várakban válogatot híres vitéz Törökök laktak. Zrínyivel itt ezek az Urak voltak, Battkyáni Ferencz, Török István, Dersffy Ferencz, Thahi István Nádasdi Thamás, Nádasdi László, és Szécsi Thamás.

Mátyás Herczeg Esztergamot meg szállá, és aztkeét hólnapig erőssen rontatá, törteté, és vitatá, a' Várat is fölgyújtatá és elégeté, ott egy ostromon az okos Vitéz Urat, Balassa Balintot meg lövék, melly seb miatt egynéhány nap mulva meg hala. Végre látván a' Herczeg, hogy meg nem veheti a' Várat népének fölötte nagy Velzedelmével el mene alóla és Komáromhoz szálla. Mert Szinán Basais a' Vezér, nagy erővel Közelget vala réa.

Thaifepoh Christóf, Báltthori István és Homonnai István a' Végbeliekkal, és Vármegyékkel, azon egy időben, hogy Esztergamot Vitatá a' Herczeg, Hatvant meg szállák, kinek legétségére el jüve Mehmet Beglerbégh a' Szinán Basa fia a' Budai Hafzán Basával, és a' Vár alatt meg ütközének a' Magyarokkal, de a' Törököket, igen meg verék, a' Budai Hafzán Basais febben szalada el. Ebben a' harcban fogák el a' Törökök Keglevics Ferenczet, Simonnak a' fiát, igen ifjúcska Korában, kit azután Törökké tettek vala. Azért, Hatvant ökis keét hólnapig erőssen rontaták, és vitaták. Végre látván hogy meg nem vehetik, népeknek nagy Kárával szállának el alóla, ugyan akkor, hogy a' Herczeg Esztergam, alól el szálla.

Maximilián Herczeg, Petrinját Horvát Országban meg szállá, kit mikor erőssen Lötetne, látván Hrusztán Begh, hogy meg nem tarthattya a' Várat, éjfel fölgyújtá azt, és ki mene belőle. Azonképpen Szifzeket, Hrásztoviczát, és Gorát föl égeték a' Törökök, és kimenének belőlök.

A' Bosznjai Basa, Petrinját ismét meg épétté, és abban népet vete.

Erdődy Thamás Bán, Szifzeket meg épétté, és azt néppel meg raká.

Szinán Basa a' nagy Vezér, fölötte nagy erővel ki jüve, és jüttében Tatát, és Győri Szent Mártont hitre meg vevé. Továbbá Győrt az erős Várat, minden erejével meg szállá.

Mátyás Herczeg, Szinán Basának ellenében szálla a' Győri Szigetben a' Duna közben holott a' keét had között, gyakorta való erős harcok és ütközetek lévén, Pálffy Miklóstis egy harczon meg sebesíték puska lövésből.

A' Tatárok, nyolczvan ezeren jövének Szinán Basa mellé Lengyel Ország felől, kik jöttökben az egész földet, iszonyuképpen el rablák,

és el égeték, egy harczon a' jámbor híres Vitéz Ur fiat, Balassa Ferenczet, a' Bálintnak az Eoccsét (Kiráól csak maftan emlekezénk) meg ölék.

A' Tatárok Győr alól el indulának, és a' Pápai Vitézlő népet lefre ki cfalák, kiket ott igen meg verének, Békáfi Miklóst, az ott való Vice-Capitánt meg ölék, ott vesze el a' Pápai Vitézlő népnek az színe. Az fő Capitaný Huszár Péter, nem vala Pápában akkor, mert sebben fekszik vala Győrben, ott gyógyétat ván magát. Ugyan azon uttal, a' Tatárok Rába közt el rablák, és el égeték.

Látván Szinán Basa, hogy Győrhöz semmiképpert nem juthat, míg Mátyás Herczeg a' Szigetben vagyon Tháborban. Főlkészule azért, és Septembernek nyólczadik napján, az az, Kis Aszfzony napján, ki ő-nál ok, az ő Cállendariomok ízerént Szent János nyaka vagása napja, (ezt ők igen szerencsés napnak tarttyák) nagy erős harcok és ütközetek ellen, Győrön alól a' Dunán által hidat csinála, kin minden hadat az Szigetbe Kőltörteté által, más felől a' Tatárokat az Dunán által usztatá, ebben a' harcban lőtték el Algyuval Révai Lőrinczet egy Jeles Katona vitéz Ur fiat, és Topos Ferenczet, Kit látván a' Herczegh, az Urak tanácsából, népének kevés vóltáért, készerétteté népével O' várhoz Uisfza szállani, de a' Tatárok a' szekereket el érék, és azokat föl verek és föl prädálák, O' várból Prukba mene az Herczegh.

Szinán Basa azért, ennek utánna Győrt Keménnyeben meg szorétá, Kinek az egyk Bástyáját meg áfatá, és azt porral föl vetteté. Azért Szent Mihály napján, a' Nevezetes erős fő Várat Győrt, Gróff Ferdinánd Hardek, a' Várbeli Királyképe és fő Capitan, hitre Szinán Basának meg adá, kivel együtt, négy ezer fegyverfogható vitézlő nép jüve ki Győrből. A' Törökökbennis bizonyosan harmincz öt ezernél többen vesztek el a-latta. Thovábbá, a' Dunán, tizen egy Gallyát, számtalan lok saikákkal, és hajókkal, nyerének el a' Törökök. Eoregh fal törő Algyut, és Taraczkot, Győrben, a' Kastélyokban és a' Gallyákon négy száznál többet, ahoz való, számtalan szerfzámmal. Kiért a' Császár, Gróff Ferdinánd Hardeknak azután Követközendő esztendőbe féjét véteté Bécsben.

Halván a' szomszéd Végbeliek, Győrnek az fő helynek Veszedelemét, el remülének raita, és Bodoht, Pápát, Csefzneket, Vasón, és Tihant semmi előtt pusztán hagyák, kiket a' Törökök néppel meg erősétték. Ezen a' Veszedelemen az egész Kőrösztyénség földötte igen meg szomorodék, és meg remüle, mert Győr nem csak Magyar Orzágnak, hanem az egész Kőrösztyénségnek fő őltalma, és Bástyája vala. Es bizonyára, ha Szinán Basa, Győr alól mingyarást Bécs alá ment volna, szerencse ha meg állotta volna ellene mivel hogy mindenképpen Keszületlen

len találta volna a' helyt. Ugyis immár mind Költöztek belőle, Kincsekkel és marhájokkal a' benne valók.

Szinán Basa azért, ilyen nagy szerencsését, és előmentét látván hadakozásának. Győr alól, elindula, és Komáromot meg szállá, kit három hétig erőssen vitata, de végre látván, hogy a' téli időnek myáta meg nem veheti, el mene alóla, és haza szálla hadával.

NB. Bátorhori Sigmond, az Erdélyi Vayda, a' Bátorhori Christófnak a' fia Erdéllyel, Moldvával, és Havasfal-földével, Rudolphus Császárhoz, és Királyhoz haila a' Török Császár pártjáról, az Országbeli fő fő Urakat, kik abban ellen tartók voltak, Aug. 29. napján, az az, Szent János Nyaka vágása napján, mind meg öletvén. Ugy mint a' maga Battyát Bátorhori Boldisart István Jánost, Kendi Sándort, Kendi Ferenczet és Gábort, Kovácsóczi Farkast, a' Cancelláriust, Bornemisza Jánost, Gergely Deákot, Forró Jánost, és többet egynehányat. Bátorhori András a' Cardinál, és Batthori István, ezt látván futva szaladának Lengyel Országba előtte. Kijért az Ur Isten, mind Országával öszve, melly igen meg büntette legyen, meg hallod továbbat.

ANNO 1595.

Bátorhori Sigmondnak, az Erdélyi Vaydának, adá feleségül Rudolphus Császár a' maga Attyját, a' Stiriai Cáról Herczeg Léányát, a' Maria Cristinát. Annak fölötté az Aureum Vellussal, kit Arany Báránnak hívunk, meg ékesíté, és Imperiomi Herczeggé tévé.

Bátorhori Sigmond hadával, Barbély György Lippát meg szállá, és kevés nap mulva azt meg vevé, ezt látván a' Szomszéd Végbeli Törökök, Iénjöt, Bokesát, Varfőczot, Jóföt, Facsátot, Sólymost, Világos-Várat, Csanádot- Nagylakot, Főllakot, Pankotát, Sitit, es Aradot pusztán hagyák, ki főzkvén belőlők Kikben Barbély György Magyar Vitézlő népet szálléta.

Zrinyi György, és Herbestájner Sigmond, a' Thót Orzági Generál, a' Vármegyékkel, és Végbeliekkkel Babócsára indulának, kik előt Babócsából Barcsból, és Szent Mártonból, ki menének a' Törökök, a' Várakat föl gyuitván és elégetvén. E' lén Juliusnak 30. napján. Babócsát Zrinyi György azon uttal meg épétté, és népet s-szerfzámot vete belé. Ittis Zrinyivel ugyan azok az Urak voltak, a' kik tavaly Rörzönczenél.

Gróff Mansfeld Cáról, bölcs, okos, fő had viselő Ur, Esztergamot meg szállá, és azt erőssen vitatá, Kinek segítségére el jűve Mehmet Beglerbégh, és a' Budai Hasyan Basa, Augustusnak 4. napján, és meg ütközének a' Vár alatt Mansfeldel, holott a' Beglerbéget igen meg veré, Tháborát

borát és minden hadakozó szerelmét tőle elnyeré. De mind-azon-által a' Szokolovics Mehmet Basa, nagy és erős harczal az egész Sándzokon által vágá magát, és nyolcz száz lóval bé mene Esztergamba. Veszett el itt 14. ezer Török 1500. Sántort, 32. Taraszkot és 32. Zászlót, nyertek el tőlök.

Gróff Mansfeld Cáról a' győződcsem után Esztergam alatt meg be-regedék, honnan Komáromba vitette magát, és ott Augustusnak 15. nap-ján az az, Nagy Bódog Aszfzony napján, meg hala, idejének 52. esztende-jében, az egész Kőrölyttyénségnek nagy Kárára. Ez főlette bölcs, és o-kos hadviselő fő Urvala, ki ha tovább élhetet volna, a' Nymorult Magyar Országának kétfégh nélkül nagy haszonnal szolgált volna.

Mátyás Herczegh, értvén Mansfeldnek halálát, sietséggel az Eszter-gam alatt való Tháborba Jűve, és Esztergamot sok erős ostromok után hitre meg vévé Szokolovics Mehmet Basátul, Kiből a' Törököket béké-vel el bocsátá. Ez lén Septembernek 2. napján.

Mátyás Herczegh Esztergamot meg vévén Visegrádot a' Corona tar-zó helt, meg szállá, és azt kevés nap mulva hitre meg vévé. Ha Mansfeld mostan élhetet volna, nyílván Budánakis gondot adott volna.

Maximilián Herczegh, a' Kassai haddal, és a' föl földi Urakkal, Szól-nok alá szálla. De valami hamis hirtűl meg rémulván, a' meg szállásnak második napján, mingyarást el szálla alóla.

Az Kárlócziak, Bihicsnek a' Várasát ostrommal meg vévék, kit föl prädálván meg égetének.

Herberstajner Sigmond a' Thót Országhi Generál, Czernik tarto-mányát elrablá, és el égeté, az Czerniki Várat ki Bégh lakó helye vala, ostrommal meg vévé, és azt el égeté, ki mikor immár szép nyerelességgel Viszsa jűne, az Boszniai Apárdi Basa utánna érkezék, és meg ütközék véle, holott a' Basa tőle meg veretteték, népében sok kárt valván, gyalá-zattal tére Viszsa Bosznijába.

Erdődi Thamás, el hagyá a' Bánságot, ki helében a' Császár Drás-kovics Jánosst tévé Bánná.

Ekenperger, a' Gréczi Herczeg Generálissa Dráskovics Jánossal az Uj Bánnal, és a' Kárlóczi és Thót Országhi Végbeliekkal, csak csatakép-pen Algyu nélkül Petrinjára menének, kit ostrommal meg vévének, Sep-tembernek 24. napján, kiben a' hires és Nevezetes Hruszten Béget meg ölék. Azért így Jutának Petriniához.

Bárthori Sigmond, Mihály Vaydának segítségére, havassal földébe el Küldé Király Albertot, egy jeles hadakozó Vitéz embert, szép haddal. Kivel együtt által menének a' Dunán, holott Afis Achmat Basát igen meg

meg verék Flokot, Arsonát, Destört, Vistovát, Orehovát, és Oblucát, (ezek mind fő Városok voltak) meg vették, elégeték, a' benne való Törököket le Vágák, és nagy praedával békével Viszfa térének.

Szinán Basa, Gyergyónál a' Dunát által hidaltatá, kin nagy haddal által Jüve Havas-al-földébe, hogy azt, Erdéllyel öfzve, Ujjobban Török Császár számára hodultassa, avagy tellyességgel mind a' keét Országot, tűzzel, Vassal, el roncsa, és el pusztécsa, Havas-al-földében azért, Tergovicát, ki az ott való Vaydának lakó helye vala, erőssen kezdé építeni.

Saul ad David.

Non vales resistere Philisteo isti nec pugnare adversus eum, quia puer es, Hic autem Vir bellator est ab adolescentia sua.

Cui David.

Nunc vadam & auferam opprobrium populi: quoniam est iste Philisteus incircumcissus, qui ausus est maledicere exercitui DEI viventis? 1. Reg. cap. 17.

Bátthori Sigmond azért, halván Szinán Basának Havas-al-földében létét, minden felől az Vrakat Végbelieket, és a-föld népét egybe gyűité, és szép haddal Havas-alföldebe Jüve, a' Havas-al-földi Mihály Vaydával, és a' Moldvai Rézván Vaydával, Szinán Basára (ki akkor Thergovicsánál vala) indula, és Tháborával csak egy mély földnire szálla hozzá, úgy hogy más nap, Istennek segítségével meg ütközzék vele, Ertvén azért Szinán Basa, minémű Készülettel jün réá Bátthori Sigmond, nem meré meg Várni hanem azon éjjele el mene előtte, és Gyergyóhoz a' Duna mellé szálla holott a' hidat csináltatta vala által rajta. Ez lén 18. napján Octobernek, az az, Szent Luk ácz napján.

Bátthori Sigmond, értvén hogy Szinán Basa el ment volna előtte, Thergovicát meg szállá, és azt harmad napra nagy erős ostrommal meg vették, Kiből Ali Basát, és Mehmet Béget elevenen el fogák. Bátthori Sigmond Thergovicsát meg vették, Szinán Basa után mene, és Gyergyónál el érvén, Istennek akarattából, a' Kevély és föl fuvalkodot Pogánt, igen meg veré, ki hadának egy részével, a' Dunán által szalada, és tul ismét Tháborba szálla. Itt 86. Algyut és Taraszkot, 6000. rakot szekeret, nyere el, és sok számtalan rábot szabadéttá tülé.

Bátthori Sigmond, Szinán Basának szeme latára Gyergyót meg szállá, és azt meg vették, de látván hogy igen ben volna Török Országban, és nem volna módgya a' meg tartásában, porral azt föl vetteté és elégeté, jöllehet Gyergyó erős helyen vala, mért a' Duna keét felől foly vala melette, é

szintén csak az a' Vár alatt szakad vala egybe. Azért Bítthoi Sigmond, Istennek hála adván ilyen nagy győzdelméért, evvel viszsa mene Erdélybe Gyula Fejér-Várba.

Szinán Basa Constánczinápolyba mene, és ott azon télen meg hala. Így lén vége Szinán Basa hadakozásának.

ANNO 1596.

MEHMET, ezen néven harmadik, a' Muratnak a' fia, Appjának halála után üle az Apja székiben, ki tizen hétt Eocsét, azoknak az Annyokkal öszve, öleté meg Constánczinápolyban.

Klisz Várában Bosznában, a' Rácok a' Törököket le vágák, és az Várat Lenkovics Györgynek, a' Kárlóczi Generálnak adák kezében.

A' Bosznayi Törökök, látván annak a' fő helynek Veszedelemét, mingyárást Klisz alá szállának Tháborban, hogy a' Várbelieket ki éheztesseék belőle.

Lippát, a' Thömös-Vári Basa meg szálla de halván Bítthori Sigmondnak, a' Várnak segítségére való jövetelét, Viszsa szálla alóla.

Dráskovics János a' Horvát Országi Bán, és Herberstáner Sigmond a' Thót Országi Generál Koltaniczát Horvát Országban meg szállák, de látván hogy meg nem vehetnék, egynéhány nap múlva Viszsa szállának alóla, népekben sok kárt valván. Evvel, Klisz alól akarták a' Törököket el hozni de nem teheték szerét.

Lenkovics, a' Kárlóczi Generál, azon időben csak tizen keét százan, Klisznak segítségére mene a' Tengeren (mert szárazon nem mehet vala, hozzá) és a' hajóknál három száz tegént hagyván, ő maga Kilencz Százával, a' havafokon által mene, és a' Rácoknak biztatásokból, éjjel a' Török Thábort meg üté, Kiből a' Törököket ki veré, és ki üzé, de népe mingyárást Sákmanak és pradanak esék. Latván azért a' Törökök, hogy senki nem üzi őket, meg térének, és a' Tháborban Kóborolva találván őket igen meg verék ő maga a' Generál nehezen szaladhata el, ki mellől negyven hétt fő Ur fiat, Capitánokat, és Választot fő embereket fogának el a' Törökök. Végre a' Várbeliekekkel a' Törökök alkováásban indulának, és a' Várért, a' meg nevezet fő rabokat oda adák, Kikkel a' Várbelieketis békivétel bocláták a' Törökök. Azert, így Veszték el Ujjobban azt a' fő házat, Kiből az egész Bosznát, és Horvát Országot, Könnyen Viszsa vehették volna, enél erősebb Várat egynéhány Országban ember nem láthatot volna. Mert Valaki Klisz Várat látta, minden ember azt mondotta felőle, hogy annál erősebb Várat nem látot. Mondgyák, hogy Diocleciánus Császár rakatta, és építtette volna.

Bátthori

Bátthori Sigmond, Thömös-Várát meg szállá és azt erőssen törteté, és rontatá. Végre, értvén Mehmet Császárnak Eger alá való jövetelét, kényszerítették Viszsa szállany hadával.

Maximilián Herczeg, Vácot meg szállá, és azt meg vévé, azután el menván Hatvant meg szállá, Augustusnak 15. napján, kitt erőssen törtete és vitatá. Végre, nagy erős ostrommahl és harczal, vitéz módon azt erővel meg vévé, Septembernek 3. napján kiben Orofzlán Béget, mind a' benne való Törökökkel, Bulyákkal, és gyermekekkel, kegyetlenül meg ölék. A' Várát föl prædalván mind földig ki égeték. Mert Török Császár jövetelit halván, nem hagyának népet benne. A' Herczegis Viszsa szalla hadával, Vácához.

Szultán Mehmet, személye szerént ki jövé, és Eger Várát, ki Magyar Országának egyik Nevezetes fő Végh háza vala, nagy erővel meg szállá Septembernek 22. napján. Nyári Pálra, és Terceska Lászlóra, egy Cseh Urra, kiben sok erős ostromok után, Terceska a' Németekkel, Nyári Pál hire nélkül, hitre bé bocsátá a' Törököket, és a' Várát föl adák nekik, Octobernek 15. napján. De meg nem állá hitiben a' Császár, Mert ki jöttökben a' Várból, Nyári Pált, és Terceskát több fő emberekkel meg fogatá, a' több Vitézlő népet pedig le vágatá, a' Hatvani Törököken let kegyetlenségért.

Halván a' több Végbeliek, Egernek Vefzedelmét, sok Környüle való Kastélyokat hagyának pufztán. Ugy mint Cserepith, Sárvaszkúth, Sirokotfz.

Varius eventus est belli, & nunc hunc, & nunc illum consummit gladius. 2 Reg. cap. 2.

Maximilián Herczeg, és Bátthori Sigmond szép haddal a' Körösfz-tősi mezőre szállának, kitt halván Mehmet Császár, Egret meg vévén minden éréjével réajok mene, és szemben szálla vélek, és ott keét nap estig, rettenetessen vivának egymással. A' Császár Agyuit és Taraczkít mind el nyerék Végre ő magáris a' Császárt meg futamtaták, látván a' Németek és Magyarok, hogy a' Törökök meg futamottak, mingyarást a' Török Táborra ítének, és ott Sákmánnak esének a' nagy prædának örülvén. Es immár szintén a' Császár Sátorábais bé mentek vala, és a' Császár Paplannátis, több marhával őszve el hozták vala. Továbbá Nyári Páltis sok több Rabokkal őszve meg szabadíták. Látván ezt a' Törökök és Tárók meg térének, és a' mi hadunkat minden rend, és álló sereg nélkül a' Táborban Sákmányolva találván, igen meg verék őket, Octobernek 26. napján. Tháborokat, és számtalan szép hadakozó szerfzámokatis el

nyerék tőlök. Egyedül csak Taifenpoh Christóf a' Kassai Királyképe mutatá meg régi Vitézségét, mert ő azon éjjel a' Thaborban marada, más nap szem látomást, az ő hadával minden Agyuit, Satorit, szekeryt, Kiket Kassából magával hozot vala, békével el hozá, ilyen mód nélkül velték azért mind magokat, mind a' Kész nyereséget el.

A' Herélt Szerdár Mehmet Bafa, hatvan ezer Törökkel Petrinyát Horvát Országban Septembernek 11. napján, meg szállá, és azt ugy meg szorítá, hogy a' Sánczokban egyuttal, száz nyolczvan Zászlót olvástának meg. Annak fölötté a' Rév helyeket is a' Kupa vizén mind el foglalá, hogy az Várbelieknek segítségük sehonnan ne jöhesse. Látván azért a' Várnak, és abból Orzágnak is következő Veszedelemét, Draskovics János a' Bán, Erdődi Tamással és Péterrel, Lenkovics Györgyvel a' Kárlóczi Generálal, és Herberstáner Sigmonddal a' Thót Orzági Generálal. Brészthez a' Szerdárnak ellenében szállának, csak nyolcz ezeren. De mivel hogy a' Kupa-Vizén semmiképpen által nem mehetnek vala, a' Vár segítségére, mert a' Törökök a' Rév helekét, mindenütt erősen őrzik vala. Föl Kelének azért Brészthül és Sziszek felé indulának, hogy ott a' hidon, kint a' Bán immár meg Készítettet vala, által menének a' Kupán, és a' Törökkel megütkezének. A' Törökek vélvén azért azt, hogy a' hadnak kevés voltaért meg rettenvén, meg futamodtak volna a' kőröszttyének, nagy sietséggel által jövének a' Kupán, és utánuk indulának. Kikre a' mi hadunk Vitéz módon réá tére, és a' Törököket nyakra főre a' Kupa-Vízben hayták, holott sok Török hala a' vízben, e' meg léven az Urak, ugyan azon napon Sziszekhez szállának, és másod napon által költözvén a' hidon, a' Szerdára indulának, kint értvén a' Bala, meg nem Vára a' mi hadunkat. hanem azon éjjel el szálla Petrinya alól, és utva szalada Kosztanicza felé. Ez lén 20. napján Septembernek. Így szabaditák azért meg Petrinyát akkor.

Sziget Vári Arnaut Kis Hafsán Bafa, a' Vegbeliekkal Babócsát meg szállá, Septembernek 26. napján, ki mikor Zrinyi Györgynek, a' Vár segítségére való jövetelét értette volna, nem Vára meg, hanem Octobernek 3. napján Vízfa szálla Sziget Várhoz Babócsa alól, népében sok kárt válván a' Vár alatt.

ANNO 1597.

Pálfi Miklós, és Perstenski János, egy Cseh Ur, Komáromból éjjel a' Péterdával Tatára menének, Kivel a' Várnak a' Kapuját föl vetvén, be rohanának, és meg vették a' Várat. A' Bégetis elevenen el fogák. Ezen próbálták meg elsőben a' Petárdát, kint Győrnek Készitettek vala.

Maxi-

Maximilián Herczeg, Pápát meg szállá Szemender Basára, és azt sok erős vivás, után hitre meg vévé a' Törököktől. Azután Tháborával Győr alá szálla, és ott idejét héjába mulatvan, a' Várból Perstenski Jánost, és Kinszkit el lövek.

Sziget Vári Hafzuf Basa, a' Kanilayakat, csak ott Kanifánál lesre kicfalá, kiket igen meg vere, a' Capitányis Petthó Christót, sebben szálla el.

Draskovics János a' Bán, és Herberstáner Sigmond a' Generál, Slatinát Thót Országban meg rablá és el égeték, mind Várral egyetemben Sepremernek 7. napján. Ugyan azon haddal másod napon Verőczét meg szállák, de a' hadnak kevés vóltáért meg nem véhetvén, Visziza szállanak alá.

Szatercsi Mehmet Vezér Basa, ki jövé Győrnek segítségére, és jötteben Tatát meg szállá, és azt nem sok időre meg vévé, értvén azért, hogy Maximilián Herczeg el szállot előtte Győr alól Visziza mene Mehmet Basa Budára, és ott a' Dunán által Költezék a' végre, hogy Máthyus földét, több sok tartományokkal öszve el rabolya és el pusztécsa. Maximilián Herczeg, értvén Mehmet Basának szandekát és igyekezetit, Váczon folyúl a' Szorosban meg állá utát, és ott egy egész hétig, nagy erős harczok és ütközetek valának mind a' keét fél kezött. Végre Váczor fölégetven, Kénszeretterék a' Vezér Visziza térni, népének nagy Kárával és Veszedelemével Váczor Pálfi Miklós ismét meg építteté.

Báthori Sigmond hadával Jósika István Cancellárius Thömös-Varat meg Szalla, és azt sok ideig vitata, Kitt Végre látván, hogy meg nem vehet népének nagy kárával el szálla alá.

ANNO 1598.

Sziget-Vári Hafzuf Basa a' Babolcsayakat lesre kicfalá, és igen meg veré a' Német Capitánt Reczinger Christótot, Zászló tartójával, és kéét Vájdáival öszve el fogák. Ez lén nagy Pénteken.

Jerico autem clausa erat, atq; munita timore, filiorum Israël, &c.

Dixit Dominus ad Josue: Ecce dedi in manus tuas Jerico, &

Regem ejus, omnesq; fortes viros. Jos. 6. cap.

Et consurgens Samson apprehendit ambas porta fores cum postibus,

& sera impositasq; humeris suis, porta vit ad verticem montis.

Judic. 16. cap.

Svorzenburg Adólf. és Pálfi Miklós, Csak Könnyű szerrel csata módon, Komáromból ki indulának, és éjfel a' fa Agyuval kettő Petárdának hinak,

hinak, Győrnek a' Kapuját bé lövék, kin az egész had bé takarodék a' Törökök ezekben vévék addég a' Bátyákat, Vártákat, és a' piarczot el foglalák, holott a' Törökök nagy erős harczt tartának vélek, úgy hogy hétt száz Kőrösztényénél töb vesztet el a' harczon annyra hogy immár szintén a' Kapura hajtották volt őket Viszsa, de végre meg tolatának és meg veretének a' Törökök az ott való Ali Basais halva esék, Azért Istennek csodálatos nagy irgalmaságából, így vévék Viszsa Győrt a' Törököktől. Kiben 188. Agyut, Taraszkot, és egyéb féle szerzámot Szám-talan nagy drága szépséggel és gazdagsággal öszve, nyerének. 1400, Török eset halva, és három ezernel többet fogtak elevenen. Aszszony ember és gyermek kívül benne. A sokszép fő lovaknak pedig számát sem tudhatni. Ez lén Hufvét után való első Vasárnap, kitt hivunk *Dominicam in Albis* az az, Marciusnak 28. napján. Kiért dicsértessék Istennek Sz: Neve *Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus.*

Pálfi Miklósnak hiv Szólgálatyáért, Rudolphus Császár adá néki, és az ő öregbik, keét Fianak Istvánnak és Jánosnak éltekig a' Posonyi Várnak minden Jüvedelmet.

Balás Deák Istvánt, az Egri Hadnagyot, kinek Veszedelméről oda hátra emlekezénk, a' Kappányi Haszan Bégért, váltá ki a' rabságból Pálfi Miklós.

Lenkovics Györgyöt, a' Karlóczi Generált, a' Törökök lesre ki csalák, és igen meg verék. A' jó Vitéz Urnak Blágái Istvánnak fejét vévék az eggyk Lambergért elevenen fogák el a' másikának fejét vévék, itt Karlócznak sokválogatot Vitézi hullának el.

Bátthori Sigmond, Erdélyi Országát Rudolphus Császár és Király kezében cefzté. Az egész Országot hiveségére esküttetvén, Aprilisnek 13. napján. Császár Commisáriusi Vóltak Szuhayi István az Egri Püspök, és Istvánfi Miklós: Bátthori Sigmond azért ki jüve Erdélyből, és Slesiában a' rosz Opáviai Herczegségbe mene.

Svorzenburgh Adólf, és Pálfi Miklós, Tatát meg szállák, és azt harmad napra erővel meg vévék, Kiből a' Béget elevenen el fogák. Ezen meg retténének a' Szomszéd Végbeli Törökök, sé Gefzrest, Csókakút, Palotát Beszprémet, Vásonkút, és Tihant pusztán hagyák, Kikben az Vrak ismét népet hagynak.

A' Thömösvári Szulimán Basát, Lugas alatt Barcsi András igen meg veré holott halva, és elevenen 700. Török vesztet el.

Draskovits János a' Bán, és Herberstáner Sigmond, nagy ráblást tévének Török Országban Czernik tartományában: holott Czernik Váránál, a' Czerniki Kurt Béggel meg ütközének, és azt igen meg verék Septembernek 20. napján.

Jósika

Jósika Istvánt a Cancelláriust, neminémű gyánóságért, a' meg ne-
vezet Commissarius Vrak Erdélyben meg fogták, kitt fogva Szak-
márba Küldének és ott Rudolphus Császár parancsolatryából fejét
vévék.

Maximilián Herczeget, Rudolphus Császár bé Küldé az Erdélyi Fe-
jedelemségbe, és immár Kátsát megis haladta valá. Ertvén ezt Bátthori
Sigmond, meg báná Erdélyből való kijövéset, föl kele azért, és titkon
csak harmad magával, postán ismét bé Orozkodék Erdélybe, kitt az Ország
nagy örömmel, és szeretettel ismét bé fogada a' Fejedelemségben Au-
gustusnak 21. napján.

Szatercsi Mehmet Basa a' Vezér, ki jövé a' Császár erejével, és Se-
ptembernek 29. napján Jüttében Clanádot, Aradot, egynéhány töb Ka-
tállyal öszve meg vévé. Thovábbá, Váradot nagy erővel meg szállá
Nyári Pálra, és Reder Menyhártra, egy Jeles Vitéz Német Urra, kitt So-
kaig vitata és erőssen rontata. Végre immár az eggyk Bátyájatis meg
vette vala, Kinek egy részében egynéhány napig vólt, a' Török. Látván
azért a' Vezér, hogy a' Várbeliek Vitézül óltalmazák a' helt. Végre,
fok ideig való fáradsága után, Kényszerítették népének nagy kárával és
Veszedelemével Viszsa szállani alóla, kiert, és az Győri Veszedelemértis,
Szatercsi Mehmet Basát, azután következő esztendőben, Thörök
Császár parancsolatryából meg főyták.

Mátyás Herczegis ugyan azon időben, Octobernek 4. napján, Budát
meg szálla, és azt rettenetessen rontata és vitatá, kinek immar keét Vára-
lát megis vette vala. De Végre fok ideig való munkája után, az iszonyu
nagy első idő miatt Kényszerítették Viszsa szállani alóla. Melly szál-
lának, ha a' jó idő szolgált volna, kétségh nélkül Budát meg vették
vólna. De Váradis Török kézben eset vólna

ANNO 1599.

Bátthori Sigmond, Erdély Országát aző Bátyának Báltthori Andrá-
sna a' Cardinálnak adá, és az Országba bé helhezteté ő maga pedig
Bátthori Sigmond, ismét ki jöve Országából, és Léngyel Országba mene,
feleségét Maria Cristinát, az Annyának és Attyafiainak visza Küldé.

Nandor-Fejér-Várból a' Törökök, a' Dunán Budába fok él élt Kül-
dének Gállyakon, és Saikakon, kikkel fok fő áros Törökök is jütttek
marháikkal. Hálván azt a' Haiduk, egyben gyülene, és meg lesvén
tiket a' Duna Szigetében, igen meg verék a' Törököket. Gállajokat, Say-
kajokat az éléssel a' Dunába süllyeszték, a' marhát Sákmanra hányák,
Körösztok,

Köszöntök, a' Bácsfő Bégetis elevenen el fogák, de értvén a' Kőrösztyénekhez való fölötté nagy Kegyetlenségét, meg ölék ökis érette a' Béget.

A Budai Szulimán Bafát, ki ennek előtte Thökölvári Bafa volt, ugyan ott Budánál a' Haiduk elevenen el fogák, kitt Pálffy Miklós Bécsbe bémutata a' Herczegnek, ez lén Augustusnak hetedik napján.

Svorzenburg Adólf, és Pálffy Miklós, a' Fejér-Vári Várást meg vévék a' Petárdával, kitt föl dultván és praédáltván föl égetének. A' Várnakis a' Kapujára, ugyan akkor, egy Petárdát vivének, de a' Törökök elvették a' Petárdát a' Németekkel, és azt el nyerek tőlök.

Mihál a' Havas-földi Vayda, ki jűve Erdélybe, és Bátthori Andrásfal a' Cardinálal, ki akkor Erdélyi Fejedelem vala meg ütközék, és az Erdelieket igen meg veré, Octobernek 28. napján. Bátthori Andrásnak futtában fejét vévék az Oláhok, kinek a' Testét, nagy bőcsülettel Gyula Fejér-Várban el temették Mihály Vayda, itt Erdélynek fok válogatot Vitézi hullának el Mihály Vayda ez győzödelem után Erdély Országát, Rudolpkus Császár számára foglalá és tartá.

Ibraim Bafa a' nagy Vezér, kinél a' Török Császárnak a' Huga vala feleségül. A' Tatárcham Eoccsével, nagy haddal Budához jöve. és ott a' Magyar Urak véle, a' keét Császár között való frigyét igen tractálák. kit mikor Véghez nem Vihettek volna. Föl kele a' Vezér minden erejével, ki előtt a' Magyarok Váczt föl égeték és pusztán hagyák. Továbbá, el indulván Mátyus földet, egész a' fejér hegyig el rablá, és el égeté. Honnan huszon nyolcz ezer rabot Vitt ki magával rabságra.

Draskovics János a' Bán, és Herberstaner Sigmond a' Generál, Posgának a' Várasát, minden tartományával öszve el rablá, és el égeték. Holott ötven esztendőttől fogva Kőrösztyén had nem járt vala ebben a' tartományban.

Svorzenburg, és Nádasdi Ferencz, Cseszneket, Lakot, és Bolond Várat meg vévék. Azon uttal Kapos Várat meg szállák, kitt a' téli üdönek mjjatta meg nen vehetvén, viszfza szállának alá.

ANNO 1600.

Pálffy Miklós, ki a' szegény Magyar Országának fő Oszlopa, és igaz gondviselője vala, Országunknak nagy kárával meg hala Vöröskőben, 24. napján Aprilisnek, az az Szent György napján, idejének 50. esztendejében, és el temették Posonban. Kinek négy fia marada. István János, Pál és Miklós,

Sziget Vári Deli Naszuf Bafát, Csöczi András, a' Zrinyi György szolgája,

szolgája, egy jeles csatázó Vitéz ember, a' Végbeli Haydukkal meg veré ő magais a' Basa halva esék, kinek a' fejét, Bécsbe a' Herczegnek vivék.

A' Franczuzok és Balónok Pápában (kiket Svorzenburg telelni vetet vala oda) föl támadának, a' fűzetetlenségért. A' Várbeli Capitánt Marothi Mihályt, a' Hadnagyokkal, és több, Magyar Vitézlő néppel mind feleségestül, gyermekestül, kik akkor a' Várban találtattanak Rabbá tévék, és mind a' Várral egyetemben Török Császárhoz haylánek, és hivesége alá adák magokat. Kevés héja len hogy Győrrelis úgy nem bántak vala.

A' Hayduk azon időben egyben gyűlének, és az Eszéki Várást meg vévék, kitt föl dultván és praedaltván föl égetének. Az ott való nagy hidnakis nagy részét él égeték.

Svorzenburg Adólf, és Nádasdi Ferenéz, Pápát a' Franczuzokra meg szállák 26. napján Juniusnak. De a' Várból Svorzenburgot lövéssel meg ölek Végre keét hólnapi erős vivás után, a' nagy énség miátt, Szent Lőrincz napján kényszerítettének éjtel titkon a' Várból ki jőni, és azt pusztán hadni. Kitt eszekben vévén a' Magyarok, Fejér-Vár felé utánnok menének, és el érvén föl verék őket, a' kiket közzülök elevenen meg foghattak, azokat a' Táborba hozták, és érdemek szerént ifzonyu nagy Kénokkal ölték meg, mint árulókat. A' kik pedig el szaladhattak, bennnek, azok Fejér-Várba mentenek bé.

Maróthi Mihályt a' Capitánt, a' Várba találván meg szabadították ki mikor haza indult volna utyában a' Tatárok föl verék, és magáti meg ölék.

Ibraim Basa a' Vezér, keét száz ezer Törökkel Tatárral ki jőve, és jöttében Babócsát meg szállá, és azt Septembernek 4. napján meg vevé azután Kanisát, Septembernek 8. napján, az az, kis Afzszony napján meg szállá, Kinek segítségére, Duca de Mercurio, Zrinyi György, Nádasdi Ferenéz, Dráskovics János a' Bán, és Herberstáner Sigmond a' Generál, el menének holott egynehány napig ellenkedvén a' Törökökkel, kényszerítettének löttők nagy harczal vívni szállani, Dráva és Mura közbe. Mert immár a' Tatárok; éléséti el fogták vala a' Thábornak, Ott vitte el az Algyu Kastalánfi Péternek a' fejét Stankovacs ki Farkast elevenen el fogák, ki ugyan oda marada.

Ibraim Basa azért, látván hogy Duca de Mercurio vívni szállot hadával, Kanisát minden felől jobban meg szorította és Octobernek 21. napján, Szent Orsola Afzszony napján, a' meg szállásnak utánna hatt hétre, Országunknak nagy kárával, hitre Paradaiser Györgytől, az ott való Capitán tul meg vévé. Ez nem Csak Magyar Országának, hanem sok több Ország-

goknakis Kapuja és őltalma vala, kiért azután való esztendőben, Paradaifer Györgynek, egynehányad magávala' Császár fejét véteté Bécsben.

Kis Komáromból, halván Kanisának vefzedelmét ki szökének, kiben Törököket helhezttének.

Murat Basa a' Béglerbégh, mikor Budából Ibrahim Basának, Kanisa alá segítségére jönné, jüttében Lakot és Bolond-Várát meg vévé, kiben Petthó Christófot, jeles és próbált vitéz embert, meg ölék. Ez kétszer vivot halálgi való Bayt egy dőlmanban csak, a' Törökökkel.

Básta György, a' Kassai Királyképe, az Erdélyekkel egygyütt, nemű-nemű gyanóságért, véletlenül Mihály Vaydára mene, és 18. napján Septembernek, Miriszlónál meg ütköztvén vele, igen meg verék Mihály Vaydát, kitt mind Erdélyből, és Havasföldébőlki füzének, Annak fölötté, feleségét, gyermekit rabbá tévék, és Fogaras Várában fogva tarták, itt mind a' keét fél között fok válogatot vitézek hullának el. Ezeket nagy méltatlanul szenvedé túllók Mihály Vayda.

Csáki István, egynehány Erdélyi Urral, Básta Györgyöt szép sinnen ki beszéllé az Országból, és Bátorhori Sigmondot, ismét Ujjobban bé hozák a' Fejedelemségbe.

ANNO 1601.

THelekesi Mihálynak, Rudolphus Császár fejét véteté Pofonban, egy rosz óráért, így szakaszták ebben magvát, ennek a' familiának. Evvel hálálák meg Thelekesi Imrének, ennek a' jób Apyának hiv szolgálatyát a' Német Fejedelmek, ki az egész föl földi Magyar Országot, Ferdinánd Király hiveségére haytot vala János Király fiátul.

Kerecseni Györgyöt, és Barócs Bálintot, Nádasdi Ferencznekkeét Hadnagyát Kanisánál a' Kanisai Törökök föl verék, és mind a' két hadnagyot elevenen el fogák. Ez lén nagy héten.

Ibraim Basa a' Vézér, meg hala Nandor-Fejér-Várban.

Mihály Vaydát, és Básta Györgyöt, el bocsátta Rudolphus Császár Erdélyre, Bátorhori Sigmondra, kiknek elejekbe, Bátorhori Sigmond szép haddal, Magyarokkal és Törökkel ki jüvé a' határból, Magyar Országba, és meg ütközték vélek Doroszlónál. De igen meg vereték túllók Bátorhori Sigmond, kik előtt ő maga Lengyel Országba szalada, Országát el hagyván, el vesztvén Táborát, minden hadakozó szerfzámával őszvé. Ez lén Augustusnak 4. napján.

Mihály Vayda, és Básta György, e' Győzödelem után bé menének Erdélybe, az Országot Rudolphus Császár számára foglalni és hódoltatni, azért szegény Mihály Vaydát, az Istentelen Básta, a' maga Sátorában a' Balónok-

a' Balónokkal álnokul, és mordul meg öleté, minden ok nélkül, csak merő irégységből veszté el ezt a' híres nevezetes vitéz, Fejedelmet, kitőla Török Császáris félt. E' len Augustusnak 19. napján.

Bátthori Sigmond, értvén Mihály Vaydának halálát (kin ő mind az Erdélyekkel öszve, lének fölőtte nagy örömben) ismét bé jűve Erdélybe, és az Országebeli fő Urak és Nemések, minden felől hozzá gyűlekezének Táborba.

Básta György Erdélt, iszonyuképpen, raboltatá dullatá, és égetteté, az Országnek nagyob részét a' Kulcsos Városokkal, Rudolphus Császár számára hódoltatá és foglala.

A' Frigiet a' Törökkel, ismét igen tractálák, de heában.

Ferdinánd, a' Stayer Országi Herczeg, a' Cáról Herczegnek a' fia, kinek segitlégére a' Nyólczadik Kelemen Pápa, Aldobrandinust a' maga Eoccsét, tizen három ezer Olaszszal bocsátta vala, Kanisát, Septembernek 4. napján meg szállá, és azt rettenetessen lövete. De a' Vár meg szállásának előtte meg hala Aldobrandinus.

Duca de Mercurio, ugyan azon időben Székes-Fejér-Várát, Septembernek 9. napján meg szálla, és azt erős Sánccokkal minden felől Környűl vévé, kitt egy délig való lövéssel, ugy meg rontata, hogy dellyest első Ostroñal azt erővel meg vévé, a' benne való Béget elevenen el fogá, fok fő Törökökkel öszve. E' len Septembernek 20. napján, kitt halván a' Csik Vári Törökök, pusztán hagyák a' Várát.

Kutasi János az Esztergami Ersek, és Locumtenens, meg hala Nagy Sombatba, Septembernek 17. napján. Ez igen Isten féllő, és Szent életű Ur vala.

Mátyás Herczeg, alá mene a' Fejér-Várnál való Tháborba, Septembernek 26. napján.

Jemiscsi Hafzan Basa, a' Vezér, ki jőve a' Császár ereyével Fejér-Várhoz, és a' Mátyás Herczeg Táborának ellenébe szálla, holott a' jó okos Fejedelemnek Duca de Mercurionak, bölcs rendelkezésből, fok, erős Vyadalokat tartának egymással. A' Basa Agyuit és Taraczkít el nyerék, Mehmet Kihayanak (kinéla Török Császárnak, okosab és Vitézeb had viselő Basája, akkorban nem vala) és a' Budai Murát Basának, tizen-nyolc Szanfak Béggel egyetemben, Octobernek 26. napján fejét vévek, ki miatt kényszeriteték Hafzan Basa, népének nagy kárával és Vésze delmével Mátyás Herczeg előtt Viszsa térni és szállani.

Rátthki Menyhárt, kis Komáromból a' Törököket ki ljeszeté.

Ferdinánd Herczeg, mikor immár tiz egész hétig Kanisát erőssen vitáttá volna, az Arnaut kis Hafzan Basára, iszonyu nagy hoo, és rettenetes

erős hidegh űdő esék Tháborára, ki miatt az Olaszok és Németek, számtalanon halának el, Végre, semmi képpen a' nagy hideget meg nem állhatván, kényszerítették mondhatatlan nagy sok kár Vallásokkal, vízfázássalani alóla, és egész Tháborát, négyven öreg fal-terő Agyuját és Taraszkát, sok számtalan külömb külömb féle hadakozó szerfzámát és eszközt, a' Vár alatt hadni. Az Olaszok a' Tháborban, és az uton, inkább mind el halának hideggel. Ez len 18. napján Novembernek.

ANNO 1602.

Duca de Mercurio, kinek kőrösz Neve Philippus Emánuel vala, a' Nyomorult Magyar Országának nagy kárával meg hala, Februariusnak 17. napján (azt mongyák étetés miatt) Ez fölötté igen jámbor, Isten féllő, Bölcs, okos, és merész had vífellő vitéz Fejedelem vala, kitt ha Isten tovább életetet volna, bizonytal remélhattuk volna Országunknak szabadulását, a' mint a' követközendő hadakozásokból, akkárkijs könnyen eszébe veheti. Adgyon Isten sok ilyen Vezért Országunkban.

Keglevics Pétert, Sigmondnak a' fiát Czerniknél Thót Országban, egy rablásba meg ölék lövéssel a' Ráczok,

A' Budai Ali Basát, a' Hayduk a' Dunán föl verék, és ő magát elevenen el fogván, Bécsbe hozák Mátyás Herczegnek. Ez len Juniusnak 7. napján.

Báthori Sigmond, Rudolphus Császárral meg békélven, Erdélt Ujjobban kezéhez ereszté, és ki jöven Cseh Országba mene, holott nyomorult lakó helt rendelének néki.

Székely Moyfes, Barbély György, Szelestei János, és többen egynehányan, nem akarák Rudolphus Császárt Urallani, annak okáért Székely Moyfes Erdélyből, a' Vezér Basához mene, a' Németek ellen segítséget kérni, feleséget, és gyermekit, addig Thómós Várba hagyván,

Szelestei János utánna akar vala menni Székely Moyfesnek a' Vezérhez, kitt értvén a' szolgay meg ölek Szelesteit, pénzében és marhájában Sákánt téven.

A' Haydukat Földvárnál meg verék a' Törökök, kikhez nágy áron jutának.

Jemiscsi Hafzán Bala a' Vezér, a' Császár erejével ki jüve, ki előtt Csik-Várból ki szökének a' kőrösztyének. Es Székes-Fejér-Várát, Augustusnak 12. napján meg szálla, Kiben Joannes Marcus Conte Isolano, egy jéles Vitéz Olasz Ur vala fő Capitány és azt nagy erős Ostromok után, Augustusnak 29. napján, erővel meg vevé, Kiben ötezer Magyar és Német

metvezet el. Az Olasz Grófot elevenen, de igen Sebeffen fogák el, Váthai Ferenczcel a' Vice-Capitánnyal együtt.

A' Vezér Fejér-Várát meg építvén Budánál által Költözék a' Dunán és Székely Moyses szorgalmaztatásából (ki mindenőt mellette vala a' Vezérnek) Erdélyre indula, ki előtt Váczból a' Várbeliek ki jűvénék, föl égetvén a' Várát.

Mátyás Herczeg, Octobernek 2. napján Budát meg szállá, és 5. napján Pestet Ostrommal meg vévé, kiben fok fő Törököt vágának le, és elevenen fogának. Annak fölötte, nagy temérdek gazdag praédát nyérének benne. Azután Erdet, Adont, Földvárat, Paxot, és Tólnát meg vévék. Kitertvén a' Vezér Bafa, Erdelybe vízfíza tére és Pest alá szállá, mellyet ő is Eorfi Péterre erőssen törete és vitata, Es Octobernek 22. napján, egyszer-smind a' Herczeg népe Budát, és a' Vezér Pestet Ostromlák, de mind a' keét fél hejában. Ezenközben a' keét Thábor Kőzött, gyakor és erős harczok levénék. 28. napján, egy harczon Eorfi Pétert, a' jeles, okos, Vitéz Capitányt, a' maga népe a' tolongásban eltiprá, avvagy nyomá, és meg ölé. Végre látván a' Vezér, hogy Pestnek nem árthat, és hogy Budát sem félti a' Herczegtől, el hagyván Pestet, vízfízamene hadával, Novembernek 1. napján, Nándor-Fejér-Vár felé.

Ez üdő Közben, a' Végbeli Törökök Székes-Fejér-Várhoz gyűlekeztek vala, kikre Nádasdi Ferencz reájok mene, a' Budai Tháborból, és meg ütközven vélek igen, meg veré őket, a' Koppyi Béget, fok fő Törökkel öfzve elevenen el fogák, és a' Tháborba hozák.

Mátyás Herczeg, látván hogy Budát semmiképpen meg nem veheti. Pestet és Adont néppel, és hadakozó szerfzámmal meg raká, Erdet pedig Földvárat, Paxot, és Tólnát föl égeté, és így Novembernek 13. napján, népében fok kárt valván, el szállá Buda alól. Mind eddég való hadakozással sem vesztet egy esztendőben, annyi fizetet népe el a' mint ebben az esztendőben Székes-Fejér-Várban, és Buda alatt. Ha a' jó emlékezetű, bölcsen hadakozó, jámbor Vitéz Duca de Mercurio, mostan Buda alatt forgolódhatot vólna, kétség nélkül. Isten segítségéből, mind Buda Kőrösztyén kézben került vólna, s-mind a' Vezér Bafa Thábora, Pest alatt meg verettetet vólna Székes-Fejér-Várrais másképpen viselt vólna gondot.

Vácztot ismét meg építék a' Magyarok.

NB. Valaki Budát meg akarja venni, minden erejével azon mesterkedgyék, hogy a' Viz Tornyát (avvagy Viz Bástyát) meg végye az ellenségtől, kit ha Véghez Ujhet, bizonyos légyen benne, hogy clák a' Viznek fogyatkozásáértis, a' Derék Várais Budának övé lészén. Mert Budá-

ban annyi számtalan nép Ló, és egyébféle marha szokor szorulni és rekedni, hogy lehetetlen volna azoknak, csak a' Budai Kut Vizekből élni, ha a' Duna Vizét el vennék tőlök.

A' Havas-al-földi Radul Vayda, a' Tatárokat igen meg veré Havas-al-földében.

Székely Moises Bektes Basával, egész Erdélyi Országot Török Császár számára foglalá, nagy kégyetlenséget cselekedvén, Kik előtt Básta György Erdélyből ki pironkodék Kására, nem mervén vélek meg önködni.

A' Tatár-Hám, husz ezer Tatárral ki jöve, és Baronyaban, telelteté népét, ő maga pedig Pécsen szálla meg.

ANNO 1603.

A' Tatárok Vasvármegyében, a' Kemenes aylát szintén Kis-Karacson napján el rablák, és el égeték.

Másodszoris csak hamar az első után, Sárvarig rablának a' Tatárok.

A' Tatárok Regede felé nagy rablást tévének, és sok szegény rabott vivének el magokkal.

A' Tatárok, a' Murán, jégen által jövének, és Dráva Muraközt kétfézer rablák el, kilén Januáriusnak 30. és Februáriusnak 2. napján.

Szaifrid Kolencs, a' Kanisai Törököket, ugyan ott Kanisánál meg veré, három száz Jancsár veszt el akkor, azután Börzöncze alá mene, és azt meg Ostromoltatá de héjában, meg nem veheté. Kilén Marciusnak 27. napján.

A' Kapronczajákat, igen meg verék a' Törökök, kik Közül öt százan veszének el, a' Vice-Capitánt, Grázbán Jakabot elevenen el fogák, Aprilisnek 6. napján. Ki ugyan oda Vésze.

A' Tatár-Hám, az Arnaut Kis Hafsán Basával, és az egész Boszniasággal, az Varasdi mezőt, Thót Országban Vinniczeig, és Zegerjét, Biszaghig, öttöd napig szabadon rablák, és égeték, senki eleikben nem álván, Raszinjai, és Thopolóczi Kastélyokat föl égeték, és így nagy praédával, békével visszsa térének kilén 13. napján Aprilisnek. Ulama Basa után nem járt volt Török azon a' tartományon.

E' téli egynehány rablással, vittek el a' Tatárok és Törökök, többet tizen hat ezer rabnál.

Zrinyi György meg hala Vépen, Májusnak 4. napján, idejének 54. esztendejében, és el temetterék Dráva és Muraközben, a' Remete barátok Calastromában Szent Ilonában Kinek keét fia marada, Miklós és György.

Ugyan azon napon, Kanisa igen el-éget.

Alsó Lindvai Várat, a' Kanisai Törökök el rablá, és el égeték.

Herberstaner Sigmund, el hagyá a' Thót Országi Generálságot, és Sigmund Tratmanstorfer lén helében Generállá. E' fölötté igen Jambor, Okos, és Vitéz Ur, a' Magyar és Horvát Nemzetséget fölötté igen fzerette, böcsülte, és Tisztelte, Kiért ötetis mindnyájan, mint Apjokat ugy fzerették.

Jemiscsi Halzán Basát, Mázulláa, tévé Török Császár, és Szokolovics Mehmet Basát, (ki ennek előtte Elztergamot meg atta vala) tévé Vezér Basáva.

Nádasdi Ferenz, és Kolenics, Lakot ostrommal meg vevék, és azt el égeték, azután Bolondvárra menének, Kiből a' Törökök ki szökének, és azt Magyar Vitézlő néppel meg erőseték, ki lén Juniushnak 30. napján.

Adonból ki szökének a' Magyarok, semmi előtt, Juliushnak 6. napján.

Erdet, Paxot, és Calocsát, a' Szekszárdi gátnál való Kastéllyal, meg vevék, és el égeték a' Kolenics Haydui, honnan négy száz rabot hozának, Augustushnak 1. napján.

Radul, a' Havas-al-földi Vayda, ki jűve Erdélyre, Székely Moyfessel, és Bektes Basával, Augustushnak 22. napján meg ütközék, és ott raitok győzödelmes lévén, Székely Moyfésnek fejét vevék, Bektes Basa pedig el szalada, Azután az Országot mindenestül, Rudolphus Császár számára foglalá, és azt éppen Básta György Kezébe erezté. Ebben a' harcban egynéhány ezeren estek el az Erdélyiekből, és 155. Zászlót nyertek tőlök.

A' frigyét ismét igen tractálák a' Törökökkel, de heába, mert nem meheve véghez.

Kolenics, Szekszárd felé mene, holott Murat Basa a' Béglerbégh vala Tháborban, kit Kolenics ki vere Thaborából, de látván, hogy senki nem űzi őket, hanem a' Thaborban lákmánnak estek meg térének a' Törökök, és ugyan azo Tháborban négy százat vágának le Haiduiban.

Szokolovics Mehmet Basa a' Vezér, a' Császár erejével ki jűve, és Buda mellé, kellén földére szálla, és Budát éléssel, népel, erőssen meg raká.

Rozsburm Hermán, Németel, és Magyarral, igen szép és erőshaddal, a' Vezér Basának elenébe szálla, Pesten alól a' Cséppeli szigetnek a' felső Orrozattyánál.

Dervis Basát a' Vezér, a' hadnak a' szeb népével Saikákon által Küldé a' szigetbe, kivel Rozsburm ugian ottan meg ütközék és a' Törököket a' Dunába haytá, holott Dervis Basa hét ezer Törökkel el vesze, Septembernek 28. napján.

Rátki Menyhárt, a' Végbeliekkel, a' Koppáni tarromány béli Ráczokat el rablá, és el égeté.

Ezen üdöben, Tratmanstorfer Sigmond a' Thót Országi Generál, és Draskovics János Bán, a' Posgai Várást mind tartományával öszve, három mélyföldnire Posgán belől, el rablá és el égeték.

Roszburm, egy Sánczot csináltata tul a' Dunán Kellenföldénél kit a' Törökök meg vevének, és Kolenicnak négy száz Hayduját vágák le benne.

Roszburm Hérmán, Szent Endrődnél, a' Danát által hidaltatá, és az egész Tháborral által költözék raita, a' végre, hogy a' Vezér Basával meg ötközzék de a' Vezér nem jüve el a' viadalra. E' pedig Buda myátt, Tháborostul semmiképpen nem mehte reá a' Vezér Tháborára, ki lén Octobernek 31. napján.

Tratmanstorfer Sigmond, a' Thót Országi Generál, és az Iffiu Zrinyi Miklós, a' Thamásinnál való keét Kastélt, kit a' Drávának két felől való partyán, a' hidnak keét végében csináltak vala a' Törökök, meg vevék, és mind hidaftul el égeték, a' benne való Törököket le vágák, Octobernek 12. napján.

Szokolovics Mehmet Basa, Budát neppel és éléssel, jól meg raká, és Szent Márton napján vízfza mene Nandor-Fejér-Vár felé, minden hadával.

Roszburm, Pestet néppel, és éléssel, meg raká, és Hatvan alá mene, kit 17. napján Novembernek meg szálla, és 19. napján hitré azt meg vevé a' Törököktől, Kiket mind békével el bocfata, az után a' Thábora a' téli üdönek myátta el Ofzla.

Joo Iánost a' Personálist Rudolphus Császár, neműnemű gyanósá-gért Bécsben, meg fogatá Illesházi Istvántis ugyan akkor meg akarta fogatni, de vólt olly baráttya, ki titkon azt meg jelentete néki, azért ő Becsből futva szalada el Lengyel Országba, de ezeknek fok, és nagy jűvedelmű Várait, és nagy temérdek Kéncseit mind a' Császár számára foglalák el.

Szultán Mehmet, az-ő öregbik fiát Szulimánt, a' Jemiscsi Haszán Basának hamis Vádolásából meg főitatá. Melly álnokságnak végére men-vén, a' Császár, Haszán Basát érerte ismét meg főitatá.

Szultán Mehmet meg hala bánattyában, hogy fiát Szulimánt, olly büntelen meg ölette vala.

ANNO 1603.

ACHMAT, a' Mehmet Császárnak a' fia Apjának halála után, foglalá el

el a' Török birodalmot, igen ifju Korában. A' fekete Deák, kit Törökül Kara Iedzifiának hinak Mehmet Császártul pártot ütven, Afíának egy darabját el foglalta vala tőle, Végre a' Császárral meg békéllék, úgy hogy a' Boszniai Basaságot fíról fira bírja. és, mikor a' Császár akarattya-ból bé ment volna Bosznýába. Az előbeni Bosznýai Szefer Bafa, az egész Bosznýasággal ellene támada, kivel meg ütközék a' fekete Deák, es Szefer Basát a' Bosznýaikkal igen meg vere, szintén karácson estin veszet Szefer Bafa mellől három ezer Török el. A' diadalom után, a' fekete Deák bé szálla Bányalukába.

Ezen esztendőben; Kazul Bafa, reá támada a' Török Császárra, Kinek melléje adák magokat a' Török pártosok.

ANNO 1604

A' Hazája szerető Vitéz Ur, a' jó Nádasdi Ferencz, Duna innencső félnek Ország Hadnagya, meg hala Sárvárot, Januáriusnak 4. napján, idejének 49. esztendejében, és el temetteték Lekan. Kinek egy fia marada Pál.

A' Bosznýai Szefer Bafa, az egész Bosznýasággal Ujjobban a' Fekete Deákra támada, kivel meg ütközék, és igen meg vere őtet, és Bosznýából kijúzván számtalan Kincseben Sákmánt tén.

Pesten, a' frigyét a' Törökökkel ísínét igen tráctállák, de heába, mert a' Commissarius Urak, éjél valami hamis hírtől meg ijedvén, futva szaladának Pestről Elztergam felé.

A' Kanisai Törökök, Lindva Várát meg ostromlák, de meg nem veheték, kiket Prascsóczy György, az Ifju Zrinyi Miklós Capitánya, Muraközből igen meg vere. Sécfi Szigetnél, akkor keét száz Török Veszett el.

A' Kanisai Törökök, a' Szenyei Kastélt a' Mura mellett meg lopák, a' benne való népet rabbá tévék, a' Kastélt pedig el égeték Juliúsnak 8. napján.

Csófzy András, a' Ifju Zrinyi Miklós szolgája, a' Sziget Vári Törökököt lesre ki csalá, és igen meg vere őket, egynéhány fő Nevezetes Agak-sok több fő Törökökkel veszték el.

Ebben az esztendőben, Rudolphus Császár, Básta Györgyöt, Erdélyből ki hozá, és Magyar Országban fő hadi Generálissá tevé, ki mind e' következő esztendőkben, melly szerencsétlenül viselte legyen hadát, e' következő hadakozásiból, nyilván meg teczik.

Szokolovics Mehmet Bafa a' Vezér, nagy erővel ki jűve ki előtt, Septemberek 10. napján Pestből a' Németek ki szökének, a' Várat
Y fok

sok szép hadakozó szerfzámmal, és éléssel, éppen néki hagyván. Ezt halván, Váczból, és Hatvanból azonkeppen ki szökének, Hatvánt meg égetvén.

Szokolovics Mehmet Basa, látván ilyen szerencsét Esztergamot a' fő helyt meg szállá, Sepremernek 19. napján, kiben vala tiz ezer Német és Magyar, Basa Györgyis a' Császár hadával, ellenében szállá a' Vezérnek a' Dunamellé, ezek úgy Vitézkedének hogy a' Külső Sanczokat sem hagyák a' Törököknek meg venni, Vegré ki útvén a' Törökök Sánczára, tiz ezer Töröknél többet vágta le benne; Látván azért a' Vezér, háiban való munkáját és sok kárvallását, három hétviadal után kenfzerétteték alóla Pesthez viz/za szállani Oétobernek 11. napján.

Az Egri, és Szólnoki Törökök, a' Végbeliekkal egyben gyűlvén, Hatvánt ismét meg építették.

Arnaut kis Háfsan Basa, Bolond várra indula, kiben meg nem Várak, hanem ki szökének előtte. Lakot azon uttal meg építették.

Belgijai Jösának, adá Rudolphus Császár, a' Kassai Királyképeséget, hogy Basa helett Erdélynekis gondgyát viselje. Ennek igaz neve e' vala Joannes Jacobus Barbiánus Comes Belgioiosfi.

Balaskovics István, Barthyáni Ferencznek Hadnagya, Bosnyák Basát fölveré ő magát a' Basát sebben foghák el és melléte fő, Agákat, és Iszpajákat.

BOSKAY ISTVÁN TÁMADÁSÁROL.

Perditio tua ex te Israël. Osee 13. cap.

NB. EZ űdő közben, igen szép és Kivánt alkalmatosság és mód, jelent vala szerelmes házának, és nyomorult Országunknak jó részének való meg szabadulásában, a' Török ellenségtől, mert Kazul Basa a' pártos Törökökkel a' Török Császáron nagy hatalmatvéven, birodalmában nagy tartományokat foglalt vala el. Szok szép és Nevezetes Városokat, és erősegeket vett vala meg tőle. Azért, látván a' Törökök, hogy ilyen hatalmas keét Fejedelemmel, úgy mint a' Római Császárral, és Kazul Basával egyszer mind nem érkezhethék, keét felé hadakozni. Bizonyosan a' Portán, a' Császár Deványában el vala végezve, hogy Rudolphus Császárral, ha különben nem le neteis, nagy Károkkal még békéllyenek, ha szintén Kanisát, avagy ha ugyan különben nem lehetneis mind Kanisát s-mind Egret, a' békeség szerzésben Rudolphus Császárnak vizsza adgyak.

adgyák. De ezekben a' hadakozó űdőkben, az Erdélyieken és a' Magyar Nemzetségen Básta György, és a' több hadviselő Német Generálisok, Tisztviselők, és a' Köz Német Vitézlő rendis, halháltatlan szörnyű Istente lenségeket, és iszonyu nagy fok inségeket, és nyomoruságokat cselekefsznek vala rajtok, mellyeket az emberi nyelv, lehetetlen hogy meg mondhaszon: mert nem hogy házoknál, jószágokban, és marhájokban maradhattak volna békével nyáttok, de a' Szent Egyházakban a' fő Uraknak, és Nemességeknek koporsójokatis föl török, és bonttyák, Testeket belőle ki hánnyák vala, és úgy kereskedtek bennük, ha valami haszonra valót találhattak volna. Ahoz, a' hit dőlőgábnis, hogy meg háborgattatának vala aztis fölötté igen neheztellik vala. A' Császárnak nem panaszolhatták meg, nagy nyomoruságokat és inségeket, mert senkit eleiben nem bocsát vala. A' Német Tanács pedig senki panaszát, és Kiáltását meg nem jelenti vala a' Császárnak, mert űk abból gazdagulnak vala. Kiért a' Magyar Nemzetség annyira meg unta, utálta, és gyűlölte vala a' Német Nemzetséget és birodalmát, hogy immár csak azon gondolkodnak vala, (de igen titkon) miképpen találhatnának módot és alkalmatosságot, benne, hogy ezt a' tűrhetetlen nehéz igát, és Istentelen szörnyű nagy inséget, Karokkalis nyakokról el vethessék, és magoktul él távoztathassák. Azért im találkozték, egy átkozot ember, egy veszedelemnek fia Bocskay István, a' ki nem édes házájának szabaddulását, hanem tulaidon csak a' maga hasznát keresvén föl zavará a' szép tisztá vizet, és ezt a' szép alkalmatosságot el vészte tőlünk, és követvén Zapolyai János példáját, a' Törökkel titkon egybe barátkozték, és egybe Czimborála. Látván azért a' Törökök ebből jó módgyokat és alkalmatosságokat lenni, űkis a' Dévánban el végezet, akarattyokat és szándekokat meg változtaták és tovább menvén dőlőgokban, Esztergamotis, el vonyák tőlünk ahoz meg számlálhatatlan fok ezer körőisztén Arjankfiatis rabságra vivék, a' mint maíd bővebben meg érteđ irásomból. Atta volna a' fölséges Isten, soha neis születet volna, ez az átkozot házaja Vesztő, és Nemzetsége rontó ember, mind Básta Györgyvel (az ki erre okor ada) egyetemben.

ANNO 1604.

Bethlen Gábort, a' Thömös-Vári Basa Török Császár parancsolattyából az Erdélyi Vaidaságba bé akarván vinnj, a' több Végben Törökökkel a' Thömös-Vári mezőre szállának Tháborba, de mint hogy még

ak korban Bethlen Gábor, men szintén jövetette vala meg Agyát dölgának, és látván, ahoz a' Fejedelemséghez való vékony erejét, és értékét, nem bizakodhaték, hogy szintén nyomos lehetne el indétot dölgában, és a' Fejedelemségben való meg maradásban. Azert Bocskay Istvánnal közle dölgát, és vele kezdetractálni levelek által, hogy egymás eszévels erejével, éllyenek, és Bocskay Istvánnak, ugy mint maga bírónak, és akkorban tekintetesbnek engedé az Erdelyi Fejedelemséget, Azonközben történetből Don Pjér (kinék nevé Henricus Davallo Comes Don Pier vala) és Rákóczi Lajos Lippából, egynehány ezer haiduval eijel véletlenül, Thömös. Vár alatt a' Török Tháborra réa ütnek és ott igen meg verék a' Törököket, számtalan prædát nyervén tőlők, ő maga Bethlen Gábor, nehezen szalabhata bé Thömös- Vára előttők, holott dolmányátis el nyerék tüle, kinék a' Dólmánya sebében találták Bocskay István leveleit, mellyekben írták egymásnak, hogy miképpen támadgyanak föl Rudolhus Császár ellen, és módgyával indéthassák, el kezdet practiká jokat, Melly levelek jutának a' Németek kezébe- Kiből Belgiai-jósá (kinék Joannes Jacobus Barbiánus Comes Belgiojosi vala neve) akkorbeli Kátsai Királyképe, és Doctor Pecz, okot vévének magoknak, hogy evvel az okkal Magyar Országotis, szintén mint Erdélt ugy föl prædálhattyák. Azért, ez okból Bocskay Istvánt árulónak itélék lenni, elsőbennis ű réa, ugy mint árulóra Várait réa szállák, és vitaták. Ki myátt, láss immár ide elő Országbeli iszonyu pusztulásokat, szörnű Vérontásokokat, számtolan sok kőrölztyén Atyánkfiainak Török rabságra való viteleket, és sok számtalan vér ontással vissza nyert fő őltalmunknak, Esztergannak, az fő helnek Siralmas Veszedelmét.

Bocskay István, ilyen nagy gyanóságáról noha elsőben mind levelei által, s-mind követi által mentette, sőt törvennyelis Unszollotta a' Királyképének magát. De látván mentsé gét haszontalannak lenni, ilyen nagy, és el távoztathatatlan veszzedelmében, kenfzerét teték Németi Balashoz, és Lippay Balashoz folyamni, kik akkorban a' Hayduságnak fő Capytani és előttők járói vóltanak. Ezekkel azért jó módgyával végezvén, az egész Hayduságnak (kik akkor a' Királyképe számára vóltanak) egynehány hoo pénzt ada.

Németi Balás, és Lippay Balás azért az egész Haydusággal mingyarást Bocskay István mellett föl támadának- és elsőbennis Bocskayval együt Doctor Pecz hadára menének Djószegre, ki a' Királyképének segétségre megyen vala Kereki alá, melly Bocskay Vára vala. és ott Doctor Peczet mingyarást igen meg verék ő magát elevenen meg fogák, a' Németeket mind lé vágák, Tháborokat. Algyujokat, és hadakozó szerzőmokat

mokat mind el nyerék. E' lén Octobernek 15. napján. Ott nem Késé-
nek semmit, hanem menének Kerekinek segítségére, és ott a' Királyké-
pével hasonlóképpen cselekedének, a' Varatis meg szabadéták, de ő
maga Belgiai Jóna a' Királyképe el szaladván, Tokaiba mene, azután
Kassa felé fiet vala.

A' Kassaijak értvén e' dolgot, ökis pártot ütének) mert csak ennek
előtte azó prädikátorokat Kassából ki üzette vala, a' Császár, Templo-
mokatis el foglalta vala tülök) kiért ökis a' Császárra arczul támadának O-
ctobernek 29. napján. A' futó Belgiai Jónát bé nem bocsáták Kassára, mar-
hájában mind sakmánt tévének, a' feleségét gyalog Küldék ki. E' meg lévén,
mingyarást Bocskay, Istvánért Küldének ki el jüvén, a' Kassai Kamará-
fokot, kiknek meg nem akarának elzküdni meg fogatá. A' Kamarást Mi-
kaczius Miklóst a' Váradi Püspököt, és Szalatnaki Györgyöt a' Pécsi Pü-
spököt, azonképpé meg fogatá, és Kemény foglábá tartatá őket. A' Kama-
ra Kencsítés jövedelmét maga számára foglalá

Látván az Ország népe, Bocskaynak el kezdet dölglában ilyen sze-
rencséjert, és elő mentet a' fő Urak között elsőbennis Homonai Bálint,
és György Mágócsi Ferencz, és Káttai Mihály. A' fő Nemés rend' és a' Sza-
bad Varasok azonképpen jób részre mind melléie állának, Fejedelmek
ké, és előtők való járova választak, Evel azokkal, hogy Rudolphus Csá-
szár és Király, a' Német és Olasz Nemzetséggel, őket hitőkben
igen meg háborétota, Réghi szép szabadságokban és igazságokban
meg nem tartotta, semmi részében, sőt az egész Magyar Nemzetségbe
Véget akarván vetni, a' fő Urakat s Nemeseiket, és Kiváltképpen az kik a'
többinél jobban birták magokat, hiti elen, és szabadságok ellen, ölette,
fogdoszatta jószágok, és Kencseket, a' Kamarásokkal foglaltatta, Es a'
ki mind ezeknél nagyob, az egész Országot az idegen Nemzet tel, tellye-
ességgel el rontatván és puztétvátván, nekik prädául atta, Panaszokat
semiben elő nem vette, sőt csak meg sem halgata volna.

Illyen barátsággal veszténk el

Budánkatis, tanulhattál volna ratita.

Bocskay István azért, noha el indétot dölglának jo előmenetit láttya
vala, de gondolván Rudolphus Császár ellen, és a' Németség ellen,
maga és a' meg fogyatkozott Magyar Nemzetnek elégtelen vóltat, egybe
szólván az több Magyar Urakkal és fő néppel, kik melléie valának, mingy-
arást a' Thómós-Vári Basához Küldé, ki által Török Császárral tranctatus-
ba indula, és vele erős hit levél alatt, illyen módon végeze. Hogy az Török
Császár ötet, és az egész Magyar Nemzetséget mind kincseivel, s mind

hadi erejével a' Nemetek ellen, megoltalmazza. Hogy az Török lohol Magyar Országban Várat, és Erőtséget meg ne szálljon, és el ne foglaljon, hanem, a' Némettől nyert praedával az Török meg elégedgyék. Vifzontag a' Magyarokis, hogy soha a' Török ellen Kardot ne Vonnyanak, és reájok ne támadgyannak, hanem a' Törökökkel egyűt, a' Német Nemzetre hadakozzanak. De térjünk egy Kevesse Belgiai Jósa Uramhoz.

Belgiai Jósa, látván hogy az egész föl földi Magyarország, Rudolphus Császártul, Bocskay mellé hailott volna, és ott fohón meg maradása nem volna, vévén aztis észébe, hogy a' Hayduság mindenűt utánna sietne Szepes Várába Thurzó Christóthoz bé szalada, ki ugy mint Vendéget, nagy izeretettel bé fogadá. Végre Némethi Balás a' Haydusággal utánna érkezék, és Szepes Várat mingyarást környűl vévén reá szállá, kit egynehány napig erőssen vitata; de látván hogy az Várnak semmit nem ártthatna, nem akará alatta idejét héjában tölteni, el szálla alóla, tartományába fok kárt tévén. Belgia Jósa onnan nagy sietséggel Prága felé tartá.

Ezenközben Bocskaynak hada minden felől többűl vala. Az egész föl földi Végbeljek, szolgáló rend, Hayduság, szabad legények, és egyéb rendbeli, föld népe, ugy mint Ujságra, és Uj dologra, hozzá sietnek vala, főképpen azok, kiket vagy a' Fejedelmek, alatt való Tiszt Viselők. Urok, avvagy a' Nemességh vala ha meg háborétottak vala. bolzfzuságoknak ki töltséjért, mind oda tartnak vala.

Ettvén Rudolphus Császár, hogy az egész föl földi Magyar Ország, nagyobb részre túle Bocskayhoz hailott volna, és ő reá árczul támadot volna, Básta Györgyöt (ki akkor a' Császár hadával Esztergam alatt vala, és immára' Vezér Basais el szállot vala Esztergam alól) ugyan azon haddal el Küldé Bocskayra, és a' pártos Urakra, hogy az Országot ismét az ő szamára hódultassá, a' partolálnák indétóit pedig meg büntesse. Básta György az egész Német Nemzettel, nagy Vigan oda felé indula remélvén azt hogy Magyar Orzággal is, szintén ugi bánnak, mint Erdélyel, és hasonloképpen, az egész Magyar Ország ő praedájok léfzen jüttében Basta Lippai Balást föl veré, és ő magát elevenen el fogván föl akasztatá.

Bocskay István, értvén Bástának jüvetelit, nem veszi tréfára, hanem a' Th ömősvári Basát, Bektes Basával mellé hivatá segítségére a' föld népétis mind föl vévé, és így bizván hadi erejében, Bástának eleiben szálla Edelinél, és ott szemben viván egymással. fok erős harcok lévénék közöttök, Végre mind a' keét fél közzűl fok erős vitézek el hulván, a' Bocskay hada

hada meg tolyaték, és a' mezőből ki vereték. Bocskay ő maga Egerbe szalada, a' többi el rémulven ki imide ki amoda szaladozának.

Itt, ha Básta György okoszan hadakozott volna, és a' mint a' fzerencse mutatta hozzá magát azt continuálta volna, kétség nélkül a' pártosokat meg győzhette volna, és le szilleshatta volna őket, az Országot is a' Császár engedelmségére hódultathatta volna.

Básta György meg vervén Bocskayt, mind Tháborostul Kassa Várasára mene, gondolván azt, hogy mingyarást tőle el rémulnek, és meg hódulnák neki, de meg csalá a' reménség, mert Kassát Bocskay jól meg rakta vala vitézlő néppel, és előttök Ségnyei Miklóst, egy jeles próbált vitéz embert, hagyta, kik vitézül tarták Básta ellen magokat. Látván azért Básta, hogy ott hejában fáradna, el hagyta Kassát, és Epeyres alá mene, kikkel mingyarást szóban indula, és végezvén vélek, grátiát ada nékik, és ísmét a' Császár engedelmségére eskütteté, kit azután hamar meg bántak vala.

Itt a' Német Vitézlő nép, a' fizetelenségért föl zendüle, és Bástának semmiben engedni nem akará, tovább sem akarának menni Eperjesnél, valameddigh fizetések meg nem hoznák, ki miatt kényszerítették Básta mind Tháborostul, ki-keletig Eperjesnél heába heverni és ott fűtőzni. Jóllehet a' Császár a' Németek fizetésére Küldöt vala keét száz ezer foréntra való penzt. ezüstmvet, és posztót. De a' Fülekiek kik azt késértették, az utban a' szekereket föl verék, és azt magok között oszták.

ANNO 1605.

Bocskay István, értven Bástának állapotát meg bizákodék, és Ujban el indetot dólghoz kezdé, jó alkalmatosságát nem akará el mulatni azért ísmét Kassára jöve Bektes Basával, és minden felől az Urakat. Nemeseiket és egyéb féle szolgáló rendet, szép biztató szókkal, jó maga ajánlással, maga mellé hivata, kik engedvén intésének, látván a' Török féget ségét is melette lenni, minden fölől hozzá jövének. Ugy annyira, hogy rövid időben hadát ísmét helére állértá föl sőt a' præda és szabad nyereség kedvéért, naponként többül vala hada, Ehez adományával is edéseti vala magához őket, a' Császár pártján valóknak várakat, jószágokat, Donatio levélel firuá fira nekik osztogatván. Azoknak a' jószágokat, kik a' Császár hívségétől mellé nem akarnak vala állani, iszonyuképpen raboltattya, dullattya, és égetteti vala. Básta sem hagyta semmit hátra dólghában, hanem ő is a' Németekkel mindenütt a' hová hozzá férhet vala, a' pártosoknak jószágát lokkal kegyetlenbül raboltattya, dullattya,

rya, és egetteti vala. Népét, mind öregét, apróját, öleti és vágattya valla. Illyen iszonyúképpen puszéttya vala mind a' ket fél, a' Szegény Országot.

Bocskay nem akarván hadával idejét héjába mulatni Egyik részét hadának Szakmárd alá bocsátá, kik nem fok üdöre Szakmárt meg vévék. Azután Várad alá menének, de ott Kedvek nem telék, hanem a' Várnak élését el fogván, a' Környüle való tartománt és földét, mind Boczkayhoz hódultaták. Másik részét Rédei Ferenczhez bocsátá, a' Bányák felől való Vég házak felé, kik mindenütt tebülvén, Füleket meg szállák és meg vévék. Az Szécsényiek, Gyarmatiak, Drégelyek, Dévinyék, Bujákiak, Palánkiak, és a' több Kastélybeliek, a Várakban a' Német szolgáló népet le vágák, és hozzájuk hailának. Nógrádot meg szállák, és meg vévék. A' Banya Várasokat, a' Fatrán innen való Vármegyékkel, mind Bocskay számára hódultatták, Lévánok a' Várasát el rablák, és el égeték, de a' Váranak nem árthatának. Harmad részét hadának bocsátá Tokai alá, kik a' Várat meg nem vehetek hanem el fogák minden felől élését, és el szállának álóla. Sáros patakot a több ott való Várakkal meg vévék, az egész Tátrán innen való Vármegyékét, Bocskay párttyára hódultatván. De c' meg nevezet hadak, mindenütt a' hól Járnak vala, szörnyű nagy dullást, puszterást, és égetést tésznek vala, Templomokat dullyák és foszttyák vala. A' Pápok, és Barátokat szegényeket ölik és Kergetik vala. Azért Báftat minden felől Környül vévék, Eperjeshez szoréták, és élését minden felől el fogák.

Mátyás Herczeg, látván, hogy az Országnek nagyobb része, mind a' Vég Várakkal összeve Rudolphus Császártul, Bocskayhoz hailott volna, és hogy az Orzághis, a' két fél között illyen igen pusztulna. A' Fatrán innen való, és a' Thót Orzági tanács Urakar Bécsbe hivatá magához, kikkel azt végezé, hogy a' tanács Urak magok Közzül, Külgyenek követeket Bocskayhoz, kik által incsék, hogy efféle pártolástul, Törökkel való barátkozástul, Országának és Nemzetségének illyen, és ennélis nagyobb következendő romlásátul, és Veszedelmétul meg szűnnyék, és feyedelmének ismét fejet haicsón. Kik ezen instructióval Forgács Sigmundot, és Náprágyi Dömötört az Erdélyi Püspököt, hozzá bocsátták, és é fölött erőssen meg parancsolák nekik, hogy e' Császár szavával neki semmit ne szóllyának, mert avval a' Császár méltóságát meg sértenék, ha a' Császár szavával, ugy mint szolga rinden valónak, és tüle párt ütőnek, valamit szóllanának. Kik el menvén, Szepes Várából Bocskayhoz Küldenek, és meg jelenték neki, hogy úkkövetségbe Küldetnek volna a' tanács Vraktul hozzá, azért ha szabad uti levelet Küldene nekik,

ők

ők a' Kővetséggel Káfsára menének hozzája. Erre Bocskay ilyen Választ ad nekik; hogy ha az Császártul jűnek, örömeft láttja őket, de ha csak az Uráktul Küldettenek, ismét vízfza térhetnek, mert az Urakkal neki mastan semmi végezése nincsen, úgy mint kik, ő vele egy-aránt való Vefzedelmében, és inségben volnának a' Császártul, Német és Olasz Némzetségtul, hanem ő magával a' Császárral volna dölga. Azért evvel a' Választal vízfza térének a' Kővet Urak.

Básta György látván hogy minden felől a' Vefzedelemnek kezepiben vagyon, és hogy a' Fátmán innen való Vármegyékis, pártot ítven Bocskáyhoz hailottak volna, a' Császár Sem érteti sem Ujjob néppel, sem az előbéli Vitézlő népet fizetvéssel. A' Vitézlő nép sem akárna fizetetlen szolgálni, és neki engedelmeséggel lenni, Kényszerítették ezekből az okokból, mindén hadával Eperjes alól el indulni, és lassan lassan, vízfza Pofon felé mászni.

El menvén Eperjes alól, az egész földi Vrak, és Némefek, a' Császár hívségeről el hajolván, Bocskaynak fejet haitának. Ugy mint Báltthori István, Rakoczi Sigmond, Csáki István, Nyári Pál és a' többi.

Báltthori István, meg hala Ecsétben, Juliusnak 25. napján, idejének 55. elztendejében. Ebben szakadot magvok a' Nyri Báltthori Nemzetnek.

Horvát Thamás, egy köz csatázó Katona legéni, egynehány haidut gyóitvén magához, őis titkon pártot ítte, és Végezyén, a' Törökökkel, Székes-Fejér-Várból egynehány ruhás Törököt véven magával, el mene Vásonkő fele és csak ott közel Vásonnál, bé izene a' Capitánynak Tállai Györgynek, hogy ő csatáról jűne, és fő Rabokat hozna magálval, és ha meg engedne, örömeft őt háná Koryavetyére a' njeréséget, ki esmervén őtet, és semmi efféle latorságtul, és álnokságtul nem félvén, meg engedé neki, El jűve azért, a' Törököket kötözve oda hozá, és ez alatt a' Várat véletlenül el foglalá. A' Capitánt pedig meg fogá. Denem sok ideig birhatá a' Várat, mert Török István a' Pápai Capitány, hasonló mester-séggel ismét el foglalá, és a' Császár népével, azt ismét megraká. Ez lén a' pártosoknak a' Dunán által, az innenső félre, első által jűvetelk és álnogságok,

Rédei Ferencz, ezenközben el jár reá bizott dölgában, ki Törökkel, Tatárral, Haydusággal, és a' föld népével, hadát igen meg tóbittete vala. Azért egy részét hadának Trincsen alá hocsátá, kik nem sok idő múlva Trincsent, egynehány rosz Némettul meg vevék, ő maga pedig Rédei Nyrtát meg szállá, Kinek a' Várasát mingyarást meg vevé, a' Várat pedig a' Püspökre Forgács Ferenczre, ki akkor Cancellarius vala, reá szállá, és

aztis a' Várban való párt útes m'járt, hitre meg vévé. A' Püspököt Győr felé késérteté békével.

Az Esztergami Hayduk, kik a' Császár h'vségében valának, ezen-közben talakozának Bektes Basára, ki Bocskayhoz Káfsára nagy fok kincsel megyen vala, kire reá útvén, igen meg verék őtet, a' Basánakis fejét vévék, a' kincsbé mind lákmánt tévének.

Rédei Ferencz, értvén hogy Básta György Posonhoz szállot vólna, bizván hadi erejében őis oda tarta, és Tháborát Bazinhoz szállétá, Kihez bizván, Nagy Szombat, Galgóc, Szent György, Bazin, és Csallóköz, ő hozza hódulának. Honnan Rédei, Morva, és Slesia Országot iszonyuképpen raboltatá, dultatá égetteté, Bástávalis Poson alatt gyakorta való harcztot tarta, mesterkedvén mindenképpen azon, miképpen Bástat a' Sánczokból a' mezőre ki véhetné, és vele deréképpen meg ütközhetnék, Kitől Bástais igen őltalmazza vala magát.

Rédei Ferencz, Némethi Gergely egy köz Katonát, keét ezer hayduval és Tatáral, Csallóközből a' Dunán által bocsáta, ilyen tanúsággal, hogy Kőpcsént a' Duna mellett való falukal el égeffe, remélvén aztat, hogy Básta minden hadával azoknak őltalmára által költözik a' Dunán, és így ő Posont Környül vévén, Bástat ki szoréttya onnan, vízfza sem bocsáttya a' Dunán, látván Básta, Dunán innen az égetélt és füstöket, ő maga a' gyaloggal a' Táborban marada, a' lovas fegyvereseket pedig jób részre által bocsátá a' Dunán innenső-félnek legétségére, kik Némethy Gergelynek úgy meg állák uttyát, hogy sohon a' Dunán vízfza nem bocsáták, Ezen Némethi Gergely meg rémulvén, nem tud vala hová lenni, hanem nemelleyek a' haydu társay közzül, kik a' Duna innenső-félnek állapattyát tutták, tanácsából, kényszerítették Sopron, és Vásvármegyén által, Szekes-Fejér-Vár felé kerülni hogy ismét Redeihez vízfza térhessenek, uttyokban az egész Főrtő mellyékét rettenetessen raboltattya, és égettetti vala. Mert akkorban Dunán innen, sohon a' Császárnak gyűlet hada nem vala, Sőt a' jó Nábasdi Ferencz helyében, mind enni háboru üdöbennis, csak Ország Hadnagya, avvagy fő Ispánnya sem vala, ki az Orzágra gondot Visélt vólna (illy jó gondot visélték a' Németek az Orzágra) Némethi Gergely azért, Sárvárnál mindén hadával békével mene által a' Rábán, és Marczalli viz mellett meg szálla, egy avvagy keét napig ott meg akarvan nyugodni hadával.

Ertvén e' dölgot Nádasdi Thamás, és Hagymási Christóf, fietséggel Némethi Gergely után küldének, intvén és kérvén azon hogy tovább ne menne, mert ők a' Dunán innén való Vármegyekkel, a' Császártul el akar-

akarnák hajolni, és mellé támadni, ki halván ezeket, ott meg tartozék, várva egynéhány napig, mi következnék izenetekből és akarattyokból.

Hagymási Christóf ezenközben, szolgálait hertelenséggel Sümegbe küldé a' Püspökhöz Uylaki Layoshoz, baratságnak és segítségnek színe alatt, Kiket a' Püspök (semmi álnokságtul nem félvén tőlök) eleybe bocsáta. Azok pedig a' Püspököt Uyláki Lajost azon helyt agyon verék, és a' fejét a' Vár fokon ki veték, marhájában Sákmánttévének, és a' szolgálait Hagymási hűségére esközteték, és mingyarást Urokért küldének, hogy fietséggel el jűne a' Várat magának foglalni. De Nemethi Gergely halván e' dőlgot, Hagymásinak eleit vévé, és a' Várat Bocskay számára foglalá.

Ezenközben, a' Dunán innen való Vármegyékis, ugy mint uý dőlgon rayta kapván, a' Császár mellől el állának és Bocskayhoz hódulván, Nemethi Gergely melle haylának, azonképpen Szombathél, Kúszegh, a' Végbeliek, ugy mint Kis Komárom, Belzprém, Polota, Tata, és Csesznek ugy hogy, fenki a' Császár hűségében meg nem maradt vala több, Batthyáni Ferencznél, Zrinyi Miklósnál, és Török Istvánnál.

Petthő Márton, ákkorbéli Calocsayi Ertek, és Locumtenens, történek színtén akkorban, mind marhástul Német- Ulyvárba, Batthyáni Ferenczhez költözni ez háboru előtt, kitt a' Kőrmendi Katonák Toronynál meg lefvén, az uton fölverének, minden marháját, hintó szekereftul, lovaftul, el hayták, és el vivék, ő magát Koor begeten ott hagyák, kit azután poor szekéren vivének Szolonok Várába, azután osztán Német Ulyvárba hozatá Batthyáni Ferencz és mind e' háboru úbönek a' végéig ott lakott nála.

Nemethi Gergely, Nádásdi Thamás, és Hagymási Christófa' Sümeghi dolog után, nem bizván csak a' magok erejében, mingyarást a' Kanislay Basához külkének, és kérék azon, hogy minden erejével segítségekre melléyek jűne, sőt a' Bosznay Basátis hinná segítségekre; és így Törökkel, Tatáral, és a, föld népével, ugyan alkalmas hadat győvtének egyben.

Hagymási Christóf azrét, Magyararal, Törökkel, és Tatárral, három, ezeren Sopron alá mene, ott egynéhány száz fegyveres Németet hallott vala lenni, kik előtt Tratmanstorfer Adám vala Kapitány azokkal a' Váras előtt fokáig harczola, demeg tolák őtet a' Németek, és Kőrösztrig lövöldözék, és vágák őket, ő maga Hagymási alég szalada el, nyolcz száz embernél többet vesztvén oda, mindinkáb Magyarokat.

Nemethi Gergely Törökkel Tatárral, és Magyararal, az egész, Bécsi, és Uyheli mezőt Bécsig mind el égetteté, és raboltatá, és még térvén Sopront meg szállá, kinek a' hóstátyát mind föl égeté.

Rédei Ferencz látván hogy Bástának semmit nem árthat, visszafutára Bazintul, és Ersek Uyvárat meg szállá, az egész nyarat alata mulatá el, ki akarván belőle éhezteni a' benne valókat.

Básta György azért látván hogy Rédei Ersek Uyvárat meg szállotta volna, kint ő mind vitézlő néppel, éléssel, és hadakozó serszámmal, jól meg rakot vala, által Költőzék a' Dunán, Posont azonképpen népel, és éléssel, jól meg rakván, és Austriának, és Sopronnak segítségére mene, ki mikor Sopronhoz közelgetet volna, Némethi Gergely meg nem várta Sopron alatt őtet, hanem Taraszkít el hagyván, népének fok kárával el szálla alóla.

Básta György, a' Sopron Környűl való falukat, kik a' Némethi hadatul meg marattanak vala, mind, el raboltatá, és égetteté, avval Bécs felé visszafutára, mert az alatta való Vitézlő nép nem akara füzetetlen hadakozni véle.

Némethi Gergely Kőrmendhez szálla Tháborban, és Stiriát Regedéig, és közel Német Greczig, nagy Istentelenül radoltata és égetteté.

Tratmanstorfer Sigmond, a' Thót Országi Végbeljekkel, és egyéb alatta való szolgáló néppel, Regedébe szálla, Stiriát akarván óltalmazni.

Draskovics János a' Bán, azonképpen, az Országbeli Urakkal Nemesekkel, és a' föld népével, Varasdnál a' Dráva mellé szálla Tháborban, Vigyázzván, és őrizvén a' Drávan való keleteket a' pártosoktul.

Bocskay Istvánt, az egész Erdélyiség Fejedelmekke valaszták, azért bé mene Erdélybe, és meg esküvéknék a' Fejedelemségre, vizontak az Országis, neki hivségre, ott maga képében Rakóczi Sigmondot hagyá, ő maga pedig ismét ki jöve Kálsára.

Tratmanstorfer Sigmond, a' Thót Országi Generál, Draskovics János a' Bán, Bathyani Ferencz, és Zriny Miklós, egyben gyülekezvén, a' Némethi Gergely Táborára menének, ki akkor Hidvégnel Rába mellett vala Tháborban, De Némethi meg nem várta őket hanem el futván előttök, hadának maradékjával Kis Komáromon alól tartózik meg.

Az Vrak azért, mind a' három Vármegyének grátát adának a' Császár akarattából, és a' fő Nemeseket Császár hivsége eskütteték, csak Nádasdi Thamás, és Hagymási Christóf az ő népekkel maradának Némethi mellett, Szombathelt Küszögöt, Kőrmendet, és a' több Vég házakat, Kis Komáromtul, és Szent Grottul meg válvá Ujjobban a' Császár számára foglalák visszafutára.

Tratmanstorfer, és Bathyani Ferencz, Kőrmendnél, azután Szent Gothárdnál maradának Táborban, vigyázzván, és a' földet óltalmazván.

A' Bán,

A' Bán, és Zrinyi Miklós, meg térének, az ő földöket, és á' Dráván való keleteket oltalmazni.

Somogyi Mátyás, ki a' Csallókőzi Hayduság előtt Capitán vala, mind az egész Csallókőzzel, és benne való haydusággal, tractatus által ismét a' Császár hűségére hayla Bocskaytól.

Némethi Gergely, Törökkel, Tatárral, Vjobban egyben gyűlekezék, és Sümegyet meg szállá mert Sümegnek tőle el vesztését igen bánnya vala. mivel minden prädáját, és Nyereségét, a' Várnak erős voltához bizván, oda takarította és hordatta vala.

Tratmanstorfer Generál, ezer lovon való Fegyverest, és Katonát bocsáta Sümeg felé, hogy meg látnák a' Várnak dölga mi állapotban volna, ezek előtt bocsáta vala Rincset Andrást, és Keglevics Györgyöt, kik a' Tábor szélyre, martalekot bocsátának ő magok pedig lésben állának. A' Török, és Tarár Katona, mingyára a' martalék után indula, és mig a' derék sereg el érkezék, addég a' Németekkel mind harczolnak vala, és tartoztattyák vala őket, el érkezvén a' derék sereg, a' Németeket környül vevék, és ot igen meg verék, honnan nem lokan szaladának viszsa a' Táborban benne, itt Gyulaffi Christófor, és Geréczi Mátyást, több sok fő emberrel elevenen el fogák.

Tratmanstorfer Generálnak a' hada, a' fűzetetlenség miatt mind Ofszol és kevesedik vala, a' Némethi hada pedig minden felől többül vala: A' Vezér hadábolis, a' præda kedvéért lokan jönnek vala hozzá, ki miatt Tratmanstorfer General, kényszerítették minden hadával viszsa Regedébe szállani.

Szombathelen hattak vala nyolcz száz. Istentelen Balóntkik a' Vár, megyében tőrhetetlen kóborlást és pusztítást tesznek vala. Ezeknek Capitányok Alexandri Rudolphi vala. Kikre Hagymási, Törökkel, Tatárral, réájok mene, és lesre ki szállá őket, ezek rettenetes nagy harczot tartának vélé, és igazán vitéz módon oltalmazták vala magokat. Végre nagy későre a' lokaságtul meg győzetetvén, meg verettének, kik között igen kevesen szaladhatnak el Szombathelen minden marhájokat fákmanra hányák, és föl prädálák, számtalan gazdagságot találának nálók, mert szintén akkor hoztak vala szízetést nekik, kit közikben sem osztottak vala még.

Némethi Gergely, látván hogy Sümegyet meg men veheti, értvén aztis hogy a' Thót Országai Generál minden hadával viszsa szállot Regedébe, el szálla Sümeg alól, és ismét bé szálava vármegyébe, Kőrmendet meg vevé, A' Vármegyét ismét Bocskai számára foglalá, Kúszógtul meg válva kit Néméttel igem meg raktak vala, Nempti, Alsó, Lindva, Bánfi

Bánfi Christóffal Szécsi Szigeti, és Muray Szombat, ezekis hozzá hódulának. Stirját Murántul közel Gréczig, s- mind innén Drávaig és Regedeig szörnyén raboltattya és egétteti vala, Regede alatt a' Generalal egynehányzor megharczóltak izintén a' hóstáttábannis, mesterkedvén mindenképpen azon, mi módon csálhatnák ki útet Regedéből, és derékképpen meg ütközhetnének véle. 9.

Inter duos litigantes, tertius gavisus est.

SZokolovics Mehmet Bafa a' Vezér mikor Rudolphus Császárral, és a' Németekkel, a' Magyarok ilyen iszonyuképpen veszekednének, látván minden dolgában fölette nagy alkolmatosságot lenni, nagy erővel ki jove, és jüttében Visegrádot meg vévé. Azután a' hires nevezetes Várat Esztergamot, kitt adot vala még Matyás Herczegnek, Török Császárnak Bocskayval lett alkovása és hiti ellen meg szállá, és azt erősen vitatá Kittjöllehet a' Németek, mind éléssel, s- mind hadi lövő szerfzánimal bévségeffen meg raktak vala. Némét Vitézlő népetis nyolcz ezert küldöttek vala az előbenyekhez bé, de a' Magyar Vitézlő nép közzül, fenki nem vala benne, mert annak előtte, mind onnan s- mind a' több Vég Várakból a' Magyarokat ki küldötték vala a' Németek, gyanakodván hozzájok, és félvén tőlök. Midőn azért a' Törökök a' Külső Sánczokra immártizen hatt erős ostromot tettek volna, és a' Sánczokat meg nem veheték volna a' Németektől. Az utolsó ostrom után másod napon, igen nagy temérdek sűrű köd támadá, melly alatt a' Törökök ismét nagy csöndeszen ostromnak készülének. A' Németek pedig a' nagy sűrű köd miatt nem láthattyák vala őket, sőt akkor ostromtul semmit nemis félnek vala, és közölők ki fékszik, s- ki aluszik vala a' fok fáradtság után. A' Törökök azért véletlenül nagy hirtelenséggel reájok ütének, és aluva készületlen találván a' Németeket, meg üték és mingyarást meg vévé tőlök a' Sanczokat, ő magokat pedig lé vágák benne, a' ki a' Várba szaladhatot vólnais benne, nem hocsáták bé őket a' Várbeljek, félvén azon, hogy a' Németekkel őszve a' Törökis elvegyessen bé rohana a' Várba, azért ezen az ostromon három ezer Német veszet el. Ott veszet el a' fő Capitánys Gróf Vón Ettingh fok fő tífzt Viselő Németekkel, és egyéb Vitézlő népnek a' színével és erejével. Azután nem fok üdövel, a' Viz Várat, és a' külső bástyákat egy ostromal meg vévék, ezennis az ostromon három ezer Német veszet el. Ezen a' több Németek kik a' Várban szorultanak vala el rémulének, egymás közöt pártot ütének, és másod napon a' nevezetes fő Vég házat (kiért számtalan, kőröfztyén Vér onra-

ontaték ki, kétt uttal, minek előtte meg vennék azt, a' Töröktől) hitre a' Vezérnek meg adák, kiből öt ezer, hatt száz épp és egészséges Német jöve ki, ezek között négy százan maradának a' Törökök között. Így veszték el a' fő házat a' Németek a' Magyarok nélkül, kiket az Ur Isten azért gyaláza így meg, miért hogy ennek előtte vagy vala-melly Várat vettek meg tőlök a' Törökök, vagy mezőben verték meg őket, mindenkör a' Magyar Namzetre vettetek, és vélek attak okott. Azért ezt nyerék a' Törökkel való barátkozással.

Esztergamot meg vévén a' Vezér, bárátságának színe alatt küldte Ersek Uyyár-alá, segítségére Homannay Bálinthoz, és Rédeyhez (kik immár sok időtől fogva heverték alatta) husz ezer Törököt. De Homonnay és Rédey látván a' Töröknek Csalárdságát, ezen el rémülének, tudván aztot hogy ha a' Törökkel együtt meg venne kis Ersek Uyyárat, de aztis mint Esztergamot el foglalnák a' Magyaroktól a' Törökök. Minek okáért a' Törököket tőlök vízfőz bocsátak, és Mátyás Herczeggel végezvén, bizonyos okokkal meg adatá a' Herczeg nekik Ersek-Uyyárat. Ezenközben ő maga a' Vezér Esztergamot erősen építteté,

Básta György ezenközben a' Német haddal, mind nagy Komáromnál vala Táborban, honnan örömeit segítségére ment volna Esztergamnak, de Homannay Bálint, és Rédyi Ferencz miatt, kik az egész nyáron Ersek Uyyár alatt heverték Táborban, nem mehetet oda Básta, félven azon, hogy egy fölőlük, más fölől a' Török rayta léfzen, és föl verik hadát. Jóllehet kérte is Básta Homonnay Bálintot, és Rédeyt, hogy tekéntvén a' Közenséges jött, és Országoknak maradását, adgyanak hitt levelet neki, hogy meg nem bánttyák sem háborétyak őtet hadával, és ő el megyen, Esztergamnak segítségére. De az Istentelen emberek nem akarának ahoz állani. Kitt azután Országuknak nagy kárával, mind mi meg bántunk.

Kis Hafsán Bafa, a' Vezér Bafa akarattyából Esztergam alól el indula, és Palotát meg szálla és azt meg vévé.

Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

NB. **A** Nnyra meg bolóndultak vala akorban a' Magyarók, hogy a' Nemethi Gergely Tháborában, halván hogy Esztergamot a' Törökök meg vették, Iesust Kiáltotrak örömeikben, Taracskokat, és puszka-jokat, a' Törökökkel együtt öröme ki süttgették.

*Vox in excelsis audita est lamentationis, luctus,
& fletus, Rachel plorantis filios suos Matth: 2. cap.*

EZenközben Némethi Gergely, a' mellette való pártosokkal, Törökkel, és Tatárral, valahóva érkeztetik vala, ifzonyu rab-
ást, és pusztétást téfzen vala, nem csak a' Németségén, és a' Csá-
szár pártján valókon, de a' maga pártján való jószágátis, a' Törökök
és Tatárok kéméletlenül égetik, pusztéttyák és raboltyák vala. Ugy ho-
gy a' Dunán innen való Ország, kiez ideig mind a' Töröktől és Nemet-
ségtől éppen, meg maradot vala, e' pártolás myátt szintén el pusztula:
NB. Mert bizonyossan beszéllyk, hogy azon a' nyáron, csak a' Némethi
Gergely Táborából, nyolczvan ezer léleknél többet Németet és Ma-
gyart vittek az Eszéki-hidon által a' Törökök. A' Magyar Hayduságis
mind Német s. mind Magyar rabot, egy aránt eladot pénzen a' Török-
nek és Tatárnak.

Tratmanstorfer, a' Thót Országi Generál, a' Végbeleket és a' Cár-
lóczi hadat magához gyűte Regedébe, és az egész Mura mellyéki Magy-
arságot, el égeté és el rablá, Petánczi, Rakicsáni, és a' Gsernecezi Kastélyo-
kat féldéből ki égetteté.

Munsur Joannes Hercules Comes a' Tilli, Rudolphus Császár Mar-
falkia, látván hogy Némethi Gergely a' mellette való pártosokkal, Török-
kel és Tatárral, a' Nemtségén számtalan kárt és pusztétást téfzen, a' Csá-
szár hadával azért réájok méne a' Thót Országi Generállal egyűt, és a'
Némethi hadának egy részét meg veré, ő maga a' hadának töb részével
nem meré meg Várny, hanem Nádasdi Thamással, Hagymási Christóffal,
Bánfi Christóffal, és a' töb pártosokkal a' Törökhöz folyamék, és mivel
hogy immár téli idő vala, közűlek ki Kanisán, ki Sziget Várban, ki Pé-
csen teleltetét ki. A' Marfalk pedik a' Vármegyéket Ujjobban a, Császár
számára foglalá és hodultatá.

Bocskay István vala-mi gyanóságért Némethi Balásra réa haraguvék
és meg öleté őtet, Kitt Segnyi Miklós Kátsában vala-mi lakodalomban
véletlenül maga kezével agyon veré. Azért ilyen végek lén Balás Uray-
méknak.

Roszburm Hermánnak, Rudolphus Császár Prágában fejét véteté,
Novembernek 29. napján, kiez előtt a' Császárnak mezey fő Marfalkia
vala, és mindenűt vitézűl, és dicféreterefen viselte hadait.

Bocskai István, Erdélyből ki jűve Kátsába, azután el indulván
Pestnél szemben len Szokolovics Mehmet Basával a' Vezérrel ki nóha
nahy

nagy tisztelettel, és bőséggel fogadá, őtet, és a' Császár nevével egy Coronátis ten az fáyere, Szent Márton napján, de azért álnoksága ugyan nyilvánki teczek néki

Seró sapiunt Phruges.

Látván azért Bocskai István a' Törököknek álnokságokat, úgy mint Lkik hitek ellen, és vele való végezések ellen Esztergamot, és a' több Vég Várat magoknak foglalák, meg térvén a' Vezértül, Korponára mene, és azó pártján való Vraknak, Nemeleknek, és Vármegyéknek oda Gyűlést hirdete, holott egyenlő akarattal azt végezek, hogy Rudolphus Császárral jó módgyával meg békéllyenek, mert a' Törökkel való barátkozás miatt, és ez nagy viszsa vonás miatt, az Ország telleyf-séggel el veszne. Azért Illésházi Istvánt, egynéhány fő Nemes emberrel rendelék és választák Bécsbe Mátyás Herczeghez, bizonyos conditiókkal a' frigyét tractálni.

Illésházi István, még Bocskay Istvánnak támadása előtt, a' Császárnak haragjában esetvala, kilt proscibáltatotis, ki miatt minden jofágát, és fok Várait hatra hagyván Bécsből Lengyel Országba futot vala, honnan, a' Császártul nem találhatván magának gratiát kényszerettet osztán Bocskayhoz folyamni. Azért ilyen nagy háborusággal és viszsa vonással, végezek el ezt az esztendőt.

Sigmondnak, a' Lengyel Királynak meg halván a' felesége, hozá magának feleségül azon Stiriay Cáról Herczegnek, másik leányát, ki az előbeni feleségével, Attyul Annyul egy ember gyermeke vala.

ANNO 1606.

Illésházi István azért, egynéhány Urral, és fő Nemes renddel, ebben az esztendőben háromszor jöve Bécsbe Mátyás Herczegis, mindekor oda gyötörte a' tanács Urakat. Végre azért, ilyen okkal alkottatá meg Illésházi, Rudolphus Császárt Bocskay Istvánnal.

Elsőben, mivel hogy Bocskay István volt indétóya a' Magyar Nemzetnek régi szabadságának heleré való állatásában. Azért való nagy költségért, fáradságért, és leg főképpen, életének szerencsétlenségéért hogy Erdély és Tiszaig Magyar Ország, Tokayal őszve firol fira öve legyen.

Továbbá, hogy az Orzágnak régi szabadságát és igazságát, Rudolphus Császár ísmét meg adgya a' Magyaroknak, Nador-Iszán, Kincs-

tartó legyen, a' Kamarát pedig semmivé tegye, az Országbeli Tiszteket és Capitánságokat (Győrűt, és Komáromtul meg válva) a' Németektől el vegye, és Magyaroknak adgya. Annak fölötté, ezt a' támodást se ő maga a' Császár, se a' Németek, soha szemekre ne vessék a' Magyaroknak, Kiről mind ő maga a' Császár, mind a' több Országok, leveletis attak magokról a' Magyaroknak.

Ugyan akkor szánki veték és proscibálák a' fő Kamarás Urakat, tudni illik Zuhay Istvánt, az Egri Püspököt, és Mikáczius Miklóst az Váradi Püspököt; Azért, hogy sok törvéntelenséget, cselekedtek az Ország szabadsága ellen, mind az Urakon, s-mind a' Nemes renden valókon.

Mind ezeknek fölötté, hogy a' Török Császárral meg békéllyék, mert addig a' meg romlott Ország meg nem épülhetne, még, a' Törökkel való békelesség meg nem léfzen.

Szokolovics Mehmet Bafa a' Vezér, meg hala Constántinápolyban, ki helett Murat Bafa a' Béglerbég lén Vezérre.

Ugyan onnan Bécsből, Rudolphus Császár követi Thurzó György, István Miklos, Batthyáni Ferencz, és Erdődi Cristóf. A' Bocskay István követivel, tudni illik Illésházi Istvánnal, Nyári Pálal, és Czorbor Mihályal alá menének Komáromba, azután, Sitva torokhoz, a' Törökkel való békelesség szerzésre, hová az Uly Uezér is a' Murat Bafa (ki akkor a' Császár hadával Budánál vala Tábórban) A' Buday Ali Basát, egynéhány fő Törökkel oda bocsátá, és ott a' frigy dőlget ilyen okkal végezék el a' keét Császár között. Hogy Rudolphus Császár, fiává fogagdya, Viszontag, a' Török Császár a' mi Császárunkat Apyává fogagdya. Hogy mostan Török Császárnak keét száz ezer forint érő, ajándékot adgyon, ennek utánna ne adózzon Rudolphus Császár a' Török Császárnak, hanem egymásának Fejedelemnek való ajándékot küldőzenek. Továbbá, hogy a' frigy hűz esztendeig ratcsón. És a' ki mitt egymástul meg vett az annál maradgyon.

ANNO 1606.

Bocskay István, Kátsában meg hala Vizi:betegségben Decembernek 17. napyán, ideyének 50. esztendejében, kitt el temetének Erdélyben, Gyula Fejér-Várban (*cum divite, &c. Luc. 16. cap.*) Mondgyák aztis, hogy Káthay Mihály az ő Cancelláriussa, éterte vólnna meg, melly gyanóságért, azon másod napon hogy meg hala Bocskay, az piacra ki hozák Káthait, és mind apróra vagdalák szegint.

Abstu-

Abstulit omnes Magnificos meos, Dominus de medio mei: vocavit ad versum me tempus, ut contereret electos meos. Thren: 1. cap.

Propter hoc scelus. 2. Par. 29. cap.

NB. Kérlek szerető Attjámfia O'lévasó, nyisd jól föl ez aránt szemidet, és tekéncsd meg ezeknek a' pártos Uraknak, Bocskayval őszve, mint jutalmazta legyen meg az Isten, a számtalan kőősztyén lőlkőknek, a' pogány Töröknek, és Tatárnak eladását. Négy avagy ötfeszrendő alatt inkább mind elhalának a' fő fő Urak. Meg hal a Bocskayi István, Báthori István, Illésházi István, Homannay Bálint, Magócsi Ferencz és Thurzo Christóf, ezek mind magtalanul halának el, ideyeknek pedig jób korában. Rakóczi Sigmond, Csáki István, és Nyári Pál ezekkel őszve oda vadnak. Azért illien szem látomást bünteté meg Isten a' bünt, ezekben.

Ezenközben ebben az esztendőben, a' békelességnek szerzésért, a' hadak minden felől meg szüntenek, és ez egész esztendő békelességben mulék el.

ANNO 1607.

Rudolphus Császár, mint okos és elmés Fejedelem látván hogy Esztergannak, Kanisának és Egernek elveszésével, Magyar Országának nagy része a Török birtokában, eset volna, szemejelőtt viselven aztis, hogy Országának ilyen Veszedeleme, es fok fáradságának, és hadakozásának ilyen haszontalan volta, aző mál tósgának nagy fogyatkozására lenne, nem akará a' Török Császárralá Sitva toroknál szerzet frigyét confirmálni, hanem Ujjobban hadat akar vala Török Császár ellen indétani. Azért, Császár Imperiomba, Rézen Várasában Gyűlést hirdete, hová Ferdinánd Herczeget, a' Gréczi Cáról Herczegnek a' fiát, el bocsátá maga kepeben, és a' Török ellen Ujjobban hadat kére az Imperiombeliectül, hogy evvel a' haddal Mayyar Országának valami részét ifmét meg szabadethassa tőlök. Ferdinánd Herczeget pedig (a' maga Eocseit meg vetvén) Romai Királya akarja vala tétetni; és ezt az el szánt igyekezetit, a' jó Császár mind véghezis vitte volna, ha a' nyughatatlan elméjü emberek, az Uyonnan való ellene támadással békét hatnak volna neki. Melly dólgot a' Magyarok eszekben vétvén, igen meg remülének rayta, és főképpen azok, a' kik Bocskay párttyán voltanak, és a' Németsegen tőb kárt tettek, félvén azért azon, hogy ugyan azon haddal

haddal a' párt ítésetért űketis meg bünteti a' Császár. E' dólgot azért a' Buday Ali Basának tuttora adák, hogy Rudolphus Császár, sem a' Török Császárral, sem a' Magyarokkal, nem akarná a' bekefséget meg tartani, hanem Ujjobban re' jök akarna hadakozni, és kérék azon a' Basat, hogy lenne minden segitséggel mellettek, űk módot találják benné hogy mind a' Török Császárral, s- mind a' vélek való békefségnek meg tartására, re' a' kén' szeretik a' Császárt kiknek a' Basa minden segitséggel ajánla magát, mert őis igen fél vala Török Császártul, ha a' frigy föl bomolt volna.

Más felől Mátyás Herczgis igen meg iudult vala azon, hogy a' Császár őtet, úgy mind őregbik Attyafiát, és a' kire elsőbennis re' nézne. a' birodalom, minden ok nélkül meg vetvén, előtte Ferdinándot akarná Romay Királya' tétetni. Továbba, aztis igen nehezteli vala, hogy a' Magyar Orsz' gért fokot fáradván, és mind a' Magyar Nemzetséggel, s- mind a' Törökkel, nagy munkával békefséget szerezvén, az ő végezését a' Császár semmivé akarná tenni. Ujjobb háboruságot akarna indétani. A, Magyar Nemzetetis, ki fok száz esztendő' tül fogva, a' több Országoknak, őtalma vala, tellyeséggel ki akarná törleini. Azért illyen nagy méltatlanságáért, őis Magyarok mellé támada. A' Magyarokis látván Mátyás Herczegnek, eleitül fogva, hozzájök való Attyai széretetis és szorgalmatoságát, re' a' felelének, neki hogy őtet Magyar Országi Királya' akarnák tenni. Austria és Morva hasonlatosképpen a' Herczeg mellé állának, mert őkis el unták vala a' fok inséget és hadakozást, tudgyák vala aztis, hogy ez Ujjonnan való hadakozással, elsőbennis ismét űket puszttitanák el.

Azért Nagy Andrást, egy kőz lator Haydu legént, a' hayduságnak eleibe rendelék, és a' hayduságot ismét föl lázzaszták, kik elsőbennis a' föl földet Tokaig mind el foglalák, Kalsatis Környül vévék, kibén Forgács Sigmund, és Dóczi András vala Királyképe. E' lén Novemberben.

Mátyás Herczeg azért, Januariusban 1608, esztendőben, a' Császár akarattya ellen, egy hertelenséggel való Gyűlést hirdete Pofonba, és ott a' Magyarok között, Austriaiak, és Morvajak, között, erős szövetséget, és örökös confederatiót csinála hogy ők semminémő szűkségekben egy mást el nem hagyák, és valaki a' Törökkel való frigyét és a' Bécsi végezést föl akarná bontani, akarki legyen az (itt a' Császárt értettek) Arra úgy mint közenséges ellenségre, egyenlő erővel re' támagyanak (Igen mesterkedet azután Királyságában lévén Mátyás Király rayta miképpen tehetett volna semmivé eze a' confederatiót, de nem teheté szérét) Ugyán akkor Mátyás Herczeget a' Magyarok Gubernátorrá választák. E' meg neve-

nevezet Országok azért, erősen meg róntrák vala magokat, hogy kikelettel mingyáraft, mind a' Magyarok, Austriaiak, és Morvájak a mezőre ki szállanak.

ANNO 1608.

Mátyás Herczeg, a' végezés szerént kikelettel a' Magyar Országi, Austria, és Morvai hadat egybe győit, és Szent György nap előtt, szép erővel Béczsből még indula, és Prága felé menvén, a' Császár ellen Táborba szálla. De a' Császárnak akkorban semmi keesz hada nem lévén, kényszerítették békeffeg tractálásra állani, és mikor azt fők ideig tractáltak volna köztök Végre így alkuvának meg: a' Császár a' Magyar Országi Coronát az Országgal öfzve, Annak fölötté Austriát, és Morvát, az Eccsének Mátyás Herczegnek adá. Továbbá; a' Csehekis őtet nevezék a' Császár halála után, következőzendő Királyoknak. E' len Sz: László Király napján. Föl vévén azért Mátyás Herczeg a' Coronát ki, immár ötven hét esztendeig vala a' Németek kezében, nagy örömmel vizsgálja jöve Bécsbe véle.

Mátyás Herczeggel Prága alatt, ezek a' Magyar Vrakvalának: Thurzó György, e' vala fő a' Magyar had előtt. Zrinyi Miklós: Erdődi Christóf, Szécsi Thamás, Nádasdi Thamás, Hágymási Ckristóf és többen fokon.

Mátyás Herczeg megjőven a' Prágia hadból a' Magyaroknak Gyűlést hirdete Pofonba, hová minden felől az Urak egybe Gyűlének. melly Gyűlésben.

ANNO 1608.

XLI. Mátyás Herczeg Maximilián Császárnak fia, és Rudolphus Császárnak Eocse, Battyának élteben Coronáztaték Magyar Országi Királlyá Pofonban, Szent Eorsébet Álszony napján.

Illésházi Istvánt ugyan akkor tévék Nador-Ispányá.

A' Coronát pedig a' Magyarok, nem akarák semmiképen magok között elbocsátani, hanem azta' Pofonyi Várba helheztték, kinek őrzésére Révai Pétert, és Pálffy Istvánt rendelék.

Ebben a' Gyűlésben, Ujjobban meg erősítették a' Törökkel való frigyét és a' Bécsi Végezést.

Istvánffy Miklóst, ezen Gyűlés alatt meg üté a' Gutta Pofonban bánattyában, mert Illésházi István a' Palatinus proscríbáltatni akarta: Azon Gyűlésben, azért, hogy ő ellen(a' mint ő mondotta) az Ország

törvénye ellen hamis Sententia levelet adott volt ki, a' Császárnak, melly proscriptiótul ez a' betegség mentette még.

ANNO 1609.

Illésházi István a' Nador Ispán, meg hala Bécsben Májusnak 5. napyán, idejének 63. esztendejében, ez igen nagy temérdek kincset hagyott maga után.

Mátyás Király, Gyűlést hirdeté Pofonba, holott.

Thurzó Györgyöt, választák Nador-Ispánná, Decembernek 8. napyán, Illésházi helében.

ANNO 1610.

Rudolphus Császár, eszébe vévé hogy el költ tőle Magyar Ország' fölindula azért ratja, és Mátyás Király ellen hadat indéta, hogy érte meg állja rajta bolznyát, a' Királyis(nóha véletlenül, és hertelen ízerzét vala hadat ellene a' Császár) nem hagyja semmit hátra dólgában' hanem őis minden fölől egybe győité népét a' Császár ellen. De az Imperiumi Herczegek mint jamborók, a' kőrösztyén Vér-ontást el akarván távoztatni, a' keét Fejedelem közibe állának, és le csöndesíték köztök a' hadat.

ANNO 1611.

Rudolphus Császár, még sem feleitheti el Magyar Országot, hanem ismét hadat gyűyte, és Leopoldust a' Stiriai Cáról Herczegnek a' fiát, és Ferdinánd Herczegnek az Eocsét, akarja vala titkon, Mátyás Király ellen, Cseh Országí Királya Coronáztatni. De az Cseh Országí Urak e' dólgot idején eszébe vévék a' Császár ellen fegyvert fogának, és Mátyás királynak ez dólgot fiétséggel tuttára adák. Matyas Királyis hertelenséggel Austriát, és Morvát fölvevén. a' Csehek mellé Prágába bé szálla az ő Varosba, holott a' keét fél között, a' Várasban erős útközetek lévénck, és mind keét fölől fok ezeren el hullának, mert a' Császár népe, Leopoldus Herczeggel, a' Vár fölől való Várasokat el foglaltá vala, és a' nagy kő hidnak a' végét, bé Sándzolván, azt erőssen őrzi vala. A' Király népe pedig az ő, és Új Várasokat birja vala, őkis a' hidnak a' másík végét bé Sándzolvák és azt hasonlóképpen erőssen őrzik vala. Végre az Urak hozzául nemeliyek, addég járának a' keét Fejedelem között, hogy megalakottaták. A' Csehek azért, szeme láttára a' Császárnak, a' Prágai Várban, a' szokot Ceremóniák ízerént, Mátyás Királyt Cseh Országí Királya meg

Coro-

Coronázák Majusnak 13. napyán, és valamig a' Coronázat és az ebéd tartot, addég a' fegyveresek a' Vár piaczn mind ló háton valának, a' Német gyalogok pedig a' Muskétákkal, az ő módgyok szerént kézzen Seregekben állottak. E' meg levén a' Császár népe Leopoldussal, el mene, és el o'zlék Prágából. Azért, a' jó Császár így jára venségére az Eoccsével való veszedés miát. Ennek leg nagyob okai az ő régi titok tanácsai valának, kiket ő ennek előtte nagy méltatlan gyalázatokkal illetvén, magátul el üzött vala, Ugy mint Trauczon Pál, Liechterstainer Cáról és Zaifrid Prainer. A' Magyar Urak közzül pedig Illésházi István. Ezek a' Császárnak minden dólgaik jól tudgyák vala, kik egy félől igen félnek vala, harágiatul, más félől a' raitok eset gyalázatért igen boszon-kodnák vala. Azért ezek Mátyás mellé állának, ő pedig mindeneket az ő tanácsokból és igazgatásokból cselekeszik vala.

Et sic Ludit in humanis divina potentia rebus.

NB. **M**Aid hatonlóképpen lén a' Rudolphus Császárnak is dólga az Eoccsével, a' mint régeten a' negyedik Henricus Császárnak történt vala fiátul, az ötödik Henricustul. Kihez mikor a' fia Mogunciai, Coloniai, és Vormaciai, Püspököket hozzá küldette volna, hogy az Apjárul a' Császári Coronát kívánnák neki, a' Coronát fejére tevéen, és az Istápot kézébe véven, a' Császári székbe bé üle, és nem akará a' Coronát a' fiának adni, de a' meg nevezet követ Püspökök, reá támadának, és a' Császárnak a' fejéről a' Coronát erővele el vonyák, az Istápot is kivévék kezéből. Ez a' Negyedik Henricus Császár, olly hadakozó vitéz Fejedelem vala, hogy hatván kétezér ütközöt meg az ellenséggel deréképen.

Bátthori Gábor, az Erdélyi Fejedelem, a' Havafal földi Radul Vaidára mene haddal, és azt ki veré Havafal-földéből, az Országot gedit maga számára foglalá el,

Mátyás Király, Bátthori Gáborra reá küldé Forgács Sigmondot, a' Kátsai Királyképet, ki mentében Nagy Andráfra a' Hayduság Capitányára, reá mene (mert azok Bátthorihoz tartnak vala) de meg nem vivának Forgácsal a' Hayduk, hanem alkovásba esének véle, ott Nagy András, az egész Haydusággal a' Király hivségére meg esküvék. Ez idő alatt Radul Vayda, Bátthori Gábort Brassónál föl veré, holott I nireffy János el vesse egy fárbá, ő maga Bátthori Gábor Szébenbe szalada bé kit halván Forgács, bé siete Erdélybe, hogy az Országot Radul magának el ne foglallya. Radul Vayda azért, Forgács Sigmonddal, Szemben szállá, de sem-

semmit nem ártathata néki, Forgácsnak segítségére a' Palatinus Turzó György, a' Végbeliekkel utánna bocsátá Bosznyák Tamást, és Forgács Miklóst. Azon közben Nagy András vízlíza kötö a' kardot, és éjjelel véletlenül meg ütö Bosnyák Tamást, és azt föl veré, Táborában és javaiban fákmanit téven, azután bé mene Erdélybe Bátorinak segítségére. A' Törökóki Tatárokkal öszve segítségére érkezének kikkel egyetemben Forgácsra reá mene, de meg nem várá ütöt hanem hadát kéet felé szakasztá. Az egyik részét, kik nem jörmest hatták volna el lovokat, a' Varadi utra bocsátá, de azokat el érék a' Törökök és Tatárok, és föl verék. A' hadának más részével ő maga az Vrakkal, Havas-al földére, és a' Móldvai erős havasokra mene, holott el vetvén az utat, tizen ötöd napig budosának, Sótalan ló hussal élvén a' havasokon. Azután egy juhász pásztornak vezérlése által, Forgács hadának egy részével vízlíza tére Móldvára, és Lengyel Ország határán Kátsára jüve. Más része hadának Máramarosra váltá ki, de e' roszszul jára, mert az Oláhok ezeket föl verék, meg foszták, és közzölekk fokot le vágának, kikeet egyben rakván, mostis Forgács halmanak híják. Forgács Sigmonddal, ezek az Vrák voltak, Homannay György, Dóczi András, és Czobor Mihály.

Szécsi Thamás, egy részét a' Hayduságnak meg vere.

A' Törökök és Tatárok azért, fáradságokért Erdélyt el rablá, és a' székelységből tizen kéet ezer rabot vivének el.

Azért ez esztendőben, így bolondoskodának, az Erdélyekkel, oda vesztvén fok válogatot vitez embert Táborostul és szép hadi szerzsámostul öszve. Ugy annyra, hogy a' Törökkel való hadakozásban a' Magyar Nemzetből egy derék ütközetben neme veszt el ennyi válogatot vitez ember ott vesztetel Petthó Istvánjeles Katona István legény,

Mátyás Király hozá, magának feleségül az Anna Alfszont, a' Tyroli Ferdinand Herczeg leányát. Decembernek 4. napyán —.

ANNO 1612.

Rudolphus Császár meg hala Prágában, Szent Fábán és Sebestyén napyán, vizi betegségben, életének hatvan egy, a' Magyar Országi Királyságra való Coronázásának után negyvenedik esztendeyében mag. talanul, mért felesége nem vala soha, de Agyasitul egynéhány gyermeke vala, temertetéek Prágában az Apya Koporsójában éjjelel, nem az ő Erdeme és méltósága szerént, hanem csak imigy amngy, Octobernek első napyán Ez fölöte igen gazdag Fejedelem vala számtalan nagy temerdek, és drágá kincset

kincset találtak nála, Ugy hogy fok üdőtől fogva nem volt gazdagab Fejedelem nálánál. Ahoz igen kemény és haragos, de igen igaz mondó Fejedelem vala. A' Törökökkel tizen ött esztendeig hadakozot, a' mint ide hátra bőven meg irtam, és ha az ellene való támadással és pártolással eztét nem vesztették volna, nagy győzedelmet vett volna a Törökökön főképpen ha bátor csak egyszer ment volna személye szerént a' hadban, Es ha olyan igen kedvetlen, és magának való ember nem lett volna. fok üdőtől fogva nem volt kőrösztyénségben ilyen Fejedelem, de miért hogy senkit magá eleyben nem bocsát vala, és senkivel nem nyájas-kodik vala, Országok és Urak igen elidegenedtek vala tőle. NB. Ennek pedig ez lén az oka, mert a' Német tanács-Urak valami jóvendő mondók által el hitették vala a' Császárral hogy az ő csillagia azt mutáttya, hogy ha igen nem vigyáz magára, és magát nem fogya őrzeni, vagy étetéssel, avvagy valami mordály laggal, ki végezik e' világból, azért azt tanácsolák neki, hogy magának legyen az emberekkel ne nyáiaszkodgyék, és jól meg lássa kitt bocsát maga eleiben. Ezt pedig mind magok hasznokért csele-kédék az álnok tanács-Urak, hogy minden, dolog, a' Császárnak tudá-sára ne legyen, hanem ők mindeneket a' magok kívánságok szerént csele-kedhessenek, és abból gazdagulhassanak. Azért a' jó Császár el hitte az álnok embereknek szavokat, és úgy vonjá meg magát az emberektől, az Ország dőlgytis mind a' tanácsokra bizá, de a' derék dőlgyokat magais tudni akarta. Jóllehet a' mikor őis valamiben kaphatta őket, őkis lakták érette, így veszték el azért a' jó Császárt az álnok emberek. Nagy bűn lén az, hogy ezt a' jó Császárt nem hagyának békével meg halni.

Mátyás, a' Magyar Országi, és Cseh Országi Király, Valasztaték Romay Császárságra, Szent Iván napján. Ez a' Bátyának kincsét mind magának foglala.

Nagy András a' Hayduságnak Capitánya, Bátorri Gáborral egybe háborodék, és a' Törökök közibe mene, de ilmét kegyelmet találá Bátorri Gábortól magának, és visszajövé hozzá, ki nem fok üdővel azután, uijob latorsághant talaték kiért Bátorri Gábor, a' Maga kezével agyon veré a' latrot. Azért Nagy András így vévé jutalmát fok latorságának.

ANNO 1613.

Bátorri Sigmondnak, meg száná lsten fok nyomoruságát és kj vévé, ez Világból Prágában Gura ütéssel.

Erdődi Péter, a' jámbor Vitéz Ur, meg hala Februariusiak 27 napyán.

Draskovics János, meg hala Pofonban, Marciusnak 11. napyán. remetteret ugyan ott Pofonba. Eza' Bánságot fokáig nagy dieséreteffen és vitézül vitélte, Thót Országának nagy hafznával, és öregbulésével, Végre el hagyván a' Bánságot, az Ersek Uyvari titztre, és a' Dunán túl való Ország hadnagyságára mene, ottis jó emlékezetet hagyta maga után.

Erdődi Tamás a' Bán el nyere pörrel Monyorókeréket a' Zrinyi Uraktul, és azt el foglalá Majusnak negyedik napyán.

Bethlen Gábor, Constántin polyban mene Bátorhori Gábor előtt, és üttet az Török Császárnál igen bé vádolá, és a' Császártul meg kére magának az Erdély Vaydaságot, ki Szkender Basát, és a' Bosznai Basát nagy hadal mellé adá, és bé vitéte Erdélybe, Bethlen Gábort, Latván azért Bátorhori Gábor, a' Török erő ellen, maga elégtelen vóltát, ki jöve Erdélyből Váradra, oda maga mellé várván a' Magyar és Lengyel segítséget, kivél ísmét kiakarya vala verni Erdélytől Bethlen Gábort a' Törökökkel. Es innár mellé is érkezet vala. Abaffi Miklós keét ezer Magyar lovassal. De azonban titkon reá tanácskozának Abaffi Miklós, Gécsi András, Kamuti Párkás, Szilási János, és Ladáni Gergely, Rédey Ferenczel és többen fokban. Es mikor szekéren Váradból ki ment volna a' Tábornak látni, az el rendelt latrok Szilási János, Ladánival a' Varadi hóftatbán készen várván őtet, reá írtének, és ugyan azon szekerbén meg ölék Bátorhori Gábort. Octobernek 27. napyán.

Bátorhori Gábornak a' teste, harmad napig fekvék a' Várad uczán, kitt azután egy taligán Eokrőkön vontattak ki a' temető helyre. Így lén vége Bátorhori Gábornak. Ez igen Katona természetű, nagy erejű, és szép természetű, nagy erejű, és szép termetű ember vala, csak hogy még a' Ifjuság birt vele.

E' még lévén, Bethlen Gábort az Erdély Fejedelemségben hagyák a' Törökök, ő magok pedig kijövének. Erdélyből, tizen hatt ezer kőrösz, tyén rabot hozván ki belőle. Azután nem sok idővel, Bethlen Gábornem akarván hálá-adatlan lenni a' Török Császárnak hozzá való, jó Vóltájért, őis Lippát egynehány környüle való Vég-Várakkal, a' Török Császárnak adá ajándékon (jó jártunk vele.)

A' Németek, látván Erdélyben ezt a' változást, őkis belé kapának Erdélybe, és Doczi András által, Hufztot, kő Várat, a' Bányákkal őszve el foglalák. De nem sok idő múlva, visszfa adá Mátyás Császár nekik ísmét azokat. Azután, a' híres Nevezetes Várat Ecsetet a' Császár számára foglalá Doczi András.

ANNO

ANNO 1614

Szilasi Jánost, és Ladáni Gergelt, Erdélyben a' Megyesi Toronban megölék, kiből alá hányák testeket Batthori Gábor haláláért.

A' Balatoni jégen, a' Kastélyokból a' szabad Katonák, és Hayduk, úgy mint ezeren egybe gyülekezvén, által menének Somogiban' kikre ott a' Törökök reájok gyülekezének, és Kópannál meg ütközének vélek, de igen meg verék a' Törököket, a' Kopáni, és Mohácsi Bégeket eleven el fogák és el hozzák, de Mátyás Császár ílmét el bocsátá a' Béget.

ANNO 1615.

Istvánfi Miklós meg hala, 80. esztendőbeli korában, Aprilisnek első napján, kiben magva szakada az Istvánfi Némzetségnek. Ez írta a' Magyar Historjat igen szép ékes deák szókkal, de sok nevezetes fő Uraknak, és rendeknek jó hírekben, Nevekben és böcsületekben való nagy gyalázásával ha őis a' jámbor ott fűttőzött volna a' ahol azok izzadtak gondolom ki esett volna, lud toll körmei között.

Forgács Ferencz a' Cardinál, és Esztergami Ersek, meg hala Octobernek tizen hatodik napján. Ez igen jeles, okos, Isten féllő Ur vala.

A' Velenczések nagy hadat indétának, a' Gréczi Ferdinánd Hercege ellen, és Országátis Goriczaiig mind el foglalták vala tőle, ki myátt szántalan vérontás. és sok fő nevezetes had viselő Urak, és fő rendek veszedelme és halála lén a' Velenczések, és Ferdinand Herczeg között. Ott vesztet el a' fő hadi Generalis, Tratmanstorfer Adám.

ANNO 1616.

DRáskovics Péter, az elmés, és okos Ur meg hala Februáriusnak 17. napján.

Thuróczi Benedek a' Bán meg hala Novembernek 8. napján.

Pázmán Pétert, a' Jesuiták szerzetinvaló Doctort, az ő elméjének és tudományának nagy és dicséretes voltáért, tévé. Esztergami Ersekké Matyás Császár.

Thurzó György a' Palatinus, meg hala, a' fogyatkozot Magyar Országának, fölött nagy kárará, mert ő a' Magyarok szabadságának igen nagy őltalma vala, kiért méltán óhaithattya az Ország, ez len Karácson estin. Ha ez élhetet volna, toha ezek a' támadások, és Országunkbeli szörnyű pusztulások nem lettek volna, kik csak hamar következének.

ANNO 1617.

Ferdinánd Herczeget a' Sziriai Cáról Herczegnek a' fiát, Cseh Országi Királya Coronázták Prágában a' Császár akarattyaiból, Szent Péter napján.

Ferdinánd Király, meg békélék a' Velenczésekkel.
Mátyás Császár, Gyűlést; hirdete Pofonba hová az Urak minden felől egybe gűlénék a' Császár akaratt yából.

ANNO 1618.

XLII. FERDINÁND ezen néven második, a' Cseh Országi Király a' Styriay jó Cáról Herczegnek őregbik fia Matyas Császárnak éltebe, választat és Coronáztaték Magyar Országi Királlyá Pofonba, Juliusnak első napyán. Ez iem ártotta az Ország birobalmába magát Matyas élteben.

Ugyan azon Gyűlésben választák, Forgács Sigmondot Magyar Országi Palatinusá.

Concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios, & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum, Civitas adversus civitatem, Regnum adversus Regnum. Ifai. 19. cap.

Ezen Pofonyi Gyűlés alatt, az egész Cseh Ország föl támadá Matyas Császár ellen, és el foglalák a' Prágaj Várat, mind a' Császári Tárhazzal őszve, Azután az egész Országot tőle, ki miatt az egész kőrősztyénség föl Zöndüle és föl támadá, és lének olly ifzoyu Országokbeli pusztulások, romlások szántalan fok kőrősztyén vér ontások a' mineműk ennek előtte talám soha nem voltak Ennek pedig mostan sincsen véghe, és csak az Isten tuga, mikor leszén.

Kleselius Cardinált, ki Matyas Császárnak fő, kedves, Titok Tanácsa, és mindeneffe vala, meg fogák Ferdinánd Király, és Maximilián Herczeg, a' Császár hire nélkül, Bécsben a' Várban, és Tyrolba küldék fogságba. Kitt azután üdő jártában a' Pápa szabadéta ki és magához vevé Romába.

Ebben az esztendőben, egy Nagy üstökös csillág támadá, és sokáig tarta, ki a' következő nagy támadásokat, és Országokbeli ifzonyu romlásokat, és Nagy Fejedelmeknek halálát jövendőlte.

A, jó Maximilián Herczeg, a' Császárnak az Fccse meg hala Bécsben. Ez igen jámbor, és Vitéz Fejedelem vala, de hadakozásiban igen szerencsétlen

életlen vala, a' mint ide hátra meg irtam. Ez vivot meg Mehmet Császárral személie szerént a' kőröfztősi mezőn, kitt még soha egy Német Fejedelem sem próbált vala meg. A' Magyar Némzetséget igen szerette, kiért áterisa' Magyarok igen szerették.

Az Anna Alsószony, a' Mátyás Császárnak a' felesége meg hala Bécsbe...9.

ANNO 1619.

Mátyás Császár és Királi, meg hala Bécsben, jó vén korában, Marciusnak 20. napyán magtalanul. Ezis igen jámbor, és Vitéz Fejedelem vala. Eztet a' Magyarok fölőtte igen szerették, mivel hogy inkább mind köztők lakott. A' Magyar Országi Coronát ez hozta vala meg nekik Prágából. Nagy haddal ki vevén a' Battyátul Rudolphus Császártul, melly Corona annak előtte, ötven hétt esztendeig vala idegen Országban.

Gróff Henrik Mátyás vón Turn, a' Cseh pártosoknak indétója és fő Hadnagya, Bécs alá a' fő Váras alá szálla a' Cseh haddal. Ferdinand királyra, kitta a' Bécs Országi Lutor Urakban egynehányan, és a' Bécsi Lutor Pólgárok hittak valo oda, biztatván avval őtet, hogy bé bocsatják őtet Bécsbe, és Várást, mind a' Királlyal egyetemben kezében adgyák. De nem engedé az Isten azt Véghez Vinny, mert a' Király is az ő hiveivel Vigyázásban vala ottben, kitt látván a' Gróff, el pironkodék Bécs alól egynehány nap mulva...9.

A' Király, látván a' Bécsi Pólgároknak latorságokat, az egész Pólgárságnak fegyverét el szederé, es a' Szerfzám tartó házban bé hordatá, kik fok szántalan vala...9.

A' Király Marsalkya, Conte de Buquója, a' Király hadával Cseh Országot, Es Gróff Dón Pjér, Morvát, iszonyuképpen dulták, égették és pusztították.

ANNO 1619.

Ferdinándust, a' Magyar Országi és cseh országi Királyt, választák Imperiomban Romay Császárrá, kiben adgyon a' jó Isten, jó szerencséta' jó Fejedelemnek, minden ellenségi ellen...9.

BETHLEN GABORNAK

Első támadásáról.

ANNO 1619.

Si invicem mordetis, & comeditis, videte, ne ab invicem consummani. Gal. 5. cap.

Ferdinánd Császár még Imperiomba jára a' Császári válaszfára, addég Bethlen Gábort az Erdély Fejedelmet, egynehány nyughatatlan elméjő és hazájok pulztításában gyönyörkedő Magyar Urak. Ugy mint Thurzó Imre a' Palatinusnak a' fia, Rákóczi György, Thurzó Stanízló Szecs György, és többen egynehányan, nagy hertelenséggel bé hozák Magyar Országba Ferdinánd Császár és Király ellen, és véle edgyüt minden méltó ok nélkül, pártot ütének, és föl támadának ellene. A' Csehekkel, Austriayakkal, Morvaiakkal, Slesayakkal, és a' több pártos Országokkal erős kötés alatt egyben esküvének, Ferdinánd ellen. Es elsőbennis a' Kassaiak Rákóczi Györgyöt éyel, titkon bé bocsáták a' Kalsay Várasba, ki a' Várasba Dóczi Andrást meg fogá, és őket fogva Bethlennek kezében adá, ezek mellett két jámbor Jesuitát iszonyu undok halálal ölének meg. Végre Dóczi András, Lónyaival ugyan Bethlen Gábor fogságában halának meg.

Azutan Hom onnay. Györgyre menének, de ő el mene előttök Lengyel Országba, a' Várait pedig Bethlen, minden Kincsével magának foglalá el.

Ezenközben, Bethlen bé érkezék Kalsába, kitt a' Kassayak nagy örömmel és Pompával, bé fogadának a' Várasba. Hová Bethlen a' Fátarrantul volo Vármegyéknek Gyűlést hirdete, kik előtt indullattyának egynehány himes, és színyes okát elő számlálván és beszélvén, Ugyan ott a' Gyűlésben, maga hivségére hódultatá, és eskütteté őket.

Még Bethlen Kalsában Késék, addég Szécsy György a' Végekre mene, és azokat Bethlen számára foglalá és eskütteté. Mert még fájokban vala izi, a' Bocskay István támadásakor való praédának.

Az Erfek-Uyvári Vitézlő népis, Követé a' többinek cselekedetit, sótt avval pótolák meg, hogy Kohári Pétert az ott való Vice-Capitánt (mert akkorban fő Capitánnyok nem vala) mért hogy nem akar vala vélek edgyüt,

edgyűt, természet szerént való Coronás Királya ellen támadni, megfogák, és fogva Szécsi Györgynek adák kezébe.

Bethlen azért, el rendelvén dőlget a' főföldön, és ott maga képében Rákózi Györgyöt hagyván, el jűvé őis hadával, és a' Magyar Országi haddal egyben jővén, Nagy Szombathoz érkezék. Azért a' helnek erőtlén voltáért, azis meg hódula néki.

A' Palatinus Forgács Sigmond, értvén ezéket, őis ira minden felé Kemény parancsolatokat, hogy fietséggel mellégyülekezzenek, hogy vélek edgyűt Bethlennek, és a' pártosoknak ellenek állhassanak, de senki nem jöve mellé. Azért kényszerítették a' Palatinus a' Pofony kamarásokkal, és a' Corona őrző Urakkal, Pofon Várában, a' Corona mellé beszorulni. Honnan Leopoldus Herczegnek Bécsbe(kitt a' Császár maga képében hagyott vala ott) mindeneket tuttára ada.

Leopoldus Herczeg azért, látván hogy Bethlen immár igen közel vólna, és a' Coronás nagy Veszedelemben vólna Pofonba. Táifenspoh Rudolphot ezer Német gyaloggal el küldé, hogy azokkal beszorullyon a' Várba, és Várasba, és azt Bethlen ellen meg oltalmazza, még másképpen gondolkodik a' dologról. Ki mikor estve, nagy elsőben hajókon a' Dunán alá érkezet vólna, nem akarák a' Pofony Pólgárok őket beszántania Várasban. Sőt Révay Péter az edgyik Corona őrző Ur, a' Corona őrzésére sem akará a' Németeket besfogadni a' Várba; hanem kin a' hóstátban száléták őket. Azonközben azon eijel titkon, nagy fietséggel a' Pofony Pólgárok Bethlennek (ki immár Szencznél vala hadával) a' Németeknek oda való jöveteleket, és allapattyokat tuttára adák. Kérvén azon, hogy siessen oda jőni, mert ha többen érkeznek oda a' Németek, azután nem olly könnyen juthat a' Várashoz, sem a. drágha Kincshez Coronához, ki a' Várban vagyon.

Bethlen értvén a' dölget, mingyárist reájok indétá hadát, és ugyan azon eijel, készületlen, ugy mint kik szélel a' hóstátban oszolván, szárazkodnák vala, meg üté a' Németeket, és ott mind le vagyák őket Táifenspoh pedig akkor a' Várba vala Palatinussal, és a' Corona őrző Urakkal.

Ez meg lévén, Betlehemis el érkezék Pofonhoz, kitt a' Váraliak, követvén a' Kafsaiakat, nagy örömmel és pompával befogadák a' Várasban, és meg esküvének néki hivsége.

Bethlen azért Pofonba besérkezvén, a' pártos Urak által tractálni kezde a' Palatinussal, igen szép szót adván néki. Hogy ők nem inditották ezt a' dölget a' Magyar Nemzetnek romlására, hanem inkább szabadságoknak helyére való állatására. Azért kérek igen szép

20. szép mézes szökkal öttet, ne allána el a' Magyar Némzetségtől, hanem inkább tartana és értenne egdyet vélek, és jőne alá vélek a' Fejedelemehez, ki minden kegyelmességgel, és barátsággal ajánlja néki magát. Es hogy az ő hire és akarattia nélkül, sem a' Fejedelem, sem az Urak nem csele Kesznek semmit, hanem mindenben az ő akarattján járnak. Azért reá beszélek, és reávévék illien, és több effele mézes szökkal Palatinusunkat, ki híven beszédeknek, alá mené vélek mind a' Corona őrző Urakkal edgyűt Bethlenhez, a' Várasba. Ezen; hogy immár a' Palatinusköztők vala. Bethlénnek, és a' pártos Uraknak igen nagy örömeök vala, tudván hogy evvel, dölgeknek igen nagy előmentre és izerencséjeknek öregbülése következik.

A' Püspökök, Pápok, és egyéb szerzetesek azért, látván ilyen veszedelmet, mert ugyan csak a' Papisták ellen vala ez a' támdaás (ki Bécsbe, ki Gyórré, és a' hón ki bátorságosb helt találhat vala magának, oda szaladozának, és valameddig ez a' háboruság és támadás le nem csön-deszedék, ott lappangnak, és nyomorognak vala ízegények Csak May-cim László a' Püspök, akadt vala kezekben, kit nem csak meg fosztának, de sőt inkább, rutt undok verekségekké is illették nem tekéntvén régi bőcsületes nemzetséget.

Ezeknek jószágokat mind el foglalá Bethlen, és azokat kitt Sum-mában kitt másképpen osztogató a' maga párttyán valóknak.

Leopoldus Herczeg azért, látván Magyar Országának a' több Országokkal való Veszedelmes állapotát, Buquójat, és Don Piért, a' Császár hadával, ki Cseh Országba, Morvaba, és Ausztriába az ott való partók ellen vala, mind Bécshez győtté, és a' Dunán való hidak mellé szálltát.

Bethlen Gábor, látván el kezdet dölgának, ilyen jó előmenet, gondolván aztis, hogy ha azt a' Császár hadát meg verheti, és fémivé teheti, nem csak Magyar Országot, de a' több Országokatis könnyen el birhattya; Egybe győtté azért a' Cseh Orzági, Morvay és Ausztriai pártosak hadát, kinek fejék, és azoknak előttök járo fő Capitányok Gróf Henrik Mátyás von Turn vala, vele edgyűt Rédey Ferenczet, igen szép Magyar haddal el bocfata, hogy a' Császár hadával meg ütközzenek. Kik igen szép és erős haddal izemben szállának a' Bécsi hidak előtt Buquójával, és ott három egész napig, nagy erős harcokat tartának véle. De Buquója tovább nez vala, nem akart vak izerenésére verni népét, továbbra tarttja vala azért hadát, és éjjel el szálla előttök, a' hidakon békével által hozván hadát.

Mikor immár Bethlen, a' Dunáig egész Magyar Országot, a' Végekkel, és Vármegyékkel magához hódultata volna, és Munkácsnál, Nytránál

nál hátra több nem maradt volna, Palatinusunkis mellette volna, ahhoz a' Córónais birtokába volna, által hidaltatta Posonnál a' Dunát, és által költözék rajta hadával, Magyararal, Némettel igen szép és erős haddal Bécs felé indula (hováimmár a' Császáris Imperiomból meg térvén, be érkezet vala) Bécs táján harmad napig mulata, sok szép seregekbe vjadalhoz rendelvén hadát. Azért látván, hogy senki ellene nem állana, nemis jőné semmi ellenség reá; Soprony felé tére kit a' Sopronyak, nem akarván a' Posonyaknál eszesbeklenni, hasonló örömmel és pompával be fogadának a' Várasba, és neki mind a' Vármegyékkel együtt meg hódulának, ugy hogy a Dunán innen Muráig, az erősségegben Kúszegnél több, az Urakban pedig Eizterhási Miklósnál, az Ifflu Zrinyi Györgynél, és Nádasdi Thamásnál több nem marada a' Császár hiveségében.

Azonközben Homonnai Györgyis Lengyel Országban, Lengyelből, és Kozákból, szép hadat szerzett vala, és azzokkal be ütöt vala Magyar Országba, és elsőbennis Rákóczi Györgyöt mind Tháborostul föl veré, azután az ott való Vármegyéket iszonyuképpen rablá, égeté, és föl prädála. Azért Homonnay nagy nyereséggel ismét visszla tére Lengyel Országba. Ertvén Sopronnál Bethlen a' Homonnay dölégát visszla tére Posonba, és oda a' Palatinussal együtt Gyülest hirdete, hogy ott az Ország állapotjáról végezzenek. Azonközben, szegény hazánk és Nemzetségünk minden felől iszonyuképpen, és kegyetlenül rontatik, égetetik és fill yesztetik vala, mind a' két felől való hadaktul.

A' Gyülesbe Posonba követekét küldé a' Császár, azokkal valának több felől való követekis, kik által Bethlennél, és az Orzágnál azon törekedik vala, hogy le csöndesednének, meg egyyesednének véle, és ismét az előbeni állapotra térnének ne rontanák és vesztenék Országokat, és magokat, ilyen szörnyüképpen, ajánlván azzal magát az Orzágnak, hogy erről soha meg nem emlékezik, és ha szabadságokban valami sérelem és fogyatkozás volna, aztis kész meg adni nekik. De a' jámbor Isten félő Császárnak, illien Atyai szép izenetit, kegyes maga ajánlását, és Országoknak meg maradásáról való szép, intését, főképpen a' pártolásnak indétói nem fogadák kit az Orzágnak több része, két kézzel is örömet kapot volna. Mert Vízontag a' Cseh Orzági, és Austriai, pártosók, ellenközöképpen, azon törekednek vala Bethlennél, és a' pártos Uraknál, hogy Ferdinánd Császárt semmiképpen ne Urallanak, és ne tőrnek a' birodalomban. Mind azon által azt végezek, hogy a' következő Bethlen ismét Gyülest hirdeten Bésztercze bányára, hová a' Császár hivesijs követivel Gyülyenek, és ott az Ország Nyáron állapotjáról, és meg maradásáról, egyárant való akaratból végezenek

Cc

zenek. Azonközben Szent Mihály napig, még a' Gyűlésnek vége lélzen, mind a' két fél esőndessen és békével légyen, egymás ellen edgyik fél se próbályn semmit. Ebben a' Gyűlésben, nagy és nehéz adót veré nek föl. Azért így végződék el ez az esztendő mind a' Gyűléssel egyetemben. Azonközben, Ferdinánd Császár a' Pórtán Török Császárnál erőssen sollicitálya vala, hogy a' véle végezet Frigiet megtarcsa. Bethlen- nis azonképpen esedezik vala néki, hogy ne hádná el indétot dőlőgában, hanem lenne segítségpe néki. Ajánlván avval néki magát, hogy az egész Imperiomot, Cseh Országot, és Austriát, néki hódultattya, és adózóvá tést.

ANNO 1620.

NAdasdi Thamás meg hala, Februariusnak 29. napján, ki ebben a' támadásban, Ferdinand Császárnak igen híven szolgált vala.

Homonnai György a' nagy böcsületés fő Ur; meg hala Lengyel Országba, júliusnak 25. napján, étetés miatt, Országunknak nagy kárával. Mert ha ő élhetet volna, bizonyossan igen nagy akadékjára lett volna, Lengyel Országból Bethlennek.

A' Csehekél küldének Fridericusért az Elector Herczegért. ki Palatinus Remi vala, és azt bé hozák az Királyságba, és Prágában Cseh Orzági Királya meg Coronázák Tizenkét Calvinista Prædicator tette a' Coronát fejére Mivel hogy ennél a' Fridericusnál vala felelségül az Angliai Királynak leánya, Völt abban nagy bizodalmok a' Cseheknek, hogy őtet Ferdinánd Császár ellen a' Királyságban meg őltalmazhattya. De azt meg nem gondolták, hogy sokkal hatalmasb volna az Isten, ki Ferdinándnak partyát fogná az Angliai Király ellen és Fridericus ellen.

A' Végezés szerént el kezdeték a' Besztercze bányai Gyűlés, hová Ferdinánd Császáris követeket küldé, oda menének a' Franciai, és Lengyel Király követij, és mind Bethlent, s-mind az Országot, ezek bevizovalintik vala a' békeségre, és a' természet szerént való Coronás Királyokhoz való engedelmeségre. Ajánlván a' Császár, szavával nékik minden kegyelmességet, és minden szabadságoknak meg térését, kiben valámely Királytul meg bántattanak volna. Es arra kezesérik vala a' Császár mellett magokat. A' Pápa, Spanyol Király, Franciai Király, és a' Lengyel Orzági Király, hogy ha Ferdinánd Császár meg nem tartaná abban őket és azt meg nem állaná, hogy ők a' Császár ellen arczul támadnának a' Magyarok mellett. NB. (Bezzeg it vala ám egyszer kezünkön a' dolog, itt kől vala ám eszünkkel élnünk jó MagyarUraim.) De más felől,

az Uly Cséh Király Cséh Országgal, Morvával, Austriával, és a' pártosok (kikkel Bethlen, és Magyarok nagy erő kötés alatt esküttek vala egybe, hogy halálig nem hadgyak egymást, hanem minden erejekkel rajta léfznek Ferdinánd Császáron, nemis békéllenek egy más akarattya nélkül meg véle) Ezek, addég futák és untaták mind Bethlent, s-mind a' pártos Urakat, hogy ugyan azon keménységben, Királyok ellen az előbeni pártolásban maradának meg, kire a' Törökök is kényszeretik vala őket (Mongyak, Thurzó Imre volt bontó, és leg nagyobb ellen tartó az békelességnek véghez vitelében) A' több Urak pedig, az követek, az egész Nemesség, nági Ohaytással foházkodva kívánniak vala a' jó békelességet, látván Országoknak, és magoknak ilyen szörnyű romlást, és veszedelmét. A' zért ebben a' Gyűlésben.

NB. Bethlen Gábort választák Magyar Országi Királlyá, és arra föl kiálták ütet Ferdinánd ellen. A' kik ellentartók voltak volna is benne, nem mernek vala féltekben semmit szölni ellene, mert igen meg fenyegette vala őket. Ehez, adót igen nagyot vetének föl az Országra. A' zért lásd immár ide elő, Országunknak sok romlást, veszedelmét, és Nemzetségünknek számtalan sok Vér ontását. Meg indulának mind keét felől a' hadak, és szörnyen ronták egymást. Hogy azért az Aprocsatáknak és harczoknak békét hadgyak hozom elő ebben az én irálomban, csak az derék, és emlékezettre méltó dolgokat,

Még ezek egymással veszekednek vala, addég az Budai Bala a' szép barátság alatt, Vaczot meg szállá, és azt Sztrucz Ferencztől az ott való Capitánytól hitre meg vévé Nó ő nekys jutni köllött a' Kapfiban, nem seleiti el magát ő is szegény az többi között.

Bethlen Gábor azért Hallér Györgyöt, és Fekete Pétert három ezer Katonával, és Hayduval, Győr, és Komárom között által költözteté a' Dunán. Ezek Pápát, Sümegét kis Komáromot, Pölöskét, Egerfzeget, Eger Várát, a' benne való Uraimmal, Szala-vármegyét, Vasvár, és Sopron Vármegyét, Bethlen hívségére eskütterék és hódultaták. A' Beszprimiek azü Capitányokat Zicli Pált, hogy természet szerént való Coronás Királlyá ellen, nem akart vélek támadni, kiűzék az helyből, és ő kis a' többi mellé állának.

Ezekre, a' Császár párttyáról a' jó híres Neves Vitéz Ur, Gróff Don Pjér szorgalmazotton Vigyáz vala, Nemet Ulyhelnél lévén népével.

Huszár István, három ezer lovással, és a' Végbeli gyalogsággal réa mene Lákompakra, és Eszterhási Miklóst benne szorétá, és azt keményen környül vévé és Ostromla, kit értvén Gróff Don Pjér, fietséggel réajok jöve, és véletlenül készületlen találván, ott igen meg veré őket úgy hogy

nem fok szaladhata el benne, főképpen a' gyalogjában, kik inkább mind a' végekből valának, veszték itt többen nyolcz száznál él. E' meg lévén, Don Pjer ismét vízfőzra tére Német Uyhelybe.

Bethlen Gábor, Izemélye szerént minden hadával, Posonnál, által költözik a' Dunán, és elsőbennis Lákompokót meg véven, kölszeg alá szálla Hagimási Christó-ra, ki Kölszögöt a' Császár számára birya vala tiszttul, akarván Hagymásit szóra venni, és Kölszögből ki beszélni, avvagy más-képpenn is ki iészteni belőle. De meg elalatak, mert Hagymási csak jó szót sem adá neki. Kit látván Bethlen, nagy haraggal és szitkokkal el mene hadával alóla, és szálla Szombathelyhez, azután tére Rohoncra, és ott szemben lén Batthyáni Ferencz el, akarván onnan Thót Országra menni, és azt is meg hódultatni, avvagy, ha kulömben nem lehetne, erővel is meg haytani, melly szándékáról Batthyáni Ferencz Verce el.

Azonközben, még Bethlen ide késék, addég Gróff Don Pjer Bécsből a' Dunán hajokon alá ereszkedék, Petárdát, kit fa Algyunak hinak, hozván magával, hogy avval Posny Várát meg próbállyá, de nem szolgálá a' szerencse neki. mert későn, világos nappal érkezék Posony Vára eleibe, holott, a' Vár előtt mikor egyben lövöldöztek volna a' Várbeli Haydukkal, két golyóbissal találák Don Pjert löni, ki myátt halva esék el és ugyan ott fejét vették, a' többi ezt látván vízfőzra a' hajokra szállának, és Hamburgba térének. Így veszte azért el a' nagy hires neves Vitéz Gróff Don Pjer, kinek halála, lén Császár ő főltségének nagy kárára, mert ez a' Törökök ellen is tudot volna hadakozni. Mongyak, hogy a' testét Bethlen igen szépen temettete el.

E' dölgot mikor Bethlen meg értette volna, el hagyá előbbeni el végezet szándékát és akaratját, és vízfőzra tére hadával Posonyba.

A' Thót Országi Bánis Thersacschi Miklós, fől vevé az Országbeli Urakat, Nemeseket, és a' föld népét, és Varasdba szálla Táborba hogy Bethlentől a' a' Dráván való keletreket meg őrizze. Azért, egy ideig ott fűttözven. Varasd táját el pusztéta, el dullata, és ugy mene ismét vízfőzra haza felé,

Spinola Ambrus a' Spanyol Királynak hadi Generálissa, az Spanyol Király hadával, a' Palatinátuságnak nagyob részét, az Uy Cseh Királytul Fridericustul meg vevé, és azt el foglalá. Azonközben Móricz Herczeggel, Mansfeldel fok erős harczokat tarta győzedelmessen. Így jár minden a' ki a' másét hamissan kívannya, a' magáét is el veszti. Az ebis így járt vlót a' csonttal.

Maximilián a' Bavariai Herczeg, igen szép és erős haddal fől ké-szüle' és főlő Austriába bé üte. Linczet a' fő helyt, és az ott való fő Vára-lokat

fokat meg vévé, és az egész Országot Császár hűségére esközteté és hódultatá, az erősségekben mindenűt népet hagyván.

Onnan hirtelenséggel elindula hadával (mert immár a' téli üdöis raita vala) és Buquójával ki a' Ferdinánd Császár hadával, a' Cseh Ország határban vala, egybe hozá maga hadát, és minden erősségeket hátra hagyván, Prága alá szálla hová Fridericus az Uy Cseh Király, nagy haddal Némettel, Magyarral (mert Bethlen Kilencz ezer Magyar lovaft küldött vala segítségére) készen Várja vala őtet. Azért egynéhány napig a' keét fél között erős harczok tartatának vala. Végre Szent Márton napján, minden erejével az Uy Cseh Király Táborára mene ki szintén Prága mellé szorult vala, és a'val derékképpen meg ütköztvén, az Ur Istennek segítségével az egész hadát derékképpen megveré és semmivé tévé. Táborát föl dult és praedálá.

Fridericus azért az Uy Cseh Király, látván ilyen nagy veszedelemét, és szerencsétlenlégét, nem mere meg maradni, hanem azon éjjel el szökök és ki mene Prágából, ki mind feleségeftől fok ideig széllyel buidosék és lap-panga. Végre Angliába a' feleségé Attyához takarodék, Itt fok Magyar Vitézlő nép vesze el, mert az első ütköztét övék lén.

Másod napon, a' Bavariai Herczeg Buquójával ismét föl kétzülének, és Prágára menének kinek eleiben az Prágai Pólgárságban egynéhányan ki jövének, és nagy taláztatossággal kegyelmet, kérvén tőle, a' Kulcsokat ki hozák neki, és szépen bebocsáták. Az Herczeg ott találá a' Cseh Ország Coronát, minden privilegiomokkal, és a' Cseheknek szabadságok ról való levelekkel. Ertvén e' dolgot az Országban több Várasiban és erősségiben, és látván ilyen nagy Veszedelemeket, az egész Cseh Ország meg rémüle raita, és meg hódula, és meg esküvék Ferdinánd Császárnak hűségére. A' Herczegis Prágát, és a' több erősségeket mindenűt az Országban meg raká néppel: Es ilyen szép szerencséről és Diadalomról Istennek hálát adván örömmel tére meg Bavariába.

Méltánnis adhatot bizony Istennek hálát raita, mert ugyan cludára méltó, hogy egy uttal, olyan keét hatalmas Országot, ilyen kevés üdöben meg vehetét, ahoz, olyan derék erős hadatis meg vert. Azért, ilyen hasznát vévé Fridericus a' Csehekkel árultatásoknak, Istennek igaz itileti szerént.

NB. Ezen tanulhatnak az Iffiu Fejedelmek, és Urak, mint köllőn az Iffiu tanács után indulni, és a' Vének tanácsát meg vetni. Mert ha Fridericus, a' vén emberek tanácsát fogadta volna, vesztég maradot volna maga Országában, és nem kapot volna mód nélkül más ember Fejedelemségébe, Mostan, sem egyikét, sem másikat nem birya, hanem Országga kívül buidosik.

Batthyáni Ferencz a' Szécsi Tamásné szolgálatait kik közfő Várában valának, titkon végeze, és a' végbelieket, és maga szolgait közfő alá küldé, kiket a' Várbeliek éjelen titkon egy aal Kapun bé bocsátának a' Várba, de ebben Hagymási Christófa' Várasban semmit nem tud vala, és más napra Viradóra, kívül Ostromot kijáltának, kire Hagymási reá vigyáz vala, azonban a' Várból véletlenül bé ütének a' Várasba, és így Hagymási, feleségével, és gyermekivel, a' Szentegy házba szorulván, kényszerítették magát meg adni nekik. Azért Zennyei Gáspár Hagymásit Sopronyba vivé fogva, Sopronból Bethlenhez küldék. Ez lén Novembernek 17. napján.

Bethlen, Hamburgnak az Várasát meg Ostromoltatá, ki alól népének sok kárával verék vilássa.

Ez esztendőben, az Iffiu Rákóczy Sigmondot, mind feleségeitől, és szolgálatait, kik közel harminczig valának, éretéssel meg ölék. Ugy hogy, valamennyen azokban az étkékben ettek, melyeket az alztalra föl hoztak vólt, azok mind edgyig meg hóltak.

Don Pjér halála után, Ferdinánd Császár Gróff Coláldot bocsátá a' Dunán innen való félre, ki Szolnok táját, és Csepreget el ráblá, el égeté, és föl dullá; Szántóházi Ferenczet a' Mestert, és Kisfaludi Balást a' Vice-Ispánt, ott el fogák, és adák őket a' Császár fogságába. De a' jámbor Császár hamarel bocsáttatá.

Bethlen Gábor, míg a' Bavariay Herczeg a' Csehekkel Prágánál hadakozék, addég mind békével Posonnál vala, várván azt, minémü vége lenne a' Csehek hadának. Valának pedig Bethlen mellett Németek felesgyalog nép, kiket Morvából és Silefiából küldötték vala mellé, azok a' dőgh mjátt mind el halának Posonnál, Ugy ányira, hogy el sem győzik vala temetni őket.

Halván a' Magyarok, és a' több pártos Országok Fridericusnak, és Országának veszedelmét fölőtte igen meg rémulének rajta, és meg bánák cselekedeteket.

A' Magyarok azért, a' Palatinust, a' Bethlen követivel, és egynéhány Urral el választák hogy a' Császárral valami jó okokkal frigyet és békeséget szerezzen, ki ira a' Császárnak felőle. A' Császáris mint jó, és Isten féllő Fejedelem, ki nem kívántta a' kőrősztyén vérontást, hozzá állá a' tractáshoz. Azért, ezis az esztendő így, és ilyen sok kőrősztyén Vérontásokkal, mulék és végeződék el De tovább vagyon még a' nagy óltár.

ENnek az esztendőnek kezdetiben azért, el küldé Ferdinánd Császárt Hamburgba a' Francziai Király követét, egynehány Német Urral, kikkel Eszterhási Miklósis ott vala. A' Magyarok párttyárolis el jöve a' Palatinus Forgács Sigmund, a' Bethlen követével Pécsi Simonnal a' Cancelláriussal, kikkel egynehány Magyar Ur, és fő Nemes ember jöve, és ott a' békeességet sokáig, közel Húlvét napjáig tractálák egymás között. De mint hogy a' Németek az Cseh Országi diadalommal, az szokások, szerént igen el bizták vala magokat, és a' Magyarokat immár csak semminek tarttyák vala lenni. Más főlől, Bethlenis keményen tarttya vala magát, és semmi félelmet nem mutat vala, nem mehere a' békeesség véghez. Kint látván a' Palatinus, nem mene visszfa Hamburgból Magyar Országba, hanem meg alázván magát, és vétkeiért meg ősmérvén, Bécsbemené Ferdinánd Császárhoz, kitől könnyen kegyelmet nyere magának.

Vay te Palatinus, ha te Posonban az erős Várban meg állod vala a' helyt, soha Bethlennek az ő dölga nem ment volna ennyre elő.

E' tractáta, alatt, a' Thót Országi Bán Therfacski Miklós, Thót Országban Bátorhyáni Ferencznek, egy Várát, kint Grebennek hinak, igen nagy erős hideggel véletlenül meg szállá, és azt meg vévé, mert semmi izólgáló nép nem vala benne, hanem a' Tisztartók, egynehány pórral rekeszkertek vala belé a' Várban Ez len Februariusnak 9. napján. *Dominus his opus habebat.*

Bethlen Gábor azért, látván hogy a' békeesség Véghez nem ment volna, el jöve Posonba, és a' Coronát föl vivé magával Zólyomba, azu, tán Kálsába, Kálsából az erős Várba Ecszbe, és azt oda helyhezteté, gondolván azt, hogy jóvendőbenis a' Coronáért, meg alkoszik Ferdinánd Császár véle, a' mint uyis len a' dolog.

Látván a' Magyarok, hogy a' Császár haddal és fegyverrel akarya engedelmessegre haytani őket fölötte igen meg rémulének rajta, a' hadakozástis, és a' nagy inséget immár szintén el unták vala. Félnék vala attul fölötte igen, hogy űkis ne járnának ugy a' mint a' Csehek járanak. Ezek bizonynyal, készek lesznek vala immár a' Császárnak minden rendbeliek, minden conditiók nélkül meg hódulni, és feyet nyakat nyuitani. Csak egyedül Bethlen keményéte meg magát, és ő tartá fön a' hadat a' Császár ellen, a' mint maydjobban kiteczik.

Szécsi György Bethlentől, a' Császárhoz hayla, és Füleketis a' Császár számára haytá.

Ferdinánd Császár azért, keét felé bocsátá hadát Magyar Országgra.

Eggyk részével Dunán innén Grófi Coláldót bocsátá Ezterhási Miklóssal, ki elsőbennis mingyarást kőszögre mene, és azt meg hódultatá, megis eskütteté a' Császár hivségére őket, és népet vete belé. Onnan Batthyáni Ferencz Váraitra mene, és kőrmendet meg szállá, és azt meg vévé, Végre Rohoncz alá mene, és aztis meg vévé, kikben mindenképen Németeket hagyá—9,

Rohonczról el indula, úgy hogy Szolonokot meg szállya, de meg tartozék csak ott közel Rohocznál, és ott hevere Táborba. Itt ha Coláldó ferénséggel élt volna a' szerencsével, a' mint elsőben, meg rémültek vala túle az emberek, bizonyára sok dőlgot cselekedhetet volna. De a' Németek dölga mind csak halogatás, és üdő vesztés. Azért. mig Coláldó ot mulatá jó álkolmátoságát heában, addég Batthyáni a' Végbelieket magához gyűjté Német Uy-Várhoz, honnan a' Coláldó hadára untalan reá csatáznak vala, a' Németeket vágják, ölik, és mindenképpen fogyattyák vala. A' Törököketis el hívá maga segítségére Batthyáni, kik a' jó Nyereségért feleffen jövének el. Ugy hogy a' Magyaroknál sokkal többen valának, kiktől immár tartnak vala a' Magyarokis. Látván azért Coláldó, hogy rosszul vagyon dölga, visszsa szálla kőszeghöz, azt néppel, éléssel megraká, azután visszsa hátráb vivé hadát.

A' Iffiu Zrinyi György ott vala Coláldó melett kinek a' szolgay Murakőzből mikor hozzá mentek volna a' Táborban, egy Német faluban, mikor semmit nem vigyáznának magokra, és akkorban köztök ki megaz adyban fekűt, ki öltözöt és czankózot, egy jó reggel reáyok ütének a' Batthyáni szolgay, és azokat mind föl verék, és nőha Vitézul oltalmazzák vala magokat, de reáyok gyűták a' falut, és a' tüzzel veszték őket. Ott esének fogva Malagrudics Iván, egy jeles próbált Horvát Vitész ember, kinek az Iffiak ha szívat fogadták volna, jobban Vigyáztak volna magokra, és nem jártak volna úgy a' mint jártak vele együtt három Orehoczi egy ember gyermeki, Ferencz, Gáspár. és Sigmund, Pathacsics György, Orgován István, és több sok fő emberek. Azért azokat fogva bevívék Batthyáni Ferencznek, Német Uy-Várba. E' len Juliusnak 5. napyan—9.

Batthyáni Ferencz, latván hogy Coláldó visszsa ment volna hadával, és hogy Törökkel Magyarokkal az ő hada meg fokasodot volna, kőrmendét meg szállatá a' Németekre, és azt visszsa vévé tulók. Rohondczot azonképpen meg vévé. Végre kőszöget szállatá meg, és az alatt sokáig heverének, de héyában, mert azt meg nem vehették, sőt inkább sok kárt vallának népekben alatta továbbá, a' Bécsi mezőt, széle, kőrfztülkössül, mind a' nagy havasok, szörnyűképpen, rablák, égeték és

és dullák. Annak előtte a' Bécsi mező mint egy paradicsom kerttye olly szép gyönyörűséges vala. De azt mostan pufztaságnak iszonyúságává tévék. A' szegénységet a' Törökök rabbá tévék, és sok ezer lelket vivének magokkal Török Országba, Vala-mikor akarták a' Bécsi mezőt szabadgyában nyargaltak szélel, sohol fenki eleykben nem ál vala. Mert Coláldót az ű hadával Posonhoz küldötték vala. E' mind az erős téli űdőig tartta, úgy menének el osztán vizsgálja a' számtalan nyereséggel a' Törökök.

Verum tamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducito huc, & interficito ante me.
Luc. 19.

Ferdinánd Császár Prágába huzzon nyolcz Urat vágata szörnyűképpen le, úgy mint kik indétóy valának a' Cseh támadásnak Juliusnak 26. napján. Kin a' Magyar Urakis fölött e igen még szöppenének.

Más részét hadának, a' Duna tulsó felére bocsátá a' Császár, Conte Buqvójával és a' Palatinussal. Ezek elsőbennis Posonra menének, kiknek a' Váras mingyarást meg hódola és meg eshűvék, a' Várahoz egynehányat lövének, és azis meg adá magát. De ki lopták vala a' lovat belőle, mert pufztán találák a' Corona taróházat. Ezeket azért Németekkel meg raká, és előb mene hadával Ersek-Uyvár felé, Utyában az Apró Várak meg hódulának néki. Meg szállá azért Ersek-Uyvárt, kiben benne vala Thurzó Sztanyfzló, de azt erőssen meg rakták vala vitézlő néppel, és egyéb szálláshoz való szükséggel.

Buqvója azért, egy része hadával el bocsátá Bosnyák Thamást, és Pálfi Istvánt, a' Tátrán tul való Vármegyéket hódultatni, de azonközben mig azok Bethlennel tractálnak vala a' békefésgről, felveré őket a' Bethlen népe, mind Tháborostok, és mind a, keét Urat fogva vivék Berlennek Káfsába. Itt Pálfi István igen emberől Vitézket, és egynehány nehéz Seb eset rayta-

A' Palatinus Forgács Sigmond, meg beregedék a' Táborba Ersek Uyvár alatt, és betegen Nagy Szombatba viteté magát, és ott egynehány nap mulva meg hala Palatinusunk.

Bethlen Gábor, látván Ersek-Uyvárnak-állapattyát, Horvát Istvánt négy avvagy öt ezer lovassal és Hayduval, mingyarást Ersek-Uyvárhoz bocsátá, olly tanusággal, hogy, a' Buqvója hadának, élését avval el fogja, Strasáit, és a' Thábora szélit gyakorta meg űfse, és próbállyá, a' Néme-

gondteket szüntelen fészé, még ő Kálsán hadát egybe győti, kivel Er-
fek, Uyvárnak legitségére jöhesse. Horvát Istvan azért vitézül el jára reá bi-
zot dőlőgában, és minden felől éléseket a' Németeknek el fogá Strásayokat,
Táborokat, gyakorta meg üti, és meg próbálja vala, úgy hogy mija
semmi nyugodalmok nem lehet vala a' Németeknek. A' várbólis gya-
korta ki ütnék vala, mert az egyik Kapuyát annak, bé sem telzik vala
a' Németek előtt, hanem a' Németek izenie láttára, szabadgyában hor-
gyák vala az élelt bér ajtta nekik. A' Németeknek pedig sohonnán senki
nem horgya vala az élelt. Végre egykor, a' Német Tábornak a'
szélire ütnék a' Magyarok, és a' harczon egy Magyar Katona, Bu-
gvóját Kopiával által veré, melly Seb miatt megishála Buqvója. A-
zért ilyen vége lén Buqvója vitézségének a' Magyarok miatt, kiket ő
semminek tart vala lenni. E' lén Juliúsnak tizedik napyán. Ennek e'
vala n' e, Bonaventura Comes a' Buquoy.

Buqvója el esvén a' Németek fölötté igen mag rémülének, mint
a' feietlen lábak nem tudnak vala mihez kezdeni.

Bethlen értvén Buqvóyának halálát, nem akará jó alkalmatosságát heá-
ba mulatni, Kálsáról fietséggel meg indula hadával, kitt hálván a' Né-
metek nem várak meg Bethlent, hanem meg indulának Erfek - Uyvár alól
a' Duna melé szállának előtte, húszon nyolcz fall törő szép Agyút, és
egyéb hadakozó szerzsámot számtalant hagyának oda. De mentekben a'
Magyarok mindenüt raytok valának, úgy annyra, hogy számtalanon vel-
szének el a' Németekben, ki a' vizben ki a' szárazon. A' maradékya Csa-
ló közben szálla bé, de ott sem maradhatának meg, hanem szintén Poson-
hoz szállának vízfő a' Duna mellé, és ott ásának Sánczokat magok
környül, Olly igen meg rémült had vala ez a' Német had, hogy valahon
Magyar Katonát látnak avagy hallanak vala, azon helt készek valának
meg futamodni.

Azért igi járának a' Németek Erfek Uyvár alatt a' nagy föl fuvalko-
dásért, kinek azért mind ez lén oka, hogy Magyar had nem vala mellettük.
A' Császár fogadot vala ugyan számos Magyar hadat, de mihelen Erfek
Uyvár felé indulának, el hagyák a' Németeket és ottan Bethlenhez álla-
nak.

Vala a' Császárnak Lengyelből, Közéből szép hada, Kihez valóban
bizhatot volna, de Buqvója a' Császárral azokat el bocsáttatá. Irigy-
elvén aztat hogy ők mindenüt elől járnak és próbálnak vala, és Nyere-
ségekis gyakorta léssen vala, kitt csak hirrel hallának vala a' Németek.
Itt vette vala észében Buqvója, hogy nem köllött volna a' Lengyeleket el
boc-

bocsátani, és meg báná, de későre. Irtis vala a' Császárnak hogy ismét érettek küldene, de meg lén addég a' Vásár.

Bethlen pedig Ersek-Uyvártól Nagy Szombatba jöve, és ott mellé vévén a' Jagondorff Herczeg Német gyalogiat Posón alá jöve, és azt meg szálá, és erőssen löreté, ott gyakorta való harczok lének a' keét fél között. Végre látván Bethlen hogy Posont meg nem veheti, és népébennis sok kárt valla alatta, el szállá alóla, és Szakólcza felé szálla hadával. Szakólczából Morvának, és Austriának a' maradékját, kéméletlenül raboltatá égetteté, és dullatá.

Erdődi Christóf, a' nagy jámbor Ur, meg hala jó Iffiu Korában.
Balási Péteris meg hala mind Eocsével egyetemben.

ANNO 1621

OSZMAN Császár Amhatnak a' fia hatalmas nagy erővel föl készüle, és Lengyel Országba indula személye szerént hadával. A' Lengyel Királys igen nagy készülettel vitéz módon vária vala magára, bizik valais erejében, mert ennek előtte immár keét Uttal, keét erős hadát verte vala meg a' Török Császárnak, és mind a' keét uttal szántalan Törököket vágtak vala le. Azért mikor a' Török Császár bé érkezet volna Lengyel Országba, mingyáraft szemben szálla a' Lengyel Király hadával, és Kilenecz napig, szüntelen való vjadalt, és harczot tartá a' Lengyelekkel. De a' Lengyelek igen vitéz módon tarttyák vala magokat, úgy hogy inkább mindenkor meg tolyták vala a' Törököket. Végre el esék egynehány Vezér Basa, sok szántalan Törökkel, El esék az utolsó harczon a' Császárnak is a' Pattyolattya feyéről, ki ugyan oda marada a' Lengyelek-nél. Azért, népének számtalan veszedelmével, és magának nagy gyalázattyával, kényszerítették a' Császár maradék hadával visszafutni. Mongyák' hogy száz ezer Töröknel, Jancsárnál, több veszet akkor oda. A' Lengyelekben is sokan veszték el. Ilyen nagy erős ütközetet régtől fogva nem hallottunk vala. Mert minek előtte meg tért volna a' Császár, mindent, valamit meg köllött próbálni, meg cselekedtek a' Törökök. De a' Lengyeleknek a' Német had használa sokat, mért vól harmincz ezer Némere a' Királynak. Ebben a' hadban ném vala személye szerént a' Király, hanem a' fiát Vladisláust bocsáta vala oda, ki igen vitézul és dicshiretessen forgolódott a' harczon. De a' Király is utánnok jö vala, igen szép és erős haddal, ki ha az ütközetre ráérkezheter volna, kétségnélkül fogytig el verhettek volna a' Török Császár hadát.

Azért, ilyen gyalázattal hadakozék Oszman Császár a' Lengyelekkel.

Sok időtől fogván nem történt vala, ez egi Török Császáron, a' ki mostan történék. Kiért dicsírtészek a' jó Istennek Szent Neve.

Ferdinánd Császár, és Bethlen Gábor, látván a' kőrösztténeknek iszonyu sok vérontásokat, ímért ujjoban reá bírák magokat a' békelesség tractálására. Azért, a' Császár Dieterstaner Cardinált Pázmán Erseket, egynehány Német Urral, kikkel Esterházi Miklósis ott vala, el küldé Niklospurgba Morvába, a' tractára Bethlenis el küldé Thurzó Imrét a' Palatinus fiát, Sándor Jánost és többet egynehányat ugyan oda Niklospurgba, és el kezdeték a' tracta. De Thurzó Imre el nehezédék mert odais betegen jött vala, és el vitetvén magát, meg hala igen Iffiu Korába, ki helyében Thurzó Stanisló jöve oda. Ezek mind az egész esztendőnek a' Végéig tractálák a' békelességet : Végre ez esztendőnek utolsó napján, sok fáradságokkal, és törekedésekkel vivék véghez a' kívánt békelességet. Kitt Uj esztendő napyán, az az, kis karácson napyán publicálának, mind a' conditiókkal őszve. Melly békelesség Bethlen Gábornak igen jól esek nem kötötte völt kardgyát heában föl. Azért, dicsírtészek a' jó Istennek szent Néve, hogy ez esztendőnek vége, a' szent békelességnek véghez vitelével mulék el.

ANNO 1622.

Quare Domine DEUS Israël factum est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis. Judic : 21. cap.

Uj esztendő napyán, az az, kis karácson napyán, mind a' keét fél főlől való Commissarius Urak, Niklasburgban a' sok fáradsággal (Ferdinánd Császár közöt, és Bethlen Gábor közöt) végezzet bekelességet ki publicálák, ki ilyen conditiókkal lén : hogy a' Császár Bethlen Gábornak Magyar Országban hétt Vármegyét, tudni-illik Szakmárt, Szabólezot, Ugocsát, Beregét, Zemplint, Borsodot, és Abauyvárárt, Kassa Várasával éltéig néki engedet birnya. Ahoz Szakmárt, Ecsedet, Munkácsot, és Tokayt bizonyos Summába inscribálta néki, úgy hogy hólta után válthassa, ki a' Császár azokat, azoktól, kiknek hadgya Bethlen, Silesyaba az Opaviay, és Radibojay Herczegségeket néki atta éltéig. Ezeknek állótte Imperiomi Herczeggé tévé. Bethlen viszonrag, a' Király választásnak, és Titulusnak. Az Országának töb részének, úgy - mint a' Vármegyéknek, Várasóknak, és Végházaknak tellyességgel

gel cédála. A' Coronát viszfza adá a' Császárnak, kitt a' Commisarius Urak Trincsen Várasába hozának, és azt az Ország Gyűléségy oda helyhezterék.

Továbba, a' Császár a' Magyaroknak minden vétkeket és Latorságokat, meg engedé. A' Bécsi végezeleket. A' tizen hétt condiciókat, kiknek meg tartására Coronázattyakor felelt vala a' Császár, több szabadságokkal öszve meg confirmálá a' Császár. A' Rab Urakat, és fő embereket el bocsáták. De Bethlen váltságon bocsátá el azokat, csak Pálfi Istvántolis ötven ezer forintot vet. Azért, így válnak el egy másfú a' Commisarius Urak Niklasburgból. Adgya a' jó Isten, sokáig tarcsón e' Szent békefégy Országunkban, ne romollyon, veszfzen, és pusztullyon szegény házánk és Nemzetségyünk magunk fegyvere miatt, kitt anélkülis szintén el nyomorítot a' Török Tizen ött esztendeig hadakozot Rudolphus Császár három Török Császárral, de mind anny esztendőben sem vesztet vala el anny szép nép a' Magyarok közzül, a' mennyebben a' háboruban vesztet el.

Ferdinánd Császár, hozá magának feleségül a' Leonóra Aszfzont, a' Mantuay Herczeg leányát.

Batthyáni Ferencz szolgáia Turkovics György egynehányad magával éijel meg hága Greben Várat Thót Országba, kiben Therfacski Miklósnak a' szolgait meg fogdosá, a' Várat pedig Batthyáni Ferencz számára foglalá, nagy erős hideggel és havas időben. E' lén 8. napján Februariusnak. Ez akkoris benne vala Greben Várában, mikor a' Bán meg vette vala aztot.

Constántinápolyban halhatatlan nagy támadás történék a' minémű soha ennek előtte a' Török birodalomba nem történt vala. Mert a' Törökök a' Jancsárokkal öszve, Oszmán Császárra támadának, ő magát Oszmán Császárt, és a' Vezéreket, több számtalan Tiszt viselő Törökökkel meg ölék. Ez a' kösztök való öldözés ötöd napig tartot ugy annyra, hogy ez idő alatt, negyven ezer Töröknél többet vágtak le egymás között, Melly iszonyu nagy támadást, nagy nehezen csöndeszithettenek le a' fő Törökök okát azt vetik ennek a' tamadásnak, hogy a' Lengyel Országi hadba, és útközetben, anny sok Törököt vesztet vala oda. És hogy ismét uijobban a' Császár, a' Törökök akaratyok ellen, Lengyel Országra akar vala menny haddal, rajtok boszfzút állani, Kiról soha el nem verhetik vala a' Törökök. Mert nem vala kedvek a' Törököknek Lengyel Országra hadakozni. Husz esztendő Iffiu legény vala Oszmán Császár hogy meg ölek. Ezt igen nagy akaratu, föl fúvalkodot, maga bíró Császárnak mondgyák hogy vólt. Nem

gondolt a' Tanácsokkal, hanem a' maga akarattján jár vala, dicfirtették a' Nagy Istennek Szent Neve, hogy ennek a' Császárnak így len halála Mert ha ez sokáig élhetn volna, az egész keresztény sereg siratta volna. Olly hadakozó ember lett volna belőle, a' minémű Szultán Szulimán után, hozzá fogható hadakozó és Vértöpő Császár nem volt.

ANNO 1622.

MUSZTAFAT, az Ottmán Nemzetségből választák Ofzmán helyébe a' Császárságba, ezt igen csöndes, és szeléd erkölcsű Császárnak mongyák lenni.

Ferdinánd Császár és Király, Sopronba Gyűlést hirdete, hová a' Magyar Urak, és követek minden felől bé Gyűlésnek.

Thurzó Sztaniszló választák Palatinussá ebbem a' Gyűlésben.

A' Coronát Trinésenből Sopronba hozák kivel.

Az Császárné Afiszont ugyan ott nagy örömmel meg Coronázták.

Ebben a' Gyűlésben, Thersáczki Miklóst a' Bánt, az ő nagy és halhatatlan kegyetlen Istentelen ségyért, kivel Thót Országban minden rendeket, Urakat, Nemefeket, és Szabad Városokat, minden ok nélkül fanyargat vala. Thót Országának nagy és erős panaszfára. Erdemeszerént meg foszták Tisztitól, ki a' több kegyetlenségi között Kruséli János a' Császár Directorát meg fogatá, és Grében Várában a' hóhérral rettenetessen meg csigáztatá minden törvény nélkül, Végre egy Ráczlator szolgájával véletlenül, fekő helyében puskából által lőteté, meg sem hagyá gyonni szegént, illy nagy kegyetlenül öleté meg nyavallást.

Az Iffiu Zrinyi Györgynek adá, Ferdinánd Császára a' Bánságot.

Révai Péter, az eggyk Corona őrző Ur meg hala, ki helyében Apóni Pált választák.

Ebben a' Gyűlésben, inkább mind csak a' békeféségnek meg tartasáról, és az el foglalt jószágoknak meg térítéséről, és vízfza adásáról végeztek. Melly Gyűlés igen szép csöndessen, és nagy szerezettel mulék és végeződék el, semmi háboruság sem veszekedés nem vala a' Magyar, és Német Nemzet között az egész Gyűlés alatt.

El végezödvén azért, a' Gyűlés, a' Coronát a' Palatinus a' több Vrakkal, Sopronból Posony Varába a' régi helyére vivé.

Thót Országba, a Kőrösi kapitányságból, Kilencz százan rablány menének Török Országba, de azokat vízfza jöttökben, a' Törökök igen kevesen lévén, föl verék, kik közzül öt százan veszének oda.

A' Kár.

A' Kárlóczyakban azonképpen rablány menének Török Országba, de azokatis föl verék a' Törökök, Szemenicsét a' Capitánt elevenen el fogák.

Ezenközben, Imperiomban nagy hadakozások fok számtalan kőrösztyén vér ontások, fok fő nevezetes had viselő Uraknak és fő rendeknek veszedelmek és halálak lének, ahhoz ifzonyu fok Országbeli pusztulások, és romlások vadnak a' Császárral a' hit dolgában. El pusztula Magyar Ország, Cseh Ország, Austry, Morva, Silésia, Palatinatus, és Imperyomban egynehány birodalom, a' fok hadakozásban. Ha a' kőrösztyén Fejedelmek, ezeket a' rettenetes hadakat és költségeket, a' Török ellen fordították volna, Kétség nélkül Európából ki verhettek volna őket, Kiról elég példánk, csak a' minapi Lengyel Országi hadakozásis egy Királytul.

Ezek a' fok Országokbeli szörnyű nagy támadások, és párt ütések, mind a' végre indéttattanak vala, hogy a' Austry házból való Fejedelmeket birodalmokból ki verhessék. Mert jól tudgyák vala aztat, hogy egyedül csak ezek a' Fejedelmek őltalmazták és fön tarttyák a' régi Rómay kőrösztyén hitet, kiket ha birodalmokból ki verhettek volna, kőrösztyén hitetis, ugy mint kinek senki őltalma nem lett volna, ez széles Világból telyeségesen ki fogyatták volna. De mind a' régi Római kőrösztyén hitnek, s mind a' jambor Isten féltő Fejedelmeknek, az erős Isten vala őltámok.

Ezekben a' hadakozó időkhben fölőtte igen nagy drágaság vala mindenből. E' p. dig lén, mind a' fok számtalan hitván pénz verésből, és, a' jó pénznek ki fogyatásából. Mert a' jó penzt föl verik vala a' pénz verő házakban, és azokból olly igen rosz penzt vernek vala, a' minéműt soha senki nem hallot sem olvaíot. Mert egy régi garasból, négy, öt, rosz garast, egy Magyar pénzből, egy rosz garast, vernek vala. A' régi jó Tallér négy, öt, Magyar forintért kél vala. A' jó arány forint nyolcz Magyarforinton. A' Magyar penzt immár czudául látthattyák vala régi garast azonképpen. E' pedig mind egynehány telheretlen Német Urtonácsából lén. Melly dologból fölőtte nagy fogyatkozások valának az Országokban, mert ahöz képest, minden féle marhátt öt, hatt, áron adgyák vala az emberek.

Ehség, és Dögh halál, halhatatlan szörnyű nagy vala, a' minémű ennek előtte tálam soha Magyar Országban nem völt, kirt az ő ifzonyuságának szörnyűségéért meg sem merem írni, Mert nemis hinnék el az utánunk köverközendő emberek. Illyen nagy nyomorusággal, és minden féle inséggel vala szegény Magyar Ország minden felől környül vettet-

vétetve, Könyörűly Ur Isten a' kőrösztyénségen Szánd meg néped-
nek veszedelmét, és számtalon fok vér ontását. Es agy békeiséget mi
üdönkben. Amen.

ANNO 1622.

SZultán Mustafa el hagyá a' Császárságot, és Dervissé, az az, Török
Bárattalén.

MURAT ezen néven negyedik, az Oszmánna az Eocse, lén Török
Császárra igen Iffiacska korában.

BETHLEN GABORNAK.

Második támadásáról.

ANNO 1623.

Bethlen Gábor ismét föl bontá a' békeiséget Ferdinánd Császárral,
és Septemberben Magyarra, Törökkel, nagy erővel által jöve Ma-
gyar Országban, és Morvába jöve, és azt szörnyűképpen raboltatá, és
éggetteté mind a' derék téli üdöig, azután békével viszfa tere népével.
A' Törökök fok számtalan ezer kőrösztyén lölköt vivének rabságra
magokkal, kiknek egy részét Eszterhási Miklós a' Vegbeliekkal, Ersek-
Uyvárnál föl veré, és fok kőrösztyén rabokat szabadita meg tulók.

Conte de Monte Negro a' Császár hadával, (elég erős de haszon-
talan haddal) ott hevere Morvában, erősen bé Sancierolván magát, de
sohón semmit az ellen nem próbála, kikkel Bethlen ott eleget Koplal-
rata, és böytöltete, ló hussal hizlalván őket, mert élést sohonna nem
bocsátvalánakik. Végre Conte de Monte Negro, szemben lén Béth-
lennel ugyan ott Morvában, Táborából nagy alázatossan ki jöven obe-
dienciára eleybe kezét lábat fogavéle.

A' Thót Orzági Urak, és Nemések, mind enni fok háboruságokba,
és Viszfa vonyasokba, a' jámborságba maradának meg, és a' Császárok
mellet, nagy áthataros hívségben lének, remélvén, hogy jövendőben
meg jutalmazák azt nekik a' Császárok, kiért, nem hogy valami grátyá-
val lettek volna hozzájuk, avvagy szabadságokat meg térítették, és su-
lyos Igáyokat meg könyebítették volna, de csak meg sem köszönék, és
egy Ghottankot sem mondának nekik a' jó Császárok érette.

A' Kanisay Törökök, Dráva Muraközbe bé ütének, és a' Katori Nevű falut meg rablák kikre Zrinyi György szolgay Légrádból, ugyan ott reáyok ütének, és minap a' Mura Vízében hayták őket, holott öt száz Török vefze a' vízben.

ANNO 6124.

A' jó régi, fő Ur, Erdődi Thamás meg hala Krapina Várában 17. napyán Januáriusnak ideyének 67. esztendeyében örökké való bódog emlékezetet hagyván maga után. Kitt a' Fia Erdődi Sigmond, nagy Pompával, és drága szép készülettel, Fejedelem mógyára, el temettete a' Zábrági nagy Templomban 29. napyán Juliusnak. E' fölöttre igen jeles, jámbor, Isten féldő, Sz: életű, Igasság szerető, Ember bősűllő, minden féle jószágokkal tellyes, minden Lőlki és Világi dolgokban dicőfirtes, és álhatatos Vitez Ur vala, kiért, az egész Országban senki nem találtaték, a' ki siralmásan nem óhaytaná az örökké való dicőfirtre és emlékezetre méltó Urat. Ennek az ő dicőfirtes élete, és almélkodható jó maga vitélése, sok Vraknak lehet Tükőre és példája.

Bethlen Gáborral a' békefiséget ez egész télen mind tractálák, melly békefiséget szerzésben Ecsedet a' fő Várat, örökké neki adá a' Császár.

A' Zábrághi nagy Templomot, meg üté az menykő, ki myátt az egész Templom á drága szép nagy oltár, az egész várral őszve rettenetessen el égett. Eza' Templom vala minden dicsősége, és ékesége, sőt leg drdgáb, és nagyob Kincse Thót Orzágnak. Ki len Pünkösöd het fön az az 27. napyán Májusnak éjél 11. Ez az éghés történék Domitrovics Péter Püspökségében

ANNO 1625.

Ezen a' Télen, a' Kanisayi Törökök egynehány uttal, rablásokkal, égetésekkel, Dráva Muraközben sok károkat tettek.

Továbbá, ebben az esztendőben sok fő Ur hala meg Magyar Országban.

Zriny Miklós meg hala Csáktornyába, Martiusnak 24. napyán.

Thurzó Sztaniszló a' Palatin, meg hala Májusnak 1. napyán.

Batthyáni Ferencz meg hala hertelen való halállal Szolonokban, Septemhernek 13. napyán.

Szécsi Györgyöt, a' maga szolgay eijél aluvó helyében az ágyban álrál lövék és meg ölék. Ennek igaz ítéleti szerént, az ő álhatatlanságáért, mert ugyan kereskedis vala immár a' Fejedelmek között való

Ee

pártol

pártolkodással, hól az Császár párttyára hól Bethlemére hayolván egy-
nehányszor.

Erdődi Sigmond rablani mene, kitt a' Törökök kéfzen vártak, és
mikor immár a' rablásból víszta tért volna. Zriny Váránál egy igen
erős szoroson a' Törökök meg üték, és meg verék őtet, holott Kralics
Mátyást az ő Capitányját elevenen el fogák. Ebben a' harczban ő maga
Erdődi Sigmond igen Vitézül forgolódott, mert lováról a' gyalogok köz-
ben ugordván, igen biztattá és harorította őket de heyában, azután lo-
vonnis igen harczola a' Törökökkel. Vegre meg ölék alatta a' lovát,
kik között egy köz paripán nehezen jöhet el. E' lén Aprilisnek 29.
napján.

Azután csak hamar Erdődi Sigmondnak a' szolgálai ismét rablani
menének, kiket valami Török Pribékek, el arulának a' Töröknek, és
kéfzen Várván őket meg ütköztének vélek; és nóha nagy későre meg
verék őket. De igen áthatotassan Vitézkédtek, úgy hogy a' harcz helen
fok fő Török esék halva, azok mellett három anny Török is veszt el a'
mennyen ezek között veszték, mert sötétéjelig tartott a' harcz
között. Ott esék el halva Kralics Miklós, annak a' Kralics Matyásnak
a' fia Kiról csak maстан emlékezénk. E' lön Juliusnak 2. napján.

Török Császár közöt és Ferdinánd Császár közöt Komáromba a'
Frigyet fokágy tractáltak.

Ferdinánd Császár, Magyar Országnak Gyűlést hirdete Sopronba,
hová egybe gyűlénék az Urak is.

Eszterhási Miklóst választák Magyar Országi Palatinussá, October-
nek 25. napján ugyan azon Gyűlésben.

ANNO 1625.

XLIII. **F**ERDINAND ezen neven harmadik, a' második Ferdinánd Csá-
szárnak a' fia Apyának akarattyából választaték és Coronáz-
taték Magyar Országi Királya Sopronba, ideyének 16. esztendeyében,
a' lén Decembernek 8. napján, az az Böldogh Arzizony fogantatása nap-
ján. De Apyának élteben nem lészén birodalma az Országon.

Idé azért helyhez tettem, ezeknek a' folyúl meg irt Austriay Hercze-
gekből lett Magyar Országi Királyoknak Genelogyájókat, hogy abból
az Olvasó jobban megérfse a' Históriát, ki a' Philop Casteletól, az első
Maximilián Császárfiátul kezdvén, így találta.

PHI.

PHILIPPUS CASTILIÆ REX

ARCHIDUX AUSTRIÆ.

Carolus V. Imp rator & Rex Hisp: Ferdinandus Imperator
 II. Philippus Rex Hisp: & Rex Hungariæ.
 III. Philippus Rex Hisp: qui
 IV. Philippus Rex Hisp:.

Maximilianum Imp : Ferdinand : Carolum:
 & Regem Hung : Duc : Tyrol : Dub : Stir:
 qui

Rudol : Imp : Ernest : Marth : Imp : Maximil : Albert : & Venceslau
 & Reg : Hung : & Reg : Hung :
 Carolus Dux Styrræ
 qui

II. Ferdinandum Imp : Maximil : Leopold : Carol.
 & Reg : Hungariæ.
 qui

III. Ferdinandum Carolum
 Reg : Hungariæ

ANNO 1626.

Bethlen Gábor, hozá magának feleségül a' Kata Aszfzont, a' Bran-
 deburgi Elector Herezeg Leányát, Februariusnak 22. napján.

Itt immár nagy örömel véget akarok vala vetni irásomban, remélvén
 azt, hogy a' mostani ny és i fhu Királyunknak ideyében, az ő szerencsé-
 jével kívánt békeességben, szep csondelz és bátorságos állabatban, élhes-
 sünk és maradhasunk meg Országunkban. De ime az irégy ördög, ki
 a' békeességet, és csöndeliséget elejtül, fogva minden üdöben ellenzet-
 te, az efzközi által, ujjoban való viszsa vonyások, és haboruságokat,
 indita és támaszta föl a' kőrösztyn Fejedelmek között.

Mert a' Lutor és a' Calvinista Fejedelmek látván azt, Ferdinánd
 Császár minémü nagy hatalmat és győzödelmet vett légyen raytok az
 Imperiomban, igen meg rémulének rayta, félvén azon hogy az ő tévöl-
 géleket ki tisztéttya és femmivé télzi a' Császár. Azért el multe szendö-
 ben az Angliay, a' Dániay, és Svécia Királyok, a' Velenczélek, és Beth-
 len Gábor ujjobban egybe esküvének, és halhatatlan nagy és erősfővet-
 séget és kötést csinálnak egymás között, a' végre, hogy minden erejek-
 kel és tehetségekkel Ferdinánd Császár ellen támadgyanak, hogy a' val
 a' Cas-

a' Császárt meg győzhetsék és hatalmat vehetsenek rayta. De hejában len minden tanácsok és igyekezetek, mert nincsen Isten ellen tanács, és az igaz Isten látván Ferdinand Császárnak igaz igyet, szem látomást, hadakozik vala elltenek, mellette, és valamint régenten a' Babilon Tornyáépítőinek tanácsokat hogy az Isten semmivé téve, ugy ezeknekis minden tanácsokat és végzéseket csodállatossan de igen irgalmassan és kegyelmessen mind föl fordítá és ezeket veszté, sótt, a' minémű vermet néki ásnak vala, abban őket cýté.

A' főlő Austriaiban nagy pór had támadot vala föl a' Császár ellen, kik között titkon fő Urak, és Nemesséki lappangottak és ott egynehány váraft megis vettek vala, Linzetis a' fő váraft meg szálloták, és azt erőssen vitattyák vala, De ezeket a' Császár, hada kevés erővel. Kétszeris hamar egymás után igen megverés és el o szlatá.

Ezenközben Zrinyi Györgyöt a' Horvát Országi Bánt, a' Császár Imperiomba bocsátá ezer lovon való Katonával, az ott való hadnak segítségére Bolestaner Herzeg mellé, ki ez egész esztendőben mind mellette hadakozot. Zrinyivel azért ezek a' Hadnagyok voltak odá Bahács Farkas, Dovolich György, Eorfi Sigmond, és Mikulics László, ezek az ő maga őt száz lovasi között, mindenik száz lovon való Katonának volt Hadnaggya. Az Orchóczi Ferenczet száz lovasi között pedig Orchóczi László, Orchóczi Gáspár, és Pathachich János, ezis mindenik száz száz Katonának volt Hadnaggya, kikkel Thót Országból és Horvát Országból sok fő emberek és ifjú legények mentek föl.

A' Daniay Christiernus Király azért ideyen nagy erővel ki jöve Országból imperiomba, és ott sokáig hevere héyába hadával Táborban. De végre a' Bavariay Maximilián Herczegnek fő hadi Generálisa és Marsalkia, a' jó, okos, és Isten féllő, Vitéz Ur Munfur Joannes Mercules Comes a' Tilli, a' Daniay Királyt egiszzeris, mászor is csak hamar egymás után igen meg veré, és minden hadát semmivé tévé, huszon nyolcz fal törő Agyuyát minden hadakozó szerszámával, és Táborával őszve el nyéré tőle, jóllehet ő maga a' Király igen vitéz módon forgolódot a' harczon, és sebben szaladot is el onnan. Ezek a' Vereségek, és győzedelmek csak hamar egymás után lének kint ertvén az ellenségnek töb része, igen meg rémulének rayta.

A' Sveciay Királynak pedig az utát, a' Lengyel Országi Sigmond Király, ugy meg állá hogy a' hagyott és rendelt helre Silesiába, hová a' végezés szerint Bethlen Gáborral és a' Török segítséggel, egyben köllött volna gyűlniek semmiképpen el nem jöhetet, hanem meg köllött terni hadával.

A' Livóniay Kozákok is a' Tatárokat fölőtte igen meg verék Lengyel Országba, kiket Bethlen Gábor a' végre bocsátot és rendelt vala
Len-

Lengyel Országgra, hogy azok myátt a' Lengyelek a' Sveciay Királynak
ki jó vésében akadékiul ne lehetnek volna.

BETHLEN GABORNAK HARMADIK

Tamadásáról

ANNO 1626.

Bethlen Gábor azért ilyen Istentelenül indétá el minden méltó ok
nélkül, harmandszor való támadását Ferdinánd Császár ellen.

Es mivel hogy a' Buday Szofi Mehmet Bafa, Török Császárnál
igen ellentartó vala, a' Ferdinánd Császárral szerzet békeségnek föl
bontásába, azért ötet Bethlen Török Császárnak bé vadolá, úgy hogy ő
a' Németeknek igen nagy baráttyok volna, kitt értvén a' Császár, Budá-
ban meg főjtatá, Szofi Mehmet Basát, és Bethlenek ajánlásából a' Bosz-
nay Murtezán Basának adák a' Buday Bafaságot.

A' Budayi Murtezán Bafa azért a' Ferdinánd Császárral való bé-
keséget Bethlen akarattyából mingyarást föl bontá, és elsőbennis, a' fri-
gy ellen Nyitra tartomán yában hufzon hatt falut ráboltata és égettete el.

Ezenközben Mansfeld Ernest, annak a' jó Mansfeld Cárólnak ki
Esztergamot a' Törököktől meg vette vólt, (Kiról ide hátra, méltán
bocsúlletessen emlekezénk.) Zab, avvagy Fattyu Eocse Bettlennel lett
végezése szerént, hetteleenséggel egynéhány Országokon által (Slesiába,
Morvába, és onnan véletlenül Magyar Országba) bé jűve tizen öt ezer
Némettel, kit Illésházi Gáspár Bethlen hive, Trincsinél a' Vágon béké-
vel által bocsáta, onnan a' Bánya Várasokhoz szálla közeleb Bethlenhez
de onnand is bellyéb szálla hadával Bethlen tártománnyába, mert még
nem indult vólt Káfsából hadával.

Bolestáner János Herczeg Imperiomból a' Császár hadával nagy
erővel, és igen szép haddal, mindenűt nyomában vala Mansfeldnek, és
egynéhány helen elérhette, s-meg is verhette volna ötet, ha akarta vol-
na. De gubás ebnek fanas eb a' társa, eggyk varju a' másikának nem
váya ki szemeit. Bé érkezék Bolestáneris minden hadával mingyarást
Mansfeld után Magyar Országba, és Gálgócznál szálla táborba, Kivel
Zrinyi Györgyis a' Bán, aző hadával, mindenűt véle vala, és mellette
igen Vitézűl és dicséretelesen viselte magát. Ez olly erős had vala, hogy
miotátul fogva az Austriai Fejedelmek bírják Magyar Országot, soha Ma-
gyar Országban ilyen szép és erős hadak Török ellen nem vólt, úgy ho-
gy ő magával is a' Török Császárral szabadon meg űtközhettek volna,
mert csak lovas fegyveresseis Magyar nélkül hufzon hat ezer vólt, gyalog-
ia pedig negyven ezer. De helyábá való a' jó had, mikor Kabola a'
Vezére (régi Magyar szó ez) Eszterházi Miklófis a' Palatinus a' Magyar
haddal oda jűve Bolstaner mellé.

Azon-

Azonbán a' Buday Murtezán Basa, kivel a' Boszniai Törökök is véve voltak, Bethlen akarattjából Nógrádot Eszterhási Pálra a' Palatinus Eocsére teá szálla, es azt erősen vitatá, azért Bolestáner a' Palatinussal elmenének Nógradnak segítségére, De meg nem várá őket a' Basa, hanem népenék nagy Kárával el szálla alóla Ez így léven Bolestáneris vízfőzra szálla hadával Ersek Ujvárhoz.

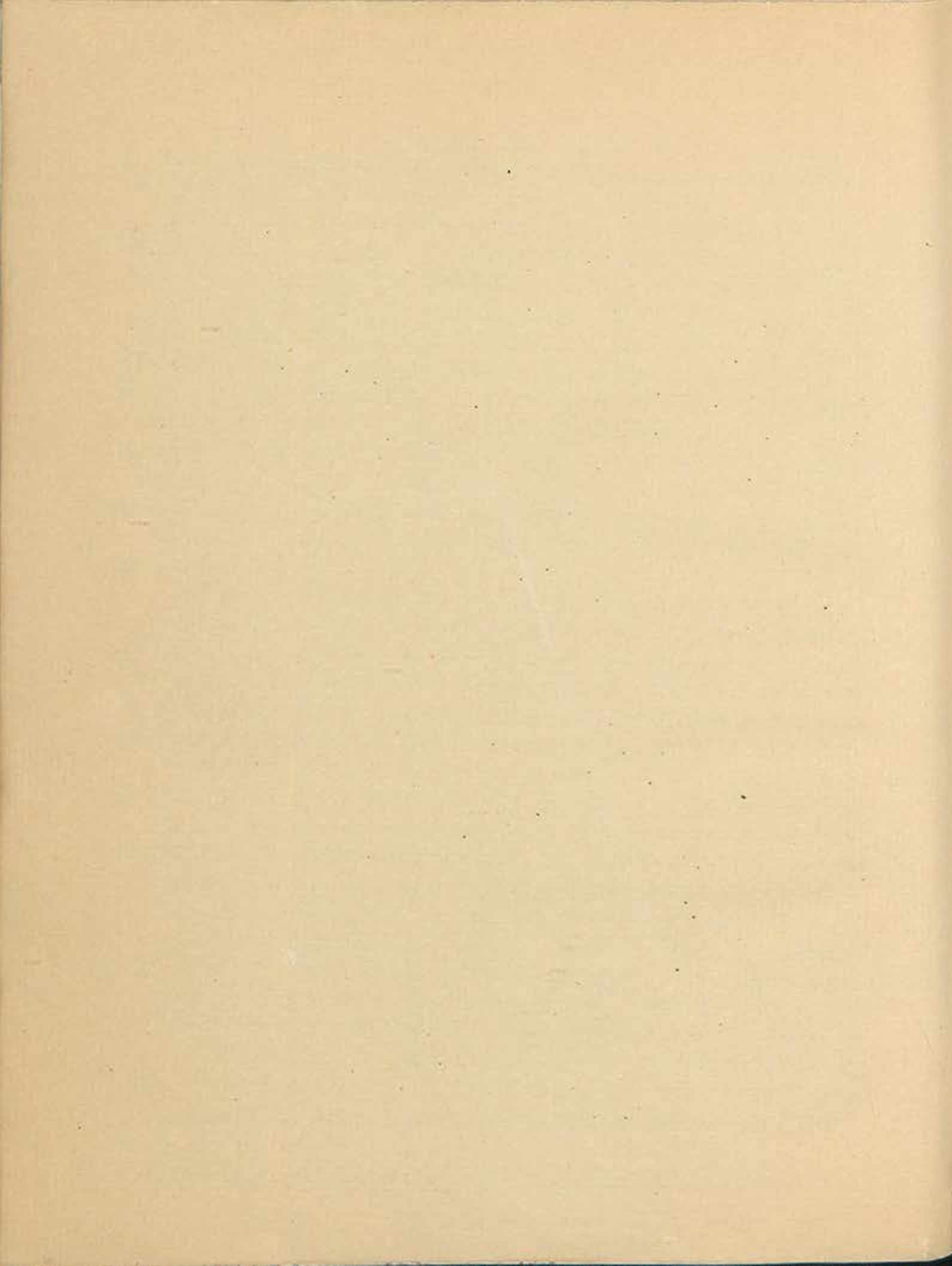
Bethlen Gáboris érkezék aző hadával, és a' Budai Murtezán Basával együvé szálla Táborba, kivel együtt Palánkhöz jűve, a' végre, hogy a' Császár hadával Bolestánerrel derékképpen meg ütközzék Bolestáneris a' Palatinussal eleibe jűvénék, és ott ökis szembe szállának Bethlenel, sok szép és erős teregekben viadalhoz rendelvén a' hadat. De mihelyen meg látá Bethlen a' Német hadat, azon helyt fölette igen el cede és el rémülé tőlök mind a' Törökökkel egytembe, annyira, hogy nem tud vala mihez kapni, és immar mind Török Magyar hada futó félbe vala, hanem az álnok ember, Róka bõrrel fordétá ki a' kődment, és mingyarást követeket küldé Bolestánerhez és a' Palatinushoz ilyen csalárdsággal : hogy nem jött volna maстан a' Császár ellen úgy mint ellenség, hanem látván Magyar Országának a' Török myát való veszedelmét, azért jött, hogy ő Ferdinánd Császár között és Török Császár között békeséget szerezzen, és hogy arra ő nékia' Török Császártul tellyes hatalma vagyon azért kéri őket, hogy bátor csak harmad napig avvagy ha tovább nem akaryák, ottan csak másod napig legyenek mind a' kétfelől békeséggel, és ő minden bizonnyal a' két Császár között békeséget szerez. De a' Palatinus tudván Bethlennek ravaszságát, igen kéri és inti vala Bolestáner, hogy nehidgyen néki, mert ő csak csavarog és csigánkodik, hanem ugyan derékképpen meg ütközzék vele, kire az Istentelen ember azt felelte vala a' Palatinusnak, hogy ha nyilván tudná aztot, hogy azon nap Constanczinápolt meg vehetnéis a' Törököktől, de ő nem akarja az ütközetet és viadalt (mimű szó lett légyén ez azt mire érthetni, ám tegienek az eszes emberek itéletet fölöle) tudom azt, hogy ha Magyar Urtul hallotak volna ilyen szót meg tudnák a' Németek azt magyarázni és itélni) Azonközben a' Bethlen követi addég futkosának idestova köztök, hogy végre a' nap el enyésző félbe vala, azért Bolestáner másod napig való békeséget ada néki, és egy eijelre mind az két fél Táborba szálla. Bethlen Gábor ezt a' kívánt alkolmatofságot kaphatván, azon éijel nagy csöndesen minden hadával föl czankozék, és mind a' Törökkel öfzve el vakarodék onnán három melly földnire hátráb, kit Bolestáner más nap viradva vén észébe. Így jáczattatá meg a' nagy bölcs és okos hadakozo Németeket Bethlen Gábor.

Itt ha Ferdinánd Császárnak jó és okos hadviselő Vezére lett volna, együt-

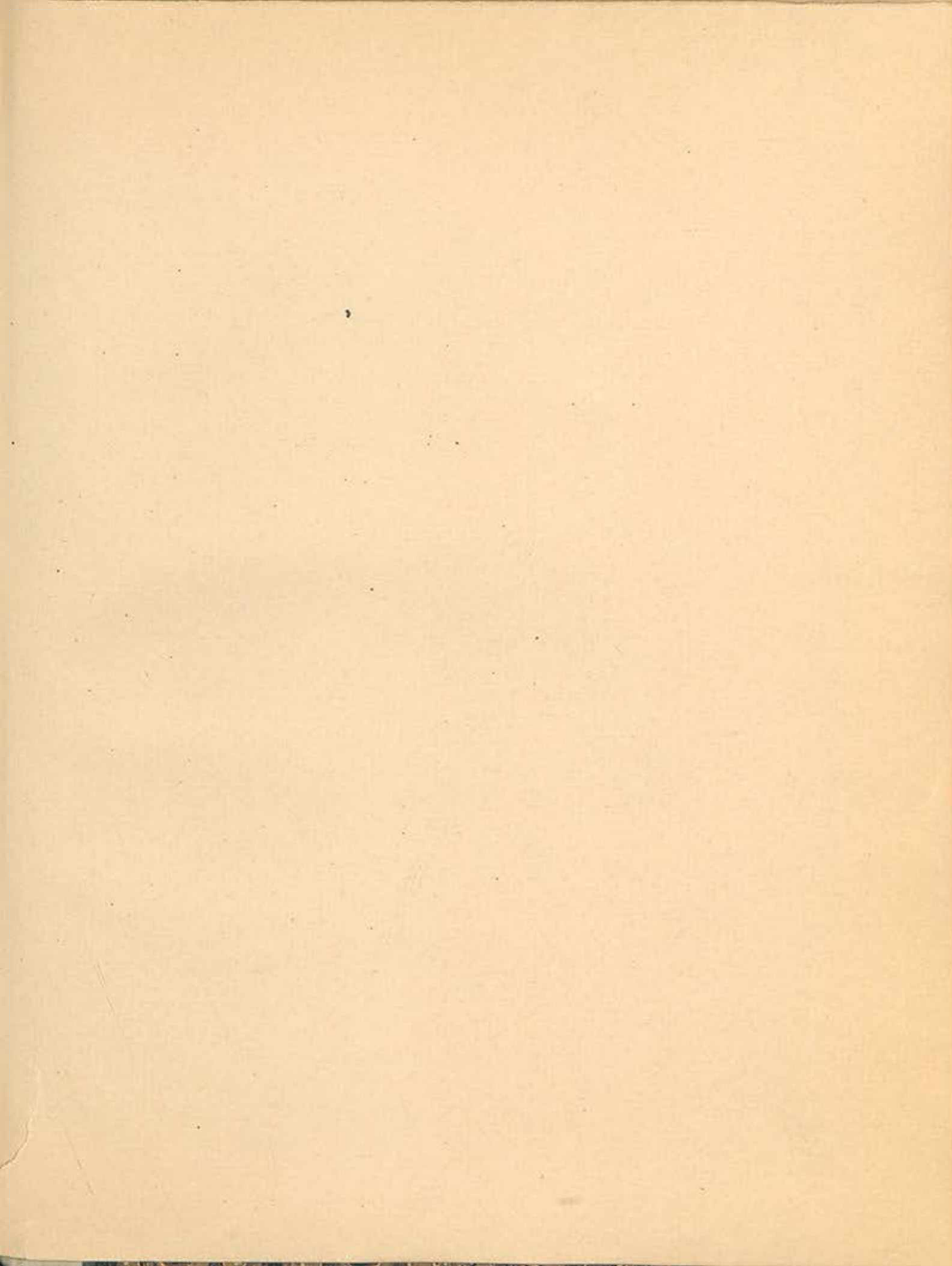

Diary: Ec₄

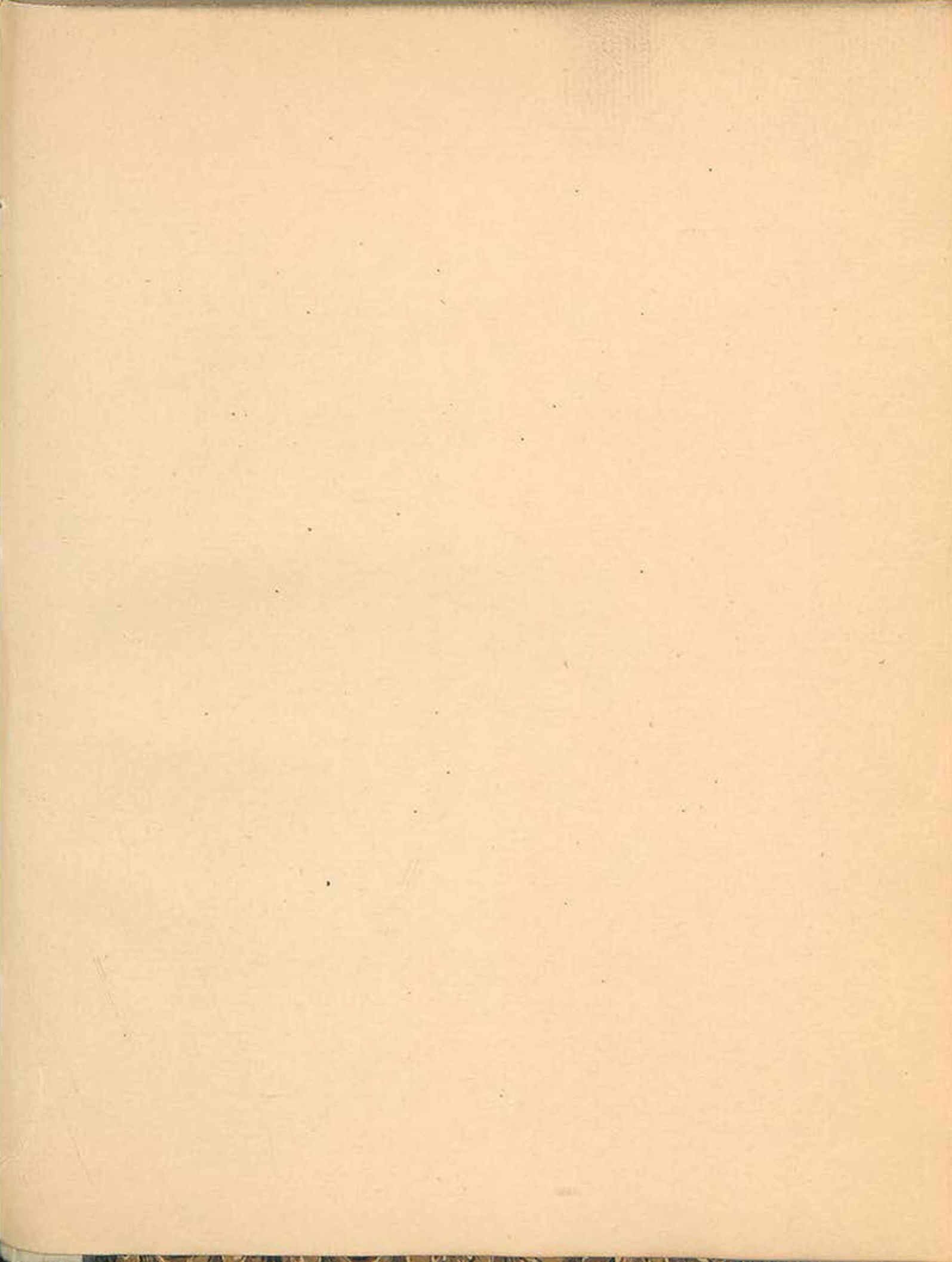

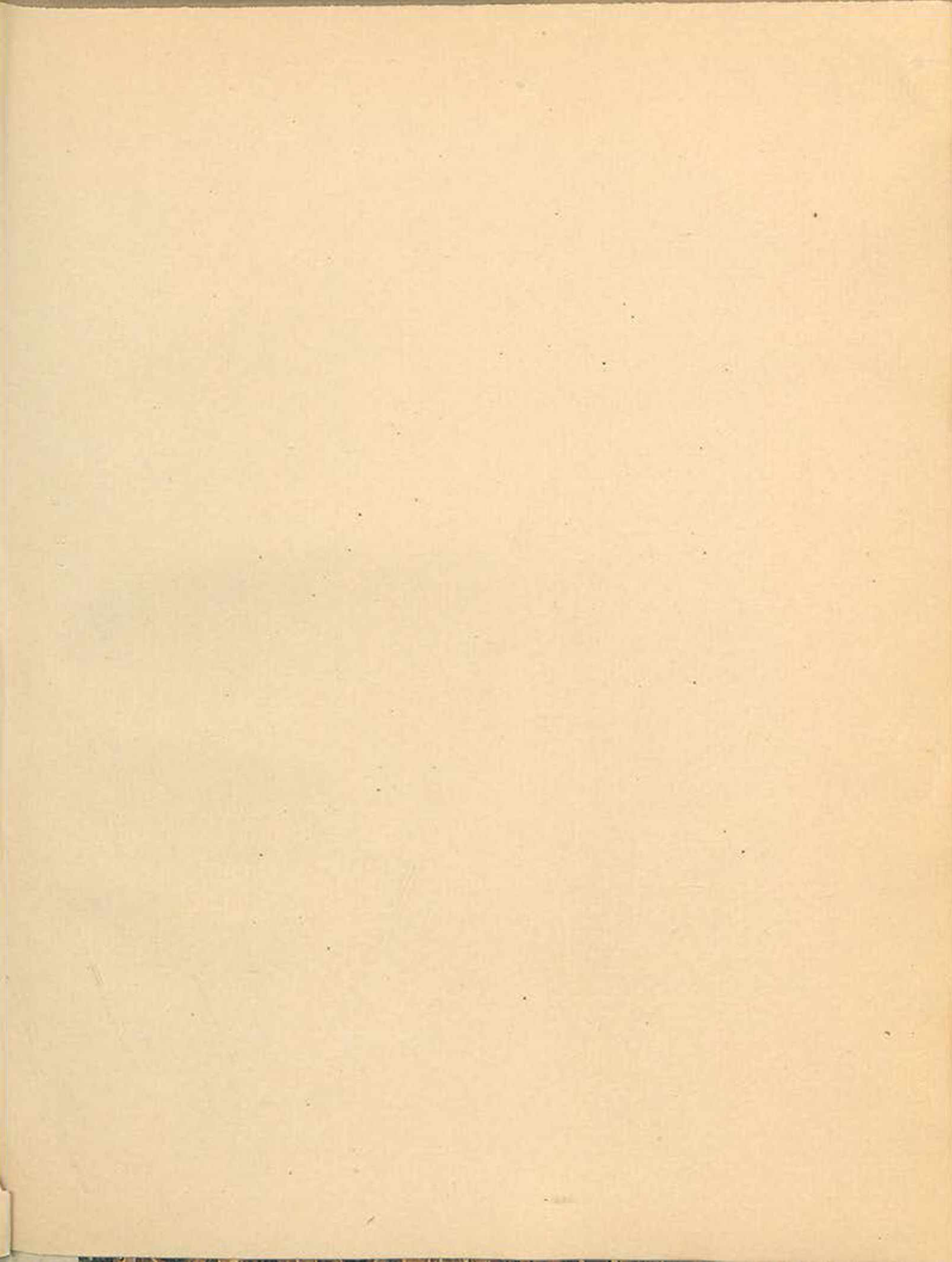

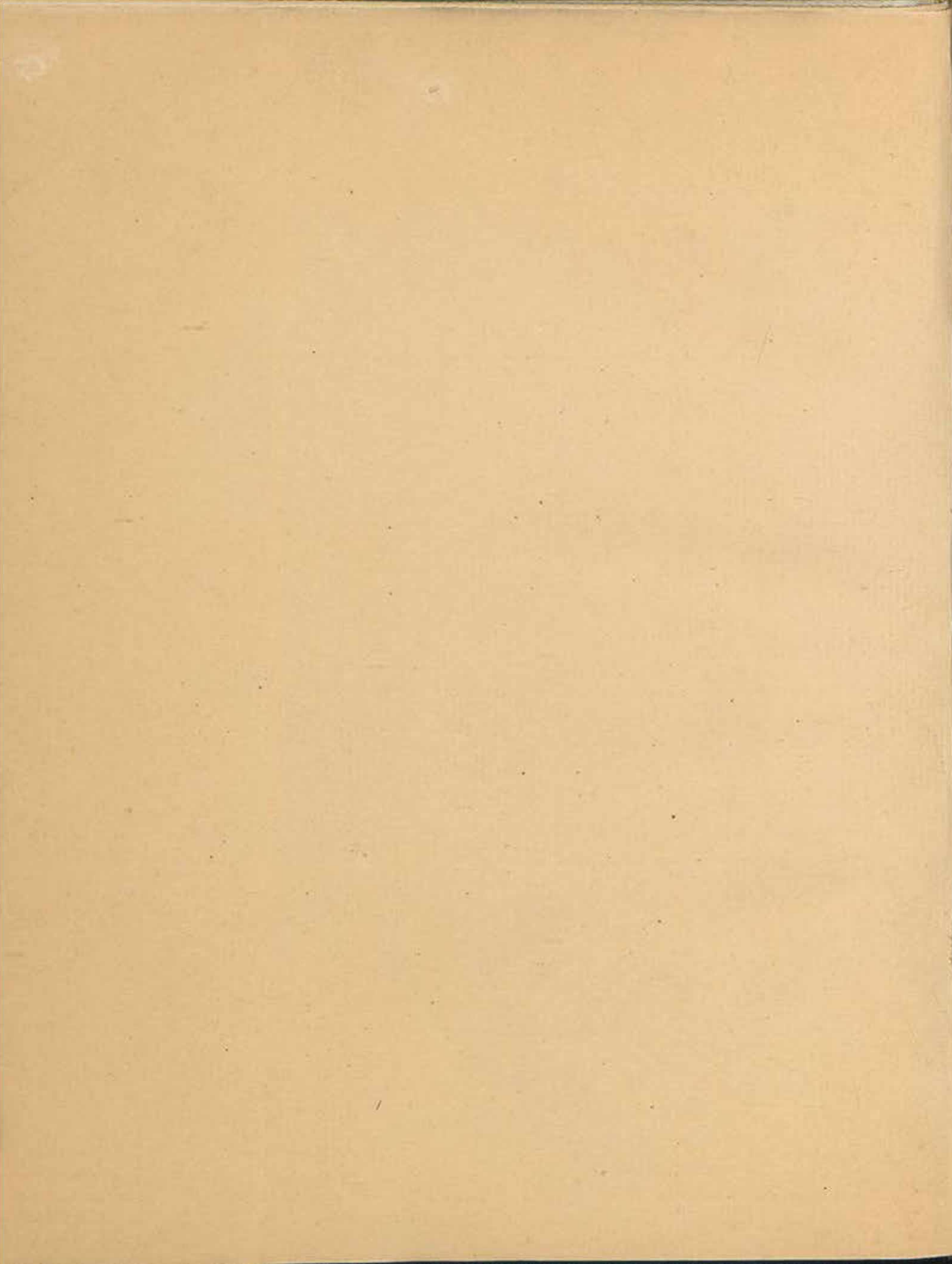

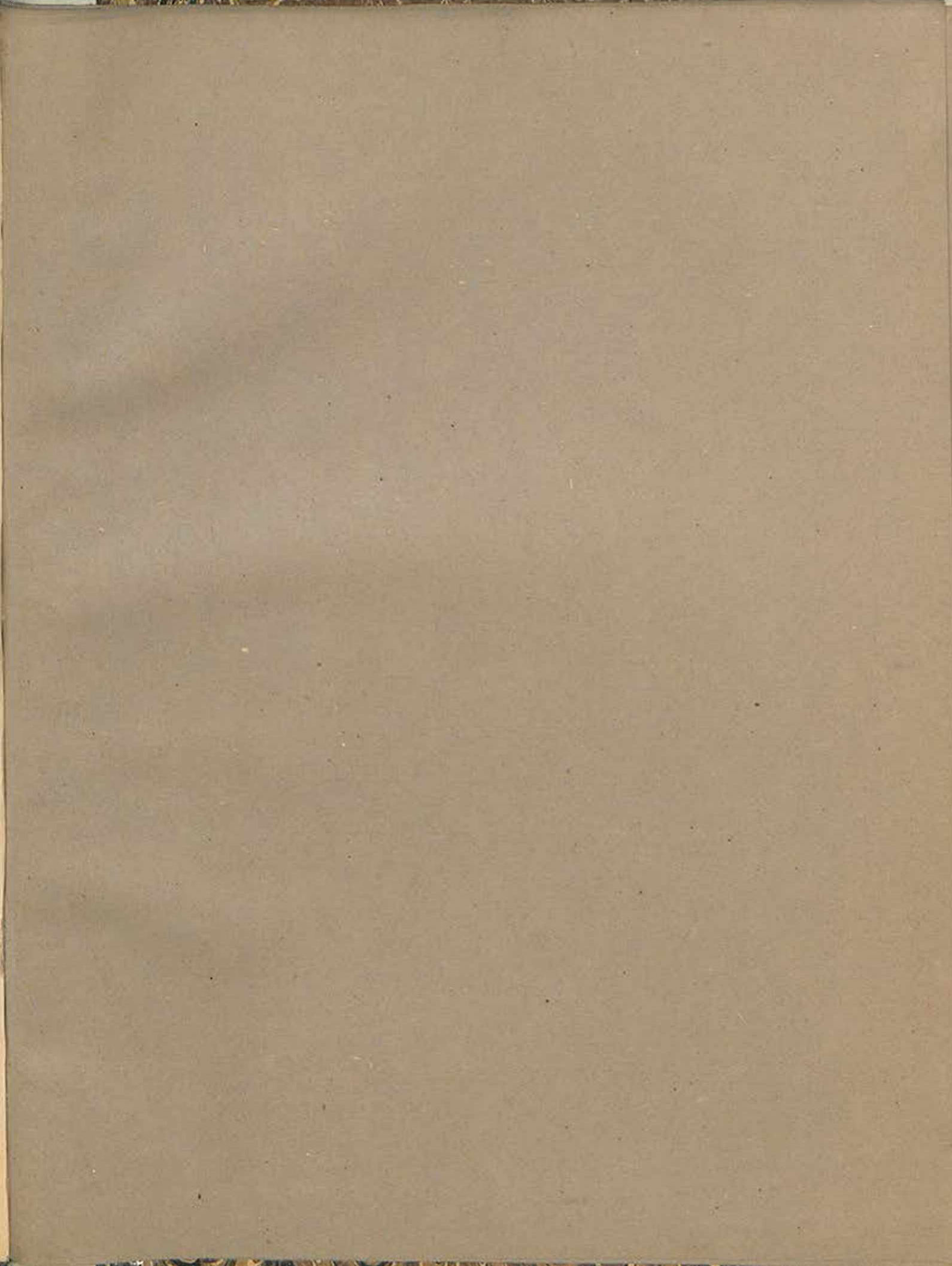

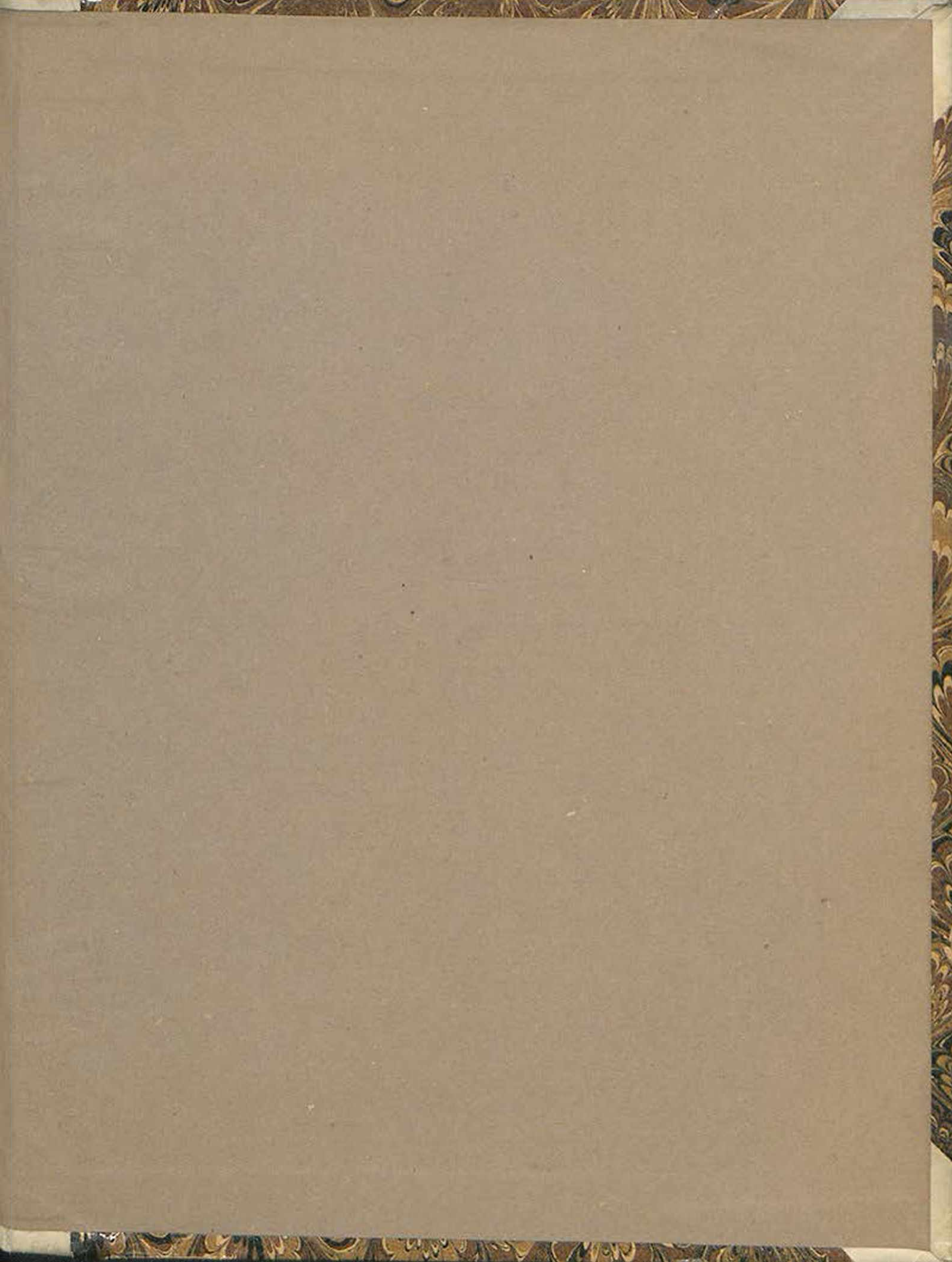

PETHŐ
KRONIKA.

RECS.
1702.